

Minna Törrönen

KAUNIIT JA TÄYDELLISET

- Yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen käsityksiä television välittämästä naiskuvasta

Pro gradu-tutkielma
Kevätlukukausi 2002
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä

Törrönen, Minna. KAUNIIT JA TÄYDELLISET. – 9. LUOKKALAISTEN TYTTÖJEN KÄSITYKSIÄ TELEVISION VÄLITTÄMÄSTÄ NAISKUVASTA. Kasvatustieteen pro gradu –työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2002. 156 sivua, 7 liitettä. Julkaisematon.

Television merkitys on monien tutkijoiden, kuten Ziehen (1991), Featherstonen (1991) ja Förnasin (1992,1993) mukaan kasvanut nyky-yhteiskunnassa. Nuorten sosiaalistajina mediat ovat nousseet koulun rinnalle ja jopa sen ylitse. Television on todettu heijastavan kulttuurisia ja aikakauteen liittyviä ihanteita, mutta myös tuottavan niitä. Muun muassa Brunson, D'acci & Spiegel (1997), D'acci (1994) ja Kuhn (1996, 1997) ovat havainneet medioiden sukupuolittuneen luonteen. Niistä välittyvä kuva on usein hyvin stereotypinen ja myyttinen. Naishahmot esitetään täydellisen kauniina toisena sukupuolena, joka miellyttää miehiä. Kulttuurikontekstien välillä on kuitenkin havaittavissa selviä eroja. Amerikkalaiset ohjelmat korostavat suomalaisia sarjoja enemmän ulkonäköä, pintaa ja naisten passiivisuutta. Monien tutkijoiden, kuten Kuhnin (1997) ja Ruohon (1996) mukaan katsojan oma aktiivinen rooli, sukupuoli, ikä, harrastukset ja etninen tausta kuitenkin vaikuttavat katsomisvalintoihin ja muodostettuihin merkityksiin sekä mahdolliseen samaistumiseen.

Tutkimuksessa selvitetään 9. luokkalaisten tyttöjen käsityksiä television välittämästä naiskuvasta ja naisihanteiden yhteyttä tyttöjen omaan arkeen. Empiirinen aineisto on kerätty suosikkiohjelmiä kartoittavilla kyselylomakkeilla (42), jonka tulosten perusteella kaksi tyttöryhmää (4 ja 5 hengen) keskusteli virikkeenään suosituimpien ohjelmien videonpätkiä. Aineisto on analysoitu teemoittelun ja osittain myös tyypittelyn avulla. Keskustelijat näkevät television välittämän naiskuvan hyvin stereotyyppisenä ja myyttisenä. Ihannenaisten representaatiot korostavat usein luonnottoman täydellistä ulkonäköä: laihuutta, kiinteyttä, kauneutta, nuoruutta sekä seksikkyyttä. Tosin jotkut nuorten sarjat, kuten 70's Show pyrkivät rikkomaan tätä kauneuden myyttiä painottaen suhteellisen luonnollisen näköistä ja oloista naishahmoa, vaikkakin vartalon ihanne on hoikka ja kiinteä.

Naishahmojen käyttäytymisen ja luonteen variaatio on puolestaan hieman laajentunut Koivusen (1996) korostamasta Madonna-huora -diskurssista. Tyypittelyn avulla on erotettu seitsemän erilaista naishahmojen luonne- ja käytöstyyppiä: vamppi, hienohelma, sekoilija, kylmä-viisas – nainen, äidillinen, tavallinen ja pyhimys. Ne esiintyvät harvoin puhtaina kategorioina, mutta tietyt ominaisuudet kuitenkin korostuvat näissä tyypeissä toisia enemmän. Esimerkiksi vamppi on miehiä jahtaava oman edun tavoittelija ja kieroilija, hienohelma itse täydellisyys tai ainakin sen tavoittelija ja teennäinen hienostelija, sekoilija persoonallinen, hauska, rento ja rohkea ja pyhimys puolestaan kiltti, empaattinen, siveellinen symppis ja äidillinen hoivaaja ja huolehtija. Kylmä-viisas kategorian nainen on rationaalisuutta korostava uraihminen ja tavalliseen kuuluvat arkisen oloiset, todellisen kaltaiset naishahmot.

Ulkonäkö- ja käytösihanteet ovat hyvin ristiriitaisia ja niiden vaatimuksia peilataan osittain omaan ulkonäköön ja toimintaan. Tyttöjen ambivalenttinen suhtautuminen median naiskuvaan ilmenee kapea-alaisen kuvan kritisoimisena, mutta toisaalta itsen vertaamisena siihen. Keinotekoisuus ja luonnottomuus sekä

ihannekriteerien saavuttamattomuus koetaan alemmuuden tuntona, katkeruutena sekä kieroutuneen naisihanteen kritisoimisena. Television välittämä kulttuuriin sidottu naiskuva koetaankin ajoittain liian kapeana ja ahtaana. Toimivat, rohkeat ja tavallisen oloiset naiset nähdään nukkemaisia sipsuttelijoita ja juonijoita mielenkiintoisimpina ja antoisampana. Tutkimus kertoo vuorovaikutuksesta naisyleisön ja television representaatioiden välillä, jotka on selkeästi sidottu sosiaaliskulttuuriseen kontekstiin. Televisio heijastelee kulttuurisia ihanteita, arvoja, normeja, trendejä ja muotia muun muassa sukupuoliin sidotun käyttäytymisen, ulkonäön ja luonteen suhteen. Toisaalta on havaittavissa myös tietynlainen globaali nuoriso, joka kuluttaa samoja tuotteita ja brändejä kehittyneissä maissa. Television hitaasti laajenevat naiseuden ja naisen määritelmät kertovat sukupuolen performatiivisuudesta ja konstruktio- sekä representaatioluonteesta.

Avainsanoja: media, myytit, naiskuva, nuoruus, representaatiot, stereotypiat, televisio

SISÄLTÖ

Tiivistelmä

1	TELEVISIO - MIELIKUVIEN LUOJA.....	1
2	NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA NYKY-YHTEISKUNNASSA	4
2.1	Nuoren kehityksen taustatekijät.....	5
2.2	Nuoruvaiheiden jaottelu.....	6
2.3	Minuuden saavuttaminen.....	8
2.4	Identiteetin työstämisen vaikeus nyky-yhteiskunnassa.....	9
2.4.1	Julkinen sosialisointi.....	14
2.5	Sukupuolten ainutlaatuisuus identiteetin muovaamisessa.....	17
2.5.1	Seksuaali-identiteetin rakentuminen.....	20
3	SUKUPUOLTEN ASEMAAN VAIKUTTAVAT KULTTUURISET TEKIJÄT.....	23
3.1	Patriarkaatti.....	23
3.2	Sukupuolijärjestelmä ja sukupuolisopimus.....	24
4	TELEVISION VÄLITTÄMÄT NAISSTEREOTYPIAT JA - MYYTIT.....	28
4.1	Stereotyyppi ja myytit sekä niiden seuraukset.....	28
4.2	Stereotyyppinen ja myyttinen, kapea naiskuva.....	29
4.3	Täydellinen äiti.....	32
4.4	Kieroutunut kauneuden myytti.....	37
4.4.1	Nuoruuden ja laihooden ihanne.....	39
4.4.2	Naiseuden kruunu.....	41
4.5	Kaunis ja menestynyt uranainen.....	42
4.6	Pornotähteyden perinteisenä naisten seksuaalisuuden kuvaajana.....	43
4.7	Television sankarihahmot ja sukupuolikäsitykset.....	45
5	SUKUPUOLITTUNUT TELEVISION TARJONTA.....	47
5.1	Katselumieltymyksiin vaikuttavat tekijät.....	48
5.2	Television muuntuva naiskuva.....	50
5.3	Naisten suosimat saippuaoperaatit.....	53
5.4	Kapea-alaisten naisrepresentaatioiden ohjelmat.....	53
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	55
6.1	Tutkimusongelmat.....	55
6.2	Tutkimusmenetelmän valinta.....	55
6.3	Kyselyn ja haastattelun laatiminen sekä aineiston analyysi.....	57
6.4	Tutkimushenkilöiden valinta ja tutkimusaikataulu.....	60
6.5	Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyyden.....	61
7	TELEVISION MERKITYS NUORTEN ELÄMÄSSÄ.....	63

7.1	Television katselemismäärään vaikuttavat tekijät.....	64
7.1.1	Viikonpäivät ja vapaa-aika.....	64
7.1.2	Harrastukset ja tekeminen.....	65
7.1.3	Asuinpaikka.....	66
7.2	Television katselemissyyt.....	67
7.3	Ohjelmavalinnat nuoruusvaiheen heijastajina.....	70
7.3.1	Suosittuiden naishahmojen ja nuoruuden suhde.....	77
7.3.2	Inhottujen naishahmojen ja nuoruusajan yhteys.....	81
8	TELEVISIO KIEROUTUNEEN KAUNEUDEN MYYTIN JA STEREOTYPISTEN IHANTEIDEN VÄLITTÄJÄNÄ.....	84
8.1	Naisten vartalon standardit.....	85
8.2	Kauneusihanteen strategiset mitat.....	90
8.2.1	Siro ja pitkä.....	90
8.2.2	Ikuisen nuoruuden kaipuu.....	91
8.2.3	Anorektinen painoihanne.....	93
8.2.4	Muodokas ja seksikäs vartalo.....	95
8.2.5	Täydellinen naisen kruunu.....	97
8.2.6	Trendivaate mannekiinit ja mekkipellet.....	98
8.3	Naisten luonne ja käyttäytyminen.....	101
8.4	Elämäntilanne.....	106
8.4.1	Naishahmot työpaikalla ja opinnoissa.....	106
8.4.2	Shoppaileminen osana elämää.....	108
8.4.3	Sinkkuna oleminen.....	109
8.4.4	Äitiys.....	111
8.5	Television luoma kuva ihannenaisestä.....	112
8.5.1	Television luoman ja arjen naisihanteen yhteys.....	116
9	TELEVISION NAISKUVAN YHTEYS TYTTÖJEN KÄYTTÄYTYMISEEN JA ARKEEN.....	119
9.1	Muoti ja trendit.....	119
9.2	Ihannemitat.....	125
9.3	Käyttäytyminen eri tilanteissa.....	127
9.4	Lentävät lauseet, puhuvat ja vitsit.....	129
10	TULOSTEN YHTEENVETO JA TARKASTELU.....	132
10.1	Vääristynyt kauneusihanne tyttöjen peilauspintana.....	132
10.3	Sukupuolen keinotekoisuus.....	135
10.4	Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyyys.....	136
10.5	Jatkotutkimushaasteita.....	137
	LÄHTEET.....	139
	LIITTEET.....	148

Mistä on tosi naiset tehty?

*Puutereist, peruukeist,
Riipputisseist, löysist nahoist,
Roikkuvist mahoist*

(MTV 3 chat, tuntematon kirjoittaja)

1 TELEVISIO - MIELIKUVIEN LUOJA

Nykyisin televisio löytyy lähes jokaisesta kodista. Se on monille informaation lähde, viihdytys- ja rentoutumiskeino. Sen tarjontaa voi olla vaikea välttää, puhutaan jopa yhteiskunnan medioitumisesta ja televisiotodellisuuden läpätunkevuudesta. Televisio-ohjelmat heijastavat yhteiskunnallista aikaa ja kulttuurisia arvoja sekä asenteita. Niiden esittämät henkilöhahmot liittyvät usein vallitseviin sukupuolirooleihin - ja niihin liittyviin arvostuksiin.

Toisaalta television antama kuva ei ole aina todellinen, vaan myös myyttejä ja stereotypioita täynnä. Esimerkiksi nainen voidaan kuvata kapea-alaisesti joko hyvänä äitinä tai pahana äitipuolena, hyveellisenä madonnana tai huorana. Mielikuvat eivät aina ole positiivisia ja herättävät usein yhteiskunnallista keskustelua, esimerkiksi nykyinen laihuuden ihannoiminen ja yhdistäminen kauneuteen sekä älykkyyteen on vihastuttanut ja kauhistuttanut monia naisia. Osa uskoo jopa television kauneusihanteiden edistävän syömishäiriöitä tai huonoa itsetuntoa.

Televisio luo mielikuvia hyväksyttävästä ja arvostetusta käyttäytymisestä, ulkonäöstä ja elämäntyyleistä. Se kuvaa viimeisempiä trendejä ja pyrkii luomaan niitä myös itse. Suositujen televisiohahmojen ulkonäköä, puhetapaa ja käyttäytymistä ihailaan ja joskus myös matkitaan. Nyky-yhteiskunnassa television sekundaariset kokemukset maailmasta ja eri ilmiöistä ovat olennainen osa oman identiteetin työstämistä. Kaikkea ei tarvitse kokea henkilökohtaisesti, vaan toisten kokemukset laajentavat omaa perspektiiviä.

Television välittämää naiskuvaa on tutkittu paljon eri näkökulmista käsin. Suurin osa aiemmista tutkimuksista on keskittynyt tarkastelemaan televisiomainosten esittämää sukupuolten välistä roolijakoa sekä niihin liittyviä mielikuvia, myyttejä ja stereotyyppioita. Esimerkiksi Hälikän (2000) pro gradu -tutkielma (Suomessa esitettävän televisiomainonnan välittämä kuva naisesta äitinä) kuvaa mainosten äitiyttä sisällön erittelyn avulla sekä määrällisesti luokitellen että laadullisesti analysoiden. Se korostaa muun muassa tapahtumapaikan, toiminnan laadun ja määrän, sosiaalisten suhteiden, iän, ulkonäön, arvojen, aktiivisuuden/passiivisuuden merkitystä mainosten äitiyttä luokiteltaessa.

Myös musiikkivideoiden analysoiminen on ollut hyvin yleistä. Muun muassa Modinos (1994, 1999) on tutkinut musiikkivideoiden naiskuvan stereotyyppioita ja dikotomioita. Hän on havainnoinut vahvan ja itsenäisen naisen mallia: Madonnaa feministisen diskurssianalyysin avulla. Tämä on paljastanut ja tuulettanut monia piintyneitä käsityksiä naissukupuolen ominaisuuksista ja asemasta.

Teoreettiset kirjoitelmat (Featherstone 1991; Fornäs 1992, 1993; Ziehe 1991) ja tutkimukset (Laine 1997) olettavat television sosiaalistamismerkityksen nousseen jopa koulun ja perheen piirin rinnalle sekä ohitse. Median välittämää kuvaa pidetään yhtenä arvojen, asenteiden, käsitysten ja roolien muovaavana. Näin ollen oma mielenkiintoni kohdistuu myös siihen, millainen käytännössä on yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen ja median välinen suhde.

Tutkimusten ja yleisönosastopalstojen kritiikkikirjoitelmien innoittamana kiinnostuin nimenomaan nuorten tyttöjen tietoisista katseluvalinnoista ja niiden yhteydestä arkeen. Mainoksiahan katsotaan sattumanvaraisesti eikä niin suurella mielenkiinnolla ja innolla kuin lempiohjelmiä. Osa ihmisistähän suorastaan inhoaa mainosten tuottamaa taukoa mieliohjelman katselussa ja vaihtaa jopa kanavaa mainostauon ajaksi. Myös musiikkivideoiden katselemista voidaan pitää sattumanvaraisempana kuin lempiohjelmiin paneutumista. Näin ollen kartoitin ensin 9. luokkalaisten tyttöjen katselumielitymykset ja sitten keskustelutin heitä, jotta pääsin selville tyttöjen omista mielipiteistä ja näkemyksistä.

Tavoitteenani oli tutkia sitä, miten yhdeksäsluokkalaisten tytöt näkevät suosimiensa televisio-ohjelmien välittämän naiskuvan ja onko tällä näkemyksellä yhteyksiä heidän elämäänsä. 16 -vuotiaita nuoria voidaan pitää aktiivisina identiteettinsä työstäjinä, jotka muodostavat kuvaa itsestään, toisista ja ympäristöstään

muun muassa medioiden avulla. Tutkimukseni oli kaksivaiheinen. Aluksi kartoitin kyselylomakkeella tyttöjen lempiohjelmia ja -naishahmoja. Tulosten perusteella koostin videon, joka sisälsi pätkiä muutamista suosituimmista ohjelmista, jonka pohjalta kaksi 4- 5 hengen tyttöryhmää sitten keskusteli. Haastattelu on oiva vuorovaikutuksellinen keino, jossa on mahdollisuus tarkentaa vastauksia ja ohjata keskustelua oikeaan suuntaan. Aineisto analysoitiin teemoittelun ja tyypittelyn periaatteilla.

2 NUORUUS ELÄMÄNVAIHEENA NYKY-YHTEISKUNNASSA

Nuoruutta pidetään kapinoimisen ja erilaisten kokeilujen vaiheena, johon liittyy epävarmuutta ja jopa ahdistusta itsessä tapahtuvien muutosten vuoksi. Olennaisinta on työstää itselleen identiteetti-perusta, jonka pinta muovautuu läpi elämän. Psykologisesta näkökulmasta käsin nuoruus nähdään erilaisten kehitystehtävien ja niiden ratkaisemisten kautta. Sen avulla tämä elämänvaihe kuvataan erilaisten psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten muutosten täyttämäksi. Muutosten aiheuttama hämmennys ilmenee usein kapinoimisena, kiukutteluna ja uhmaamisena.

Nuoruus ei ole stabiili tila, vaan se muuntuu historiallisen ajan ja kulttuurisen ympäristön mukaan. Nykynuoruuteen vaikuttaa oleellisesti yhteiskunnallisten arvojen ja ihanteiden muuttuminen. Tämän elämänvaiheen on todettu pidentyneen, sillä nuorten taloudellinen riippuvuus vanhemmista on kasvanut koulutuksen arvostamisen lisääntymisen myötä. Tällöin omavaraisuus ja itsenäisyys eivät ole mahdollisia elämäntilanteen vuoksi. Yhteiskunnallisena ilmiönä ja yksilöinä nuoria ei välttämättä kovinkaan arvosteta, mutta ikuisen nuoruuden ideologia on puolestaan levinnyt kaikkialle.

Dunderfeltin (1997, 96-98) mukaan nuoruutta voidaankin pitää *etsikkoaikana*, jolloin pyritään löytämään oma paikka yhteiskunnassa ja tutustutaan itseen. Tähän liittyy oleellisesti erilaisten ihanteiden mukaan eläminen ja niiden kunnioittaminen. Nuoret arvostavat totuutta, kauneutta ja oikeamielisyyttä. He ovat hyvin kiinnostuneita poptähdistä ja näyttelijöistä. Tämä elämänvaihe ja sen mukanaan tuomat muutokset vaativat itsetutkiskelua, unelmoimista sekä mietiskelemistä. Välillä nuorista voi tuntua hyvinkin yksinäiselle eikä kukaan tunnu ymmärtävän.

Nuoruuden epävarmuus ja joskus myös ahdistus johtuvat muutoksista, joita nuori kohtaa. Tähän nuori reagoi usein kapinoimisella, kiukuttelulla ja auktoriteettien uhmaamisella sekä omien rajojensa kokeilemisellä. Usein myös itsetunnon heilahtelut liittyvät oleellisesti tähän elämänvaiheeseen. Deihlin, Deiken & Vicaryn (1997) tutkimuksen mukaan itsetunnon kehitys on yhteydessä yleiseen hyvinvointiin ja menestyksekkääseen selviytymiseen kehitystehtävistä. Erityisesti nuoruuden positiivinen itsetunto on etu kehityksellisissä ja sosiaalisissa muutoksissa. Persoonallisten ja psykososiaalisten tekijöiden, kuten sukupuolen, tovereiden sosiaalisen tuen ja perheen on todettu liittyvän itsetuntoon. Nuorilla tytöillä itsetunnon

on havaittu olevan poikia alhaisempi. Näkemykseni mukaan tämä voi johtua yhteiskunnan patriarkaalisuudesta, joka korostaa itsenäisyyttä ja erillisyyttä ihmissuhteissa sekä pyrkii miessolidaarisuuden avulla ylläpitämään vanhoja rakenteita, kuten sukupuolijärjestelmää. Myös medioiden välittämä naisihanne voi olla paikoittain hyvinkin kapea-alainen ja stereotyyppinen, joten tyttöjen vertailukohteet voivat olla lähes mahdottomia saavuttaa.

2.1 Nuoren kehityksen taustatekijät

Nuoruutta voidaan tutkia erilaisten kehitystehtävien ja niistä selviytymisen avulla. Kehitystehtävä-termillä (Havighurst 1953, 1948/1974) tarkoitetaan elimistön sekä ympäristön yksilöille asettamia vaatimuksia, rajoituksia sekä tarpeita, jotka ovat ikäsidonaisia ja perustuvat normatiivisiin odotuksiin. Kehityksen osa-alueet voidaan erotella motoriseen, sosiaaliseen, emotionaaliseen ja kognitiiviseen. Niitä voidaan pitää prosesseina, jotka sisältävät sekä subjektiivisia että objektiivisia kokemuksia. Kehitysvaiheet noudattavat *epigeneettistä periaatetta*, jonka mukaan psyykinen kehitys perustuu biologisen kypsymiseen ja tasoittaa tietä seuraaville elämän kehitysvaiheille sekä sopeutumisprosesseille (Erikson 1980, 53).

Kehitystehtävät ovat sidoksissa sosiokulttuuriseen kontekstiin ja kehitystekijöihin, joihin oma sisäinen kehitys sekä sosiaaliset olosuhteet vaikuttavat. Sosiokulttuurisella kontekstilla tarkoitetaan yhteiskunnan määrittelemiä tiettyyn ikävaiheeseen liittyviä kehitystehtäviä, ikärajoituksia esim. 18-vuotiaasta pidetään tietyissä asioissa täysi-ikäisenä (esimerkiksi ajokortin saaminen) ja roolisiirtymiä, jotka liittyvät esimerkiksi koululaitoksesta ja -asteesta toiseen siirtymiseen. Nuoret asettavat itselleen yksilöllisiä tavoitteita, joiden täytyy sopia sosiokulttuurisen kontekstin asettamiin rajoituksiin. (Nurmi 1993, 169-189.) Kehitystä voidaankin pitää ympäristön ja perinnöllisyyden vuoropuheluna, jota myös yksilöiden omat valinnat suuntaavat (Erikson 1980, Nurmi 1997).

Myös yhteisön sosiaaliset reaktiot ovat selvästi yhteydessä identiteetin kehittymiseen ja tavoitteiden asettamiseen. Yhteisön reaktiot opettavat vastaamaan oikealla tavalla yksilöille asetettuihin rooliodotuksiin. Vähitellen sosiaalinen toleranssi kasvaa ja täten roolikokeilutkin helpottuvat. Identiteetin tulisikin olla riittävän lähellä

yhteisön normeja. Tällöin nuoruusiän huipentumana voitaisiin pitää sosiaalista minuutta. Sitä edistävät muun muassa koulujen yksilölliset ja joustavat opetussuunnitelmat, jotka huomioivat sosiaaliset tarpeet, yksilön sekä haasteet esimerkiksi ongelmanratkaisussa, jotka helpottavat identiteetin progressiota. (Kroger 1989, 34-43.) Minän kehittyminen nähdään prosessina, joka rakentuu turvallisille ja tyydytystä tuottaville ihmissuhdekokemuksille. Suotuisten ratkaisujen avulla ihmisen sisäinen eheys laajenee. Tuotoksena voidaankin nähdä ”kokonaisuina”, joka ei kuitenkaan ole oikeastaan koskaan täysin valmis. (Pulkkinen 1994.)

Lapsuuden kehitystehtävien onnistumista pidetään usein edellytyksenä myöhempien tehtävien onnistuneille ratkaisuille. Jokaisen elämänvaiheen ajatellaan laajentavan ihmisen kontrollia itsestään. Ihmisen katsotaankin olevan aktiivisesti kehitykseen pyrkivä sekä alati kehittyvä olento. Kehitys nähdään vaihesidonnaisena sekä kasautuvana (kehitysurailmiö). Yleensä kielteiset tai myönteiset kokemukset kasautuvat samoille henkilöille, jolloin minän kehityksen suotuisien ja epäsuotuisien ratkaisujen ennustaminen mahdollistuu. (Kuusinen 1997, Nurmi 1997, Vuorinen 1997.)

2.2 Nuoruusvaiheiden jaottelemine

Eri teoreetikoilla nuoruusvaiheiden rajaukset vaihtelevat jonkin verran. Ehkä erot johtuvat teoreetikkojen aikaperspektiivin eroista sekä tutkimusotosten erilaisuudesta. Nykyään nuoret saavat sekundaarisia kokemuksia medioiden kautta aikuiselämästä ja matkivat aikuisten elämän tyyliä. Nuoruus alkaa entistä aiemmin ja kestää entistä pidempään, koska esimerkiksi pitkä koulutusura antaa lisää aikaa identiteetin kehittämiseksi. Muuttunut yhteiskunnallinen todellisuus on uudistanut nuoruutta. Aiemmin laaditut kehitysteoriat eivät kuvaa relevantisti esimerkiksi nykynuoren koulutuksen pituutta ja ajoittumista sekä perheen perustamisikää, koska nuorten elämä on erilaista kuin ennen. Identiteetin etsintä ei ole enää niin helppoa perinteiden murtumisen takia ja nuoruuden kokeiluvaihe on pidentynyt esimerkiksi ammatti- ja koulutusidentiteetin löytämisen kohdalla. Myöskään perhe-elämään valmistautuminen ei ole kovinkaan automaattista, sillä lasten saamis- ja avioitumisikä on kohonnut. Vaihtoehtojen monipuolisuus aiheuttaa myös sen, että yksilö ei välttämättä halua koskaan lapsia tai aviopuolisoa. Kehitysteoriat eivät myöskään ole sukupuolispesifejä,

vaan pitävät keskiarvona usein juuri poikien kehitysaikataulua (mm. De Beauvoir 1949/1980, Friedan 1967, Näre 1992). Niiden tulisi huomioida myös sukupuolien erityisyys, sillä tyttöjen ja poikien kehitys tapahtuu eri tahtiin. Tytöt kehittyvät poikia aikaisemmin niin fyysisesti kuin henkisesti, heidän puberteettinsa ja identiteetin ja minuuden etsiminen alkaa varhain. Erityisesti tyttökulttuurin tutkiminen on saanut myös feminiinisen puolen ja naiseuden esiin.

Nuoruusaika voidaan jakaa esi-, varhais-, varsinaiseen ja myöhäisnuoruuteen. 10-12 -vuotiaat, epävarmat esinuoret kamppailevat ruumiinsa hämmentävien anatomisten ja fysiologisten muutosten kanssa sekä pyrkivät muokkaamaan omaa seksuaali-identiteettiä uudelleen. Tyttöjen puberteetti alkaa yleensä aiemmin kuin pojilla. (Chumb, Feitman, Ross 1997.) *Varhaisnuoruuteen* (12-14 -vuotiaat) kuuluvat taas *roolikokeilut* kavereiden kanssa. Ne antavat etäisyyttä vanhempiin. Ihanteellista olisi löytää tasapaino läheisyyden ja erillisyyden välille, jotta kehitystehtävä tulisi ratkaistua myönteisesti. Erikson (1980, 87-93) puolestaan painottaa varhaisnuoruuden kehitystehtävänä *pystyvyyttä versus alemmuutta* (industry versus inferiority), joka riippuu oleellisesti toveripiiristä ja muusta sosiaalisesta ympäristöstä. Pystyvyydellä tarkoitetaan kykyä työhön ja toimintaan itsensä takia. Onnistunut kehitystehtävien ratkaisu auttaa varsinaisen nuoruuden identiteetin työstämisessä. *Myöhäisnuoruuteen* liittyy puolestaan seksuaali-identiteetin lopullinen muotoutuminen ja hyväksyminen. Ihanteena olisi Marcian (1980) teorian mukainen *saavutettu identiteetti*. Havighurstin (1953, 1982) mukaan 18-22-vuotiaana koetaan kotoa irrottautumisen kehitystehtävä. Siihen liittyvät mm. uran valinta, toverisuhteet, sopeutuminen yksinloon ja elämän muutoksen aiheuttaman stressin sietokyky. Kehitystehtävän myönteisiä ratkaisuja ovat mm. vahvistunut autonomia, tehokas sosiaalinen vuorovaikutus ja persoonallinen kasvu (Kuusinen 1997, Pulkkinen 1997).

Nuoruudelle voidaan siis asettaa neljä kehitystehtävää. Omaan seksuaalisuuteen tutustuminen ja sen hyväksyminen korostuvat noin 12-15 -vuotiaana, henkinen kasvu ja kehitys sekä identiteetin muotoutuminen painottuvat puolestaan 15-18 -vuotiaana. Erilaisten roolien ja statusten saavuttamisen sekä ylläpitämisen myönteisenä ratkaisuna voidaan pitää minän eheyttä. Epäonnistuminen ilmenee taas roolien hajaantumisenä. Minään kohdistuvien odotusten täyttäminen eli yhteisöön sosaalistuminen kiihtyy 18-20/22 -vuotiaana. Tällöin muun muassa ammatinvalinta, kouluttautuminen, perhe-elämään valmistautuminen ja kumppanin valinta asettavat

nuoren koitokseen. Nuorten sosiaalisesti suuntautunut narsistinen kiinnostus auttaa peilaamaan omaa itseään muihin verrattuna ja täten rakentamaan identiteetin eri puolia, kuten sukupuoli-identiteettiä ja löytämään omat rajat. Samaistumiskohteiden avulla minän muokkaaminen helpottuu. Vakaa ja onnistunut aikuiselämä riippuu oleellisesti edellisten kehitystehtävien onnistumisesta. (Kuusinen 1997; Nurmi 1997; Pulkkinen 1997.) Keskityn itse teoreettisessa tarkastelussani lähinnä varsinaisen nuoruuden kuvaamiseen, sillä tutkittavat tytöt ovat juuri peruskoulun yhdeksäsluokkalaisia ja noin 15 -vuotiaita.

2.3 Minuuden saavuttaminen

Psykososiaalisen kehitysteorian mukaan varsinaisen nuoruusiän keskeisimmäksi kehitystehtäväksi nousee eheän identiteetin muodostuminen ja vanhemmista irrottautumista muun muassa kavereiden avulla (Erikson 1980). Epigeneettinen periaate kuitenkin säätelee sen onnistumista. Täten myönteiset ratkaisut identiteetin etsimisessä liittyvät olennaisesti lapsuusajan kehitystehtävien onnistumiseen. Eriksonin (1980, 56-105) mukaan perusuottamuksen (trust/mistrust 0/1-2 v.) kautta saatu toivo (hope) elämään ja sisäiseen jatkuvuuteen ja siihen perustuva usko itseän ovat identiteetin muotoutumisen ensimmäinen askel. Myös lapsuusajan myönteiset ratkaisut autonomian (autonomy/shame), aloitteellisuuden (initiative/guilt) ja aktiivisuuden (industry/inferiority) kautta saavutettuine tuloksineen tasoittavat kehityspolkuja eheälle identiteetille. Identiteetin kehitys ei kuitenkaan lopu nuoruuteen, vaan siihen nivoutuvat kaikkien elämänvaiheiden ainekset.

Eriksonin (1980, 19-22) mukaan identiteetin työstäminen on edellytys itsen jatkuvuudelle ja samuudelle. Se muovautuu toisten antaman hyväksynnän ja itsetunnistuksen vuorovaikutuksessa. Minuudessa voidaan erottaa *egoidentiteetti*, joka on yksilön kokemusten ja suunnittelun keskus sekä sosiaalisen elämän perusta sekä *persoonallinen identiteetti*, johon liittyy itsen jatkuvuus. Egoidentiteetti muuttuu historiallisen ajan, sosiokulttuurisen tapahtumien ja ilmiöiden mukana. Ydinminää pidetään puolestaan suhteellisen muuttumattomana esimerkiksi sukupuoli, luokka, kansallisuus.

Identiteetin kehittymistä voidaan pitää hyvin subjektiivisena kokemusprosessina, joka yleensä on tiedostamaton. Marcia (1980, 159-187) on erotellut neljä identiteetin saavuttamisvaihetta: lykätyn, lainatun, epäselvän ja saavutetun. *Moratorium* eli lykätty identiteetti ilmenee tietynlaisena kykynä läheisyyteen mutta ujoutena parisuhteessa. Ihmissuhteet ovat tällöin usein vaihtuvia. *Moratorium*-vaiheessa erotetaan eriytymis-, harjoittelu- ja uudelleenlähentymisen vaiheet. *Lainattu* identiteetti puolestaan ei aiheuta kriisiä, koska vanhempien arvot sidotaan omaan identiteettiin sellaisenaan. Tällöin minä fuusioituu toisten ihmisten arvoihin ja ideologioihin. *Diffuusio* eli epäselvä identiteetti aiheuttaa alhaisen itsetunnon ja tällöin itsenäisyyskin on vähäistä. Epäselvän identiteetin omaava henkilö taas on yleensä hyvin itseensä vetäytynyt ja etäinen. Hänen maailmankuvansa ja ihmiskäsityksensä eivät ole kovinkaan jäsentyneitä. *Saavutetun identiteetin* nähdään olevan lähimpänä myönteistä minän eheyttä, koska tällöin henkilö on työstänyt arvomaailmaansa ja sitoutunut itse valitsemiinsa arvoihin ja ideologioihin. Usein myös tuleva ammatti on sisäistetty ja oma seksuaalinen identiteetti on hyväksytty.

Identiteetin muotoutuminen nähdäänkin monen tutkijan mielestä avoimeksi prosessiksi, jonka juuret ovat lapsuudessa ja joka kestää läpi elämän. Se auttaa saavuttamaan uutta tasapainoa itsen ja muiden välillä. (mm. Erikson 1980, Pulkkinen 1997.) Myös Ziehe (1991, 16-34) painottaa identiteetin työstämistä, joka kestää läpi elämän. Sen saavuttamisessa voidaan erottaa selvää ambivalenssia vaatimusten sekä vapaaehtoisuuden välillä jo pelkästään aikakauden ihanteista johtuen. Nykyiset epävarmuustekijät, kuten uudet riskit ja jatkuvat muutokset, antavat oman sävyensä itsensä etsinnän vaikeudelle ja kriittisyyden ihailulle (Beck 1992, 20-24). Jokaisen täytyy itse muovata sisäinen minuutensa ja vastata itsestään.

2.4 Identiteetin työstämisen vaikeus nyky-yhteiskunnassa

Modernisoitumiskehitys voidaan jakaa *evolutionistisen tulkinnan* mukaan kolmeen eri vaiheeseen: 1950 -luvun rationaaliseen, 1960 -luvun vapaamieliseen ja 1970 -luvun hedonistiseen aikakauteen. Rationaalista vaihetta voidaan pitää siirtymisenä traditionaalisesta moderniin (esimodernitraditionaalisuus), jolloin auktoriteettien arvostaminen alkoi vähentyä. Myös tietynlainen vapautuminen yhteiskunnallisen

vaikuttamisen tasolla lisääntyi, vaikka ihmisten olikin sopeuduttava tehdastyön vaatimuksiin. Tällöin korostettiin edelleen uskonnon ja ansiotyön merkitystä, mutta perheissä ruvettiin pikku hiljaa siirtymään tasa-arvoisuuteen ja suunnitelmallisuuteen, kuten perhesuunnitteluun. (Jallinoja 1991, 34-83.)

1960 -luvun vapaamielisyyden ja yksilöllisyyden painottamiseen liittyivät olennaisesti sallivuus ja liberaalisuus. Tällöin pyrittiin vapautumaan rationaalisen vaiheen pakoista, kuten avioliiton pyhydestä ja seksuaalisen moraalien jäykkyydestä. Vapaamielisyys korostikin todellisuuskuvan muuttamista ja emansipoimista erilaisten normien paljastamisen avulla, joiden uskottiin johtavan vapautumiseen. 1970 -luvulla alkanut hedonistinen vaihe pyrki täydentämään vapaamielisyyden periaatteita ja ideologiaa. Se korosti pluralismia, johon liittyivät oleellisesti vapaus ja suvaitsevaisuus. Tärkeimmäksi nousi kuitenkin itsensä toteuttamisen ihanne, jota voidaan kutsua myös ekspressiiviseksi yksilöllisyydeksi tai narsismiksi. Täten henkilökohtaisten kokemusten, vapauden ja itsensä korostaminen olivat individualismin pääperiaatteita. Tunteet, aistimukset, elämykset ja kaikenlaiset subjektiiviset valinnat nostettiin sosiaalisuuden edelle, sillä sosiaalisuuden koettiin uhkaavan yksilöllisyyttä. Modernin kulutusetiikan mukaan tärkeää on uusien ärsykkeiden jatkuva etsiminen, sillä ratkaisuun sitoutuminen koko loppuelämäkseen koettiin individualismin tuhoksi. (Jallinoja 1991, 34-83.)

Synkronistisen näkökulma puolestaan korostaa eri asioiden samanaikaisuutta. Se tarkastelee modernismin sisäisiä ristiriitoja sekä perinteen ja modernin keskinäisiä ristiriitaisuuksia. Se pyrkii yhdistelemään traditionaalisia ja moderneja piirteitä. Tämä perspektiivi liittyykin monimuotoiseen suhtautumis- ja elämäntapaan, joka murtaisi johdonmukaisen modernisoitumiskehityksen. Tällainen moniarvoisuus näkyy muun muassa erilaisissa modernin painotuksissa, kuten futuristien hedonistisuuden ihannoimisessa, surrealistien rationaalisuuden ja kuvitelmien suosimisessa sekä antimodernistien yhteisöllisyyden arvostamisessa. Kaikki nämä aspektit ilmentävät modernisuuden ristiriitaisuutta, se sisältää siis myös traditionaalisia arvostuksia. (Jallinoja 1991, 84-102.)

Identiteetin muotoutuminen ja etsiminen tulkitaan nyky-yhteiskunnassa hyvin vaikeaksi prosessiksi, koska perinteiset mallit, esikuvat ja traditiot ovat menettäneet merkitystään (Ziehe 1991). Nuoret ovat itseään etsiessä aivan uuden haasteen edessä ja joutuvat neuvottelemaan uusista normeista ja käytänteistä refleksiivisyyttään

hyödyntäen (Beck 1992; Giddens 1995; Lash 1995). Ihmisten täytyy siis itse kokea, tulkita ja työstää asioita. Monet tutkijat puhuvatkin reflektiivisyyden ja kriittisyyden merkityksen puolesta (mm. Beck 1992, Featherstone 1991). Lisääntynyt yhteiskunnallistuminen aiheuttaa myös tulkintojen, symbolitarjonnan ja psyykkisen todellisuuden muutoksia, mutta silti osa ihmisistä pyrkii edelleen tukeutumaan perinteeseen heikolla menestyksellä (regressiotendenssi). (Ziehe 1991, 16-34, 36-38.)

Ambivalenttisuus ja nopeasti tapahtuvat muutokset edistävät kasvatuserinteiden rappeutumista. Tähän liittyvät oleellisesti yhteisössä ja yhteiskunnassa tapahtuvat murrokset, kuten muutokset työpaikoilla, kasvatustutkimuksissa ja joukkoviestimissä. (Ziehe 1991, 16-34, 133-146.) Elämänalueet voidaan kokea jopa toisilleen vastakkaisiksi, esimerkiksi medioiden maailman kiehtoo koulun tylsää arkea enemmän (Laine 1997). Mediat koetaan koskettavimmiksi ja mielenkiintoisimmiksi, omaa arkea lähellä oleviksi.

Perinteinen kasvatustieto on popularisoitunut ja lisääntynyt. Tämä luo vanhemmille epävarmuuden, ahdistuksen ja riittämättömyyden tunteita. Näin ollen lasten kasvattaminen voidaan kokea jopa taakaksi, koska turvallista perinnettä ei ole turvana kasvatustietotulvasta selviämiseen. Kouluinstituutiot puolestaan kärsivät symbolisesta tyhjenemisestä, koska nuori ei koe koulun sosiaalistamisyrittäjiä mitenkään itseään koskettavaksi tai kiinnostavaksi, vaan suosii enemmän median välittämää kuvaa sosiaalisesta todellisuudesta. (Ziehe 1991, 43-59.) Perinteen, kodin ja koulun tuen rinnalle sekä tilalle onkin ilmestynyt uusia sosiaalistajia, kuten joukkoviestimet, massakulttuuri ja vertaisryhmät (Fornäs 1993; Boëthius 1993; Helve 1993; Reimer 1993 ; Ziehe 1991, 43-59). Kotzin & Butlerin (1995) mukaan elokuvat ja ohjelmat lujittavat sukupuoli-ihanteita. Mediat idealisoivat ne uudelleen ja vahvistavat niiden asemaa. Tosin vielä nykyäänkin perhettä voidaan toisaalta pitää jonkinlaisena primaarikiintymyksen kohteena, jossa identiteetti ja sosiaalinen minuus pyrkivät kehittymään kulttuuriset käytänteet sekä medioiden luomat mielikuvat huomioiden (Arendell 1997).

Jälkimodernissa yhteiskunnassa elävä ihminen saattaakin pitää traditioista saatua tukea ja turvaa jopa ahtautena ja pakottavana. Nykynuoret voivat vain harvoin turvautua perinteisiin ja omien vanhempiensa antamiin neuvoihin, koska traditiot ja tuttuus (entiset kulttuuriset puskurivyöhykkeet, joita kutsutaan myös regressiivisiksi niiden perinteisyyden vuoksi) eivät ole enää tuen ja turvallisuuden tuojia. Puhutaankin

progressiotaipumuksesta, jolloin ihmisten tulee neuvotella oma paikkansa ja kehitellä uusia olemistapoja. (Ziehe 1991, 16-34, 36-38.) Vertaisryhmät ja mediat koetaankin nykyisin identiteetin muovaamisen tärkeiksi apuvälineiksi (Helve 1993).

Nyky-yhteiskunnan tunnusmerkkeinä voidaan toisaalta pitää myös suvaitsevuutta, monimuotoisuutta, sosiaalista vastuuta, vapautta sekä pluralismia. Tällöin kaikilla on mahdollisuus valita progressiivinen, kontekstin mukaan joustava ja regressiivinen, perinteisiin turvautuva toimintatapa. Ihmisiä pidetään yksilöinä, jotka aktiivisesti luovat erilaisia merkityksiä maailmasta. Näihin merkityksiin liittyvät oleellisesti kieli, yhteisö sekä tiedostamattomat asiat. (Aronowitz & Giroux 1991, 57; Usher & Edwards 1994, 25.) Näin ollen *identiteetin työstämistä* ja sen ihanteiden omaksuminen jäävät yksilön itsensä harteille. Nykyaikaan liittyy myös Jallinojan (1991, 102-11) mielestä modernin ja traditionaalisuuden sopusointuisuus sekä täten myös moniarvoisuuden korostaminen. Tällöin perinteet ja modernisuus koetaan eräiksi vaihtoehtoiksi tai vastavaihtoehtoiksi. Yksilön on mahdollista suosia mieltymystensä mukaan yhtäältä yksilöllisyyttä ja itsensä toteuttamista sekä toisaalta yhteisöllisyyttä ja sosiaalista vastuuta.

Tämän päivän yhteiskunnan ideologiat korostavat yksilön autonomisuutta ja yksilöllisyyttä. Tällöin itsen motivoiminen ohjaamisen ja rationaalisuuden avulla sekä *itserefleksiivisyys* painottuvat. Ihmisille tulisi luoda uusia arvoja sekä erilaisia tiedonhierarkioita. Tämä aiheuttaa muutoksia elämäntavoissa, sisällöissä ja tavoitteissa, sillä enää ei ole vain yhtä oikeaksi todettua elämäntapaa, vaan on monta oikeaa tapaa kontekstista riippuen. Elektroninen massamedia ja informaatioteknologia sekä mielikuvien luominen ja ylläpitäminen ovat johtaneet jatkuvaan tiedon muutokseen, jolloin varsinaista yksipuolista totuutta ei ole. Puhutaankin progressiivisesta ideologiasta, joka pyrkii monimuotoisuuteen, erilaisuuden ja toiseuden tunnistamiseen sekä ymmärtämiseen. Progressiivisyys ei kuitenkaan ole pelkästään myönteinen asia, sillä edistyksellä on myös kääntöpuolensa esim. ympäristön tuhot lisääntyvät, kuilut kasvavat eri rotujen ja luokkien välillä ja tietynlainen elitismi lisääntyy. (Usher & Edwards 1994, 13, 24-31.)

Nyky-yhteiskunta pyrkii täydellistymään tieteellisen tiedon ja kehityksen kautta. Tämä aiheuttaa usein epävarmuutta ja avoimuuden ongelmia. (Usher & Edwards 1994, 186-194.) Tässäkin voidaan erottaa tiettyjä ambivalensseja, joista ihmiset pyrkivät vapautumaan kriittisyyden ja refleksiivisyyden avulla kaiken

pirstaleisuuden ja epävarmuuden keskellä (reactionary versus progressive). (Aronowitz & Giroux 1991, 19.) Voidaan puhua myös kulutusyhteiskunnasta, joka rohkaisee kulutuksen kasvua. Tällöin yksilölliset valinnat sekä elämäntyyli korostuvat. Kulutusyhteiskunnassa oleellista on usein myös elinikäisen oppimisen painottaminen, jolloin omista kokemuksista oppiminen nousee tärkeäksi. Tämä ideologia pyrkii huomioimaan ihmisten tunteet, tavoitteet sekä käytännöllisyyden. (Usher & Edwards 1994, 186-194.) Joidenkin tutkijoiden, kuten Kleinin (2001, 120-122) mukaan voidaan puhua jopa *globaalista teinistä*, jolla tarkoitetaan kehittyneiden maiden brändien, merkkien ja tiettyjen tuotteiden, kuten MTV:n (Music television) kuluttamista maiden rajoista riippumatta. Esimerkiksi amerikkalainen, eurooppalainen tai japanilainen nuori juo Coca colaa, käyttää Levi's ja Diesel farkkua, pukeutuu Niken huppariin tai lippalakkiiin, kuuntelee kansainvälisesti suosittuja artisteja, kuten Madonnaa, Britney Spearsia, Nirvanaa ja katselee joitakin samoja suosikkielokuvia sekä televisiosarjoja.

Diskurssien ja niiden luomien merkitysten korostaminen johtaa mielikuvien ylläpitämiseen sekä toisaalta myös mielihyvän ja nautinnon korostamiseen, jolloin persoonalliset kokemukset painottuvat. Nyky-yhteiskuntaan liittyvät myös populääri- ja korkeakulttuurien, taiteen ja arjen sekä todellisuuden ja ulkonäön perusteelliset erottelut. Rationaalisuus ja kokemukset toimivat apuvälineinä tässä epävarmuudessa. (Usher & Edwards 1994, 198-199.)

Arjessa on havaittavissa selkeä kaksoistendenssi, joka toisaalta pyrkii lisäämään subjektiviteetin merkitystä, mutta toisaalta se johtaa kylmenemiseen objektiivisuuden ja rationalismin takia. Tällöin ihmisten *läheisyyden tarve ja hyväksytyksi tulemisen kaipuu* ovat vaarassa joutua syrjäytetyiksi. Subjektivoinnin vaatimusten ja toteuttamismahdollisuuksien välillä voidaankin nähdä olevan ristiriitaa, joka johtuu juuri ylikuumenemis-kylmenemistendensseistä. Tällöin todellisuus voidaan kokea vaatimuksena ja velvollisuutena, koska omat odotukset ja unelmat ovat ristiriidassa toiminnan rajallisten mahdollisuuksien kanssa. Nyky-yhteiskunta korostaa uudistamisen vapautta, vaikka se toisaalta onkin uudistamisen pakkoa. Kulttuuriset ilmiöt vanhenevat nopeaan tahtiin, voidaankin puhua kulumiskokemuksista. Näin ollen perusarvojen ja perheen hajoaminen lisää samaistumisen kaipuuta. Myös pari- ja ystävyysuhteiden irrallisuus lisääntyy, nykyisin parin vuoden ihmissuhdetta pidetään jo pitkänä. (Ziehe 1991, 36-38.)

Jallinoja (1991, 34-83) puolestaan korostaa modernisoitumisen liittyvän individualististen arvojen korostamiseen ja kirkon arvovallan romahtamiseen, jolloin tieteen asema ja intellektualismin mukainen kriittinen suhtautuminen vallitseviin oloihin nousee merkittäväksi. Modernisuus ilmenee oleellisesti myös kulttuurin, taiteen ja kirjallisuuden keskuudessa tapahtuvina muutoksina, jolloin esimerkiksi suorapuheisuus lisääntyy. Mielestäni tämä näkyy muun muassa television tarjonnan laajenemisena ja tabujen rikkomisena näyttämällä myös vähemmistöjen elämää käsitteleviä ohjelmia. Aatteellisissa liikkeissä puolestaan pyritään elämään ideologian periaatteiden mukaisesti ja tendenssi äärimmäisyyteen pyrkimisestä on myös ilmeinen esimerkiksi boheemien elämäntavassa (Jallinoja. 1991, 34-83).

2.4.1 Julkinen sosialisatio

Todellisuuden päälletunkevuus esimerkiksi medioiden kautta tuo *sekundaarisia kokemuksia* lapsille aikuisten maailmasta, kuten sukupuolirooleista, parisuhteesta ja seksuaalisuudesta. Tämä johtaa lapsien näennäiseen varhaiskypsyyteen, jolloin heillä on jo etukäteen tietoa ja jonkinlaisia, usein jopa vääristyneitä malleja aikuisten maailmasta, vaikka he eivät välttämättä sitä vielä henkisesti täysin ymmärräkään. Ehkä tämä varhaiskypsyys on osa syy lapsuusajan lyhenemiseen ja nuoruusajan pitenemiseen sekä kulttuurisena että psyykkisenä vaiheena. Lapset ja nuoret samaistuvat aikuisten asemaan ja pyrkivät itsenäiseen elämään sosiaalisten ja aineellisten mahdolluuksiensa mukaan, vaikka he eivät välttämättä vielä olekaan sisäistäneet aikuisten arvomaailmaa. (Ziehe 1991, 36-38, 43-59.) Esimerkiksi Salattujen elämien teemat, jotka käsittelevät huumeita, nuoren seksuaalisuutta ja vähemmistöseksuaalisuutta, ovat saaneet aikaan suuren vastuukeskustelun. Siinä pyritään selvittämään, kuka on vastuussa lasten saamista mielikuvista ja tiedoista, joita monen eri-ikäisten lempiohjelma tuottaa pienille katsojilleen.

Watterson (1995, 3) kuvaa sarjakuvassaan Lassi ja Leevi mukavasti television merkitystä sekundaaristen kokemusten välittäjänä sekä koulua kiinnostavampana vaihtoehtona. Jo aivan pienet lapset saavat ikäisilleen liian vaikeaa ja käsittämätöntä informaatiota medioiden kautta muun muassa sukupuolielämästä ja

ihmissuhdekoukeroista. Varsinkin vanhempien valvonnan ulottumattomissa lapsista tulee liian varhain esikypsiä ja pikkuvanhoja.

(Watterson 1995, 3)

Osa tutkijoista (muun muassa Featherstone 1991, 13- 48) puhuu nykymaailmasta kulutusyhteiskuntana ja *konsumeristisen sosialis*ation suosijana. Lisääntynyt vapaa-aika ja kaupungistumiskehitys ovat osaltaan kasvattaneet kulutusta ja sen merkitystä ihmisille. Puhutaan jopa ihmisten olevan riippuvaisia kulutuksesta ja sen tuomasta olemassaolontunteesta. Perheiden yhteinen toiminta saattaa suuntautua kulutuksen onnelaan Mc Donald'siin tai elokuviin. Nykyihmiset saavat emotionaalista mielihyvää kuluttamisestaan, unelmistaan ja haluistaan sekä niiden toteuttamisesta. Kulttuurimme suosii kuluttamista ja luo sen autuudesta mielikuvia muun muassa medioiden sekä mainonnan välityksellä. Tämä lisää kuvitelmia kulutuksen tuomasta emotionaalisesta ja esteettisestä tyydytyksestä. Mielikuvien ylitarjonta ja arvostus hämärtää faktan ja fiktion välistä rajaa. Mielestäni tämä näkyy esimerkiksi siinä, että ihmiset puhuvat nykyään päivittäin televisiosarjojen henkilöistä ja heidän ongelmistaan sekä asioistaan kuin oikeiden, tuttujen henkilöiden elämästä. Julkkisnäyttelijät, kuten Salattujen elämien Aki Nikkisen ja Jukka Salinin esittäjät valittavat ihmisten antavan kadulla neuvoja ja jopa käyvän heidän kimppuunsa heidän rooliensa takia. Osa ihmisistä ei erota roolisuoritusten ja näyttelijöiden todellisen minän eroavaisuutta.

Nuorten sosiaalisen todellisuuden muovautumisen perustana voidaan toisaalta pitää edelleenkin kotia. Tämä primaariympäristö antaa vanhempien avustuksella ihmisille perusarvot, -normit -ja asennevivahteet. (Berger & Luckmann 1994, 147-156.) Kodin piiriin tunkeutuu kuitenkin nykyään paljon erilaisia medioita, jotka saattavat kilpailla kodin aatteiden kanssa (Ziehe 1991). Todellisuuden hahmottaminen

jatkuu koulun, vertaisryhmien ja medioiden sekundaarisosialisaatiossa, jossa yleistyneet toiset, kuten opettajat toimivat käsittämisen ohjailijoina. Kun nuori sitten toimii omaksumiensa ihanteiden ja ohjenuorien mukaisesti, ulkoistaa hän käytöksellään sisäistämänsä asiat. Tiettyjen arvojen ja normien noudattaminen johtaa rutiineihin ja toiminnan objektiivitumiseen. (Berger & Luckmann 1994.)

Aineellisen todellisuuden muuttuminen vaikuttaa työn, kulutuksen, instituutioiden ja psykososiaalisten asioiden muokkaantumiseen. Tämä voi kaventaa uhkaavasti aikuisten reviiä, sillä nuoret pyrkivät hakeutumaan julkiselle alueelle kuten esimerkiksi elokuviin, kadulle ja baareihin, kun taas vanhemmat usein jäävät kotiin. Näin ollen julkisuus jää suurelta osin nuorten haltuun ja aikuiset voivat ruveta pitämään ulkomaailmaa jopa vaarallisena kasvaneen rikollisuuden tai ainakin median luoman mielikuvan takia. Niinpä nuoret voivat saada jopa perheen tiedonvälittäjän roolin ja opastaa vanhempiaan vallitsevan kulttuurin erilaisiin käytänteisiin ja trendeihin. (Ziehe 1991, 43-59.)

Arjessa nuorten julkisuuden hallinta näkyy ikuisen nuoruuden ihannoimisena ja sen mainostamisena. Televisio-ohjelmista suurin osa suuntautuu nuorille ja käsittelee korkeintaan kolmekymppisten ihmisten elämää. Muoti ja trendit on harvoin suunnattu iäkkäämpiä ihmisiä ajatellen. Menestyjätkin esitetään nuorina, yhden yön osakemiljonääreinä, jotka paahtavat töitä hiki hatussa. Sukupolvisena valtakysymyksenä tämä merkitsee sitä, että vanhemmat huolehtivat lastensa perustarpeista, mutta nuorilla on valta julkisella alueella ja usein myös kodin säännöt joudutaan neuvottelemaan yhdessä tai jopa nuoren ehdoilla (Ziehe 1991, 43-59).

Tosin Ziehen (1991) teoria on todettu vain osittain kuitenkin käyttökelpoiseksi, koska se on aikalaisanalyysi eikä perustu empiriaan. Esimerkiksi Lähteenmaa (2000) on voinut hyödyntää vain paikoittain tätä aikalaisdiagnoosia, kuten progressio- regressio -ulottuvuuden aatetta empiirisen aineiston kuvailussa. Muun muassa Lähteenmaa (2000, 22-25) toteaa havainneensa sekä omien että toisten tutkimusyritysten kautta, että Ziehen (1991) uusi sosialisaatiotyyppi ei näy kovinkaan hyvin empiriassa. Nuorison narsistisuusoletuksen Lähteenmaa näkee patologisoivaksi ja karkeaksi. Hän kuvaa miehen teoriaa paikoin perustelemattomaksi ja jopa virheelliseksi. Lähteenmaa (2000, 23) kritisoi Zieheä myös siitä, että tämä yhdistää nuorison lähinnä poikiin. Monet tutkijat uskovat, että identiteetin rakentumisesta puhuttaessa on kiinnitettävä huomio sukupuolten erilaisuuteen ja ainutlaatuisuuteen

(esim. Jokinen 1991). Esimerkiksi muutamat tutkijat painottavat naissosialisaation ristiriitaisuuden helpottavan tyttöjen sopeutumista modernin tuomiin muutoksiin jopa poikia paremmin. Tytöt oppivat vastuuta ja toisten huomioon ottamista. Puhutaankin vasturationalisuudesta ja altruistisesta individuaalisuudesta. (Lähteenmaa & Näre 1992, 11-12.)

2.5 Sukupuolten ainutlaatuisuus identiteetin muovaamisessa

Osa tutkijoista havaitsee sosialisatiossa ja identiteetin muotoutumisessa sukupuolieroja. Tyttöjä sosiaalistetaan usein vieläkin perinteisellä tavalla perheen, vertaisryhmien, medioiden ja instituutioiden avulla. (Lähteenmaa & Näre 1992, 11-12.) Tutkimusten mukaan tytöt ja pojat tarvitsevat erilaista vuorovaikutusta perheessä, jotta he pystyvät rakentamaan oman identiteettinsä. Kotiolojen ja identiteetin muodostumisen välillä on todettu olevan selvää yhteyttä. Esimerkiksi Amerikassa tyttöjen on havaittu tarvitsevan läheisiä perhesiteitä ja poikien erillisyyttä sekä irrottautumista perheestä. (Bartle-Haring 1997.) Tätä voidaan pitää traditionaalisena, kulttuurisiin konteksteihin sidottuna roolikäsityksenä, joka on vähitellen murtumassa esimerkiksi sukupuoliroolien vapautumisen takia. Kulttuurien välillä esiintyy kuitenkin eroja.

Hyypän mukaan (1995, 121) Pohjoismaissa tytöt kasvatetaan syvässä yhteydessä äitiin tai varhaishoitajaan. Näin ollen he korostavat ihmissuhteiden merkitystä läpi elämän. Naispuoliset asetetaan ja kuvataan jatkuvasti suhteessa toisiin ihmisiin. Pojat puolestaan kasvatetaan erillisyyteen äidistä. Näin ollen miespuoliset painottavat suorituksia ja yksilöllisyyttä. Kasvatuksen erot ovat yhteydessä sukupuolten erilaiseen elämänuraan. Tyttöillä myönteinen elämänura liittyy pitkään elämään, huolehtimiskykyyn ja inhimillisiin suhteisiin, kun taas kielteisenä nähdään naiseuden negativisoiminen. Läheisyyden tarve koetaan riippuvuudeksi ja alistumiseksi. Naisuus esitetään usein vähempiarvoisena alistussuhteen takia. Tämä näkyy muun muassa työelämässä pienempänä palkkauksena tai palkatta jättämisestä (kodinhoitotyö). Miesten kasvatusta puolestaan on yhteydessä yksinäisyyteen, tapaturmiin, väkivaltaiseen elämään ja alkoholin väärinkäyttöön. Sosiaalisen tuen ja ihmissuhteiden puute yhdistetään usein miesten yksilöllisten suoritusten arvostamiseen.

Nykyisin traditionaalinen naisrooli on kuitenkin murtumassa ja laaja-alaistumassa, jolloin tytöt saavat lisää kulttuurista liikkumatilaa ja mahdollisuuksia rajojensa rikkomiseen. Sekä tytöt että pojat ovat aktiivisia ja luovia. He eivät vain passiivisesti sosiaalistu esimerkiksi television tuottamiin sukupuolimielikuviin, vaan myös vastustavat niitä niin halutessaan. (Lähteenmaa & Näre 1992, 11-12.) Jos nuori on säännöllisesti yhteydessä esimerkiksi vertaisryhmiin ja mediaan, altistuu hän kuitenkin helpommin niiden korostamille asenteille, arvoille ja uskomuksille (Helve 1993).

Perinteisesti tytöt on yhdistetty yksityisen piiriin, kuten kotiin ja tunne-elämään, kun taas miesten toiminta on sijoittunut politiikan, tieteen ja sodan aloille (julkiseen). Julkisen ja yksityisen raja nähdään nykyisin hyvin hämärtyneeksi. Suurimpina syinä siihen ovat medioiden lisääntynyt valta ja vaikutusmahdollisuudet. Julkisuus luo jatkuvasti uudenlaisia merkityksiä, subjekteja, materiaalisia voimia sekä rakenteita. (Fornäs 1993, 45-46.) Tämä kehitys on lisännyt tyttöjen liikkumatilaa ja vaihtelun mahdollisuutta (Lähteenmaa & Näre 1992, 11- 12). Mielestäni julkisen ja yksityisen rajan himmeneminen näkyy kaiken medioitumisessa. Naisten ja miesten elämässä julkisen ja yksityisen sekoittuminen näkyy yhtäältä julkkisten ja tähtien lisääntymisenä sekä heidän kasvavana palvontanaan. Televisio ja muut julkiset mediat tunkeutuvat alati kodin yksityiseen piiriin. Toisaalta myös yksityisten ihmisten, erityisesti koko kansan julkimoiden, elämä nostetaan usein julkisuuteen.

Wolfen (1996, 81) mukaan tytöt altistuvat jo varhaiskasvatuksessaan massakulttuurin myyttiselle naiskuvalle muun muassa television ja naistenlehtien välityksellä. Muun muassa televisio antaa ymmärtää, että kaikki hauska ja satumainen voi tapahtua vain kauniille naisille. Esimerkiksi saippuasarjoissa ei edes yleensä ole rumia tai kovin lihavia naisia. Jos heitä esiintyy, ovat he joko alemmasta yhteiskuntaluokasta, kuten palvelijat, tai loukkaantuneet jossain onnettomuudessa. Näin ollen rikkaus, menestys, upea ulkonäkö ja onnellinen elämä rinnastetaan medioissa toisiinsa.

Televisio välittää yhteiskunnassa ihailtua naiskuvaa ja pyrkii toisaalta luomaan uusia trendejä. Naisten velvollisuus on olla kaunis, nuorekas ja hoikka, mutta toisaalta myös persoonallisuus sekä sanavalmius ja oma osaaminen korostuvat. Esimerkiksi lähes kaikissa nuorten sarjoissa näyttelijät ja juontajat on valittu myös suurelta osin ulkonäön mukaan. Muun muassa Jyrkin persoonalliset naisjuontajat,

kuten Tea Khalifa, pukeutuvat viimeisimmän muodin mukaan ja he ovat hyvin edustavan näköisiä. Mielestäni voidaan puhua jopa trendiohjelmista, jotka pyrkivät pysymään ajan tasalla ja esittelemään yleisölleen uusinta uutta. Myös Salattujen elämien nuorilla näyttelijöillä on aina muotivaatteita ja heitä on vetävän ulkonäön sekä normaalin arjen läheisen käyttäytymisen vuoksi helppo pitää idoleina ja samaistumiskohteina. Uudehko ilmiö suomalaisissa viihdeohjelmissa on hyödyntää entistä nuorempia juontajia. Nuorille suunnattujen ohjelmien määrä on selvästi kasvanut, esimerkiksi aiemmin Videotreffit kisailutti aikuisia ihmisiä yli 30 -vuotiaiden juontajien johdolla, kun nykyään ohjelmaa juontaa Jyrkistäkin tuttu noin 20 -vuotias Tea Khalifa. Myös perinteinen Napakymppi on palkannut nuoren naisjuontajan Kari Salmelaisen rinnalle. Nuorten suosion saavuttanut Far Out ihastuttaa ja vihastuttaa persoonallisten, räväköiden ja epäkohteliaiden, jopa hävyttömien juontajien myötä.

Tutkimusten mukaan tyttöjen identiteetin rakentumisen perustana on *seksuaalisuus ja ruumiillisuus*. Naisetän määrittellään usein enemmänkin seksuaalisuuden ja ulkoisten seikkojen, kuten kauneuden, kun taas miehet toimintansa kautta. Tässä voidaan nähdä perinteinen suhtautuminen eri sukupuoliin. Feminiiniseen liitetään hyväksyttävänä ominaisuutena objektiivisuus ja ruumiillisuus, kun taas maskuliininen yhdistetään toimintaan, subjektiivisuuteen ja voimaan. Tyttöjen yksilöitymiseen liittyy siis oleellisesti omaan ruumiiseen tutustuminen ja sen hyväksyminen. Tärkeää tässä työstövaiheessa on myös sisäistää vallitsevia sukupuolinormeja- ja rooleja. Niiden täyttäminen vaikuttaa oleellisesti itsetunnon- ja hyväksynnän vahvistumiseen. (De Beauvoir 1949/1980; Kotz & Butler 1995; Lähteenmaa & Näre 1992, 13-14.) Tietenkin myös poikien identiteetin kehitykseen liittyy kulttuuristen ihanteiden ja oman seksuaalisuuden määrittäminen, mutta poikien ruumiille ei ole asetettu niin tarkkoja vaatimuksia kuin tytöille, joten siveä käytös ja miellyttävä ulkonäkö eivät ole heille ensisijaisen tärkeitä.

Naisten seksuaalisuuden vahva perusta sukupuoli-identiteetin rakentumisessa näkyy Nikusen (1996, 41) mukaan päivittäisissä populaarikulttuurin ilmiöissä. Arkemme on pullollaan viittauksia hyviin ja pahoihin tyttöihin, kunnon äiteihin ja katkeriin vanhoihin piikoihin. Myös laajan suosion saavuttaneet tyhmä blondi- vitsit kuvaavat oleellisesti oletuksia naisten seksuaalisuudesta. Kautta aikojen feminiinisyys on rinnastettu ideaalissa tottelevaisuuteen ja säädyllisyyteen. Myös nykyään naisen oletetaan olevan kuuliainen ja kunnollinen. Tämä ihanne heijastuu usein myös naisen

perusidentiteettiin. Seksuaalisuuden syövereihin antautuminen leimaa tytön nopeasti huoraksi. Näin ollen seksuaalisuuden kontrolloiminen vaikuttaa oleellisesti minuuden työstämiseen. On kunnioitettavaa ja ihailtavaa olla kiltti.

2.5.1 Seksuaali-identiteetin rakentuminen

Seksuaali-identiteetin perustana voidaan pitää sukupuolisuuden, oman naiseuden ja mieheyden, sekä kulttuuristen ihanteiden löytämistä ja hahmottamista. Maskuliinisuuden ja feminiinisyuden arvottaminen, siirtäminen ja vahvistaminen alkaa jo syntymästä muun muassa vanhempien, koulun ja medioiden toimesta. Tyttöjen oletetaan olevan kilttejä, siistejä ja tottelevaisia, kun taas poikien tulee olla voimakkaita ja vilkkaita. (Matteelart 1997.) Tämä ilmeneekin erilaisina kasvatuskäytäntöinä ja erilaisten normien asettamisena eri sukupuolille. Tyttöjen raisuutta ja villeyttä pidetään paljon pahempana kuin vastaavaa pojan käyttäytymistä. Toisaalta naismaiset pojat leimataan vieläkin negatiivisemmin kuin riehuvat tytöt maskuliinisten kulttuuri-ihanteiden vuoksi. (Friday 1998, 127; Lähteenmaa & Näre 1992, 13- 15.) Friedanin (1963/1967) mukaan feminiinisiä arvoja jopa halveksutaan, niitä pidetään heikkouden merkinä ja toisarvoisina.

Tyttöjen rooli yhteiskunnassa on vieläkin suhteellisen kapea, vaikka heidän asemansa ja liikkumavaransa on laajentunutkin. Taustalla vaikuttaa sukupuolijärjestelmä, jonka mekanismit ovat perinteisesti pyrkineet tyttöjen autonomian säätelemiseen ja miesten vallan ylläpitämiseen. Heidän autonomiaansa on säädelty mielihyvän, luovuuden ja aggression kontrollin avulla. Tyttöjen rajat aggression ilmaisussa ovat poikia tiukemmat. Näin ollen heidän ilmauksensa ovatkin hyvin epäsuoria ja kypsiä aggression tukahduttamispakon takia. Tämä kehittää osaltaan myös naisten vasturationaliteettia, joka korostaa jatkuvuutta, yhteisiä tavoitteita ja vuorovaikutusta sekä arjen sujuvuutta. Pojat puolestaan ilmaisevat aggressionsa suuremmin, jopa fyysisesti ja toimivat päämäärärationaalisesti. (Näre 1992, 25-29.)

Tyttöjen aseman taustalla heijastuu myös *kristinuskon naiskuva*. Se jakaa naiset jyrkästi kahteen dikotomiaan: objektin asemassa olevaan hyveelliseen madonnaan ja toimivaan, paheellisena subjektina olevaan huoraan. Pelko huoran leimasta säätelee tyttöjen seksuaalista käytöstä. Identiteetin etsimisessä näiden

ääripäiden välinen ristiriita on ratkaistava, jotta oma seksuaalinen minä voisi olla täydellinen. (Koivunen 1996, 16- 25.)

Myös Näre (1992, 29-32) toteaa *maineen* kontrolloivan tyttöjä sosiaalisesti. Huonomaineiseksi, huoraksi leimautumisen pelko rajoittaa heidän sukupuolista käyttäytymistään. Myös pornografia ylläpitää miehistä valtaa ja säätelee mielikuvilla. Se välittää naisille vapautumisvaatimuksia ja kielteisen naisen mallin, johon ei voi samaistua leimaantumatta. Näin ollen tytöt kokevat elämässään pidättäytymisen ja vapautumisen ambivalensseja. Ristiriita pakottaa todellisuuden tajuun ja mielihyvän kontrolloimiseen. Tosin nykyisin myös tyttöjen sukupuolinen vapaus on lisääntynyt, vaikka nimittelyin leimaaminen on säilynyt käyttäytymisen rajoittajana. Mielestäni oleellista on huomata, että sekä tytöt että pojat kontrolloivat naissukupuolen käytöstä leimaamista hyödyntäen. Jotkut tytöt ovat joskus jopa poikia pahempia haukkujia ja leimaajia.

Positiivinen tyttöjen seksuaalikulttuuri on vasta puhkeamassa kukkaan. Perinteiset romaanit, runot, elokuvat, vitsit ja musiikki ovat korostaneet miehistä valtaa ja halua. (Wolf 1996, 214.) Nyt tyttöenergian jyllätessä tytöt saavat hyviä esikuvia ja samaistumiskohteita muun muassa teinitähdistä, kuten Britney Spearsista ja Christina Aquilerasta. Myös naisten elämästä ja kokemuksista kertovat elokuvat ja sarjat ovat lisääntyneet. Esimerkiksi Tosi naisia - ohjelmassa on viisi itsenäistä ja suhteellisen arkista naista, joiden kohtaloiden, toiveiden, halujen ja elämän ympärille juoni rakentuu. Myös Sinkkuelämää- sarja tuulettaa reippaasti vanhentuneita seksuaalikäsityksiä naisen passiivisuudesta ja alistumisesta sekä perhe-elämäpakosta. Siinä neljä suhteellisen menestynyttä ja hauskan pidosta innostunutta uranaista pohtii seksuaalisuuttaan, miessuhteitaan, ystävyyttä ja kaikkea naisen elämään liittyvää rohkeasti, joskus jopa hyvinkin radikaalisti. Naisten itsenäisyydestä huolimatta heidän elämänsä pyörii kuitenkin miesten ympärillä ja miehiä jahdaten. Taustalla häilyy unelma vakituisesta suhteesta ja rauhoittumisesta, vaikka naiset vakuuttavatkin ystävilleen muuta. Näin ollen naisen sinkkuelämä esitetään välivaiheena sen oikean metsästämisessä ja perhe-elämään vievänä. Tämä heijastaa käsitystä naisten vaillinaisuudesta ja tyytymättömyydestä ilman miehistä turvaa.

Perinteisesti tyttöjen luovuus on suunnattu toisista huolehtimiseen ja hoivaamiseen. Heitä on opetettu miellyttämään toisia esimerkiksi oman ruumiinsa avulla; se täytyy esittää mahdollisimman viehättävänä ja kauniina. Tällöin heitä ei ole

otettu kovinkaan vakavasti. Näin ollen poikamaisia ja maskuliinisia ominaisuuksia on ihailtu feminiinisten kustannuksella. Ollakseen vakuuttava tytön on täytynyt esittää itsensä poikatyttönä, joka kumoaa naissukupuoleen liitettävän heikkouden. (Näre 1992, 32-35.) Sukupuolen on todettu rakentuvan prosesseissa, joita työstetään ja rakennetaan jatkuvasti. Monelle naiselle tai tytölle naisellisuuden naamio on kuin suojaväri. Omaa feminiinisyttä voidaan liioitella tai naisstereotyyppien avulla perustellaan omia puutteita, esimerkiksi olen vain nainen, ei minun kuulukaan osata ajaa autoa. Nykyisin sukupuoli ja seksuaalisuus nähdään toisaalta muodin ja tyylin alueeksi. Niitä ei joidenkin tutkijoiden mielestä painoteta enää niinkään biologian ja identiteetin kannalta. Postmodernissa maskuliinisuuden ja feminiinisuuden perinteiset naamiot murtuvat. Miehys ja naiseus joudutaan määrittelemään uudelleen muun muassa erilaisten roolipelien avulla. Esimerkiksi Madonna hyödyntää ristiinpukeutumista korostaakseen erilaisia naisellisuuden tai mieheyden merkkejä. Näin ollen sukupuolta pidetään keinotekoisena. Postmodernia ruumista voidaankin pitää naamioituna. Jatkuva liike, epävakaus ja äkilliset muutokset heijastuvat seksuaalisuuden ja sukupuolen määrittelemisessä. Muun muassa Madonna esittää monia, erilaisia sukupuolen ja seksuaalisuuden representaatioita. Representaatiot koetaan fiktiivisiksi, muunnettaviksi ja rakennettaviksi oleviksi, joita jokainen voi itse tuottaa. Moninaisuutta arvostetaan ja korostetaan joka paikassa. Esimerkiksi lisääntyvä keskustelu ja lainmuutokset homo- ja lesboseksuaalien avioliitoista kertoo seksuaalisuuden tiukkojen rajojen murenemisestä. (Schwichtenberg 1995, 66- 87.)

3 SUKUPUOLTEN ASEMAAN VAIKUTTAVAT KULTTUURISET TEKIJÄT

3.1 Patriarkaatti

Naisten asemaa ja tilaa yhteiskunnassa sekä arjessa että medioissa voidaan kuvata patriarkaatin, sukupuolijärjestelmän ja sukupuolisopimuksen valossa. Nämä käsitteet ovat hyvin lähellä toisiaan, ne valottavat asiaa toisiinsa limittyen. Yhteiskunnassa vallitsevat, usein piiloiset rakenteet vaikuttavat jokapäiväiseen elämään ja eri sukupuolille kohdistettuihin odotuksiin ja niihin liitettäviin mielikuviin. Feministinen tutkimus pyrkii tuomaan esiin ja jopa purkamaan näitä vanhoja muodostelmia ja asetelmia. Historiallisen ajan sekä arvojen muuttuessa muokkaantuvat myös nämä taustamekanismit, joskin todella hitaasti.

Patriarkaattilla tarkoitetaan tietynlaista miesten välistä sosiaalisten suhteiden *verkostoa*, joka perustuu materialismiin ja hierarkkisuuteen. Se ylläpitää ja luo heidän välistä solidaarisuuttaan. Näin ollen miehille tarjoutuu tilaisuus hallita naisia. Perinteisesti patriarkaatin perustana on pidetty miessukupuolen valtaa kontrolloida naisten työvoimaa jopa kieltämällä heidän pääsytään joihinkin olennaisiin tuotantovälineisiin sekä rajoittamalla heidän seksuaalisuuttaan. (Hartmann 1981, 14-15.) Tämän rakenteen on todettu koostuvan kuudesta eri elementistä: palkkatyöstä, kotityöstä, seksuaalisuudesta, kulttuurista, väkivallasta ja valtiosta (Walby 1990).

Miessolidaarisuus ja maskuliininen näkökulma ovat painottuneet myös mediassa. Useimmat mediajohtajat, tuottajat ja mainostajat ovat perinteisesti olleet miehiä. Näin ollen naiskuva on muotoutunut miesten perspektiivistä. Se on ollut kapea, myyttinen ja stereotypinen. Naisrepresentaatiot on esitetty usein hyvinkin passiivisina sekä dikotomisina. Vasta kulttuurisen muutoksen ja miehisen valtarakenteen horjumisen ovat lisänneet naisten liikkumatilaa ja vapautta. Näin ollen myös television tuottama naismielikuva on monipuolistunut ja perinteisen mallin rinnalla esiintyy myös uusia, aktiivisia ja yksilöllisiä naishahmoja. (Modinos 1999.)

Laiho (1996, 78) painottaa, etteivät miehet välttämättä tietoisesti juoni ja suunnittele yhdessä maskuliinista katsetta korostavia naisrepresentaatioita. Patriarkaallinen yhteiskunta näyttäytyy miehille luonnollisena järjestelmänä ja ylläpitää

näin ollen vääristyneitä käsityksiä eri sukupuolten eduista. Nämä käsitykset koetaan itsestäänselviksi ja ikiaikaisiksi totuuksiksi.

Patriarkaatin käsitettä on kuitenkin nyttemmin kritisoitu usean tutkijan taholta. Sitä on pidetty liian universaalina, sillä se ei huomioi naisten yksilöllisyyttä ja esimerkiksi luokka- ja rotueroja. Se ei myöskään selvitä koko syytä ja mekanismeista siitä, miten miehet ylläpitävät valtaansa. (Muun muassa Liljeström 1996, 112.) Tämä termi kuitenkin kertoo ainakin osatotuuden perinteisestä epätasa-arvoisuudesta yhteiskunnassa ja sen eri alueilla.

3.2 Sukupuolijärjestelmä ja sukupuolisopimus

Sukupuolen on todettu olevan monitasoinen yhteiskunnallinen ilmiö, joka jäsentää maailmaa. Se voidaan jakaa sekä *biologiseen* että *sosiaaliseen (gender) sukupuoleen*. Biologisuuteen liitetään x- ja y - kromosomien määräämät ominaisuudet, kun taas gender on kulttuuriin sidottu, kasvatuksen ja ympäristön odotusten sekä vihjeiden mukaan opittu (muun muassa De Beauvoir 1949/1980). Sosiaaliseen sukupuoleen liitetään esimerkiksi vaatetus, koristautuminen sekä käyttäytyminen. Länsimaissa naista arvioidaan miestä enemmän ulkoisten seikkojen mukaan ja täten naisten on kaunistauduttava ja jopa teeskenneltävä hienostunutta. Hardingin (1983) ja Scottin (1986) mielestä sukupuolijärjestelmällä tarkoitetaan miesten ja naisten välistä hierarkiaa ja eron korostamista. (Liljeström 1996, 121-122.) Nenola (1986, 10-24) havaitseekin sukupuolten vastakkain asettelemisen koskevan miesten ja naisten biologisia, psykologisia ja sosiologisia eroja. Hän jakaakin maailmamme perinteisesti miesten hallitsemaan julkiseen ja yhteiskunnalliseen sekä naisten yksityiseen ja henkilökohtaiseen alueeseen. Myös Liljeströmin (1996, 121-122) mukaan sukupuoliero ilmenee rakenteellisissa jaoissa, jolloin maskuliininen liitetään perinteisesti julkiseen ja talouden piiriin, kun taas feminiininen sidotaan yksityiseen ja arkielämään. Jokapäiväiset symboliset merkityksetkin ilmentävät tätä miesten ja naisten hierarkkista asetelmaa, arvottamista ja jopa vastakkain asettelemista. Arjen puheilmaisut ja sanonnat kertovat sukupuolten eriarvoisuudesta, esimerkiksi puhutaan naisten ja miesten töistä, miehisellä alalla menestyvää naista saatetaan sanoa hyväksi jätkeksi tai naisen alistamaa miestä mamikseksi. Joskus myös ihmisten yksilölliset identiteetit

voivat rakentua tähän erillään pitämisen mekanismiin. Esimerkiksi nainen voi saada arvostusta miehen statuksen kautta.

Nochlin (1995, 179-182) toteaa naisten ja miesten välisen sukupuolieron diskurssin uusintavan oletuksia miesten vallasta, ylemmyydestä, erilaisuudesta ja välttämättömästä naisiin kohdistuvasta kontrollista. Naissukupuolen oletetaan olevan heikko ja passiivinen, aina miesten seksuaalisesti käytettävissä oleva objekti. Heinämäen (1997, 89) mukaan nainen nähdään varsin usein maskuliinisesta näkökulmasta puutteelliseksi ei-mieheksi. Sukupuolieroa määriteltäessä mieheyteen liitetään paljon positiivisia ominaisuuksia, kuten tiede ja järki, kun taas nainen koetaan negatiiviseksi ja yhdistetään muun muassa kaaosmaisuuuteen, luontoon ja irrationaalisuuteen. Nochlin (1995, 179-182) on havainnut, että vallan sukupuolittuminen on yleensä naamioitu ja sitä voi olla vaikea purkaa. Perinteisen miesenergian ja naisalistumisen tilalle ovat kuitenkin muotoutumassa aktiivisen subjektin sekä naisenergian käsitteet.

De Lauretis (1987) on havainnut sukupuolen (gender) olevan myös eräänlainen *representaatio tai itserepresentatio*, jota tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa teknologioissa ja institutionaalisissa diskursseissa, kuten elokuvissa, tiedeinstituutioissa ja päivittäisessä elämässä. Sukupuolta voidaan pitää myös sosiokulttuurisena konstruktiona, jonka muotoutumiseen ja ymmärtämiseen vaikuttavat oleellisesti sosiaaliluokka, etnisyys, historiallinen aika, poliittisuus sekä kulttuuriyhteisö. Tämä *genderkonstruktio* voidaan nähdä (itse)representaation tuotteeksi ja prosessiksi, jota tuotetaan ja uusinnetaan jatkuvasti. De Lauretis (1987, 9-10) erottaakin naisen todellisena, historiallisena olentona ja Naisen representaationa, kuten Äiti, Luonto, Feminiinisyys. Konkreettinen nainen ja mielikuvatason Nainen ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään ja muovaavat toisiaan.

Linker (1995, 208- 245) kuvaa todellisuutta fiktioksi, jota kulttuuriset representaatiot tuottavat jonka diskursiivinen toisto vakiinnuttaa. Tällöin syntyy sosiaalisia suhteita ja subjektiuden muodot syntyvät. Perinteisesti mies on ollut katsoja ja nainen puolestaan katsottu. Maskuliinisuuden ihanne ohjaa vieläkin käytöstämme. Sukupuoliero onkin historiallinen, sitä tuotetaan ja rajoitetaan jatkuvassa merkityksen annossa. Maskuliinisuus on perinteisesti sanellut seksuaalisuuden standardit. Falloksen on uskottu olevan kaikkein tärkein. Nainen on nähty puutteelliseksi, koska hänellä ei ole fallosta. Näin ollen nainen joutuu sopeutumaan näihin standardeihin ja esittämään

tietyntaista fantasiaroolia, jonka miehet ovat määritelleet. Näkemisen ja katsotuksi tulemisen rakenteet, minuuden suojeleminen ja mielihyvän mekanismit liittyvät sukupuolieroon. Naista on perinteisesti pidetty toiseuden ja hiljaisen asemassa, maskuliininen on puolestaan määrännyt toiminnan ja ollut aktiivinen. Näin ollen miesten täytyy toimia ja naisten taas näyttää joltain. Miehet katsovat ja määrittelevät objektin asemassa olevaa naista. Näin ollen myös naiset näkevät itsensä katseen kohteina ja peilaavat itseään suhteessa miesten luomiin ihanteisiin.

Nyky-ajan on todettu häivyttäneen sukupuoliin ja arkeen liittyviä dikotomioita. Muun muassa megatähti Madonnan toiminnan ja musiikin ansiosta monet nainen/mies, korkeataide/populaariviihde, elokuva/televisio, fiktio/todellisuus, privaatti/ julkinen kahtiajaot hämärtyvät ja tulevat monimuotoisemmiksi. Madonna hyödyntää muuntautumiskykyä ja monimuotoisuutta. Hän tuo esiin naisten välisiä eroja esittäessään erilaisia naishahmoja. Naisten oma ihmisyyden ja ainutlaatuisuus ovat oleellisia. Kaikki eivät ole esimerkiksi samalla tavalla seksuaalisesti suuntautuneita. Postmodernin ajan on havaittu painottavan yksilöllisyyttä ja erilaisuutta, mutta myös moniarvoisuutta. Esimerkiksi naisia houkuttelee tuomaan oma minuus ja ääni esiin. Kaikilla naisilla ei ole mitään yhteistä perustaa. Naiseus ei ole riittävä yhdistävä tekijä, vaan erilaiset kokemukset, ajatukset ja toiminnat tuovat yhteen erilaisia naisia. (Schwichtenberg 1995, 66- 87.)

Hirdmanin (1988) mukaan *sukupuolisopimuksella* viitataan konkreettisiin käsityksiin siitä, miten eri sukupuolet toimivat toistensa kanssa, mutta myös keskenään. Sillä kuvataan sukupuolirooleja ja niihin liitettyjä odotuksia sekä uskomuksia. Nämä näkemykset ulottuvat kaikkialle: työhön, rakkauteen, jolloin voidaan pohtia kuka viettelee kenet ja kuka saa haluta ketäkin, ulkoiseen olemukseen, kuten vaatetukseen, koristautumiseen ja niin edelleen. Tämäkin mekanismi ilmenee abstraktilla, konkreettisella ja yksilötasolla, siis kulttuurisissa symboleissa ja erilaisissa merkityksissä, instituutioiden toiminnassa ja identiteettien rakentamisessa. Sukupuolisopimusta uusinnetaan ja neuvotellaan uudellaan kaikissa arjen käytännöissä. Tämä sopimus toimii kolmella tasolla: arkkityyppisten ”nainen” ja ”mies”-käsityksissä, joita myytit, uskonnot ja tiede muovaavat, konkreettisesti mm. sukupuolitettussa työssä ja yksilötasolla pakkoheteroseksisminä.

Täten myös median välittämiin representaatioihin liittyy tietynlaisia piiloisia ja alitajuisia odotuksia sekä uskomuksia sukupuolten toimijuudesta ja rakentumisesta. Ne

ovat usein hyvin yksinkertaistettuja ja kapea-alaisia. Esimerkiksi tietyn tyyppisen naiskuvan jatkuva esittäminen voi lisätä ennakkoluuloja - ja uskomuksia joitain naisryhmiä kohtaan. Tämä rajoittaa yksilöllisyyttä ja ainutkertaisuuden ideologiaa. Usein nainen voidaan esittää ylläleistyksenä tai salaperäisyyden verhoamana hahmona medioissa.

4 TELEVISION VÄLITTÄMÄT NAISSTEREOTYPIAT JA - MYYTIT

4.1 Stereotyytiat ja myytit sekä niiden seuraukset

Stereotypian ja myytin käsitteet ovat suhteellisen lähellä toisiaan. Näin ollen ne ovat myös osittain päällekkäisiä ja kuvaavat samantapaisia asioita. (vrt. esimerkiksi Hyypä 1995, 15-18.) *Stereotyytioidella* tarkoitetaan *yliyksinkertaistuksia*, ilmiöiden keinotekoisia luokitteluja ja prototyyppejä. Ne voivat olla mielikuvia tai mielipiteitä. Usein nämä konventionaaliset kehitelmät liittyvät sukupuoleen, ikään, seksuaalisiin mieltymyksiin ja etnisyyteen. Yleensä stereotyytiat ovat harmia tuottavia ylläleistyksiä, jotka kieltävät yksilöiden monimuotoisuuden ja aitouden sekä johtavat täysin harhaan. Ne johtuvat ihmisten sattumanvaraisista kokemuksista, kasvatuksesta sekä yksinkertaisesti laiskuudesta ottaa asioista selvää. Ääritapauksessa nämä harhakuvat voivat johtaa ennakkoluuloihin ja syrjintään. (Lester 1996, x-xii.) Esimerkiksi tummat latinolaiskaunottaret kuvataan televisio-ohjelmissa tulisiksi rakastajattariksi, jotka pyrkivät seksin avulla pois köyhistä oloista.

Myytti termi on puolestaan peräisin kreikan sanasta *mythos*, jolla on tarkoitettu muun muassa puhetta, kertomusta, sanaa ja ajatusta. Myytti viittaa myös muinaisiin jumaltarustoihin ja *maailmankäsityksiin*, kuten maailmanluomiskertomuksiin, Kalevalan urotyöt. Arkikieli näkee tällaisen tarun jopa valheellisuutena. (Simonsuuri 1983; 1989.) Tällaisen tarun sisältämä totuus ei ole historiallinen totuus, kuten Raamatun kertomukset (Koivunen 1996, 14).

Myyttejä voidaan tulkita erilaisten teorioiden avulla. Symbolistinen tulkinta uskoo myyttien kuvaavan maailmankaikkeutta vertauskuvien avulla. Esimerkiksi Freudin psykoanalyysi korostaa unien ja alitajunnan vertauskuvallisuutta todellisten halujen ja toiveiden ilmaisijoina. Strukturalistit painottavat myytin rakenteita, jolloin oleellista on tapahtumien järjestys. Levi-Straussin mukaan myytti muuntuu ja kehittyy alati. Uusia osasia muodostuu vanhojen päälle ja erilaisia kerrostumia muodostuu. Funktionalistinen myyttien tulkinta kuvaa näitä taruja sosiaalisen todellisuuden ja kulttuurin koossapitävinä voimina, jotka turvaavat selityksillään yhteisön jatkuvuuden.

Modernin myyttitutkimuksen mukaan myytit ovat kollektiivisen, yhteisen tajunnan arkkityyppejä. Ne ohjaavat ihmisten valintoja ja antavat tietoa eri aikakausista sekä kehittävät kulttuuria. (Koivunen 1996, 15- 16.)

Stereotypioita pidetään puolestaan järjestelmällisiä uskomuksia jonkin ryhmän ominaisuuksista. Sukupuolijaon stereotypiat liittyvät myyttien tavoin naisia ja miehiä koskeviin uskomusrakenteisiin. Ne elävät ruumiinrakenteen, käyttäytymisen, sosiaalisten suhteiden, harrastusten ja ammatin avulla. Sukupuolijakoa voidaan pitää eräänlaisena roolina, joka on sosiaalisesti määrittynyttä. Siihen liittyvät oleellisesti sosiaalinen suotavuus ja odotukset, toisaalta myös velvollisuudet sekä paineet. Tämän jaon juuret ovat kaukana historiassa. Sukupuolten stereotyyppisiä, kuten myyttisiäkin rooleja esiintyy jo kansan tarustoissa ja pyhissä kirjoissa, mm. Raamatussa. Esimerkiksi Aristoteles uskoi naisen olevan kykenemätön hallitsemaan, joten miehen aristokraattinen valta ja heikomman kunnioittaminen luovat hyvän tasapainon elämään. (Hyypä 1995, 15-18, 35.)

4.2 Stereotyyppinen ja myyttinen, kapea naiskuva

Sukupuolistereotypiat sekä myytit viittaavat ihmisten käsityksiin mieheydestä, naiseudesta, feminiinisyydestä ja maskuliinisuudesta. Näitä käsityksiä voidaan pitää erittäin *dikotomisina*, toisilleen vastakkaisina. Perinteisesti länsimaissa miehisuus ja maskuliinisuus on nähty normiksi, jota vasten naiseutta sekä feminiinisyyttä mitataan. Naiseutta on pidetty ei-miehisenä, irrationaalisena, passiivisena ja vähempiarvoisena kuin rationaalisuuteen, valtaan, aggressiivisuuteen ja järkeen yhdistettyä mieheyttä. (Hyypä 1995, 19-29.) Kirjallisuudessa naiseus liitetään mystiseen ja selittämättömään, kun taas mieheys on selkeämmin määritelty. Naiseus nähdään myyttisenä ja kaaottisena ilmiönä, joka liitetään luontoon. (Koivunen 1996, 29.) Tämä tulee esiin muun muassa moderneina pidetyissä sarjoissa, kuten Dharmassa & Gregissä, jossa naispäähenkilö Dharma edustaa luontoihmistä, sekopäisyyttä, emootioita ja impulsioita. Hänen viisas miehensä Greg puolestaan painottaa järkeä, asiallisuutta, tietoa ja bisnestä. Hyypän (1995, 19-29) mukaan tämä kaksijakoisuus liittyy oleellisesti kartesiolaiseen ajattelutapaan, joka uskoo naisen olevan ruumiillinen. Roolistereotypiat ovat myös

ristiriitaisia, esimerkiksi naisia arvioidaan kehonrakennuskisoissa usein ulkonäön ja naisellisuuden mukaan, kun taas miehiä suoritusten ja voimakkuuden mukaan.

Osaksi myös uskonnon vaikutuksesta länsimaisen yhteiskunnan naiskuva on hyvin kaksijakoinen. Se korostaa madonnamaisen hyvää ja epäseksuaalista äitiä, jonka kanssa voi avioitua tai seksuaalista miehiä varten olevaa olentoa, jota pidetään syntisenä huorana ja joka ei ole riittävän hyvä äidiksi tai aviokumppaniksi. Näin ollen naisia ja miehiä velvoittavat erilaiset moraalinormit, mikä mahdollistaa miehille suuremman vapauden ja jättää naisen marginaaliseen asemaan toiseksi. Miehelle sallitut asiat leimaavat naisen usein arvottomaksi. Ajan mittaan myös naiset ovat tottuneet tarkastelemaan itseään miehisiin silmin ja kriteerein. (Koivunen 1996, 9-13.) Myös kulttuurisissa representaatioissa nainen on perinteisesti ollut miehisen katseen kohteena ja sen läpi suodattuneena, jolloin naiset näkevät itsensä vastakkaisen sukupuolen silmin (Wolf 1996, 78-79). Sukupuolimyyttien sekä stereotyyppien yleistyminen ja säilyminen ulottuu nykypäivään saakka. Ihmiset peilaavat itseään suhteessa myytteihin. (Koivunen 1996, 9- 13.)

Muun muassa televisiomainokset ja ohjelmat hyödyntävät ruumiinkieltä. Se on kulttuuriin sidottua ei-verbaalista informaatiota, kuten ilmeitä, eleitä ja asentoja. Vain 10 % mainoksissa on verbaalista ilmaisua. Sukupuoliroolit näkyvät myös ruumiinkielessä. Miehet osaavat vain harvoin tulkita naisen eleet ja ilmeet oikein. He tarkastelevat maailmaa maskuliinisten stereotyyppien kautta. Heillä ei ole opittua taitoa erottaa toisistaan eroottisia ja epäeroottisia viestejä. Sukupuolten eriarvoinen esittäminen mainoskuviissa liittyy lapsenomaisuuden, avuttomuuden, pehmeiden ja vähäpätöisyyden naiseen, kun taas miehet kuvataan talouden hallitsijoina ja kuluttamisen määrääjinä, aktiivisina ja ylempiarvoisina. Esimerkiksi nainen kuvataan usein miestä lyhempana ja hän vain poseeraa, istuu tai makaa, kun taas mies seisoo tukevasti ja miehen kasvokuvaan liitetään yhteiskunnallisia, poliittisia, taloudellisia tai älyllisiä arvoja. Naisen kasvokuva puolestaan yhdistetään aina mieheen. (Hyyppä 1995, 122-125.)

Tosi asiassa miesten ja naisten sosiaalisten roolien erot eivät johdu biologisista seikoista, vaan tiedollisista, taidollisista ja psykologisista ihmisten välisistä eroista. Lapset omaksuvat jo varhain sukupuoleen kohdistettuja ympäristön asettamia rooli- ja käyttäytymisodotuksia. Vanhempien stereotyyppisiä toiveita, odotuksia ja vaatimuksia pyritään seuraamaan mahdollisimman tarkasti. (Hyyppä 1995, 118.) Eri

kulttuureissa sukupuolten roolit voivat olla jopa päinvastaisia kuin länsimaissa. (Mead 1950/1963.)

Walters (1995, 43, 48) toteaa stereotyyppien sekä myyttien muuttuvan ja kehittyvän erilaisiksi historiallisen ajan sekä kulttuuristen kontekstien mukaan. Hän lisää mielikuvien olevan kaukana todellisesta naisesta sekä naiseudesta. Myös De Lauretis (1987) on havainnut sosiaalisten teknologioiden, kuten median tuottavan todellisen naisen ja naiseuden sekä Naisen ja Naisellisuuden representaatiota, jotka eivät vastaa toisiaan. Waltersin (1995, 43) mukaan median käsitykset ovat keinotekoisia ja oletuksista konstruoituja näkemyksiä, jotka heijastavat usein miehistä näkökulmaa. Naisiin liittyvät käsitykset arvottavat heidät miesten alapuolelle.

Naisrepresentaatioita voidaan pitää osittain jopa ristiriitaisina. Toisaalta korostetaan kauneutta ja passiivisuutta, toisaalta toimijuutta ja rohkeutta. Televisiossa neuvotellaan ja uudelleen neuvotellaan feminiinisyyttä. Medioiden voidaankin sanoa konstruoivan naiseutta ja mieheyttä. (Modinos 1999.) Nyky-yhteiskunnan pluralistisuus ja moniarvoisuus näkyvät mielestäni juuri ristiriitaisina odotuksina ja ihanteina, joita kohdistuu molempiin sukupuoliin. Minh-ha (1995, 247-251) havaitsee muun muassa television naiskuvien kertovan toiseuden ja marginaalisen tarinaa. Valkoinen mies on etuoikeutettu ja hyväksytty, kun taas ulkomaalainen nainen potee hylkäämiseksi tulemisen tunnetta. Median stereotyyppioihin kohdistuu usein kuitenkin korjaavaa ja kriittistä asennetta, joka pyrkii palauttaa toiseudelle arvon.

Mediassa, kuten televisiossa stereotyyppiset toisille vahingolliset, kuten väkivaltaiset tai rasistiset kuvat, sekä esteettisesti miellyttävät kuvat, esimerkiksi miesten suosimat pornografiset kuvat myyvät hyvin. Niiden esittäminen on kuitenkin usein moraalisesti kyseenalaista, koska ne voivat aiheuttaa joillekin ihmisille emotionaalista tai fyysistä tuskaa tai loukata heitä. Esimerkiksi pornografisia kuvia pidetään miesten silmin kuvattuina, naista esineellistävänä ja seksiobjektoivana. Massamedian valta ja vaikuttavuus on yhteiskunnassa tunnustettu, joten erityisvastuu stereotyyppioista siirtyy mielikuvien tarjoajille. Media välittää informaatiota, tuotteita ja tuo mielihyvää. Tietynlaisten ohjelmien seuraaminen ja suosiminen voi kertoa jotain elämäntyylistä ja jopa arvottaa yleisöä. (Elliott 1996, 3-7.)

Stereotyyppiat ovat osa jokapäiväistä elämää. Useat komediaohjelmat hyödyntävät niitä huumorinsa tukena, esimerkiksi perheen isä kuvataan amerikkalaisissa viihdesarjoissa usein idioottina machomiehenä ja perheenäiti

kärsivällisenä kodinhoitajana. Yliyleistyksiä käytetään paljon myös draamoissa, esimerkiksi jengiläiset esitetään tietynmaalaisina, yleensä latinalaisamerikkalainen. Ne voivat jopa koventaa ihmisten asenteita tiettyjä väestöryhmiä kohtaan ja lisätä heidän syrjintäänsä. Myös rotuun ja sukupuoleen liittyvät vitsit ovat ihmisryhmien yliyksinkertaistuksia. (Travis 1996, 15-18.) Esimerkiksi suomalaiset blondivitsit esittävät vaaleahiuksiset naiset yliseksuaalisina nymfomaaneina ja vähä-älyisinä miesten miellyttäjinä.

4.3 Täydellinen äiti

Perinteisesti television välittämä naiskäsitys on ollut suhteellisen kapea-alainen. Mediaa onkin syytelty stereotyyppisten ja dikotomisten naiskuvien ylläpitämisestä ja uusintamisesta. Tällöin nainen on esitetty seksistisenä, alistuneena ja toisarvoisena. Konkreettisesti nainen on nähty miehen vastakohtana, hyvin passiivisena ja kuuliaisena miehen miellyttäjänä ja pikku vaimona tai hyveellisenä äitinä. Aktiivinen ja individuaalinen nainen on puolestaan kuvattu pahaksi ja vaaralliseksi. Hänet on usein esitetty huonona naisena, huorana tai pahana äitipuolena. (Modinos 1994, 15- 27; 1999.) Salattujen elämien Hanna Salinia voidaan pitää itsenäisenä ja itsekkäänä äitipuolena, joka ajautui suhteeseen aviomiehensä täysi-ikäisen pojan Aleksin kanssa. Sen seurauksena Hannalle syntyi tyttö, joka elää kuitenkin avioparin "tyttärenä". Samassa sarjassa pohditaan myös hyvän äidin ongelmaa. Vanhempaa sukupolvea edustavat ihmiset, kuten Ulla Taalasmaa korostaa uhrautuvaa äitiyttä, kun taas nuorempi sukupolvi, kuten Laura Kiviranta painottaa sekä lapsen että äidin hyvinvointia.

Naiseus liitetäänkin Koivusen (1996, 10-15) mielestä usein hyvään ja hirveään äitiin. Hyvä äiti tuottaa jälkeläisiä ja tyydyttää miehensä seksuaalisesti. Toisaalta naisen seksuaalisuus on hyvin ristiriitainen ilmiö, sillä suostuu hän tai ei seksuaaliseen kanssakäymiseen, on hän aina rinnastettavissa huoraan. Saarikangas (1997, 102) toteaaakin, että naiseus ja äitiys on usein liitetty erottamattomasti yhteen. Naisen uskotaan tulevan täydelliseksi vain synnyttämisen ja lapsensa hoivaamisen sekä kasvattamisen kautta.

Tutkimusten mukaan äitiys esitetään medioissa usein hyvin stereotypisenä ja myyttisenä. Äidin on oltava lähes täydellinen monien rooliensa hallitsija. Hänen tulee olla hyvä vaimo, ahkera työntekijä sekä hellä ja rakastava äiti. (Schwartz 1996, 76-78.) Tosin amerikkalaiset tutkimukset äitiydestä eivät ole suoraan yleistettävissä Suomeen. Nykyisinhän ollaan ainakin Suomessa siirtymässä kohti jaettua vanhemmuutta ja äidin yksinäinen vastuu kodista ja perheestä sekä lapsista jakaantuu osittain myös miehille. Kyllin hyvän äitiyden (Jokinen 1996, 66-67) käsite kuvaa nykyistä individualisuuden sallivaa äitikuva realistisesti suomalaisessa yhteiskunnassa. Tällöin lapsen naispuolinen huoltaja on niin hyvä äiti kuin hänen resurssinsa sallivat. Hän saa kertoa olevansa väsynyt, suuttunut tai kyllästynyt. Keskusteluohjelmissa ja yleisönosaston kirjoituksissa se on ollut jopa tietynlainen muoti-ilmiö. Yhteisen hyvän aate korostaa itsensä kunnossa pitämistä ja kaikkien, sekä äidin että lapsien etuna. Omien tunteiden purkaminen, henkinen sekä fyysinen hyvinvointi lisäävät jaksamista ja täten myös lapsi hyötyy siitä.

Äitiyden ihanteet ovat kuitenkin hyvin vaikeasti saavutettavissa, koska ne sisältävät paljon ristiriitaisuuksia ja nykyiselle elämänmenolle jopa täysiä mahdottomuuksia. Myyttinen äitikuva korostaa nykyelämälle vastakohtaista vaatimattomuutta ja altruistisuutta. Emomaisen suojelijan ei sovi asettautua katseiden ja halujen kohteeksi. Perinteisesti nainen on liitetty hyvin vahvasti luontoon. Tämä viittaus sopii hyvin myös kuvaamaan myyttistä äitiyttä, jonka ihanteina ovat puhtaus, viattomuus, vietit ja tunteet. (Laiho 1996, 63.) Katvala (1996, 97-105) erottelee pro gradu-tutkielmassaan ensimmäistä lastaan odottavien, tulevien äitien teemahaastattelujen perusteella äitimyytin vanhemman ja uudemman puolen. Altruistinen ja uhrautuva, täysivaltaisuuteen perustuva vanha myytti korostaa äitiyden luonnollisuutta. Uudempi puoli taas liittyy äitiysinstituution- ja ideologian kehittymiseen, esimerkiksi palkkatyön ja äitiyden yhteensovittamisongelmiin. Katvala (1996) toteaaakin lapsikeskeisen ja uhrautuvuutta korostavan äitimyytin vaikuttavan yhä ihmisten käsityksiin sekä uskomuksiin. Äitien odotetaan käyttäytyvän tietyllä tavalla.

Mediat ja arkipuhe ovat vieläkin täynnä äitimyyttejä ylläpitäviä mielikuvia ja representaatioita. Muun muassa Hälikän (2000) mukaan televisiomainokset välittävät edelleen myyttisen äidin hahmoa. Hän toteaa myyttisyyden mainosaineistonsa sisällön erittelyn avulla. Määrällinen luokittelu ja laadullinen analyysi paljastavat mainosäitien olevan iloisia, kauniita ja kotiaan sekä lapsiaan rakastavia. Heidän

askareensa liittyvät useimmin kodin ja lapsen hoitoon, kun taas miehet leikkivät ja telmivät jälkikasvunsa kanssa. Hälikän pro gradu- tutkielma siis paljastaa naisille ja erityisesti äideille asetetut ihanteet, joiden mukaan täydellinen äiti on kaunis, hellä ja huolehtivainen. Unelmien äiti on aina hyvällä tuulella eikä työn tai taakkojen aiheuttama uupumus saa näkyä kasvoista vihaisena tai surullisena ilmeenä tai stressiryppyinä. Myös lapsen saaneiden naisten pitäisi näyttää hyvältä, hoikalta ja nuorelta. Tai ainakin kyseenomaiset ominaisuudet herättävät positiivisia mielikuvia ja myyvät tuotteita. Katvala (1996, 97-105) havaitseekin äitimyyttien esiintyvän sanonnoissa, esimerkiksi: ”Aika yleistä on ” ja sanojen käytössä. Uhrautuminen, vastuu, syyllisyys termit heijastavat yhteiskunnallisia käsityksiä ja uskomuksia yleisessä ajattelussa.

Nätkinin (1997, 149-169) tutkimus tarkastelee ammattilehtien keskusteluiden sukupuolen diskursiivisista kategorioista. Diskursiivisilla kategorioilla tarkoitetaan nimeämistä, luokittelemista, sisäänottamista ja poissulkemista. Nätkin näkee äitiyden sosiaalisesti ja kulttuuriseksi konstruktioksi. Näin ollen kategoriat kyseenalaistuvat ja purkautuvat ajan kuluessa. Esimerkiksi vuoden 1948 Terveystieteiden aikakauslehti kuvaa äitiä ravitsevana, myönteisenä ja suhteellisen epäpersoonallisena olentona. Äiti on olemassa lasta tai tulevaa sukupolvea tai kansakuntaa varten. Nykyisin äitiyttä pidetään puolestaan vain yhtenä naisen elämänvaiheena. Perinteisestä isän elättäjyyden ideaalista ollaan puolestaan pikku hiljaa siirtymässä osallistuvaan isyyteen ja kahden vanhemman malliin. Näin ollen voidaan puhua äitiyden modernisoitumisesta, joka korostaa äitien hyvinvointia ja yksilöllisyyttä sekä miesten vastuuta lapsista.

Kotia pidetään edelleenkin enemmän feminiinisyyden ja vapaa-ajan piiriin kuuluvana, kun taas julkinen maailma yhdistetään yhteiskunnassa arvostetumpaan maskuliinisuuteen ja työhön. Näin ollen korostetaan produktion ja reproduktion sekä julkisen ja yksityisen välisiä dikotomioita sekä hierarkioita. Naisten kotityötä voidaan pitää taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti aliarvostettuna näkymättömänä työnä, josta ei saa palkkaa. Kotityö tukee perheen talouden ylläpitoa, jolloin mies voi keskittyä omiin töihinsä naisen hoitaessa kodin. Televisio-ohjelmien ajoitus pitää naiset kodin piirissä illallakin. (Mattelear 1997.) Esimerkiksi Kauniit & rohkeat -sarja tulee juuri iltaruonan ja askareiden jälkeen sopivasti klo 18. Tosin myös monet miesten suosimat ohjelmat tulevat samoihin aikoihin, kuten urheiluohjelmat.

Tällöin voisi ajatella, ettei ainakaan Suomessa naisten kotonapitohalu ole yhtä systemaattista kuin tutkija väittää Amerikassa sen olevan.

Naisten elämänsäkki liitetään suvunjakamiseen ja miehen työuraan. Näin ollen naisen vanhustaminen alkaa jo keski-iässä, jolloin vaihdevuodet alkavat. Tällöin entisen statuksen ylläpitäminen onnistuu vain nuorekkuutta tavoitellessa. Yhteiskuntahan vaatii nuoria, kauniita ja seksuaalisesti viehättäviä naisia. Naisen elämän alun voidaankin sanoa kärjistetyksi olevan seksismiä ja loppuosan vanhustamista. Jos vanhempi nainen on saavuttanut miehistä valtaa ja statusta, suhtaudutaan häneen usein torjuvasti ja pelokkaasti. Negatiivinen suhtautuminen vanhoihin naisiin näkyy käytännössä ikärasismina työhön palkkaamisessa ja työeläkkeen määräytymisenä työuran pituuden mukaan. Useinhan naisten on täytynyt jäädä kotiin äitiyslomalle. Usea mies suosii myös itseään nuorempia naisia, koska vanhemmat naiset eivät enää suostu olemaan toiminnan kohteita ja seksiobjekteita. (Hyyppä 1995, 145-146.)

Omaelämäkerrallisten aineistojen perusteella äitiys nähdään heteroseksuaaliseksi ja sukupuolittuneeksi konstruktioksi. Se muodostuu heteroseksuaalisesta sukupuolisuhteesta, lapsen hyvän ja naisen oman hyvinvoinnin välisestä tasapainoilusta. Äitiydestä voidaan erottaa kolme erilaista mallia. Familistisuus korostaa perhettä ja avioliiton tärkeyttä, jopa itsensä uhraamista perheen takia, kun taas maternalistisuus painottaa itsensä ja lasten kiinteää suhdetta sekä pyrkii poissulkemaan miehen. Individualistinen äiti puolestaan pyrkii yksilöitymiseen, irti suvusta, miehestä ja lapsista. Tällöin oma hyvinvointi nousee perheen edelle. (Jallinoja 1991; Nätkin 1997, 192-213.)

Maternalistinen äitikuva korostaa äitien ja lasten hyvinvointia, mutta toisaalta myös perinteistä sukupuolten välistä työnjakoa. Sitä voidaan pitää esipoliittisena ja esifeministisenä toimintana. (Michel 1993, 277-230.) Nätkinin mukaan (1997, 27) maternalismia voidaan pitää myös puheena ja toimintana eli diskurssina, joka ei kuitenkaan edellytä omia lapsia eikä ole kirjoitettu naisen ruumiiseen. Maternalistinen feminismi puolestaan valvoo äitien oikeuksia ja pyrkii parantamaan heidän yhteiskunnallista asemaansa, sosiaaliturvaansa ja hyvinvointiaan (Bock & Thane 1991, 1-20).

Esimerkiksi myyttinen äitikuva, rakastavasta ja hoivaavasta, lapselleen ensisijaisen tärkeästä huoltajasta ei tutkimusten mukaan edes ole totta. Miesten

verenpaine, pulssi ja hengitys reagoivat yhtä voimakkaasti vauvan itkuun kuin naistenkin. Miehet hymyilevät, hoivaavat ja hellivät vauvojaan yhtä paljon kuin äiditkin. (Hyypä 1995, 30.) Katvala (1996) hahmottaakin äitiyteen ja äitimyyttiin suhtautumisen ihannoivan, epäröivän, mukautuvan ja kriittisen tyyppin kautta. Ihannoiva äitityyppi on sisäistänyt myyttisen äitiyden ja se vaikuttaa tiedostamatta. Tällainen nainen hoivaa, puurtaa ja omistautuu äitiydelle innoissaan. Epäröivä tyyppi taas ahdistuu ja potee epävarmuutta, koska on sisäistänyt myytin ja tiedostaa sen mahdottomuuden. Mukautuva tyyppi on osittain tiedostanut täydellisen äidin ideaalin ja toteuttaa sitä oman valintansa mukaisesti. Kriittinen suhtautuminen puolestaan torjuu ja tiedostaa myyttisyyden kahleet. Näin ollen äitiyden kirkastamisen omaksumisessa esiintyy suurtakin vaihtelua eri äitien välillä.

Katvala (2001, 98-104) havaitseekin väitöskirjassaan yhä yhteiskunnassa vaikuttavan täydellisen äidin myytin, joka korostaa alati hoivaavaa, uhraavaa ja rakastavaa, lämmintä ja hellää äitiä. Nykyistä keskustelua kuitenkin määrittävät äidin poissaolot ja läsnäolot. Kiire, työ ja touhu, huolenpito, syyllisyys, ongelman ratkaisu, oman äidin kaipuu ja sylin toive ovat haastateltujen naisten puheissa esiintyviä teemoja. Perinteinen kuva äidistä ja hänen paikastaan painottaa lapsi-äitisuhteen tärkeyttä ja uskomuksissa äidistä muovataankin läsnäoleva, kotiin kuuluva lasten hoivaaja sekä ylivoimainen kasvattaja. Usein korostetaan oikeaa tapaa olla äiti. Muun muassa naistenlehdet ovat täynnä popularisoitunutta kasvatustietoa ja vinkkejä. Miehet liittävätkin uskomuksissa hyvän äidin kotiin ja työskentelyyn, kun taas naiset yhdistävät hyvän äidin hoivaan ja korostavat valtaa. Voimakas äiti kykenee johtamaan ja hallitsemaan kotia sekä huolehtimaan siitä, mutta on myös kasvattajana pystyvä. Nykyisin ristiriitoja syntyy lähinnä työn ja perheen yhdistämisestä.

Äitiyttä, kuten muitakin naiseuteen liitettäviä ihanteita voidaan pitää ristiriitaisina. Yhtäältä naiset nähdään holhouksen, sääntelyn ja kontrollin alistettuina uhreina ja toisaalta taas vahvoina, toimivina ja aktiivisesti kamppailevina. (Nätkin 1997, 16-17.) Mielestäni esimerkiksi hyvää tarkoittavat äitiysneuvolat ja lääkärit pyrkivät holhoamaan ja ohjailemaan odottavien ja lasten saaneiden naisten käyttäytymistä. Työssä käyvä yksinhuoltaja puolestaan voisi kuvata vahvaa, toimivaa äitiä. Lääketieteellinen näkökulma äitiyteen on eräs keskeisimmistä naisruumiin ja naisen roolin kontrolloijista. Suomalaiseen äitikuvaan on perinteisesti liitetty työnteko, kollektiivisuus ja yhteiskunnallinen vaikutusvalta. Esimerkiksi maatalon emäntien

puhuttiin synnyttävän pellon laitaan ja jatkavan töitään. Martta-järjestöt ja naisyhdistykset ovat puolestaan koonneet naisia ja perheen äitiä yhteisiin toimiin ja harrasteisiin. (Nätkin 1997, 16-17, 23.)

4.4 Kieroutunut kauneuden myytti

Naiset ovat vapautuneet monessa suhteessa kapeasta, traditionaalisesta roolistaan esimerkiksi koulutuksen, työn, sosiaalisen aseman ja juridisuuden saralla. Nykyisin heitä kahlitsee kuitenkin tietynlainen, ajan mukana muuntuva kauneuden myytti, joka alistaa naiset seuraamaan viimeisimpiä trendejä ja muoti-ilmiöitä sekä muokkaamaan itseään ihanteiden mukaiseksi. Tämä naiskauneuden mielikuva näkyy hyvin muun muassa syömishäiriöiden, laihdutuksen ja kosmeettisen kirurgian lisääntymisenä, kulutuksen kaksinkertaistumisena sekä pornografian muuttumisesta suurimmaksi media-alueeksi. Mielikuvissa kauneus liitetäänkin usein seksuaalisuuteen ja älykkyyteen. Naisten identiteetti kytetään kauneuteen ja ulkoiseen olemukseen, viehättävää ulkonäköä voidaan pitää jopa naisen statuksena. (Wolf 1996, 7-14.) Friday (1998, 108- 112, 141-142) kuvaa tyttöjen oppivan jo pienestä pitäen olemaan siistejä ja kauniita. Pikku tytöt pyrkivät hyvin nuoresta iästä lähtien saavuttamaan toisten naisten hyväksynnän, myöhemmin mukaan tulee myös vastakkaisen sukupuolen miellyttäminen.

Kauneuden myytti olettaa naisen olevan superihminen, joka uhraa koko ajan aikaa kaunistautumistyöhön äitiyden ja uran ohella. Näin ollen naiskuva on paikoin hyvinkin rajallinen. (Wolf 1996, 22-31, 64.) Esimerkiksi saippuasarjojen naiset ovat lähes aina hyvin kauniita ja hoikkia, joskus jopa entisiä malleja, kuten Kauniiden ja rohkeiden psykiatri Taylor Hayes. Näiden sarjojen naiset ovat aina viehättäviä ja hyvännäköisiä, jopa aamulla herätessään tai vaikka rankkasateeseen joutuessaan. He eivät tuskaile ulkonäköongelmiensa kanssa, vaan keskittyvät yksinomaan hyödyntämään ulkoisia avujaan miesten seurassa. Tämä viestittääkin siitä, kuinka naisten arvo voidaan mitata ulkonäön puitteissa.

Kolbowski (1995, 125-126) havaitsee kauniiden mallien vartaloiden olevan katseen objekteja, joista tehty sopimus. Niiden on näytettävä hyviltä ja annettava tietynlainen kuva tuotteelle sekä lukijalle. Naiskatsojasta voikin näin ollen tulla

passiivinen valokuvamallien kuviin samaistuja, jota valokuvalliset koodit, kuten kauneus ja hoikkaus houkuttavat. Identifioituminen edellyttää kuitenkin subjektiobjekti asemaa ja aktiivista katselemista.

Muodin luojilla voidaankin ajatella olevan valta kuviin ja yleisöön. He tuottavat tiukasti rajatun subjektin, yleisön ja kuluttajan. Usein muodin luojien apuna hyödynnetään manipulaatiota ja fantasiaa. Esimerkiksi prinsessakuvat esittävät aina nuorta, kaunista, hoikkaa ja rikasta naista tai tyttöä. Muotikuvat edistävät perinteisten naisellisuuden koodien toistoa ja kuvat ovat usein erotisoituja. Kuvissa kosketus ja läheisyys yhdistetään usein naiseen sekä feminiinisyyteen. Kaunis nainen on lähes aina kerronnallistettu, hänet kuvataan haluttuna ja haluavana ruumiina. Tämä tuotetaan miesten mielikuvien avulla ja siihen nainen ei voi itse osallistua. Tämä katse onkin yksisuuntainen. Nainen on oman katseensa kohde, mitä määrittävät miehiset normit ja ihanteet. Malleja voidaan pitää täydellisyyden objekteina, joita katsoessa saa jonkinlaista mielihyvää tai tuntee itsensä riittämättömäksi. (Kolbowski 1995, 127-132.) Toisten naisten paremmuus, kauneus tai menestyneisyys on omiaan herättämään suurta kateutta kanssaisarissa (Friday 1998, 76-89).

Naisellisuuden naamio on naisten vastaus naisellisuuden tuotettuun psyykkisyyteen ja sosiaalisuuteen. Tällöin tiettyjä feminiinisiä koodeja liioitellaan naisten omasta aloitteesta. Näin ollen naisilla on mahdollisuus manipuloida tätä naiseuden kuvaa, tuottaa ja lukea sitä. Jos naamioitumiseen samaistutaan usealla taholla, voi naisellisuuskäsitys muotoutua pinnalliseksi. Naisellisuuden naamion ohella myös muotikoodit manipuloivat naisten ulkonäköä ja määräävät sitä. Muodin uskotaan kompensoivan naisten puutteellisuutta. Jos naiseus esitetään samanaikaisesti samanlaisuuteen sekä erilaisuuteen perustuvana, voi kaksisuuntainen katse olla mahdollinen. Monenmuotoiset naisrepresentaatiot sallivat ottaa etäisyyttä tiukkoihin representaatioon ja naiseuden koodeihin, joita erityisesti mainonta tuottaa. (Kolbowski 1995, 133-141.)

Naisen vartalo on lähes aina merkitty, vaatimusten kohde, ei luonnollinen tai neutraali. Se määritellään miehisen peilauksen kautta. Miehinen ihanne mystifioi naisen, jolloin hänestä tulee katseen kohde, viehättävä ja kaunis esine. Naiseus ja nainen ovatkin sosiaalisesti muokattuja ja tuotettuja keinotekoisia ilmiöitä. Ihannenaiskuva välittää maskuliinisuuden fantasioita ja unelmia. (Linker 1995, 234-239.)

Naisen ruumis on myös medikalisoitu lääketieteen ansiosta. Raskaana olevia ja vaihdevuosi-iässä olevia naisia pidetään irvokkaina olentoina, jotka tarvitsevat hoitoa. (Wolf 1996, 308-309.) Esimerkiksi television lääkärisarjat kertovat tästä todellisuudesta ja siitä miten lääkäreillä on valtaa päättää naisten ruumiista ja sen hoidoista. Kulttuurissamme naisille ja miehille on asetettu erilaiset terveysstandardit. Naisten epäterveellinen käyttäytyminen on suhteellisen hyväksyttävää, jos se tapahtuu ulkonäön vuoksi. Yhteiskunta palkitseekin enemmän ulkoista kauneutta kuin sisäistä terveyttä. (Wolf 1996, 317-319.)

Naiset ovat perinteisesti olleet tottelevaisia ja suhteellisen passiivisia kaunottaria miesten aktiivisen toiminnan taustalla. (Wolf 1996, 78-79.) Esimerkiksi Marilyn Monroe elokuvassa Herrat pitävät vaaleaverikoista on hyvin selvästi miesten tekemisen kohde. Viatonta ja kaunista impiä ihannoidaan, kun taas viehättävä viettelijätär saa yleensä opetuksen. Myyttisten mallien mukaan älykkyys ja kauneus eivät kuulu yhteen. Tämä ilmenee muun muassa Pulmuset (Love and Marriage) - sarjan Kelly-tyttären kohdalla. Hän on seksikäs ja kaunis, mutta ei älykäs. Rikossarjassa Neiti Marple, päähenkilö kuvataan puolestaan hyvin älykkääksi, mutta hän onkin jo iäkäs nainen, jota ei juurikaan voi kauneuteen yhdistää. Nykyiset suosikkisarjat, kuten Ally McBeal on laajentanut hieman naiskuvaansa, naisjuristit, kuten Ally, Rene ja Ling ovat kauniita, älykkäitä ja hyvinkin itsenäisiä. Toisaalta se antaa ymmärtää, että elämässä on hausempaa ja vauhdikkaampaa, jos on laiha. Eräs lihava ja ruma naisjuristi kuvataan kiukkuisena, omituisena ja jopa pelottavana lesbona.

4.4.1. Nuoruuden ja laihooden ihanne

Naisen kauneusihanteet ruokkivat vanhenemisen ja lihavuuden pelkoa. Naisille asetetut ulkonäkö- ja muotovaatimukset ovat tiukempia kuin miehillä. Nuorekkuus viittaa neitseellisyyteen, viattomuuteen ja toisaalta vauhdikkuuteen sekä tarmokkuuteen. Näin ollen naisen vanhetessa hänen statuksensa laskee ja häntä voidaan pitää jopa hyödyttömänä, kun taas miesten charmikkuus lisääntyy iän myötä. (Wolf 1996.) Vaikka kiinteys ja hyväkuntoisuus on yleinen ihanne, pidetään lihavaa naista usein tukevaa miestä vastenmielisempänä. Kaunis tyttöystävä lisää jopa miehen statusarvoa. Muun muassa pornografisten elokuvien ja sarjojen naiset ovat lähes aina erittäin laihoja,

kiinteitä, kauniita ja muodokkaita, kun taas miehet voivat olla aivan tavallisen tai jopa hieman vastenmielisen näköisiä. Täten kauneusvaatimus rinnastetaan myös naisten seksuaalisuuteen ja haluttavuuteen. Tämä kaikki kuvataan usein miehen näkökulmasta käsin.

Vallitseva naisihanne on osa syy naisten lisääntyneisiin syömishäiriöihin, kuten anorexia nervosaan ja bulimiaan. Laihuus ja laihduttaminen ovat jopa pakkomielteisiä tavoitteita. Kulttuurimme voidaan sanoa olevan *fiksoitunut* laihuuteen. Suurta painon vaihtelua pidetään kontrollin menettämisenä ja se lisää alhaista itsetuntoa, seksuaalista häpeää ja itseinhoa. Julkinen valta luo kuvia laihuuden ihanuudesta ja onnesta. (Wolf 1996, 250-296.) Esimerkiksi Ally McBeal - sarjan päähenkilö Calista Flocklear on nälkiintynyt ja nääntyneen näköinen lakinainen. Wolf (1996, 275-305) ja Reuter (1997, 150) toteavat kulttuurin tarjoavankin nuorille kahdenlaista mielikuvaa naisvartalon ihanteista. Miehillä suunnattu mielikuva painottaa pornografisuutta ja naisille kohdennettu mielikuva ylistää anorektista naisruumista. Täten täydellinen ulkonäkö vaatii toisaalta laihuutta, toisaalta muodokkuutta. Nälkiintyminen ja liiallinen laihduttaminen ei useinkaan mahdollista naisellisia muotoja, suuria rintoja ja muodokasta lantiota. Niinpä ideaalivartalo vaatiikin usein kirurgin veistä.

Lihava naishahmo, kuten Roseanne televisiossa herättää hyvin ambivalenttisia tunteita. Menestynyt, jopa kotijumalattaren osaan kohonnut lihava tähti rikkoo perinteisen oletuksen hoikkuuden ja menestymisen yhteenkietoutumisesta. Lihava naishahmo herättää katsojissa pelkoa ja inhoa, mutta myös ihastusta. Ihanteesta poikkeava ruumiinmuoto kertoo kapinoimisesta, jota toiset pitävät jopa groteskina. Se on leimattu epänaisselliseksi ja seksuaalisuuden poikkeavuutta aiheuttavaksi (yli - tai aliaktiivisuus) Legotimoitu vartalo huokuu laihuutta ja kiinteyttä, joka liitetään esteettiseen kauneuteen ja hyvään moraaliin. Lihavat, kuuluisat ja menestyneet naishahmot antavat naisille vaihtoehtoisia esikuvia ja toimintamalleja. (Rowe 1997.)

Kieroutunut kauneuden myytti kyseenalaistaa naisten uuden vapauden, koska se siirtää sosiaalisia rajoituksia vartaloon muotoon sekä ja kasvoihin. Sitä edistää syyllisyys ja myyttien hengissä pysyminen. Naisia tarkastellaan ensimmäiseksi fyysisen olemuksen kautta ja se vaikuttaa siihen, otetaanko heitä edes vakavasti. (Wolf 1996, 376-379.) Osa julkisuuden henkilöistä kapinoi vallitsevia kauneusstandardeja vastaan

ja haluaa olla persoonallisen sekä ikäisensä näköinen. Muun muassa Birgitte Bardot on vanhentunut luonnollisesti ja hän nauttii elämästään rypyistään huolimatta.

4.4.2 Naiseuden kruunu

Naiskauneuden ikiaikaisiin myytteihin kuuluu erottamattomasti hiuksien kruunaaminen naiseuden ylimmäksi vertauskuvaksi. Hiusten pituuteen, väriin ja tyyliin liitetään edelleenkin erilaisia uskomuksia sekä arjessa että medioissa. Vaikka osa tutkimuksista, kuten Watkins (1996) toteaa, ettei hiusten tyyli vaikuta oleellisesti naisten statukseen, on hiuksilla toisten tutkijoiden mielestä tärkeä osa naiseuden määrittelemisessä. Esimerkiksi Podlesney (1995) uskoo vaaleiden hiuksien kuvaavan hypernaisetta. Vaaleisiin hiuksiin liitetään edelleenkin vanhoja miellelyhtymiä.

Podlesney (1995, 41-65) kuvaa blondi-ilmiön alkaneen 1950-luvulla Yhdysvalloissa muun muassa Marilyn Monroen platinanvaaleiden hiuksien ja näyttävien elokuvien innoittamana. Tämä ilmiö kuvasti silloin ja kuvastaa edelleenkin hypernaisetta. Vaaleat hiukset luotiin alunperin vain 1950-luvun tuotteeksi, mutta niistä on tullutkin kaikkien aikojen tuote. 1990-luvun uutta blondia kuvataan postfeministiseksi fiksuksi ja luonnolliseksi, hyvinkoulutetuksi valkoiseksi. Hänellä on mahdollisuus valita oma hiusten värinsä, sitä pidetään jopa hauskana ja helppona. Vieläkin blondit ovat usein ylivaalennettuja tekoblondia. Tämä tuote täytyy tehdä täydelliseksi meikillä ja seksikkäillä vaatteilla.

Blondiutta voidaan pitää valkoisen patriarkatin arvostetuimpana omistamisen kohteena miehillä, koska väri on rodullisesti yksiselitteinen. Tekovaaleus vahvistaa edelleenkin ulkonäön avulla 1950-luvulla tuotettuja merkityksiä hypernaisesta, joka pitää hauskaa, on seksikäs, äärimmäisen haluttava ja oikea miesten nielijä. Lisämerkityksensä tähän hiustenväriin ovat tuoneet käsitykset vaaleahiuksisten naisten heikoista älyn lahjoista. Perinteisestihän on uskottu, ettei kauneus ja älykkyys voi siunaantua samalle ihmiselle. Hiusten väri ja niiden värjäminen liitetään usein tiettyihin toimintoihin, kuten linjoistaan vahtimiseen ja itsestään huolehtimiseen. Nykyisin kaikkien naisten ihannemegablondina voidaan pitää Madonaa, joka muuttaa vähän väliä hiusten väriään, mutta hänet samaistetaan usein ulkoisesti juuri blondiuteen. (Podlesney 1995.)

4.5 Kaunis ja menestynyt uranainen

Työssä käyvän naisen asemaa ja valtaa työpaikalla kuvaa tutkimusten valossa usein vaatetus ja ulkonäkö. Naisvartalon koko ja muoto idealisoidaan myös menestymiseen. Nykyisin hoikka vartalo heijastaa hyvää sosiaaliluokkaa ja arvostusta. Kehoa pidetään projektina, jota tulee muokata alati kohti täydellisyyttä. Naisten ulkonäköä pidetään usein pääomana. (Watkins 1996, 69-74.) Esimerkiksi Ally McBealin päähenkilö naiset ovat nuoria, kauniita ja hoikkia. Myös heidän vaatetuksensa (jakkupuku) viestii arvostettua asemaa lakiyhtiössä. Kauneus ja hoikkuus yhdistetäänkin usein hyvyteen, kun taas lihavuutta pidetään negatiivisena. Lihavuuden uskotaan jopa aiheuttavan huonohkoja fyysisiä, psykologisia, emotionaalisia, koulutuksellisia ja taloudellisia seurauksia. Esimerkiksi joidenkin sairauksien, kuten diabeteksen, tai huonon itsetunnon ja syrjäytymisen uskotaan johtuvan ylipainosta. Ruumiin kokoa pidetään oman valinnan tuloksena ja näin ollen suurehko vartalo liitetään köyhyyteen ja laiskuuteen. (Coulter 1996, 135-139.) Esimerkiksi Ally McBealissa eräs lihava, ruma naisjuristi kuvataan pelottavana femistilesbona.

Tutkimusten mukaan naisten ulkoinen olemus kertoo hänen asemastaan ja arvostaan. Hiusten pituuden ei ole todettu olevan oleellinen vallanmäärittäjä. Sen sijaan muodollinen, siisti, konservatiivinen vaatetus, kuten jakut tai puvut sekä univormut heijastavat auktoriteettiasemaa. Vaatteiden väri ei kuitenkaan rajaudu pelkästään tummiin, vaan myös vaaleat värit voidaan yhdistää valtaan. Median stereotyyppioissa menestynyt nainen on iältään suhteellisen nuori, noin 30-40 -vuotias. Auktoriteetti liitetään yhä enemmän kuitenkin miehiin ja suurta osaa menestyneistä naisista kuvataan perinteisissä feminiinisissä ammateissa, kuten hoiva- ja kasvatusalalla. (Watkins 1996, 69-74.) Suomalainen sarja *Salatut elämät* esittää naishahmojaan myös menestyvissä miehissä ammateissa, kuten Laura Kivirannan juristina ja Katja Vainio arkkitehtinä.

Myös toimijuus ja subjetiivisuus yhdistetään valtaan ja vastuuseen. Television stereotyyppiset kuvat erilaisista naisammateista luovat hyvin rajatun ja kapea-alaisen liikkumatilan. Esimerkiksi sihteerin asu, puhetapa ja käyttäytyminen kuvataan tietynlaiseksi. (Watkins 1996, 69-70.) Useissa amerikkalaisissa sarjoissa, kuten Ally McBealissa sihteerin esitetään hieman yksinkertaisena, miehiä rakastavana vaaleaverikkönä.

4.6 Pornotähteys perinteisenä naisten seksuaalisuuden kuvaajana

Walsh-Childersin (1996, 81-85) tutkimuksen mukaan televisio ei anna kovinkaan realistista kuvaa seksuaalisuudesta. Naisten seksuaaliseen viehättävyyteen liitetään usein suuret rinnat ja hoikka vartalo. Media luo mielikuvaa, jonka mukaan myös nuorten tyttöjen tulisi näyttää mahdollisimman seksikkäältä, koska se esittää nuoret ja jopa lapset eroottisina olentoina, esimerkiksi äidillä ja tyttärellä saattaa olla samanlaiset bikinit päällä. Seksuaaliset suhteet kuvataan usein hyvin epätasa-arvoisiksi, nainen esitetään miehen alamaisen tai lahjana miehelle. Tyypillinen stereotypia on seksuaalisuuden kaksoisstandardi, joka antaa olettaa, että kiltit tytöt sanovat ei seksille, kun tarkoittavat kyllä. Näin ollen miehen tarpeet kuvataan usein ensisijaisina. Esimerkiksi James Bond elokuvat esittävät naiset, jopa viholliset helposti vieteltäviksi.

Televisio kuvaa usein naisia seksuaalisina miesten tarpeiden tyydyttäjinä. Erityisesti musiikkivideot ja mainokset luovat kuvaa aina valmiista naisesta, joka ei syrji ketään paria valitessaan. (Modinos 1999; Walsh-Childers 1996, 84-85.) Median luoma kuva voi vaikuttaa naisen käsitykseen itsestä, millainen sukupuoli kumppani pitää olla, miten pukeutua ollakseen viehättävä ja niin edelleen. Tällaiset mielikuvat ovat usein hyvin negatiivisesti sävyttyneitä ja hyvin kapea-alaisia, jopa naisia vahingoittavia. Varsinkin jos jotain mielikuvaa toistetaan usein, voi katsojille syntyä tietynlaisia ennakkoluuloja ja asenteita. Usein median luoma kuva naisesta on miesten tuottamaa ja tietyllä tavalla miessubjektiiivista sekä vääristynyttä. (Walsh-Childers 1996, 84-85.)

Wolfen (1996, 180-194) mukaan medioiden välittämästä pornografiasta voidaan erottaa tietynlaista kauneus- tai kulutuspornografiaa sekä sadomasokismia. Mainoksissa naiset voidaan esittää kauniina, alastomina ja kiihottuneina, mutta kuitenkin ilmeettöminä esimerkiksi hajuvesimainoksissa. Tämä toimii naisille yleensä itsensä vertailukohteena ja voi luonnottomuudellaan aiheuttaa jopa alemmuudentunnetta ja seksuaalista haluttomuutta. Kauneuden sadomasokismi puolestaan kertoo naisen olevan haluttava vain alistettuna toisen valtaan. Esimerkiksi Fuji- kasettimainos kuvaa naispuolista teräsvartaloista robottia, joka leijuu ilmassa genitaalit paljaina, nilkat pultattuina ja kasvoinaan teräsnaamio, jossa on aukot vain suun ja silmien kohdalla.

Miesten ja naisten alastomuutta ja sen esittämistä hallitsee tietynlainen kaksinaisnormisto, joka tukee epätasa-arvoa. Naisruumis näytetään usein hyvin suojattomana ja rintojen paljastaminen on yleistä. Miehen vartaloa puolestaan suojellaan ja hänen genitaalialueensa kätketään visusti. Näin ollen lähes alaston nainen ja vaatetettu mies ovat hyvin eriarvoisia. Naisen velvollisuus on paljastaa itsensä, kun taas miehillä on oikeus suojella itseään. (Wolf 1996, 190-193.) Muun muassa Baywatchin naisnäyttelijät ovat aivan selvästi silmänruokaa miespuolisille katselijoille. He ovat pienissä bikineissään tai uimapuvuissaan lähes koko jakson ajan, kun taas miehillä on usein jalassaan pitkälahkeiset shortsit. Naisnäyttelijät ovat myös keskimäärin miehiä nuorempia ja heitä on enemmän. Myös elokuvissa on yleistä näyttää täysin alaston nainen, kun taas miehestä paljastetaan korkeintaan yläosa.

Myös Modleskin (1995, 88-123) mielestä naisruumiin ylirepresentaatio koetaan usein ongelmaksi. Naisruumis esitetään avoimesti ja peittelemättömästi lähes joka ohjelmassa, kun taas miesruumis kärsii alirepresentaatio-ongelmasta. Naisen ruumis esitetäänkin usein avoimen halun kohteena, mutta miehen ruumista puolestaan ei. Pornografian uskotaankin edistävän tehokkaasti epätasa-arvoa. Nykyisin puhutaan myös anti-pornografiasta, joka kieltää sekä vastustaa pornoa. Modleskin mukaan senkin on todettu joskus alistavan naista. Vaikka se kritisoi naisten ja miesten vääristyneen seksuaalisuuden esittämistä, voi anti-pornografia kieltää jopa kaiken naisten seksuaalisuuden sekä vähemmistösuuntaukset ja näin ollen alistaa naista. Tämän seurauksena onkin ruvettu puhumaan anti-anti -pornosta ja jopa anti-anti-anti-pornosta.

Kulttuurin kaksijakoinen naiskuva symbolisoikin naisen ruumiin seksuaalisen halun kohteeksi, mutta samalla se kieltää heiltä julkisen ja aktiivisen seksuaalisuuden. Esimerkiksi pornografiset kuvat luovat hyvin ristiriitaista diskurssia naisesta. Niissä nainen paljastaa ja antaa ruumiistaan lähes kaiken, jota Madonnadiskurssi kehottaa suojelemaan ja peittelemään. Pornografiassa esitetään ihanteellisia positioita, jotka on mahdoton saavuttaa. Hänen mukaansa Mulveyn (1989) elokuvateoria korostaa naiskatsojan marginaalista asemaa miehisen katseen kulttuurissa. Heidän ainoat mahdollisuutensa ovat maskuliinisen katsojaposition omaksuminen tai masokistinen samaistuminen naishahmoihin. (Nikunen 1996, 42, 51.)

Doane (1982) on kuitenkin havainnut, että tietynlainen naamioituminen helpottaa etäisyyden ottamista perinteiseen naisen objektiasemaan medioissa. Naisellisuuden liioitteleminen ja parodioiminen paljastaa sukupuolen keinotekoisuuden

ja tuotetun luonteen. Esimerkiksi pornokuvien keinotekoiset, ylisuuret naisten rinnat voivat viestiä myös siitä, että nainen haluaa saada huomiota ja nauttia miesten katseista. Nikunen (1996, 50) painottaakin naamioitumisen ja erilaisten esitystapojen tuottavan uusia katsojapositioneja, joihin nainenkin voi helposti samaistua.

Nykyisin televisio esittää naisten seksuaalisuuden myös joskus monipuolisemmin. Naisten omat tarpeet ja halut esitetään tärkeinä. Heidän toiveitaan, unelmiaan ja pelkojaan käsitellään avoimesti ja suhteellisen realistisesti. Naisen omat kokemukset ja ajatukset halutaan esiin ja heidän perinteinen, marginaalinen asemansa pyritään purkamaan. Esimerkiksi Sinkku-elämää- sarja kuvaa neljää erilaista, amerikkalaista naista yksilöinä ja toimintansa subjekteina. He ovat oman elämänsä ja ilmisuhteidensa aktiivisia toimijoita, jotka uskaltavat olla omia itsejään sekä rikkoa yhteiskunnan seksuaalinelämän tabuja. Yhteiskunnallisten arvostusten murtuminen vaikuttaa siis myös television välittämän naiskuvan laajenemiseen ja monipuolistumiseen. Toisaalta heidän elämänsä päätehtävänä on kuitenkin miesten jahtaaminen ja sen oikean löytäminen. Täten näiden naisten elämä kuvataan vaillinaisena ilman sitä oikeaa.

Naisliike ja feministinen tutkimus on myös omalta osaltaan edistänyt kapean, stereotypisen naiskuvan murtamista ja dekonstruoimista. Myös julkisuuden naisista on tullut monille tytöille hyviä, aktiivisen mallin antajia ja samaistumiskohteita. 1980-luvulta alkanut tyttöenergia ja- voima, joka alkoi muun muassa Madonnan suosioista, on yleistynyt ja monimuotoistunut 2000-luvulle tultaessa. (Modinos 1994, 1999.) Nyt julkisuudessa, suuren suosion kohteena on monia tyttöbändejä, kuten jo hajonnut Spice Girls, All Saints ja suomalainen Tiktak.

4.7 Television sankarihahmot ja sukupuolikäsitykset

Myös televisiohahmot ja sankarit voivat nykyisin olla myös aktiivisia, hyviä naisia sekä tyttöjä. Sankariin yhdistetään yleensä ihmisissä ihailtut ominaisuudet ja tällaiset hahmot kuvastavat kulttuurin arvo- ja normirakenteita. Siihen liittyy oleellisesti myös symbolinen valta. Tutkimusten mukaan tytöt yhdistävät naissankariin älyllisen, henkisen, emotionaalisen ja moraalisen vahvuuden ja kyseenomaiseen mieheen puolestaan fyysisen vahvuuden ja väkivaltaisuuden. (Näre 1992, 69-70.) Esimerkiksi

seikkailija amatsoni Xena on ristiriitainen naishahmo, koska hänessä yhdistyvät sekä miehiset että naiselliset sankarinominaisuudet. Hän on voimakas ja voittamaton puolijumalatar, jolla on empaattiset tunteet toisia kohtaan.

Tyttöillä on myös tapana valita yhteisiä kohteita ja puida niitä ystäviensä kanssa. Varsinkin sarjojen nuoret henkilöahmot, kuten Salattujen elämien herkkä Miia ja itsepäinen Silja Salin, Roswellin nätti ja herkkä Liz Parker sekä Dharman & Gregin räväkkä ja iloinen Dharma puhuttavat. Vapaa-aikana naureskellaan ja kauhistellaan lempiohjelmien sankareiden edesottamuksia. Näreen (1992, 69-76) tutkimus toteaa, että tytöillä on kuitenkin edelleenkin vähemmän samaistumiskohteita medioissa kuin pojilla. Tutkimuksen mukaan yli 14 -vuotiaat nuoret naiset eivät edes halua samaistua (90 %), vaan haluavat olla omia itsejään. Kun taas pojista 40 % haluaa samaistua sankarihahmoihin. Tämä ero kertoo tyttöjen aikaisemmasta identiteetin kehittymisestä ja itsenäistymisestä poikiin verrattuna.

Tyttöjen ja poikien käsitykset eri sukupuolista vaihtelevat suuresti. Tytöt kuvaavat molempia sukupuolia useimmiten henkisin ja sosiaalisin ominaisuuksin, kun taas pojat näkevät naisen ja miehen fyysisten ominaisuuksien pohjalta, naiseen yhdistettiin kauneus ja fyysinen heikkous, kun taas mieheen liitettiin voima ja kovuus. Erityisesti vanhetessaan pojat samaistavat naisen heikkouteen ja eroottisuuteen. Näin ollen poikien sukupuolikäsityksiä voidaan pitää tyttöjä patriarkalisempina ja stereotyyppisempinä. (Näre 1992, 76-78.) Toisaalta molemmat sukupuolet arvottavat ja hyväksyvät tai hylkäävät naiset kauneuden ihanteiden mukaan (Wolf 1996). Tyttöjen on opittava jo varhain olemaan kaunis ja miellyttävä, kun taas pojan saama hyväksyntä perustuu hänen omaan aktiivisuuteensa ja toimintaansa. (Friday 1998, 108- 110.)

Sukupuolikäsitysten erilaisuuden taustalla vallitsevat erilaiset stereotypiset ja myyttiset uskomukset sekä sukupuoliroolit. Tyttöjen identiteettimallit painottavat naisten toisisjaisuutta, arvoa äitinä, hoivaajana tai miehen tukihenkilönä. Myös naisten positiiviset esikuvat edustavat miehistä mallia ihailtavasta naisesta, esimerkiksi Jeesuksen äiti Maria kuvaa neitseellistä miehen hoivaajaa. (Nenola 1986, 42-43.)

5 SUKUPUOLITTUNUT TELEVISION TARJONTA

Televisio-ohjelmat kuvastavat ja heijastavat arjen stereotypioita ja myyttejä, mutta myös luovat niitä. Näiden oletusten ja uskomusten hyödyntäminen on koettu viihdyttäväksi sekä myyväksi. Asialla on kuitenkin kääntöpuolensa, sillä vanhat sukupuolien asemaan vaikuttavat tekijät muovautuvat uusiksi, nykyajalle sopiviksi käsityksiksi, jotka tunkeutuvat ihmisten alitajuntaan. Ne ylläpitävät tiettyjä *sukupuolirooleihin- ja odotuksiin* liittyviä käsityksiä usein varsinkin piiloisesti.

Ruoho (1996, 115) havaitsee television välittävän tunteita ja fantasioita, jotka voivat vastata katsojien todellisia tarpeita sekä haluja, mutta tämä media voi myös luoda tarpeita sekä mahdollisuuksia, joita ei muuten välttämättä syntyisi. Näin ollen televisio auttaa katsojia identifioitumaan tarjontaansa, mutta synnyttää samalla myös uusia vaihtoehtoja. Esimerkiksi *Salatut elämät* - sarja käynnisti suuren potkulautavillityksen viime kesänä sarjan suosituksen hahmon Saku Salin johdolla.

Kaplan (2000, 119-135) ja Mulvey (2000, 34-47) kritisoivat elokuvien narratiivia miespositiosta, patriarkaalisuudesta ja fallosentrisydestä. Heidän mukaansa nainen esitetään ns. miehissä häkissä, jossa nainen ja naiseus erotoidaan miehen katseen sekä halun vartioitavaksi. Tällaiset mielikuvat ja representaatiot ylläpitävät perinteistä dikotomiaa aktiiviseen mieheen ja passiiviseen. Naiskatsoja joutuu peilaamaan itseään ja naishahmoja vastakkaisen sukupuolen näkökulman läpi ja täten joko sadomasokistisesti samaistumaan ja sopeutumaan siihen tai vastustamaan sitä. On kuitenkin muistettava, että Kaplan ja Mulvey teoretisoivat sekä tutkivat amerikkalaisia elokuvia. Kulttuurintuotteethan ovat aina kulttuuriin ja historialliseen aikaan sidottuja.

Rossi (1995, 8-12) uskoo, että sukupuolten representaatioita tutkittaessa tulisi miettiä myös vallan vuorovaikutteisuutta, sen yksi- tai kaksisuuntaisuutta. Jo populaari- ja korkeakulttuurin välisen jaon on todettu liittyvän oleellisesti sukupuoliin ja niiden väliseen valtakeskusteluun. Matalakulttuuriseksi arvotettu populaaritaide liitettiin alunperin naisiin ja korkeakulttuuri miehiin. Nykyisin näiden kulttuurien ero on kuitenkin hämärtynyt ja sekoittunut. Tämä on osaltaan lisännyt sukupuoliroolien vaihtelevuutta matala- ja korkeakulttuurien parissa.

5.1 Katselumielityksiin vaikuttavat tekijät

Mielikuvat eivät ole universaaleja kaikille. Puhutaankin seksuaalisista, rodullisista, etnisistä eroista. Eri ohjelmat on tarkoituksella suunnattu eri sosiaaliryhmille, sukupuolen, seksuaalisen identiteetin, rodun, kansallisuuden ja arjen mukaan. (Brunsdon, D'Acci & Spiegel 1997.) Esimerkiksi saippuaopperoiden oletetaan sopivan hyvin naiskatsojille, koska niissä esitetään autenttiselta tuntuvaa naisten mielihyvää, samaistumiskohteita sekä fantasioita ja kuvataan romanttisia seikkailuja ja sosiaalista draamaa hidastempoisesti ja kohtauksia toistaen (Brunsdon, D'Acci & Spiegel 1997; Kuhn 1997). Naisille suunnattuja ohjelmia, kuten saippuaoppereita pidetään kuitenkin maskuliinisia sarjoja vähäpätöisempinä. (Walters 1995, 79-80.)

Televisio-ohjelmat kuvaavat ja välittävät kulttuurisia uskomuksia, yleisin hahmo edustaa valkoista, keskiluokkaista, heteroseksuaalista, länsimaista naista. (Brunsdon, D'Acci & Spiegel 1997.) Yleinen uskomus liittyy pahan voittamiseen. Useimmissa sarjoissa paha saa palkkansa. Ohjelmien mielikuvat voivat vahvistaa oletusta esimerkiksi uhrautuvasta, rohkeista vaimoista ja äideistä. Ne korostavat rakkauden, kohtalon ja luonnon merkitystä. (Mattlelart 1997.)

Kuhn (1997) erottaa toisistaan katsojan ja sosiaalisen yleisön. Katsoja termi korostaa ihmisten subjektiivisuutta ja sosiaalista toimijuutta. Sosiaalinen yleisö puolestaan on joukko ihmisiä, joita voi luokitella iän, sukupuolen tai sosioekonomisen statuksen mukaan. Tästä joukosta tulee katsojia silloin, kun he alkavat luoda omia merkityksiään ja keskittyä ohjelmiin. Molemmat kuluttavat representaatioita.

Sosiaalisen katseen teoria korostaa katsojien sosiaalista asemaa. Tällöin katsoja koetaan aktiiviseksi merkitysten antajaksi, joka valitsee suosikkiohjelmansa tietoisesti ikänsä ja sosiaaliluokkansa perusteella. Muun muassa naisten saippuaopperoiden seuraaminen mielletään tietoisesti kulttuurisen identiteetin rakentajaksi. Sarjojen katseleminen on kuitenkin yhtäaikaan sekä aktiivista että passiivista. Siitä saatu mielihyvä syntyy omista mielikuvista, halusta erottua tai samaistua joihinkin sukupuolisiin identiteetteihin. Nautinto riippuu sarjan tärkeydestä ja sen katseluun panostamisesta. Televisio-ohjelmiin voi liittyä katsojan voimakkaita tunteita, haluja, mielikuvia ja energian keräämistä sekä käyttämistä. (Ruoho 1996, 113-114.) Passiivisen katselun on tarkoitus rentouttaa ja lepuuttaa aivoja, kun taas

aktiivinen katselija elää sarjan mukana. On tosin muistettava, että ihminen on harvoin vain passiivinen vastaanottaja.

Filmiteoria korostaa puolestaan psykologista yleisöä, jota filmien teksti puhuttelee heidän ominaisuuksiensa, kuten sukupuolen, mukaan. Mediatutkimusten seurauksena on puolestaan alettu puhua sosiaalisesta yleisöstä, joka on sukupuolittunutta. Miehet ja naiset tuovat feminiinisuuden ja maskuliinisuuden muun muassa television teksteihin ja koodaavat sen kehyksensä mukaisesti. Näin ollen filmit tarjoavat tietyn subjektiposition, jota miehet ja naiset käsittelevät asemansa mukaan. Ohjelmia siis suunnataan tietoisesti eri sukupuolille muun muassa kerrontatyylin avulla. Samaa ohjelmaa katsovat miehet ja naiset kiinnittävät usein huomion eri asioihin. Toisaalta sarjat rakentavat kuvaa siitä, mikä on miehistä ja mikä naisellista. Myös katsojien ikä, rotu, yleinen sosiaalinen ympäristö, elämäntyyli ja luokka vaikuttavat television katselu ja samaistumismieltymyksiin. (D'acci 1994, 108, 170-174; Gray 1996; Kuhn 1996.) Tekstit ja myös ohjelmat riippuvat myös historiallisesta ajasta. Eri aikoina näytetään erilaisia diskursiivisia muodostelmia, joihin konteksti sekä vastaanotto vaikuttavat. (Linker 1995, 208.)

Katsomiskontekstin on myös todettu vaikuttavan ohjelmien valintaan ja suosimiseen. Esimerkiksi perhe katsoo yhdessä lastenohjelmia ja komedioita, parit katselevat yhdessä komedioita, elokuvia ja jännitystä. Miehet suosivat yksin ollessaan urheilua, uutisia, dokumentteja, kauhua, toimintaa ja "aikuisten" ohjelmia. Naiset puolestaan viihtyvät yksin saippuasarjojen ja romanttisten ohjelmien seurassa. (Gray 1996.) Nykyisin naisten ja miesten roolien sekoituessa varsinkin nuoret suosivat mielestäni usein sukupuolineutraalisti useita teinisarjoja. Esimerkiksi *Salatut elämät*, *Ally McBeal*, *Dharma ja Greg* käsittelevät sekä tyttöjen että poikien elämää ja esittävät sukupuolet suhteellisen tasa-arvoisina. Tosin *Ally McBeal* ja *Dharma & Greg* luokitellaan komediaksi, mutta *Salattuja elämiä* voidaan pitää suomalaisena, arkisena saippuasarjana, joka puhuttaa ystäväjoukossa seuraavana päivänä. Esimerkiksi *Pieksämäellä* yläasteikäiset ja lukiolaiset kokoontuvat usein paikalliseen ravintolaan sekaporukoissa katselemaan *Salattuja elämiä*, juomaan kahvia ja keskustelemaan siitä. Toisaalta voidaan olettaa, että oheinen sarja on pyritty kohdistamaan mahdollisimman laajalle yleisölle, nuorista vanhoihin sukupuolesta riippumatta. Katsojaa voidaan pitää kuluttajana, jolle pyritään myymään tiettyjä tuotteita, kuten ohjelmia ja mainoksien

tavaroita. Ohjelmat itse tarjoavat tietynlaista elämäntyyliä, ulkonäköä, vaatteita ja asenteita. (D'acci 1994, 65- 67.)

Televisio-ohjelmien teemat ovat ainakin osittain suhteellisen universaaleja. Suomen kanavilla esitetyt sarjat kuvaavat lähes aina länsimaista elämäntyyliä ja sen keskeisiä ongelmia ja mielenkiinnonkohteita. Niissä puidaan meidän aikakaudellemme ja kulttuurillemme olennaisia asioita, kuten päihteiden käyttöä, seksuaalisuutta, työtä, pari- ja ihmissuhteita, tunteita. Tosin ongelmanratkaisut ja esitetty konteksti vaihtelevat joskus paljonkin sarjan valmistusmaan mukaan. Esimerkiksi useat englantilaiset sarjat kuvaavat työväen luokan oloja ja elämää, kuten *Emmerdale*, *Tosinaisia*, kun taas amerikkalaiset sarjat, kuten *Clueless*, *Kauniit* ja *Rohkeat* korostavat ylellistä unelmaa ja rikkaiden elämää. Amerikkalaisissa sarjoissa päädytään usein perinteisiin naiskuviiin, kuten uhrautuvaan äitiyteen ja täydelliseen aviopuolison rooliin, kun taas suomalaiset sarjat, kuten *Kotikatu* ja *Salatut elämät*, painottavat suomalaisen kulttuurin mukaan työn ja perhe-elämän yhdistämistä. Näin ollen ohjelmat kertovat aikamme aatteista, kulttuurista ja ihanteista.

5.2 Television muuntuva naiskuva

Naisten ja massamedian suhdetta tutkittaessa on usein hyödynnetty sisällön analyysiä, sen tarpeellisuus määritellään kuitenkin esitettävien kysymysten ja teoreettisen suuntautumisen avulla. Oleellista on huomioida naisten esiintymisen määrä verrattuna miehiin. Esimerkiksi saippuaoppoissa naisia ja miehiä esiintyy suurin piirtein saman verran, lastenohjelmissa ja lehtikuvissa naisia voi olla useammin. Naisten ja miesten käyttäytymisen sekä luonteen ominaisuuksien vertaileminen on myös oleellista. Esimerkiksi mainoksissa naiset usein tekevät kotitöitä, kun taas miehet antavat käskyjä ja neuvoja. Saippuasarjoissa kaunottaret pohdiskelevat yleensä miehiä enemmän ihmissuhteita, kotiaan ja terveyttään, kun taas komistukset punnitsevat ammatillisia asioitaan. (Janus 1996.) Tosin amerikkalainen kulttuuri eroaa suuresti suomalaisten aatteista, sillä täällä naiset ovat käyneet töissä jo kauan kodin ohella. Esimerkiksi *Salatut elämät* -sarjan mies- ja naispuoliset hahmot keskittyvät suhteellisen tasapuolisesti uraan ja ihmissuhteisiin.

Bordo (1996) on luokitellut puolestaan kriittisen feminismin mukaisesti medioissa esiintyviä naisia kolmeen luokkaan, fragmentoituun, hegemoniseen ja transparenttiseen. *Fragmentoidun* (fragmented) kategorian mukaan kaikki naiset ovat toisia. Tällöin medioissa esitetyt naiset näytetään miehille ja mieheydelle alisteisina ja toisarvoisina. Miehet ovat varsinaisia toimijoita ja sankareita, kun taas naiset ovat lähes täysin heidän varjossaan. Mielestäni esimerkiksi television miesvaltaiset urheiluhjelmat painottavat tätä näkökulmaa. Muun muassa jääkiekko-otteluissa miespelaajat ovat aktiivisia tähtiä, joita hurrataan ja ihaillaan. Cheerleadertytöt puolestaan pomppivat sievästi paikallaan vähissä vaatteissa ja kannustavat pelaajia hyviin suorituksiin. Myös kulttuuriin sidotut ohjelmat painottavat tätä naisten alisteisuutta. Muun muassa Englannin työväenluokkaa kuvaavat sarjat näkevät myös usein naisen paikan olevan kotona, miehen nyrkin ja hellan välissä. *Hegemonisessa* (hegemonic) luokassa ei-feministiset naiset nähdään toisiksi. Näin ollen naisten oma, aktiivinen toiminta ja omien puoliensa pitäminen on tasa-arvoisuuden edellytys. Miesten valta-asemaan tyytyvät naiset ovat edelleenkin toisia. Esimerkiksi Ally McBealissa kouluttamattomat kotirouvat kuvataan miestensä vallan kohteeksi, kun taas koulutetut, kauniit ja menestyneet naiset taistelevat hyvästä asemasta miehissä työpaikoilla. *Transparentissa* (transparent) kategoriassa puolestaan kukaan ei ole toinen. Näin tasa-arvoista luokkaa esiintyy hyvin harvoin mediassa. Ehkäpä suosittujen naistähtien, kuten Madonnan, musiikkivideoissa toteutuu naisten ja miesten ainutlaatuisuuden, mutta silti tietynlaisen tasa-arvoisuuden korostaminen. Toisaalta Madonna on nähty videoissaan jopa miehiä vahvemmaksi.

Madonnaa on jo pitkään pidetty itsenäisen, postmodernin naishahmon keulakuvana. Hän on oiva esikuva teini-ikäisille tytöille mahdollisesta positiivisesta riippumattomuudesta ja seksuaalisuudesta. Hän näyttää mallia muuntatumiskyvystä ja konstruoi identiteettiään jatkuvasti. Tämä kameleonttimainen laulaja pyrkii toteuttamaan itseään ja murtaa perinteisen mielen ja ruumiin kaksijakoisuuden. Hän uskaltaa sekoittaa traditionaalisia sukupuolirooleja ja olla hyökkäävä, vahva sekä itsenäinen nainen. (Bordo 1996.)

Liberaalifeministisen suuntauksen mukaan naiset tulisi nähdä ja esittää medioissa tasa-arvoisesti miehen kanssa. Näin ollen naishahmojen tulisi töitä miesten lailla ja heidän äänensä tulisi kuulua yhtäläillä. (Janus 1996.) Osa nykyisestä ohjelmatarjonnasta pyrkiikin ainakin näennäiseen tasa-arvoisuuteen, mutta sukupuolten

eriarvoisuus ja ainutlaatuisuus tuntuu viihdyttävän yleisöä enemmän. Esimerkiksi suomalainen komediasarja *Oh no* kertoo naisten ja miesten elämästä parisuhteissa ja arjessa. Sukupuolten eriarvoisuutta ja erilaisuutta korostaa se, että naiset näyttelevät maskuliinisuutta ja miehisyyttä painottaen, kun taas miehet, kuten Pirkka-Pekka Petelius ja Vesa Vierikko, näyttelevät naisellisia ominaisuuksia ja asennetta.

Viime aikoina voimistunut feministinen mediakritiikki kohdistuu myös oleellisesti mediassa esiintyvän feminiinisuuden, sukupuolen (gender) ja seksuaalisuuden väheksymiseen poliittisissa keskusteluissa. Tämä aate korostaa myös jokapäiväisen elämän, kuten kodin piirin ja konsumerismin merkitystä politiikassa. (Brunsdon, D'Acci & Spiegel, 1997.) Näin ollen naiseus ja feminiinisyys tulisi arvottaa samantasoisiksi miehisyyden ja maskuliinisuuden sekä niihin liitettävien asioiden kanssa.

Tutkimusten mukaan television välittämä naiskuva on monipuolistunut ainakin osittain. Kaikki television naisrepresentaatiot eivät esitä valkoisia, keskiluokkaisia ja nuoria. Oheiset ominaisuudet kuvaavat kuitenkin saippuasarjojen naisia. Muissa ohjelmissa esiintyy monenlaisia hahmoja. (D'acci 1994, 13-16.) Esimerkiksi saksalaisessa sarjassa *Marienhof* kuvataan lesboseksuaaleja, vankilassa olevia naisia, äitejä, nuoria. Varsinkin vähemmistöseksuaalisuuteen liittyvät teemat ovat nyt jopa eräänlainen muoti-ilmiö, niistä puhutaan useissa ohjelmissa, kuten englantilaisessa sarjassa *Tosi* naisia sekä Suomen *Salatuissa* elämässä. Toisaalta voidaan ajatella, että nykyisin perinteinen ja myyttinen sekä moderni naiskuva elävät rinnakkain niin medioissa kuin ihmisten aatteissakin.

Nykyisin nuoret ovat tottuneet kauhuun ja jännitykseen nykyisen kulttuuriteollisuuden avulla. Usein elokuvat kohdistetaan koko nuorisoon ja niitä käydään katsomassa pareittain ja kavereiden kanssa. Television katselumieltymykset riippuvat useimmin enemmänkin luonteesta ja omista mieltymyksistä kuin sukupuolesta. Nykyajan tytöt katselevat urheilua, toiminta- peli- sekä junttihuumoriohjelmia ja pojat puolestaan nuortensarjoja, jos vain ovat niistä kiinnostuneita. Nykymuoti suorastaan suosii sukupuolettomuutta niin ohjelmien kuin vaatteidenkin suhteen. On tyylikästä olla minä, oma itse, ei vain tyttö tai poika.

5.3 Naisten suosimat saippuaopperat

Osa tutkijoista on erottanut *naisten genreen* liittyviä ohjelmia. Muun muassa saippuaopperat liitetään niiden avoimuutta ja jatkuvuutta korostavien kerrontatapojen sekä ihmissuhdejuttujen vuoksi naisille sopiviksi ja miellyttäväksi ohjelmiksi. Ne ylikorostavat ruumiinkieltä, ilmeitä ja eleitä. Nämä sarjat korostavat usein ideaali-äitiyttä ja äitiä, joka ymmärtää kaiken ja uhrautuu perheensä puolesta. Niissä esitetään myös oletus naisten ikuisesta kärsivällisyydestä sekä passiivisuudesta. Näitä ominaisuuksia onkin pidetty perinteisesti naisten hyveinä ja jopa pakkoina. (Gray 1996, Kuhn 1996.)

Modleski (1997) havaitsee saippuaopperoiden kuvaavan ihanneäitiä, joka on aina niin kärsivällinen, oikeudenmukainen ja sympaattinen perheensä huoltaja. Se viestii perheen onnen olevan naisten tärkein tehtävä. Tosin näissä sarjoissa esiintyy myös ongelmaisia naisia, jotka kärsivät avioerosta, alkoholismista jne, mutta he ovat marginaalisia ilmiöitä ja liittyvät uusien tapahtumien ja juonen kehittelyyn. Paha nainen saa jossain vaiheessa rangaistuksen teoistaan.

Saippuaopperat koetaan ambivalenttisiksi, koska ne yhtäältä romantisoivat naisten eristäytymisen kotiin ja toisaalta kuvaavat myös vahvojen naisten menestystä. Alunperin kritiikki on kohdistunut mieskeskeisyyteen ja naishahmojen objektivoimiseen. Oleellista onkin paljastaa näkymättömät ilmiöt ja tehdä ne näkyviksi, jotta asiaa voidaan korjata. Tämä onnistuu muun muassa tekemällä tekstianalyysejä televisio-ohjelmien kertomisrakenteista, symbolisista koodeista, teemoista, subjektiivisuudesta, identifikaatioista ja mielihyväkoodeista. Ohjelmat voidaankin nähdä diskursiivisina, sosiaalisina ja institutionaalisina konteksteina, joilla on oma sosiaalinen ja institutionaalinen historia. Oleellista onkin tutkia naisten omia ääniä ja feminiinisuuden tuottamistilannetta. (Brunsdon, D'Acci & Spiegel, 1997.)

5.4 Kapea-alaisten naisrepresentaatioiden ohjelmat

Useissa poliisisarjoissa naisrepresentaatiot ovat perinteisesti olleet hyvin vähäisiä ja kapea-alaisia. Miehet ovat ratkaisseet rikoksia ja vaimot tai sihteerit ovat pelänneet heidän puolestaan kotona ja yrittäneet olla taustatukena. Jos naispoliiseja on esiintynyt,

he ovat olleet kauniita ja viehättäviä seksiobjekteja. Poliisisarjojen genre puolustaakin lähes aina ensisijaisesti valkoihoista, keskiluokkaista miestä jopa naisten kustannuksella. (D'acci 1994, 111-115.) Tämä näkyy edelleenkin joissakin poliisi/etsivä sarjoissa, esimerkiksi amerikkalainen Silkkejä ja luoteja sekä V.I.P -sarja hyödyntää jopa rikosten ratkaisussa kauniiden naisetsivien ulkonäköä, esimerkiksi V.I.P -sarjan menestys perustuu Pamela Andersonin ulkoisiin avuihin. Naiset houkuttelevat rikolliset esiin tai hämmentävät heitä ulkonäöllään. Usein roistoina esiintyy mies ja nainen. Mies hoitaa yleensä suunnittelupuolen, kun taas nainen toimii avustajana. Äärimmäisessä tilanteessa nainen uhrautuu miehen puolesta tai vastaavasti on vain itsensä puolella. Voidaankin puhua kauniista ja vaarallisista naisista. Esimerkiksi James Bond elokuvien naishahmot ovat aina hyvin edustavia ja vaarallisia.

Tosin nykyinen poliisisarjojen aalto suosii viisaita, itsenäisiä ja nokkelia naisetsiviä. Ei ole kovinkaan yllättävää, että he kaikki ovat suhteellisen nuoria, kauniita ja harvoin naimisissa. Tämä ylläpitää omalta osaltaan tietynlaista kauneuden myyttiä, mutta yhdistää myös miehisen ja arvostetun ammatin naisella yksinäisyyteen. Esimerkiksi Siniset enkelit sarja kertoi naispoliisista, hänen ammatti- ja ihmissuhdeasioistaan sekä välillä kalvavasta yksinäisyydestä. Sarja antoi kuvan siitä, miten uranaiset panostavat uraan ja usein ihmissuhteet kärsivät tästä.

Television naisrepresentaatioita katsottaessa voidaankin todeta yhtäältä niiden kapea-alaisuus sekä rajallisuus muun muassa kauneuden ihanteisiin liittyen, toisaalta taas lisääntyvä naiseuden laajenemis- ja emansipoitumistendenssi. Näin ollen postmodernin ajan pluralistisuus ja monimuotoisuus toteutuu myös television välittämässä tarjonnassa. Yhtäältä yleisölle markkinoidaan tabuja ja perinteisiä sukupuolirooleja rikkovia ohjelmia, toisaalta taas traditionaalinen naiskuva pitää pintansa joissain muissa ohjelmissa, kuten komedioissa.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimusongelmat

Aiempiin tutkimuksiin ja kirjallisuuteen perehtymisen sekä oman mielenkiintoni avulla syntyivät tutkimusongelmat. Oleellista onkin selvittää *millaisia naisihanteita ja mielikuvia television lempiohjelmat välittävät yhdeksäsluokkalaisille tytöille muun muassa vartalon, ulkonäön ja olemuksen sekä toiminnan ja aseman suhteen*. Toinen pääongelmani liittyy *median välittämän naiskuvan ja yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen arjen väliseen yhteyteen*.

1. Tyttöjen katselumieltyymysten ja nuoruusvaiheen yhteys

- miten katsojien ikä näkyy katseluvalinnoissa

- * suositut ja inhotut naishahmot

2. Millaisia naiseuteen liittyviä ihanteita ja mielikuvia televisio välittää?

- mikä hyväksyttävää ja ihailtavaa ulkonäön, iän, ruumiin koon

- käyttäytymisen ja ajattelutapojen

- pukeutumisen

- puhetapojen suhteen

3. Onko television naiskuvilla yhteyttä tyttöjen omaan elämään ja käyttäytymiseen?

- ulkonäön

- pukeutumisen

- käyttäytymisen

- puhetapojen suhteen

6.2 Tutkimusmenetelmän valinta

Tutkimusmenetelmäni oli *kaksivaiheinen*. Ensimmäisen vaiheen kartoittavaan tutkimukseen valitsin avoimen kyselylomakkeen. Se on tehokas tapa kartoittaa laajemman otoksen mielipiteet. Lomakekysely säästää aikaa ja vaivaa, vastausten koodaaminen on suhteellisen nopeaa ja helppoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 180-183.) Tarkentamismahdollisuudet ovat kuitenkin heikommat kuin haastattelussa.

Kartoittavan kyselyn avulla sain tiedot muun muassa tyttöjen lempiohjelmista ja niiden syistä (kts. liite 1). Tämän avulla nauhoitin televisiosta suosikkiohjelmiä ja valikoin niistä parhaimpia paloja näytettäväksi kahdelle tyttöryhmälle (neljän ja viiden henkilön ryhmät), jotka muodostin tyttöjen omien suostumusten perusteella aakkosjärjestyssä hyödyntäen. Tutkimuksen toisessa vaiheessa hyödynsin ryhmäkeskustelua, jonka tallensin nauhurille. Sen avulla pyrin syvällisempiin vastauksiin ja mielipiteisiin sekä pohdintoihin. Ryhmäkeskusteluni perustuu teemahaastattelun periaatteisiin. Laadin ennalta teemarungon, joka oli apunani ryhmäkeskustelutilanteessa muistilistanani (kts. liite 2). Näin ollen analysoimisvaiheessa hyödynsin muodostamiani ja tulosten perusteella saamiani teema-alueita. Teemahaastattelun soveltaminen ryhmäkeskustelussa sopii tutkimukseeni, koska televisio-ohjelmista puhuminen on kaikille osanottajille tuttua ja arkista. Näin teemoista saa irti monipuolisia ajatuksia ja kommentteja.

Toisten henkilöiden (tässä tutkimuksessa koulukavereiden) läsnäolon on todettu vaikuttavan sekä suotuisasti että epäedullisesti. Onnistunut ryhmäkeskustelu on syvällistä, hedelmällistä ja tuo esiin monia eri näkökulmia, joihin toisten kommentit innoittavat. Ohjaajan tehtäväksi jää tällöin keskustelun suuntaaminen ja sen helpottaminen. Vaarana kuitenkin ovat ryhmädynamiikkaan ja hierarkiaan liittyvät asiat. Johtaja-asetelma voi syntyä, jos joku vahva ja arvostettu persoona ryhmästä ottaa itselleen johdon ja sensuurin aseman. Tällöin toiset eivät uskalla paljastaa todellisia mielipiteitään, vaan myötäilevät johtajaa. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34-36, 61-63; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 191-194.)

Ryhmäkeskustelu on oiva vuorovaikutuksellinen tilanne, jossa tutkijan on mahdollista ohjata ja suunnata keskustelua oikeille raiteille sekä tarkentaa ja syventää vastauksia. Myös keskusteluun osallistuvat voivat tarvittaessa pyytää selvennyksiä ja tarkennuksia. Keskustelun ohjaajalta vaaditaan hyvää haastattelijan ja ohjaavan taitoa sekä kokemusta. Olen itse käynyt tuekseni erityismetodikurssin teemahaastattelusta. Ryhmäkeskustelun toinen vaikeus liittyy litteroimisvaiheeseen, jolloin osanottajien henkilöllisyys, kommentit ja äänet olisi yhdistettävä oikein. Tämän vaikeuden estämiseksi merkitsin puheenvuorojen järjestyksen lapulle, koska näin menetellen asetelma on vähemmän keinotekoinen kuin jos osallistujat sanoisivat nimensä ennen kommenttejaan. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34-36; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 191-194.)

6.3 Kyselyn ja haastattelun laatiminen sekä aineiston analyysi

Kaksivaiheisen tutkimukseni kartoittavassa osuudessa selvitin kyselylomakkeella, mitä yhdeksäsluokkalaisten lempiohjelmat ovat ja miksi he pitävät niistä. Oleellista oli myös saada tietää, keistä naishahmoista he pitävät eniten ja keistä vähiten. Näiden kysymysten avulla listasin suosituimmat ohjelmat, nauhoitin kolmea suosituinta sarjaa televisiosta ja etsin mehukkaita sekä keskusteluherättäviä kohtia ryhmähaastatteluvaihetta varten. Kysyin myös sitä, montako tuntia yläasteen tytöt katsovat televisiota päivässä ja miksi he katsovat televisiota. Näin pystyin määrittämään television merkityksellisyyden ja aseman heidän elämässään.

1. Mitkä ovat lempiohjelmiasi televisiossa?
2. Miksi pidät lempiohjelmistasi, mitä hyvää niissä on?
3. Keistä lempiohjelmiesi naishenkilöistä pidät eniten? Miksi?
4. Keistä lempiohjelmiesi naishenkilöistä pidät vähiten? Miksi?
5. Montako tuntia katsot televisiota päivässä?
6. Miksi katsot televisiota?

TAULUKKO 1. Kysymykset ja niiden tarkoitus

KYSYMYKSET (Liite 1)

KYSYMYKSEN TARKOITUS

<u>KYSYMYKSET (Liite 1)</u>	<u>KYSYMYKSEN TARKOITUS</u>
1. Lempiohjelmat televisiossa?	Suosituimpien listaus, nauhoitus
2. Miksi pidät lempiohjelmistasi, mitä hyvää niissä on?	Hyvien, kiinnostavien, keskustelua herättävien kohtausten valinta
3. Keistä lempiohjelmiesi naishenkilöistä pidät eniten? Miksi?	Hyvien, kiinnostavien, keskustelua herättävien kohtausten valinta
4. Keistä lempiohjelmiesi naishenkilöistä pidät vähiten? Miksi?	Hyvien, kiinnostavien, keskustelua herättävien kohtausten valinta
5. Montako tuntia katsot televisiota päivässä?	Television merkitys nuorten todellisuudessa
6. Miksi katsot televisiota?	Television merkitys nuorten todellisuudessa

Kyselylomakkeen kysymykset koostuivat avoimista kysymyksistä. Litteroin saamani vastaukset ja etsin niistä samankaltaisuuksia. Listasin suosituimmat ohjelmat ja eniten sekä vähiten pidetyt television naishahmot. Etsin niistä pitämisen ja inhoamisen syitä ja pyrin yhdistelemään sekä tekemään synteesejä niistä. Alkuvaiheen analyysin perusteella tutkimusongelmia täytyi tarkentaa. Havaittiin tyttöjen katselumieltymysten kuvastavan heidän ikävaihettaan. Täten oleelliseksi tulikin kartoittaa iän ja katseluvalintojen sekä suosituimpien ja inhotuimpien naishahmojen yhteyttä.

Ryhmäkeskustelussa selvitettiin:

A) Millaisia naiseuteen liittyviä **ihanteita ja mielikuvia** televisio välittää?

1. Naisten vartalo ja olemus:

- *pituus
- * paino
- * ikä
- * ulkonäkö
- * hiukset
- * vaatetus

2. Naisten luonne

3. Naisten ammatit, elintaso (koulutus, asumisolot, kulutus)

4. Naisten elämäntilanne: lapset/puoliso/ystävät: tyytyväisyys?

5. Naisten käyttäytyminen: asema töissä/kotona/pari-/ystävyssuhteessa, toimintatyyli eri tilanteissa (vrt. miesten toiminta)

6. Miesten hahmojen ihanne/unelmien naishahmo sarjoissa

7. Naishahmojen ihannenainen sarjoissa

B) Television välittämien **naisihanteiden yhteys tyttöjen omaan elämään ja käyttäytymiseen**

1. Television merkitys tytöille osana arkea

2. Muoti, trendit: vaatetus, hiukset, sisustus, tavarat, elämäntyyli, harrastukset

3. Naisvartalon ja olemuksen ihannemitat

4. Käyttäytyminen eri tilanteissa

5. Puhetavat, vitsit, kavereiden kanssa puhuminen

Teemahaastattelurungon taustalla on käsityksiä naisiin liittyvistä myyteistä (Katvala 1996, 2000, 2001; Koivunen 1996; Simonsuuri 1989 ym), stereotyyppioista (Coulter 1996; D'acci 1994; Elliot 1996; Hyyppä 1995; Janus 1996 jne), sukupuolijärjestelmästä ja patriarkaatista (Hirdman 1988; Liljeström 1996 ym). Oleellista on myös eri teoreetikkojen kuvaama medioiden sosiaalistava vaikutus, joka on noussut jopa koulun ja kodin merkityksen rinnalle ja siitäkin ohi (Beck 1992, Featherstone 1991, Fornäs 1989, Ziehe 1991 jne). Pyrinkin tuomaan esiin televisio-ohjelmien nykyaikaisten myyttien, stereotyyppien ja patriarkatin muotoja sekä niiden yhteyttä arkeen yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen tulkitsemina.

Litteroituani haastattelumateriaalin lähes sana sanalta tietokoneelle luokittelin sen teemojen mukaan. (kts liite 2) Teemahaastattelun teemojen voidaan ajatella jo itsessään järjestävän aineistoa, josta voi lähteä liikkeelle (Eskola & Suoranta 1996, 116-117; Hirsjärvi & Hurme 2000, 173). Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivista, vaikka hyödynnänkin tulosten analysoimisessa myös kyselylomakkeella saamiani numerotietoja (frekvenssejä). Pyrin kuvaamaan ja hahmottamaan, ehkä myös hieman selittämään television ja yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen suhdetta. Tutkimustulosteni analysoiminen teemoittelun avulla voidaan nähdä yhtäältä teoriaan pohjautuvaksi ja toisaalta fenomenologiaan liittyväksi, sillä myös ryhmäkeskustelijat muodostivat ja toivat esiin tietynlaisia tulkintoja median ja arkensa suhteesta. Korostankin yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen omia näkemyksiä, havaintoja ja mielipiteitä. Tutkimukseni on osittain myös sosiologisfeministisesti sävytynyttä, sillä olen kiinnostunut tyttöjen ja television suhteesta, ohjelmien valta - ja voimasuhteista sekä niiden yhteydestä tyttöjen arkeen. Kiinnitän tutkimuksessani huomioni myös sekä television välittämän naiskuvan negatiivisuuteen että toisaalta myös positiivisuuteen.

Myös ryhmäkeskustelun tuloksia analysoidessani hyödynsin eräänlaista sisällön analyysia. Pyrin löytämään keskusteluista yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia ja yhdistelemään niitä synteesin ja teemojen avulla. Tulosten tulkinta alkoi jo ryhmäkeskusteluvaiheessa ja jatkui litterointi- sekä varsinaiseen analysointivaiheeseen. Näin ollen tulkintaa voidaan pitää prosessina, joka pyrkii vuoropuhelmaan paikoitellen teorian kanssa. Havaitsin television naishahmojen erilaisten luonteiden ja käytöksen muodostavan ryhmäkeskustelun pohjalta suhteellisen selkeitä tyyppejä.

6.4 Tutkimushenkilöiden valinta ja tutkimusaikataulu

Valitsin tutkimuskohteekseni 9. luokkalaiset tytöt, koska 15 -vuotiaat ovat monien kehitysteorioiden mukaan aktiivisimman identiteetin muokkaamisen vaiheessa (muun muassa Erikson 1980). He etsivät samaistumiskohteita medioista ja seuraavat ahkerasti nuorten elämään sekä ihmissuhteisiin liittyviä ohjelmia. He mieltävät television katselemisen helpoksi ja hyväksi vaihtoehdoksi aktiiviselle tekemiselle. Perinteiset tutkimukset ovat koskeneet yleensä poikia, joten halusin tuoda esiin nimenomaan naisnäkökulmaa ja tehdä tyttötutkimusta.

Tein kaksiosaisen tutkimukseni Pieksämäen maalaiskunnan Siilin yläasteella, koska olen itse kotoisin oheiselta paikkakunnalta ja olen käynyt yläasteen samassa koulussa. Näin ollen tunnen rehtorin ja sain heti luvan tulla tekemään pro gradu-tutkielmaani sinne. Soitin yläasteen rehtorille perjantaina 19.1 2001, sovimme kyselylomaketutkimuksen päivämääräksi keskiviikon 31.1 2001. Kartoittavaan tutkimukseen oli tarkoitus osallistua 67 yhdeksäsluokkalaista tyttöä, mutta paikalla oli vain 42 Pieksämäen maalaiskunnassa riehuvan A-viruksen ja influenssan takia. He saapuivat ruokasaliin kello 8:30 ja täyttivät lomakekyselyäni kello 9:15 asti. Vastaaajien oli mahdollista antaa puhelinnumerosa lomakkeeseen (kysymys 7, liite 1), mikäli he halusivat osallistua tutkimukseni kakkosvaiheeseen ja keskustella ryhmässä television välittämästä naiskuvasta ja sen yhteydestä nuorten elämään myöhemmin tänä keväänä. Yhdeksän tyttöä oli jättänyt numeronsa. Muodostin heistä kaksi ryhmää: toinen 4 hengen ja toinen 5 hengen ryhmä aakkosjärjestyksen perusteella.

Lähetin suostumuksensa ryhmäkeskusteluun antaneille 8 tytöille väliaika tiedotteen tekstiviestinä ja soitin yhdelle pitääkseni heidän muistiaan ja mielenkiintoaan yllä. Kiitin vastaajia osallistumishalukkuudesta ja vaivalla tehdyistä, pitkästä, hyvistä vastauksista. Kerroin ryhmäkeskustelun tapahtuvan kahdessa eri ryhmässä joskus maaliskuun lopulla. Kaksi innokasta osallistujaa kyselivät vielä lisätietoja ilmoittautuneiden lukumäärästä. He tuntuivat todella motivoituneilta.

Ryhmäkeskustelut tapahtuivat torstaina 29.3 2001 Siilin yläasteen rauhallisella paikalla olevassa luokassa L40. Alunperin tyttöjä piti olla yhteensä 9, toisessa ryhmässä neljä ja toisessa ryhmässä viisi, mutta joukko harveni kuuteen henkilöön. Kaksi poissaolleista tytöistä meni mieluummin valinnaisaineidensa tunneille kotitalouteen ja tietotekniikkaan, kolmas tyttö oli puolestaan sairaana. Ensimmäinen aakkosjärjestyksen

mukaan jaettu kolmen tytön ryhmä kokoontui kello 8.45 - 10. 15. Virikevideon näyttäminen kesti 10 minuuttia, joten ryhmä keskusteli siis 1h 20 min. Ryhmä oli hyvin innostunut ja motivoitunut aiheesta, aika loppui yksinkertaisesti kesken ruokailun takia. Toinen keskusteluryhmä aloitti puolestaan kello 10.45. Heidän kanssaan aikaa kului noin 1h 10 min video mukaan lukien. Hekin vastailivat monipuolisesti, vaikeivät olleetkaan niin innostuneita väsymyksensä vuoksi. Molemmat keskustelut onnistuivat mielestäni hyvin ja sujuivat odotusten mukaan.

Koulun aikataulujen ja matkakustannuksen säästämiseksi molemmat keskustelut suoritettiin samana päivänä. Olisi ehkä ollut parempi litteroida ensin toisen ryhmän jutustelu ja kehittää mahdollisia puutteita seuraavaa ryhmää varten. Myös toisen ohjaajan mukana oleminen olisi helpottanut puheenvuorojärjestyksen muistiinmerkitsemistä sekä ohjaamista, esimerkiksi toinen olisi voinut painottaa kyselemään ja toinen puhumisjärjestyksen koodaamiseen. Keskustelun ohjaajana ja motivoijana hyödynsin suppilotekniikkaa. Tällöin teemojen käsittelemisessä korostui ensin oppilaiden vapaa mielipiteiden ja ajatuksen purkaminen eli yleisistä ja laajoista asioista puhuminen, jota ruvettiin pikku hiljaa syventämään yksityiskohtaisemmaksi tarkempien teemojen avulla.

6.5 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

Kyselylomakkeeni pätevyuden pyrin testaamaan esikokein. Tein kyselyn aluksi neljälle 9. luokkalaiselle tytölle, joista kaksi oli kotoisin Pieksämäeltä ja kaksi Kuopiosta. Totesin kysymysten olevan toimivia, selkeitä ja suhteellisen helppoja vastata, joten tein samalla lomakkeella kyselytutkimuksen 42 Pieksämäen maalaiskunnan yhdeksäsluokkalaiselle tytölle.

Tutkimukseni kaksivaiheinen metodi tuo esiin hedelmällisempää ja moninaisempaa aineistoa. Kartoittava, avoinkysele ja teemahaastattelun periaatteisiin perustuva ryhmäkeskustelu täydentävät toisiaan. Myös havaintomateriaalin, lempiohjelmista: Salatuista elämästä, Ally McBealista ja Roswellista koostetun noin 10 minuutinvideon, muistia virkistävä osuus lisää tyttöjen tulkintojen todenmukaisuutta ja monipuolisuutta. Triangulaation onkin todettu rikastuttavan aineistoja ja tulkintamahdollisuuksia (Hirsjärvi & Hurme 2000, 39).

Keskustelujen litteroiminen sujui hyvin puheenvuorojärjestysmuistilistan avulla, mutta myös tyttöjen persoonallinen tapa puhua, esimerkiksi vahvasti savon murteella, oli suurena apuna. Näin ollen olen voinut suhteellisen helposti sekä luotettavasti tunnistaa ja erottaa tyttöjen kommentit toisistaan. Olen antanut tytöille keksityt nimet heidän anonyymisyyttään kunnioittaen. Tulosten tulkinnan ja analyysin olen pyrkinyt tekemään vastaajien omaa ääntä ja kokemuksia kunnioittaen sekä painottaen. Näin ollen aineiston ja tulosten vastaavuus on hyvä. Uskon tutkimukseni olevan suhteellisen puolueeton, tuloksia vääristelemätön ja muutenkin objektiivinen. On kuitenkin muistettava, että tutkijan subjektiivisuus on aina jollain tavalla läsnä. Se ilmenee jo mielenkiinnon mukaan tapahtuneessa tutkimusaiheen valinnassa.

On muistettava, että laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ensisijaisesti ole hyvä yleistettävyyys, vaan kuvaileminen. Näin ollen tutkimukseni ei ole kovin hyvin yleistettävissä, koska painopiste on osittain yksilöiden omissa tulkinnoissa ja itse luoduissa merkityksissä (fenomenologia). Tosin nuoruusvaiheen kuvaaminen katseluvalintojen perusteella on paremmin sovellettavissa suurempaan yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen joukkoon.

7 TELEVISION MERKITYS NUORTEN ELÄMÄSSÄ

Watterson (1992, 20-21) kuvaa provosoivasti nyky-yhteiskunnan lisääntyntä television asemaa ja merkitystä Lassi ja Leevi sarjakuvansa avulla. Tämän median ääreen on helppo istahtaa ja välttyä tekemästä mitään. Osa nykyihmisistä pitää töllötintä jopa ihmissuhteita tärkeämpänä, lähes jumalana, jonka tarjontaa on pakko seurata. Television tarjonta on saanut aikaan myös suuren mediapaniikin, jonka mukaan ohjelmat välittävät ja edistävät myös negatiivisia asioita, kuten esimerkiksi huumesekoiluita sekä muuta negatiivista, jäljitelyä ja matkittua käyttäytymistä (Boëthius 1993). Tämän paniikin kohusta on kuitenkin jo hieman toivuttu, sillä katsojia pidetään nykyisin aktiivisina yksilöinä, jotka tekevät omia valintojaan (Helve 1993).

(Watterson 1992, 20-21)

7.1 Television katselemismäärään vaikuttavat tekijät

Tutkimusten mukaan, mm. Brunson, D'acci ja Spiegel (1997) sekä Kuhn (1997) katseluvalintoihin vaikuttaa oleellisesti rotu, sukupuoli ja kansallisuus. Miehet ovat mieltyneet toiminta, tieteis-, jännitys- ja kauhusarjoihin, jotka heijastavat voimaa, valtaa ja maskuliinisuutta. Naisten on puolestaan havaittu suosivan romanttisia ja saippuaopperamaisia sarjoja. Tutkimukseni käsitteli ainoastaan yläasteen, valkoihoisia, keskiluokkaisia tyttöjä, joten rotu, sukupuoli ja kansallisuuserojen toteaminen ei ole tässä mahdollista. Tyttöjen lempiohjelmat eivät kuitenkaan olleet rakkauden täyteisiä, siirappisia saippuaoppereita, vaan nuorille sekä nuorille aikuisille suunnattuja viihde- ja hupiohjelmia, joissa oli vauhtia, jännitystä ja jopa yliluonnollisuutta. Kuhn (1997) onkin huomannut, että eri-ikäiset ihmiset luovat erilaisia merkityksiä samoista ohjelmista. Usein he eivät edes katsele samoja ohjelmia. Nuorten tyttöjen elämässä oleellisia katsomiseen vaikuttavia tekijöitä ovat koulussa käymisajat, vapaa-aika, tekemisen puute ja siihen oleellisesti liittyvä asuinpaikka ja sen aktiviteettimahdollisuudet.

7.1.1 Viikonpäivät ja vapaa-aika

Siilin yläasteen tytöt katsovat televisiota päivässä keskimäärin 2 tuntia 44 minuuttia. Heidän katseluaikansa vaihtelee viikonpäivän ja vapaa-ajan sekä tekemisen ja kiireiden mukaan. Viikonloppuisin moni katselee enemmän televisiota, koska silloin on enemmän vapaa-aikaa, tulee enemmän elokuvia sekä parempaa ohjelmatarjontaa.

“1-3 tuntia, mutta enemmän katon, jos tulee elokuvia, ja sunnuntaina katon paljon enemmän, kun silloin tulee parempia ohjelmia.” (Mervi)

“1-3 tuntia, riippuu onko sunnuntai silloin oon telkkarinorja. Myös elokuvat vie aikaa..” (Sanna)

Osa kertoo puolestaan päinvastaisesti katselevansa televisiota vähemmän viikonloppuisin. Silloin on aikaa ja mahdollisuuksia tehdä paljon muutakin. Tällöin lisääntynyt vapaa-aika on keino lähteä kauemmaksikin ja tavata kavereita.

Viikonloppuisin järjestetään myös yleensä erilaisia nuorten tapahtumia, kuten diskoja ja kotibileitä, joissa ei tosiaankaan ole aikaa katsella televisiota. Näin ollen tv:tä voidaan pitää ainakin osalla ratkaisuna mitäntekemättömyysongelmaan.

“Puolesta tunnista kolmeen tuntiin. Riippuu vähän missä on. Joskus viikonloppuina en kato ollenkaan telkkaria.” (Jaana)

7.1.2 Harrastukset ja tekeminen

Television katselemismäärään vaikuttavat oleellisesti myös omat kiireet, harrastukset ja järkevän tekemisen keksiminen. Jos ei ole kiire minnekään ja aikaa tarvitsee tappaa, katselunkesto yleensä lisääntyy. Lähes kaikilla vastaajilla tuntui olevan tekemisen puutetta. Tytöt kertoivat, etteivät keksineet useinkaan mitään muuta tekemistä kuin televisioon turvautumisen. Myös oma rentoutumis- ja mukavuudenhalukkuus lisäävät ohjelmien katsomista. Myös Pulkkisen (1997) mukaan nuoret tuijottavat televisiota rentoutumis-, tapa-, ja pako mielessä.

“ Riippuen päivästä ja onko muuta tekemistä. N. 1-5 h.-----> jos on tosi tylsää!” (Milla)

“ Heti koulusta kun tulee, ei jaksa heti ruveta tekemään jotain. On hyvä vaan avata telkkari ja ruveta löhöömään. Yleensäki ku ei oo vaan muuta tekemistä. Sillon sitä tulee katottua. Jos on muuta tekemistä, ni telkkari menee kyl kii. Monenaki päivänä en kato ollenkaan. “ (Heidi)

Nykyisen kulttuurin toitottama hedonismi ja nautinnon tavoittelemisen mahdollistavat sohvalle jäämisen. Ei ole pakko raataa koko ajan toisten hyväksi, mikäli haluaa rentoutua ja omaa aikaa. Ns. tekemättömyys ja rentoutuminen on oikeutettua. Jallinojan (1991, 34-83) mukaan tämä johtuu aikamme ihanteista, suvaitsevaisuudesta sekä yksilöllisyyden korostamisesta. Oman ajan korostaminen sekä vapaus että valinnat määrittävät ihmisten elämää.

Joskus televisiota katsotaan taas päinvastoin juuri siksi, että ei tarvitsisi tehdä mitään muuta, kuten läksyjä tai lukea kokeisiin. Inhottavia tekemisiä siirretään tuonnemmas selitellen itselle menossa olevien ohjelmien tärkeyttä, vaikka siitä ei

pitäisikään. Lempiohjelmien tuijottaminen antaa myös rentoutumishetken, jonka jälkeen inhottavia läksyjä voi jatkaa. Ziehe (1991, 43-59) uskoo, että nuori kokee usein medioiden välittämän kuvan koulun tarjoamaa asiapitoista ja mielenkiinnottomasti esitettyä faktaa mielekkäämpänä. Median tarjonta koskettaa nuorta, se esitetään mielenkiintoisesti ja vauhdikkaasti (Laine 1997). Koulun onkin todettu usein häviävän medioiden visuaalisille ja auditiivisille elämyksille. Televisio tarjoaa keinon paeta koulua ja ankeaa todellisuutta ja unohtaa ne hetkeksi.

“ Useimpia lempisarjojani tosin katson sillon, kun olis muuta tekemistä, esim. läksyjä.. ” (Hanna)

“.. sillon ku ei jaksa tehdä läksyjä tai mitää muutakaa nii voi vaa lösähtää sohvalle ja aukasta telkkari. Siitä on vaa tullu tapa ja siihe on jääny koukkuun.” (Miia)

7.1.3 Asuinpaikka

Osa tytöistä (2/42) kertoi asumispaikan vaikuttavan oleellisesti television suosimiseen. Syrjäisellä maaseudulla asuvat katselevat enemmän ohjelmia, jos heidän harrastus- ja tekemismahdollisuudet ovat kaupungissa asuvia heikommat. Kaukainen asuinpaikan sijainti voi olla esteenä toisten samanikäisten kavereiden tapaamiselle, jolloin paras ajankulutuskeino on television tuijottaminen. Yläasteikäisethän ovat vielä suuressa määrin vanhempiensa kuljetusten ja rahoituksen armoilla. Myöskään joukkoliikenteen aikataulut eivät paljon auta syrjäseutujen asukeita.

“Ei oo muutakaan tekemistä (=kun katsoa tv:tä), ku oon aika paljon yksin, asun korvessa. On hauska kattoo toiste ongelmia, ja saattaaah vaikk tv-ohjelmista oppia jotain. :)” (Tuire)

“Ei ole muutakaan tekemistä (=kun katsoa televisiota), kun elää maalla, hyvä ajanviete, ei tarvii elää omaa elämää kun kattoo vierestä toisten..” (Elli)

Ziehe (1991, 36-59) korostaa yhteiskunnan medioitumista, jolloin asuinpaikka ei ole este informaation saamiselle. Television todellisuus tunkeutuu

televisiovastaanottimien kautta jokaiseen kotiin. Toisten ihmisten kokemusten ja elämän katsominen antaa toissijaisia kokemuksia elämästä ja eri tilanteista. Ellin kommentti: ” Ei tarvii elää omaa elämää kun kattoo vierestä toisten” kertoo aktiviteettimahdollisuuksien puutteen ja ystävien kaukana asumisen olevan yhteydessä lisääntyneeseen television katselemiseen. Sekundaarikokemukset korvaavat osittain oman elämän tapahtumien puutteen, lempisarjan mukana voi turvallisesti elää esimerkiksi Roswellin Marian ensimmäistä rakastelukertaa, jännittää Marienhofin Doron vieroitushoidon onnistumista tai surra Salattujen elämien Miian aivokasvainta ilman, että se vaikuttaa todellisesti omaan arkeen. Tuiren kommentoima oppimismahdollisuus televisiohahmojen ongelmien kautta on puolestaan todiste siitä, että katsojat soveltavat tarvittaessa medioista näkemiään esityksiä ja saamiaan kokemuksia joskus myös omaan elämäänsä.

Televisiohahmojen elämän seuraaminen oman elämän aktiviteettien ja virikkeiden vähäisyyden vuoksi kuvastaa myös faktan ja fiktion rajan hämärtymistä (Featherstone 1991, 13-48). Elli saa korvikekavereistaan, lempisarjojensa hahmojen elämästä mietittävää, pohdiskeltavaa ja jännitystä elämäänsä, koska oma elämä ei ole asuinpaikan vuoksi kovinkaan jännittävä tai hohdokas. Näin ollen jatkuva tunteiden, elämysten ja uusien kokemusten etsiminen on oleellinen osa nykyihmisten elämää (Jallinoja 1991, 34-83).

Televisiosta saadut sekundaariset elämykset ja kokemukset auttavat nyky-yhteiskunnan ambivalensseista selviämässä. Niiden avulla tehdyt tulkinnat maailmasta ja ongelmaratkaisuvaihtoehdoista nuoren omassa elämässä helpottavat neuvotteluja omasta paikasta tässä todellisuudessa ja identiteetin työstämisessä. (Usher & Edwards 1994 13-31.) Nykyisen elämän korostama monimuotoisuus ja samanaikaisuus vaikeuttaa minän löytämistä ja näin ollen televisio on muun muassa kavereiden ohella tärkeä apuväline oman todellisuuden rakentamisessa (Aronowitz & Giroux 1991.)

7.2 Television katselemisytt

Kyselylomakkeiden pohjalta ilmeni, että tytöt katsovat televisiota mielellään. Se on vaihtoehto muulle tekemiselle tai tekemisen puutteelle. Suurin osa (36/42) yläasteen

tytöistä katsookin televisiota vain sen takia, ettei keksi muutakaan tekemistä itselleen (kts. liite 4). Televisiohan löytyy lähes joka kodista ja sen avaaminen sekä sohvalle lösähtäminen ei paljoa keltään vaadi. Aika kuluu nopeammin, kun keksii edes jotain tekemistä. Television tuijotteleminen on helppo tapa tappaa aikaa ja olla tekevinään jotain. Myös Fornäs (1993) ja Ziehe (1991) puhuvat yhteiskunnan ja kotien medioitumisesta. mediat tunkeutuvat kotiin ja niiden äärelle on suhteellisen helppo päästä. Perheen pienimätkin oppivat hyödyntämään televisiota ajantappovälineenään jo varhain.

“Ajankulux, jos ei oo muuta tekemistä ni telkussa tulee aina jotain viihdettä.. :)” (Sari)

Hyvän ohjelman seuraaminen on monelle tytölle (22/42) syy jäädä television ääreen. 42 vastanneen tytön keskuudessa esiintyi 81 eri nimistä lempiohjelmaksi mainittua televisiosarjaa. Sarjoista 27:ä katsoi ainakin neljä tyttöä, loput ohjelmista olivat vain yhden tai korkeintaan kahden tytön suosiossa. Suuri osa suosituimmista ohjelmista (17) lukeutuu ns. nuorten suosimiin sarjoihin, joissa käsitellään joko arkisesti tai humoristisesti alle kolmekymppisten elämää. Myös piirrettyjen suosio oli selkeästi näkyvillä ainakin osalla tytöistä. (kts. liite 3)

Lempiohjelmien seuraamista pidettiin erityisen mukavana ajanvietteenä (17/42). Hyvät ja kiinnostavat ohjelmat suorastaan tempaisivat mukaansa. Television katsominen miellettiin helpoksi ja rennoksi tavaksi kuluttaa ja viettää aikaansa. Omassa kodissa oleminen tuntui kivalta vaihtoehdolta muualla heilumiselle. Katselun kanssa voitiin tehdä useampaa asiaa yhtä aikaa, kuten syödä, tehdä läksyjä. Näin ollen televisio on monilla ihmisillä (ts. 4/42) myös toissijainen tekemisen kohde. Tämä viestintävälinen pauhaa yleensä taustalla, vaikkei ensisijainen tekeminen siihen kohdistuisikaan.

“ Sieltä tulee hyvää ohjelmaa ja silloin ku ei jaksu tehdä läksyjä tai mitää muutakaa nii voi vaa lösähtää sohvalle ja aukasta telkkari. .”(Miia)

“.. Mutta yleensä on vain mukava rentoutua rankan päivän jälkeen ja katsoa lempiohjelmiä...”(Niina)

Television katseleminen rentouttaa osaa yläasteen tytöistä (9/42). Se voi ilmetä pakona arjesta (5/42) tai ajatusten nollaamisena. Tällöin arkiset ongelmat ja huolet jäävät unholaan ainakin lempiohjelmien ajaksi. Ohjelman aikana mieltä rassaavat hahmojen tekemiset ja oma arki saa toviksi olla oman onnensa nojassa. Televisiotuokio lepuuttaa aivoja ja vartaloa. Sohvaperunana makaaminen auttaa jaksamaan myöhemmin muun muassa läksyjen ja kokeisiin lukemisen kanssa. Osa tytöistä (7/42) kuvaakin ohjelmatovia mitään tekemättömyyden olotilaksi. tällöin he voivat vain olla ja öllöttää.

“Televisio on loistava ajanviete, kapine joka saa sinut hetkeksi poistettua maailman ilkeydeltä.. Hölmö perustelu mutta näin se vain on!” (Jonna)

Ziehe (1991) ja Fornäs (1993) puhuvat medioiden sosiaalistavasta vaikutuksesta, joka on noussut koulun ja kodin rinnalle ja niiden ohitsekin. Myös neljä tyttöä havaitsee oppivansa uusia asioita television parissa. Tämä ilmiö nousi esiin myös ryhmäkeskusteluissa, joissa tytöt korostivat vieraan kielen puhumisen, ymmärtämisen sekä kuuntelemisen oppimista. He kertoivat oppineensa myös asioita ja ilmiöitä toisista kulttuureista, yhteiskunnista sekä maista. Eräs tyttö korosti haluavansa tietää, mitä oman ympäristön ulkopuolellakin tapahtuu. Keskustelijat painottivat ohjelmia muodin ja trendien välittäjinä. Varsinaiset muotiohjelmat, mutta myös sarjojen hahmot esittelevät uusinta uutta vaatteiden ja sisustuksen muodossa. Muutama osallistuja paljasti saavansa myös joitain arjen vinkkejä lempiohjelmistaan. Eräs heistä totesi järjestävänsä mukavia yllätyksiä ystävilleen joitain sarjojen kommelluksia mukaillen. Kun taas toinen tyttö kertoi hyödyntävänsä joitain iskuvinkkejä ja poikien lähestymistapoja, joita ohjelmissa on joskus nähnyt.

“ Katson ehkä myös siksi tv:tä, että haluan nähdä, mitä mahdollisesti tapahtuu oman elämäni ulkopuolella. “(Hanna)

*“Joskus saa myös hyödyllistä tietoa, josta on hyötyä myös koulussa.”
(Camilla)*

Nykyisin perinteisen toiminnan tilalle on tullut muita aktiviteetteja muun muassa medioiden muodossa. Useat perheet ja ystävät katselevatkin yhdessä televisiota

ja keskustelevat sitten yhteisistä tuokioitaan innolla. Perheet kokoontuvat enää harvoin yhteisenruokapöydän ääreen, mutta olohuoneessa voidaan muun muassa viikonloppuisin kerääntyä tuijottamaan koko perheen elokuvaa yhdessä. Tutkimusten mukaan perheen kanssa katsotaan hieman erilaisia ohjelmia kuin kavereiden parissa (Gray 1996).

”Joskus on kiva koko perheen voimin kerääntyä yhteen ja vain katsoo töllöä. Ja aina ei ole mitään tekemistä niin sit voi vaa tsiikaa töllöä.” (Katja)

7.3 Ohjelmavalinnat nuoruusvaiheen heijastajina

Kyselylomaketutkimuksen perusteella havaitsin saamieni vastausten heijastavan ja kuvaavan nuorten ikävaihetta sekä sosiaalista todellisuutta. Lempiohjelmavalinnat ja niiden perustelut kertovat nuorten elämästä ja sen ihanteista. Esimerkiksi lähes kaikissa nuorten tyttöjen suosikkiohjelmissä käsitellään suhteellisen nuorten, noin alle 30 -vuotiaiden, ihmisten elämää ja ongelmia. Muun muassa suosituin sarja Salatut elämät, jota suurin osa vastanneista tytöistä (35/42) katsoi ahkerasti, luokiteltiin parhaimmaksi esimerkiksi sen hyvien näyttelijäsuoritusten, kiinnostavuuden, tottumuksen ja samaistumiskohteiden takia. Tämän ohjelman koettiin olevan omaa arkea lähellä sen inhimillisyyden ja todentuntuisuuden vuoksi. Myös vastauksissa esiintyvät epävarmuuden ilmaisut, kuten en mä nyt oikeen tiiä, tyhmä vastaus, kertovat nuoruusaikana ilmenevästä oman pätevyyden epävarmuudesta. Eriksonin (1980) mukaan tässä ikävaiheessa onkin identiteetin työstäminen täydessä vauhdissa. Fornäs (1993) ja Ziehe (1991) puolestaan uskovat television ja muiden medioiden saaneen vahvan aseman nuorten sosiaalistajien joukossa. Näin voisi selittyä toisten suunnilleen saman ikäisten ihmisten elämien ja ongelmien seuraaminen televisiosta.

Suorien esikuvien ottaminen ja jäljitteleminen 9. luokkalalaisilla tytöillä sen sijaan tuntuu olevan harvinaista ainakin ryhmäkeskustelijoiden puheesta päätellen. He korostavat haluavansa olla omia itsejään, jotka eivät ole hyväksyneet mitään suurempia idoleita itselleen. Yhtäältä tämä voidaan nähdä nyky-yhteiskunnan moninaisten vaihtoehtojen runsaudenpulmana, jolloin mitään tiettyä, selkeää samaistumiskohdetta on vaikea havaita. Ihmiset työstävät identiteettinsä keräilemällä ihanteita sieltä täältä ja

muokkaamalla ne itselleen sopiviksi. Tällöin mitään yhtä ihannetta on vaikea erottaa verrattuna perinteisen tapaan samaistua esimerkiksi omaan äitiin. Muun muassa Giddens (1995) ja Lash (1995) painottavat myös nyky-yhteiskunnan monimuotoisuutta ja ihmisten omaa neuvottelukykyisyyttä sekä kriittisyyttä itsensä etsimisessä ja maailmankuvan rakentamisessa. Toisaalta halu olla oma itsensä ja tietoisuus siitä, mitä tahtoo voi kertoa joidenkin tyttöjen osalla siitä, että he ovat jo työstäneet ydinidentiteettinsä ja hiovat vain sitä. He voivat olla valmiimpia ja itsenäisiä kuin edellisvuosien 9. luokkalaiset tytöt. Nykyajan nuorien sanotaan olevan varhaiskypsempiä kuin edeltäjänsä muun muassa median sekundaarikokemusten vaikutuksesta (Ziehe 1991, 43-59). Tosin osa tutkimuksista kertoo nuorten pysyvän nuorten elämän piirissä suhteellisen kauan ilman vakavaa aikuistumista muun muassa pidentyneen koulutusajan takia. Välillä haastateltujen tyttöjen vakuuttama valmius ja halu olla oma itsensä ovat ristiriidassa myöhemmin keskustelussa esiintulleiden lipsahduksien kanssa. Vaikka he painottivat yksilöllisyyden korostamista ja omia valintoja, kertoivat he muodin, kulttuuristen ihanteiden ja toisten ihmisten kuitenkin säätelevän omia mielipiteitä.

Nuoruutta pidetään itsensä etsinnän ja erilaisten kokeilujen, mutta myös sekoilujen aikana. Hauskanpito ja iloisuus korostuvat usein 16 -vuotiaiden ihanteissa. On tärkeää, että kaikki on hauskaa ja rattoista. Nyky-yhteiskunta painottaakin Jallinojan (1991, 34-83) mukaan nautintoja, elämyksiä ja tunteita. Myös kyselyyn vastanneista tytöistä iso osa (24/42) korosti hauskuutta lempiohjelmien painavana katselemisyytenä. Yksittäisillä ihmisillä ilmenee kuitenkin monia, rinnakkaisia kriteereitä tiettyjen ohjelmien suosimisessa. Osallistujat ilmoittivat nauttivansa hyvästä huumorista, joka piristää sekä naurattaa ankeimpinakin päivinä. Naishahmojen, kuten Ally McBealin hulluttelu ja ilonpito saavat tytöt kikattelemaan ja hekottelemaan moneksi viikoksi ohjelman jälkeenkin. Myös Mustosen (1997) mukaan nuoret katsovat televisiota sen hauskuuttavien ja viihdyttävien ohjelmien takia. Tosin eri persoonallisuudet pitävät erilaisista ohjelmista sukupuolista riippumatta.

“Suurin osa on hauskoja komedioita (lempiohjelmista).. On mukavaa nauraa esim. Ally McBealin ja Kreisi kynäniekan sekoilua.” (Tiina)

“Valmiiks nauretut ohjelmat on semmosta kevyttä ajanvietettä.. Niissä sarjoissa ei usein tarvii olla juonessa mukana, vain nauraa sarjan vitseille, vaikka en olis aikasemmin sarjaa nähnykkään.” (Aira)

“Paljon huumoria!” (Pauliina)

..“voi puhua ja nauraa jonku sarjan tapahtumista kavereiden kaa seuraavanakin päivänä.” (Kaisa)

Nuoret eivät ole kiinnostuneita tylsästä ja kuivasta elämästä. Esimerkiksi kukaan kyselyyn vastanneista ei nimennyt mitään asia- tai ajankohtaisohjelmaa ehdottomaksi suosikikseen. Tytöt haluavat ympärilleen menoa ja meininkiä sekä jännitystä. Vauhdin ja jännityksen osuus painottui myös lempiohjelmien suosimisessa (14/42). Nuoret haluavat myös Featherstonen (1991, 13) mielestä tunne-elämyksiä -ja kokemuksia elämäänsä. Yhteiskunnan kulutus- ja elämisideologiat painottavatkin jatkuvaa uusien elämysten haalimista, vavisuttavia tunnekokemuksia ja vauhdin hurmaa (Ziehe 1991). Sarjan on oleellisesti oltava myös kiinnostava (14/42). Vastausten perusteella tytöt olivat kiinnostuneita oman ikäistensä nuorten elämään liittyvistä ohjelmista.

“Ne on vauhdikkaita ja niitä jaksaa seurata! (lempiohjelmat)” (Eija)

“Roswell on vain hyvä. Sellanen kiinnostava.. Vähän jännitystä elämään.” (Milla)

Kiivas identiteetin työstämispakko voi olla osasy nuorien omaa arkea lähellä olevien ohjelmien ihastelemiseen. Samaistumiskohteiden ja arkipäiväisyyden vaatimus oli 10 työllä. He totesivat suomalaisten sarjojen olevan lähempänä itseään sekä helpommin identifioitavissa. Tällöin heidän on realistisempaa vertailla ja peilata itseään suhteessa televisiohahmoihin. Henkilöhahmot ovat osalle oiva keino katsella erilaisia toiminta- ja käyttäytymisvaihtoehtoja, mutta myös ulkoisten olemusten vaatimuksia. Osa vastaajista totesi näkevänsä oman elämänsä iloja ja suruja televisiossa ja kokevansa de'javu ilmiöitä arjessa. Myös omien ongelmien ratkaisemisessa voidaan hyödyntää ohjelmien vastaavia tapauksia. Näin ollen nuoret havaitsevat itekin saavansa Ziehen (1991, 43-59) painottamia sekundaarisia kokemuksia medioista. Jos

henkilöhahmot tarjoavat samaistumismahdollisuuksia, on ohjelma mukavampi katsoa omasta näkökulmastaan käsin, jolloin siihen saa aivan toisenlaisen, syvemmän otteen.

“.. kun on suurinpiirtein samanikäinen päähenkilö (t) kun mä, on sitä mukava tarkkailla “sillä“ silmällä.(=Roswellissa) “ (Niina)

“Salatut elämät on semmonen NYKYAIKANEN.. Se kuvaa aika hyvin (tosin Helsingin)nykyelämää Suomessa. Tai emmä tiää.. Se on kuitenkin nuorekas ja suomalainen.“ (Aira)

“Joitkut niistä koskee asioillaan omaa elämää..“ (Sanna)

Aronowitzin ja Girouxin (1991, 57) sekä Usher ja Edwardsin (1994, 25) teorit yksilöiden vastuusta ja kulttuurin pluralismista kertovat identiteettityön vaikeudesta postmodernissa yhteiskunnassa. Moninaiset vaihtoehdot ja ehdottomien auktoriteettien mureneminen saavat nuoret etsimään itseään muun muassa medioiden välittämien mielikuvien avulla. Kauniit, suosittu ja menestyneet ihmiset koetaan usein saavuttamattomiksi idoleiksi, mutta oman ikäisten elämän seuraaminen helpottaa ymmärtämään itseä kaiken epävarmuuden keskellä. Dunferfelt (1997, 96-98) pitääkin nuoruutta itsetutkiskelun ja mietiskelyn aikana, jolloin oman minän työstäminen ja itsen erilaiseksi tunteminen saattavat saada nuoren tuntemaan itsensä ainutlaatuisiksi, yksin kärsiväksi ihmiseksi. Tällöin television nuorten ohjelmat voivat usein olla avuksi. Niissäkin nuoret kamppailevat tavallisten teini-ikäisten ongelmien, kuten epävarmuuden, ulkonäkökriteerien, koulun, ystäväkriisien, poikaystävähuolien, ensimmäisen kerran pelon ja odotuksen kanssa. Niitä katsomalla nuori voi tuntea saavansa tukea ja huomiota ettei hän ole ainut väärin ymmärretty ja hieman arka varhaisaikuinen.

Yläastelaisten elämään kuuluu lukemattomia ihastumisia, vihastumisia sekä rakastumisia. Pojista kuiskutellaan parhaalle ystävälle tai heistä hihitellään suuremmissa tyttöporukassa. Poikien vilkuileminen ja salaihastumiset ovat oleellisia seksuaali-identiteetin kehittymisen kannalta. Tässä iässä kiinnostus vastakkaiseen sukupuoleen kasvaa valtavasti. Koulutovereihin ja kavereihin ihastumisen lisäksi tytöt ihastelevat tähtiä ja julkimoita, kuten miesnäyttelijöitä. Tämä ilmenee muun muassa kaukorakastumisina ja tyttöjen haluna nähdä sekä tirkistellä hyvännäköisiä miehiä televisiossa (8/42). Medioista miehiä voi katsella rauhassa ja punastumatta tutustuen

omaan tahtiin miehisiin piirteisiin ja olemukseen. Fanituotteet täydentävät poikien ihailemisen mahdollisuutta.

“ Jotain ohjelmaa tulee tiirailtua vain, koska siinä on hyvännäköisiä miehiä.”

(Aira)

“ Yleensäki mä katon telkkaria niitten hyvännäkösten JÄTKIEN takia..(=en niitten eukkojen, koska ärsyttää kattoo miten toisilla eukoilla menee tuplasti paremmin ku mulla..=)” (Sini)

“Niissä on nuoria ja paljon vxxxn hyvännäköisiä näyttelijöitä (siis miehiä).”

(Jeena)

Dunderfeltin (1997, 96-98) sekä Lähteenmaan ja Näreen (1992) mukaan nuoret ihastuvat usein medioiden tähtiin. Kaukorakkaus on oiva keino harjoitella turvallisesti mielikuvien keinoin tulevaa tosi elämän rakkautta varten. Saavuttamattomasta haaveileminen ja siihen ihastuminen mahdollistavat nuoren rauhassa kypsymisen. Päiväunelmat ja fanituotteiden vaaliminen auttaa tutustumaan omaan itseensä kiirehtimättä. Nuoruus onkin suurien tunteiden ja niiden kuohunnan aikaa. Väärin ymmärretyksi tuleminen raivostuttaa, vanhemmat tuntuvat tyhmiltä luolamiesaikaisilta fossiileilta ja ensi rakastumisen hetkellä sydän tuntuu pullistuvan rinnasta ulos.

Nuorten arkeen kuuluu tyttöjen mielestä oleellisesti lempisarjoista ja niiden henkilöhahmoista puhuminen. Osa tytöistä toteaaakin, että joitakin ohjelmia, kuten Salattuja elämiä ja Pulkista on vain yksinkertaisesti pakko katsoa. Niihin on jäänyt koukkuun niiden hyvän ja jännittävän juonen takia tai niitä pitäisi katsoa, jotta tietäisi, mitä toiset puhuvat. Tiettyjä ohjelmia katsomalla nuoret pysyvät arjen vitseissä ja keskusteluissa ajan tasalla. 8/42 tytöstä ilmoitti olevansa koukussa joihinkin lempisarjoihinsa. Ne päättyivät yleensä johonkin jännittävään kohtaan, jolloin seuraavaa jaksoa maltoi tuskin odottaa. Myös ryhmäkeskustelussa televisioon koukkuun jääminen oli osallistujille tuttua. Toisaalta oli kutkuttavan jännittävää odotella uutta jaksoa, toisaalta kiikkiin jääminen suorastaan ärsytti. Tällöin tiettyjä ohjelmia on suorastaan pakko katsoa ja niiden väliin jääminen harmittaa kovasti.

“ Välillä siks kun ei oo muuta tekemistä, mut jotkut sarjat on yksinkertaisesti ihan “pakko“ katsoa. Ne on vaan nii mukaansatempaavia, et ei voi jättää katsomatta. Sillee, et joihinkii sarjoihin tempautuu niin mukaan, et tavallaan elää siinä mukana. “ (Anneli)

Toisaalta ohjelmien katselupakkoon liittyi toisilla myös yleinen paine kaveriporukassa. On tiedettävä, mistä toiset puhuvat seuraavana päivänä. Nuoruuteen liittyvien muutoksien ja kehityksen vuoksi nuori kokee itsensä usein hyvin epävarmaksi ja kaipaa tukea sekä hyväksyntää ystäviltaan (Dunderfelt 1997, 96-98). Täten muodissa ja toisten jutuissa sekä vitseissä mukana pysyminen on tärkeää nuorelle. Varsinkin komediasarjojen vitsejä väännetään monta viikkoa ohjelmien ilmestymisen jälkeen, joten nuorille on tärkeää pystyä nauramaan vitsien mukana ja kertomaan niitä muille televisiosarjoja myötäillen. Myös sarjojen tapahtumat ja henkilöt puhuttavat usein välitunnilla sekä vapaa-aikana. Faktan ja fiktion sekoittumien on myös osa syy innokkaaseen keskusteluun televisiohahmojen toimista ja elämästä (Feathetstone 1991, 13-48). Televisio on niin tavallinen sekä olennainen osa arkipäivää, että ihmiset puhuvat mielellään sen välittämistä tapahtumista.

“ No, eix se oo tehty katsomista varten? No, ajankulux ja on ihan kiva nauraa niille jutuille joita tv:ssä tehdään. :) Ja voi puhua ja nauraa jonku sarjan tapahtumista kavereiden kaa seuraavanakin päivänä. “ (Kaisa)

“Se on kivaa ajanvietettä esim. kun ei jaxa tehdä mitään muuta tai ei ole muuta tekemistä. Voi puhua joittenkin sarjojen tapahtumista kavereitten kanssa ja nauraa.“ (Hilkka)

Waltersin (1995, 79) mielestä naiskatsojat suosivat perheeseen, henkilökohtaisiin suhteisiin ja rakkauteen liittyviä mediaohjelmia. Tämä ei kuitenkaan tullut selvästi esiin Siilin yläasteen yhdeksäsluokkalaisten tyttöjen keskuudessa. Perheen sijasta suosittiin vauhtia ja jännitystä. Yläasteikäisten elämään ei tosin vielä kuulukaan kovin läheisesti perheen perustaminen ja vakiintuminen, vaan sen ikäiset etsivät vielä itseään ystävyys- ja seurustelusuhteiden avustuksella. Itsen peilaaminen ja vertaileminen television nuorten ohjelmien hahmoihin on eräs syy nuorten katselumieltymyksiin. Usein tytöt ja pojat katsovat samoja ohjelmia, mutta he

konstruoivat niiden välittämiä mielikuvia eri tavoin (Gray 1996). Näreen (1992) tutkimus television sankarihahmoista ja sukupuolikäsityksistä paljastaa, että tytöt ja pojat arvottavat muun muassa sukupuolia hieman eri tavoin. Pojat pitävät tyttöjä heikompina ja kauniina, kun taas tytöt liittävät omaan sukupuoleensa älykkyyttä.

Myös Wattersonin (1996, 33) Lassi ja Leevi sarjakuva reagoi ajan henkeen. Sarjakuvan piirtäjä korostaa monien tutkijoiden havainnoimaa ilmiötä televisiohahmojen ja todellisuuden yhteenkietoutumisesta. Fiktiivisistä hahmoista puhutaan usein kuin todellisista henkilöistä. Tätä keskustelua käyvät kaiken ikäiset ihmiset, eivät vain nuoret.

(Watterson 1996, 33)

Nuoruus on romantiikan kaipuun ja sentimentaalisuuden vaihe. Imelien rakkaustarinoiden lukeminen ja katselu kuuluu tytöillä tähän elämänjaksioon aivan olennaisena osana. Sen oikean etsiminen ja hänestä haaveileminen täyttää unelmat ja haaveet. Kiinnostus toisten rakkaus- ja parisuhteita kohtaan auttaa peilaamaan omaa kehitystä ja seksuaali-identiteettiä. Myös tunteiden ja ihmissuhteiden merkityksen korostuminen painottuu osalla lempiohjelmien suosinnassa (4/42).

“Osissa sarjoissa käsitellään ihmissuhteita ja tunteita.” (lempiohjelmissa)

(Miia)

“Ne on hauskoja, romanttisia tai niissä on hyvännäkösiä miehiä.” (Kati)

Yläasteen yhdeksäsluokkalaiset haluavat toisaalta olla tietyllä tavalla turvallista massaa, josta voi erottua hieman omalla persoonallisella tavallaan. Nuoret ovat kiinnostuneita kaikesta uudesta ja erilaisesta. Tytöt osoittivat selvää kiinnostusta marginaalisia ja jopa yliluonnollisia ilmiöitä kohtaan sekä kyselyssä (6/42) että

ryhmäkeskustelussa. He puhuivat innokkaasti muun muassa vähemmistöseksuaalien, kuten homojen ja lesbojen elämää käsittelevistä sarjoista sekä avaruustarinoista. Kaikki tavallisuudesta poikkeava kiehtoo heidän mieltään. He haluavat oppia tietämään vähemmistöjen elämästä ja ongelmista. Nykyisin televisio pyrkiikin rikkomaan monenlaisia ennen vallinneita tabuja puhuen avoimesti asioista niiden oikeilla nimillä. Tähän vaikuttaa olennaisesti kulttuurin perinteisten sovinnaiskäsitteiden murtuminen ja kulttuurinen vapautuminen (Jallinoja 1991).

“ Mun lempiohjelma on X-files ja siinä on ehkä parasta ne ufojutut ja jännitys.. Roswellissakin vetää yliluonnollisuus. “ (Suvi)

“ No.. Älä kerro äidille on hyvä.. kun ei oo ennen näytetty tv:stä homoista kertovaa sarjaa..! Roswell kertoo avaruusolennoista yms. Se on kiinnostavaa.“ (Pia)

Koska nuorten tyttöjen katselumielitymykset kuvaavat ikävaiheen arkea, ongelmia sekä huolia, kertovat suositut ja ihailut sekä inhotut naishahmot tyttöjen naisihanteista sekä normeista. Tietyt kulttuuriset, piiloiset oletukset sekä sukupuoliroolit- ja normit ohjaavat tyttöjen pitämistä ja inhoamista. Heillä jokaisella on sisäistetty kuva siitä, mikä on hyväksyttävää ja oikeutettua naiselle. Wolf (1996, 81) uskoo tyttöjen sisäistävän kulttuurin myyttejä juuri television ja muiden medioiden välityksellä.

7.3.1 Suosituiden naishahmojen ja nuoruuden suhde

Nykyiset naiset korostavat personallisuutta ja räväkkyyttä, uskallusta olla oma itsensä. Varsinkin perinteisen kapean naiskuvan murtuminen on lisännyt naisten halua olla jotain muuta kuin miesten muovaama sätkynukke. Oman itsen työstäminen ja löytäminen onkin nuoruuden oleellisin kehitystehtävä. Mielestäni yläasteen tyttöjen tavoitteena onkin saavuttaa oma reipas, luonnollinen minuus, joka ei tarvitse olla massamuotista tullut ollakseen jotain. Myös naishahmojen suosimiskriteereissä näkyivät persoonallisuuden (10/42) sekä räväkkyuden (9/42) vaatimukset. Nämä vaatimukset henkilöityivät tyttöjen mielestä muun muassa Ally McBealin

omalaatuisen Allyyn sekä Dharman & Gregin iloiseen ja räiskyvään Dharmaan. Osa tytöistä ilmoitti sekä kyselyssä että keskustelussa haluavansa olla samanlainen kuin vahvan persoonan omaavat hahmot. Sitä lähes kaikki keskustelijat pitivät hyvänä saavutuksena sekä ihailtavana ominaisuutena.

“ Ally McBeal----> persoonallinen, omaperäinen, “kahjo“, häpeämättä.”

(Kaisa)

“ Dharma & Gregissä näyttelevä “Dharma“ on aika mielenkiintoinen persoona. Hän on niin pirteä, puhelias ja luonnonläheinen, eikä pelkää sanoa mielipiteitään ääneen.” (Hanna)

Perinteiset naisstereotyyppiä ja -myytit kuvaavat naisen toisia ajattelevana, avuliaana ihmisenä. Myös yläasteikäiset ovat juuri maailmanparannusiässä, jolloin he halusivat olla mukavia ja sympaattisia toisia ihmisiä, varsinkin toisia nuoria kohtaan. Ystävällisyys ja toisten avustaminen koetaankin hyvin tärkeiksi. Tytöt ilmaisivat pitävänsä eniten kivoista, ihanista naishahmoista, jotka ajattelevat muutakin kuin itseään (8/42). Muutama tytöistä oli ottanut myös itse inhottuja naishahmoja kohtaan sympaattisen asenteen. He uskottelivat, ettei ketään tarvinnut tai voinut inhota. Näin ollen luulen, että nuoret korostavat erilaisuuden ja suvaitsevuuden tärkeyttä. He toivovat voivansa olla kaikkien ystäviä.

“ Oisko Roswellin Liz. Se on sellanen persoona joka on miellyttävä ja kaikkien ystävä. “ (Sari)

“ Salattujen elämien Elina on minusta “ihana“. Hän ei välitä pelkästään itsestään, vaan yrittää, että kaikilla menisi hyvin. “ (Niina)

Wolfen (1996) ja Fridayn (1998) mukainen oletus kauniiden suosimisesta näkyi myös kyselyn vastauksissa. 6/42 tytöstä sanoi pitävänsä eniten kauniista, hyvännäköisistä naishahmoista. Ilmeisesti kauneuteen liitetään automaattisesti myös muita positiivisia ominaisuuksia, kuten mukavuus, kiltteys ja herttaisuus. Nuoruus on erityisesti ulkoisten ominaisuuksien kanssa pelaamista. Vahvasti meikatut ja laitetut kasvot voivat olla naamio ja suoja omaa sisäistä epävarmuutta vastaan. Sekä miehet että naiset ovat mieltyneet tutkimusten mukaan enemmän kauniisiin kasvoihin,

esimerkiksi kauniita lapsia ihastellaan ja suukotellaan rumia enemmän (Friday 1998). Tosin liiallinen ulkonäön hyödynnyksesi esimerkiksi miesten iskemisessä on tyttöjen mielestä kuitenkin epäsuotavaa. Näin ollen liian kaunis ja suosittu nainen voi päinvastoin olla naisten inhon kohde. Toisaalta pelkkä kauneus ei useinkaan riitä pelkäksi kriteeriksi toisesta henkilöstä pitämiseen.

“ Roswellin Lizistä (en muista oikeeta nimeä). En oikeen tiedä miksi pidän hänestä.. Se on niin nätti ja muutenkin semmonen herttanen. “(Pinja)

“ Tietysti luonne ja ulkonäkökin vaikuttaa. Luonne semmone herkkä, mutta ei kuitenkaan semmonen lälly. Ja että tietää mitä haluaa. Ulkonäöstä tietysti että ei oo semmonen vanha harppu ja on kaunis. Mutta ei se ulkonäkö oo tärkein!“ (Miia)

Medioiden välittämä kuva hilpeistä ja iloisista sekoilijanaisista saa vastakaikua myös todellisuudessa. Nykynaisen tulisi monien mielestä olla rento ja hauska ilottelija, joka uskaltaa ottaa ilon irti pienistäkin asioista. Osa tytöistä piti eniten iloisista (4/42), luonnollisista (4/42) ja hauskoista (4/42) hahmoista. He toivoivat itsekin pystyvänsä olemaan joskus samanlaisia. Toisaalta luonnollisuuden ihanne on hieman ristiriidassa kauneuden ihanteen kanssa, sillä televisio-ohjelmat harvoin välittävät kuvaa luonnon kauniista naisista. Kauneus vaatii paljon keinotekoisuutta ja luonnottomuutta. Harvoin saunapuhdasta naista edes kuvataan ohjelmissa kovinkaan kauniina. Ulkomaalaisissa sarjoissa tällaisia hahmoja näkee ensinnäkin todella harvoin.

“ Calista Flockhart se on semmonen “höyrötys“ se on koko ajan vaa mokailemassa ja muute se vaa on iha paras! “(Tuire)

“ Dharma (=Dharma & Greg): ihana persoona, semmonen erilainen.. en ite uskaltais olla noin luonnollinen.. olisin tosi onnellinen jos saisin tomosen värikkään, vaiherikkaan elämän.“ (Aira)

Jokaisessa ikävaiheessa ihmiset mieltyvät ja ystäväystyvät useimmiten paljon itseään muistuttavien henkilöiden kanssa. Samanlaiset luonteen laadut ja mielenkiinnon kohteet voivat lähentää heitä. Neljä vastanneesta työstä korosti pitävänsä naisista, jotka

vaikuttavat samanlaisilta kuin he itse. Yhtäläisyydet saivat hahmot tuntumaan inhimillisiltä ja ihmismäisiltä.

“ Yleisesti vois sanoa, että niistä, jotka ovat jollakin tavalla sympaattisia ja muistuttavat jonkin verran tai jollain tavalla itseäni. Roswellista eniten “pidän“ siitä Maxin tyttöystävästä. (Nimi ei just tule mieleen.) Hän muistuttaa jollain tavalla minua. “(Riitta)

Nykynaisen tulisi olla itsenäinen ja älykäs. Tämä sama piirre yhdistetään television menestyneisiin uranaisiin. Perinteisten sukupuoliroolien murtuminen on oleellisesti yhteydessä naisten järjen käytön ja tieteellisyyden ihanteisiin. Nykyinen yhteiskunta arvostaa tietoa ja osaamista sekä refleksiivisyyttä sukupuolesta riippumatta (Beck 1995). Kolme kyselyyn osallistuneista paljasti pitävänsä itsenäisistä ja viisaista naisista. Eräs heistä ihaili jopa Kylmää tieteellisyyttä ja järkeilyä, jota hänen mielestään Salaisten kansioden rikostutkija Dana Scully edustaa.

“ Dana Scully on ykkönen! Sellanen viileen tieteellinen, kylmä. Se hallitsee itse elämäänsä ja on tosi menestynyt. Sit se osaa pitää tunteensa kurissa. enemmän järki,- kuin tunneihminen, ihailtavaa.“ (Suvi)

Osa tytöistä (3/42) katsoi mielellään viihdesarjoja, joista puuttuivat kokonaan naishahmot. Perinteisesti nainen nähdään mediassa mystiseksi toiseksi, jonka salaisuus täytyy selvittää. Joskus naiset puuttuvat aivan kokonaan joistain miesten hallitsemista ohjelmalajeista, kuten viihdeohjelmissa. Poissaolo ilmentää naisten toisarvoisuutta ja mitäänsanomattomuutta miesten vallitsemassa maailmassa. (Walters 1996, 70-71) Esimerkiksi useista suomalaisista huippusuosituista sketsisarjoista puuttuvat kokonaan naiset. Pulkkinen ja Kummeli hauskuuttaa pelkästään miesvoimin sekä naisia että miehiä. Tästä välittyikin kuva perinteisestä miestoimijuudesta sekä julkisuuden hallitsemisesta.

7.3.2 Inhottujen naishahmojen ja nuoruusajan yhteys

Uskon myös inhotuimpien naishahmojen ominaisuuksien ilmentävän jonkinlaista yhteyttä nuorten tyttöjen naisihanteisiin sekä omaan elämänvaiheeseen. Monet yläasteen tytöt (9) inhosivat ärsyttäviä ja itsekeskeisiä naishahmoja. Perinteiset myytit olettavat pahan ja inhottavan naisen olevan itsekeskeinen (Koivunen 1996). Vaikka nykyisin ihailaankin individualismia, tulee naisen kuitenkin olla toiset huomioiva altruistinen, itsestään huolehtiva yksilö (Näre 1992). Itsekeskeisyys ja ärsyttävyyys voidaan nähdä sympaattisuuden vastakohdaksi. Nämä huonot ominaisuudet ilmenevät tyttöjen mielestä erityisesti itserakkaassa ja toisia hyväksi käyttävässä Salattujen elämien Jenni Vainiossa.

“ Salattujen Jenni on täynnä itteensä, liian itsevarma itestään.” (Sanna)

“ Miia on aika raivostuttava, ku sen elämä pyörii vaan sen oman navan ympärillä..”(Pauliina)

Nuoruusaikaan liittyy oleellisesti vanhemmista irtautuminen. Yläasteikäiset ovat kuitenkin vielä suhteellisen tiukasti vanhempien valvonnassa. Nuoret eivät näin ollen pidä uteliaista ja toisten asioihin luvatta puuttuvista ihmisistä. he tuntevat itsensä jo pieniksi aikuisiksi, jotka osaisivat hoitaa asiansa itse. Salaisuuksien paljastajia ja juoruajia vihataan. Naishahmoista ei pidetty myöskään (8/42) liiallisen uteliaisuuden vuoksi. Toisen intiimin- ja yksityisasioiden nuuskiminen koetaan loukkaavaksi ja omaa yksityisyyttä kaventavaksi.

“ Salattujen elämien Ulla on henkilö, josta en pidä. Hänen tapansa puuttua kaikkiin asioihin on ärsyttävää...” (Elina)

Tytöt kertoivat vihaavansa kieroja, liian ylpeitä, teennäisiä ja pinnallisia ihmisiä. Toisaalta tässä piilee pieni ristiriitaisuus, sillä ihanneulkonäkö vaatii aina tietynlaista pinnallisuuden korostamista. Jo vanhat sananlaskut ja kaskut viittaavat turhamaisuuden vaaroihin. Perinteisestihän naisen on täytynyt olla vaatimaton (vaatimattomuus kaunistaa). Nykyisin painotetaan kultaista keskitietä. Naisen pitää

olla ylpeä itsestään, mutta ei kuitenkaan liian ylpeä. Hänen on huomioitava toiset, vaikka huolehtisikin itsestään.

“Salareiden Jenni Vainio! No en oikein tiää mix, mut se on aika teennäinen ja tosi Blondi !!!“ (Pia)

Myös rumia ja vihaisia naisia inhottiin. Traditionaalinen ajatus naisen kaunistautumistehtävästä ja viehättävä olemisesta voi ilmeisesti vaikuttaa vieläkin. Rumuus puolestaan liitetään negatiivisiin ominaisuuksiin, kuten epämiellyttävyyteen, ilkeyteen ja pahuuteen. Kun taas kauneuteen yhdistyvät Fridayn (1998, 33-37) mielestä positiiviset ominaisuudet, kuten seurallisuus, viehättävyys, kykenevyys.

Kauneutta ja esteettisyyttä korostavassa maailmassa rumuutta hyljeksitään ja inhotaan. Kaunistautumista pidetään jokaisen naisen velvollisuutena (Wolf 1996). Kauniin naisen tulisi olla kuitenkin suhteellisen varma itsestään. Naisten viha on puolestaan perinteisesti joutunut tukahtumaan ja jäämään sisälle. Vieläkin äkäistä naista kummeksutaan ja pidetään jotenkin epämiellyttävänä sekä outona.

“Allyssa ällöttää Ally eli Calista Flockhart itse. Se on kuvottavan laiha, mut vielä hirveempää on se, et Allylla on niin huono itsetunto ja se on saatanan epävarma kana.“ (Suvi)

Naisen seksuaalisuutta rajoitetaan tehokkaasti nimittelyllä ja huoraksi leimaamisella. Vaikka seksuaaliroolit ovat vapautuneet huomattavasti, pidetään liian innokasta naista kuvottavana (Hyypä 1995; Näre 1992). Tehokkaan tästä kontrollista tekee se, että myös naiset tarkkailevat ja nimittelevät jopa yllättävän helposti kanssaisariaan. Kolme tyttöä paljasti väheksyvänsä itseään tyrkyttäviä naisia, jotka tarjoavat itseään auliisti usealle miehelle mielensä mukaan. Varsinkin vaaleahiuksiset naishahmot liitettiin usein vapaamieliseen seksisekoiluun. Fridayn (1998, 137) mukaan naiset arvostelevat ja kritisoivat nykyisin entistä enemmän oman sukupuolensa edustajien ulkonäköä sekä pukeutumista. Heidän mielipiteensä painaa paljon itseä laitettaessa. Miesten katseen miellyttäjiksi siirtyvät tytöt minihameineen ja paljastavine asuineen koetaan tuhmiksi ja ärsyttäviksi.

“ Salattujen elämien Jennistä koska hän on liian “tyrkky“ ja vaihtaa miestä koko ajan. Lisäksi liian julkisuuden kipeä. “ (Isa)

Television naishahmot tehdään tarkoituksella hyvin provosoiviksi, jotta he herättäisivät ihmisissä voimakkaita tunteita. Vapaamielinen nainen esitetään hieman yksinkertaisena miesten saalistajana, jota osa sarjan hahmoista halveksuu. Tällainen kuva heijastaa yhteiskunnan jyrkkiä asenteita irtosuhteita harrastavia ja avoimesti seksuaalisia sekä eroottisia naisia kohtaan. Muun muassa de Beauvoirin (1949/1980), Katvalan (2001) ja Lähteenmaan (2000) mukaan naisen suora ja itsetietoinen nautinnon hakeminen ja seksuaalisuuden osoittaminen ei vapautuneista sukupuolirooleista huolimatta ole yhtä sallittua naiselle kuin miehelle. Ympäristö säännöstelee sitä ylenkatsovilla ja leimaavilla asenteillaan.

8 TELEVISIO KIEROUTUNEEN KAUNEUDEN MYYTIN JA STEREOTYPISTEN IHANTEIDEN VÄLITTÄJÄNÄ

Ryhmäkeskusteluaineistoani lueskeltuani huomasin tyttöjen puheen sisältävän yhtäläisyyksiä ja viittauksia samoihin asioihin. Yllättävintä oli huomata painopisteen olevan television naishahmojen ulkonäössä, ei luonteessa tai käyttäytymisessä, vaikka nykyaikana painotetaan myös naistoimijuutta sekä persoonallisuutta. Näin ollen myös tutkimukseni korostaa ulkonäön merkitystä. Ulkokuoren palvominen ja 'kirkastaminen' mediassa heijastaa yhteiskunnan arvoja. Naista mitataan ulkoisin seikoin ja hänen identiteettiään sekä minuuttaan määritellään suurelta osin kauneuden kautta. Tällöin naisen erääksi päätehtäväksi uskotaan itsestä huolehtiminen ja kauneudenhoitotyö. Myyttinen käsite kauneuden ja älykkyyden ristiriitaisuudesta, kaunis nainen on harvoin älykäs, olettaa naisten olevan ennen kaikkea kauniita ja samalla miehen silmää miellyttäviä. Tutkimusten mukaan kaunis ja naisellisesti pukeutunut älykäs nainen ei vakuuta miehiä kyvyistään, vaan maskuliininen pukeutuminen sekä olemus on uskottavampi. Näin ollen feminiinisyys ja naisellisuus rinnastetaan pinnallisuuteen.

Aineistoni analyysin alussa kirjoitin muistiin ulkonäköön liittyvät ilmiöt kunkin teema-alueen, kuten pituuden, painon, iän ja ulkonäön osalta ja huomasin niissä tietynlaisia yhteyksiä. Samankaltaisuuksien avulla loin ulkonäköä kuvailevia luokkia, joiden alle tyttöjen mielipiteet ja ajatukset sopivat. Jouduin tarkentamaan ja syventämään luokitustani analyysin kuluessa yksityiskohtaisemmaksi. Luokat ilmentävät keskustelijoiden näkemyksiä standardoidusta naisvartalosta sekä ulkonäöstä, joita vertailen muun muassa Wolfin (1996) painottamaan kauneuden myyttiin ja Fridayn (1998) kuvaamaan kauneuden valtaan.

Molemmissa ryhmäkeskusteluissa tytöt totesivat television välittävän kuvaa täydellisen kauniista naisesta. Tällainen nainen ei suinkaan ole millään tavalla luonnollinen, vaan hyvin keinotekoisesti tuotettu ja luotu. Tytöt arvelivatkin monien naisten käyneen kirurgisissa toimenpiteissä, muun muassa laitattamassa itselleen silikonit. Myöskään luonnollinen ikääntyminen ei tuntunut olevan televisio-ohjelmien suosiossa. Myös Wolf (1996) ja Friday (1998) kertovat medioiden välittävän historialliseen aikaan liittyvää kauneuden myyttiä, joka muuttuu kauneusihanteiden ja kulttuurisen kontekstin vaihtuessa. Esimerkiksi nyt tunnutaan suosivan erittäin hoikkaa,

jopa nälkiintynyttä ja rintavaa naista. Naisihanne on kautta aikojen ollut luonnoton, teeskennelty ja miehiä miellyttävä (De Beauvoir 1949/1980).

“Vaikka ne itkeeki, nii ni ei ikinä ripsari levii. Se nii ärsyttää. Ei meillä mitää tässä: Mä aamulla herään ni meikit, moi, ei oo levinnny yhtää yhtää. Ei mitää, kaunista on.. Täydellisiä. Pukeutumistyyli. Kaikki hiukset, meikit, kaikki on niin ku suoraan jostai ne vois laittaa jonku lehden kanteen. ei hävettäs yhtää.” (Jeena)

“Kukaa ei voi yksinkertaisesti aina olla vaa noin hyvännäkönen..” (Isa)

”Tosi ärsyttävää on se, mä vielä kertaan vanhaa että ne ei käy vessassa ja jos ne on sairaalassa, ni niillä on meikit naamassa, ku ne herää ni niillä on sillonkii meikit naamassa.” (Katja)

8.1 Naisten vartalon standardit

Osa tytöistä arvioi televisio-ohjelmien tuottajien ja käsikirjoittajien jopa haluavan samanlaistaa ja normittaa naisvartaloiden sallitut muodot, kuten piteuden, painon ja vartalon kaarien suuruuden. He näkivät nämä samanlaisuuden kaavaa painottavat naisvartalot nykyisinä kauneushanteina. Myös Wolf (1996) uskoo kauneuden myytin standardoivan naisvartalon tietyyntyyppiseksi, jota kohti kaikkien itseään arvostavien ja rakastavien naisten tulisi hiki hatussa pyrkiä. Linker (1995) toteaaakin naisten vartalon olevan mystifioitu. Sen tulee olla keinotekoinen, miehiä viehättävä ja täydellisen kaunis.

“Than ku ne yrittäs määritellä jonku standardin jollane pitäis olla.” (Jeena)

“Semmonne et kaikki ois suurin piirtein niin ku samasta muotista sitte.” (Isa)

“Kaikki ihme pornotähtiä.” (Jeena jatkaa)

Varsinkin amerikkalainen kulttuuri painottaa keskustelijoiden mielestä jopa liioitellusti tietynlaista kauneuden ihannetta ja standardia. Ylisuuret rinnat, luonnoton, runsas meikki sekä erittäin kapea vyötärö tuntuivat tytöistä naurettavilta. Tämä kulttuuri tuntuu välittävän pinnallisempia arvoja ja ihanteita kuin oma, tuttu ja

turvallinen suomalainen miljöö televisiosarjoissa. Esimerkiksi lihavuutta ja erilaisuutta korostetaan tyttöjen mielestä erityisen negatiivisina ilmiöinä. Ylipaino henkilöityy usein saamattomiin ja yksinäisiin, kiusattuihin ihmisiin. Wolfin (1996, 250-290) teorian mukaan lihavuutta halveksitaan länsimaissa laihuuden ihannoinnin takia. Laihuus yhdistetään menestymiseen, kauneuteen ja mukavuuteen. Mediat välittävät kuvaa siitä, että vain laihoilla ja kauniilla naisilla on hauskaa. Usein hoikkuutta ja hyvännäköisyyttä pidetään jopa synonyymeinä.

“En mä usko että Suomessa sillee nii kiinnitetää hirveesti niinku ulkonäköön huomiota ku jossakii amerikkassa. Et siel on tärkee et ei oo mikää lihava tai tällästä kauniita.” (Miia)

“Just jossai amerikkalaisessa sarjassa on joku vähä lihavampi tyyppi, ni se on kiusattu ja luuseri olevinaan.” (Isa)

Tytöt totesivatkin eri maiden kontekstien ja kulttuureiden olevan aika erilaisia muun muassa kauneuden ihanteiltaan ja suhteellisen etäällä toisistaan. Amerikkalaiset sarjat korostavat ylellisyyttä ja rikkautta, jota Suomessa on vaikea edes kuvitella. Rapakon takana tuntuu myös nuori ja laiha ulkonäkö olevan ihmisille tietynlaista pääomaa ja rikkautta, johon lähes kaikki yrittävät pyrkiä. Amerikkalaiset ihannoivatkin suomalaisia vahvemmin ikuista nuoruutta ja ulkonäön tärkeyttä, kun taas esimerkiksi Salatuissa elämässä näytetään tavallisia työläisihmisiä ja jopa epäeleganteja, luonnollisesti vanhentuneita naisia, kuten Ulla Taalasmaata.

“.. Se just on kaikista ärsyttävintä noissa amerikkalaisissa ohjelmissa et kaikki on nii mallikelpoisa, et kukaa ei oo normaali-ihmisen näkönen, vaan ne on kaikki hirveen laihoja, hoikkia, nuoria, ihania, täydellisiä eikä mikään oo normaali-ihmisen näkönen. Niillä on aina meikit päällä. Se mua ärsyttää. Ne menee aina nukkumaanki meikit päällä... Sitte jos on niin ku pitää olla joku vanhemman roolin vetäjä, joku mummo, ni se sit tosiaan on hirveen vanha ja ryppynen ja ruma.. Sitte noissa Salatuissa on just joku Ulla, joka sit vähä tasottaa et ei kaikki oo semmosia missejä..” (Aira)

Tällainen ulkonäön ja ruumiillisuuden kaavamaisuus ja muotteihin kangistaminen tuntui ärsyttävän tyttöjä kovasti. Heinämäki (1997, 97) myötäilee Irigarayn tulkintaa ruumiin subjektiivisuudesta sekä kulttuurisuudesta. Heidän mukaansa ruumis nähdään subjektiiviseksi eleyksi, mutta sitä kuitenkin tulkitaan kulttuuristen ihanteiden, normien ja arvojen valossa. Ruumiiseen liittyvät stereotypiat eivät ole usein kovinkaan neutraaleja. Ne kehittyvät historiallisen ajan sekä kontekstin mukaan. (Walters 1995, 43.) De Beauvoir (1949/1980) korostaa kuitenkin tiettyjen naisruumiin ihanneominaisuuksien olevan vakioita ajan ja kontekstin muutoksista huolimatta. Miestä miellyttävä ulkonäkö ja oman ruumiin alistaminen miehisen katseen objektiksi on ollut vaatimuksena kautta aikojen. Usein langanlaiha vartalo ja sitä verhoavat tiukat vaatteet sekä korkokengät tekevät naisen miestä heikommaksi ja avuttomaksi. Tietynlaiset ulkonäkövaatimukset hankaloittavat normaalin elämän askareita. Esimerkiksi korkokengät ja tiukat vaatteet estävät luonnollisen ja rennon kävelytyylin.

Henkilökohtaiset käsitykset ja vallitsevien ihanteet voivatkin olla myös keskenään ristiriitaisia. Osa tunnusti potevansa välillä jopa alemmuuden tunnetta, koska ei omasta mielestään vastannut televisiossa vallitsevaa kauneusihannetta. Myös kateus ja katkeruus näyttelijöiden ja mallien ulkonäköä kohtaan näytti olevan yleistä. Osa keskustelijoista paljasti myös masentuvansa nähdessään televisiossa jatkuvasti niin täydellisen kauniita naisia. Näin ollen tytöt tuntuvat kielloistaan huolimatta vertailevan itseään median arvostamiin esikuviin ja kauneuden huippuammattilaisiin. He ovat siis ainakin osittain sisäistäneet yleisen kauneuden normit, joita televisiossa näytetään. Myös Wolf (1996, 250-296) on havainnut julkisen laihooden palvomisen lisäävän naisten alhaista itsetuntoa ja jopa itseinhoa. Kauneuden alati muuttuvaa ihannetta on vaikea saavuttaa sen epärealistisuuden ja luonnottomuuden takia. Doane (2000, 89) toteaaakin naisruumiin esittämisen vahvistavan patriarkaattia. Seksuaalisuus ja sukupuolisuus konstruoiduvat sosiaalisissa ja symbolisissa suhteissa. Täten kauneusihanteet, seksuaalisuus ja sukupuolimielikuvat ja representaatiot ovat aina keinotekoisia.

“Juuri sellane alemmuudentunne tulee itelle ku kattoo niitä kaikkia täydellisiä, ku ite ei oo mikää sellane”(Isa)

“Mä ainakii, jos on niin ku joku sellanen tosi nätti nainen tai tällane, ni sit mä tuun siitä kateelliseks ja sit mä haluun kans olla nii hyvännäköne et ai ku mullakii ois noi tai sillee. Katkerana katon. Et se siitä.” (Miia)

Medioiden täydellinen nainen ja arjen nainen käyvät keskenään jatkuvaa vuoropuhelua. Niiden on pyrittävä sopeutumaan toisiinsa, jolloin ne vastavuoroisesti vaikuttavat toisiinsa. Sukupuoli muokkaantuukin median representaatioiden ja itserepresentaatioiden vuorovaikutuksessa. Monien täydellisten muotokuvien takia naisten ruumis voi tulla heille itselleen puutteelliseksi objektiksi, jota täytyy korjata. Oma toiminta ja paranteluhalukkuus alkavat kuitenkin subjektiivisesta halusta, jota nainen subjektina toteuttaa. Myös samaistuminen median naiskuviin vaatii tällaisia vaihtelevia subjekti-objektiasemia. Näin ollen nainen ei arjessa ole kovinkaan usein enää pelkkä objekti, vaan elämä voidaan nähdä eritasoisten subjekti objektivaihteluiden kenttänä. (Laiho 1996, 67-69.)

Kauneus aiheuttaa hyvin usein kateutta toisissa. Varsinkin naiset ovat erityisen kateellisia toisilleen, koska ulkonäkö on ollut heille kautta aikojen jonkinlainen vallan lähde. Sen avulla voi hallita tai ainakin lumota konkreettisen vallan pitäjiä, miehiä. Omat puutteet kasvattavat katkeruutta sekä kateutta. Ihmisten suhde viehättävään ulkonäköön on myös hieman kaksijakoinen. Yhtäältä kauneutta palvotaan suurena ihanteena ja esteettisyys miellyttää silmää, toisaalta tätä ominaisuutta inhotaan omien vikojen sekä riittämättömyyden tunteiden vuoksi. Ulkoinen ihanuus herättää siis katsojissa ambivalenssia, sekä positiivisia että negatiivisia ajatuksia ja tunteita. (Friday 1998, 76-83.) Myös Kolbowski (1995, 127-132) on havainnut medioiden naiset täydellisiksi, jolloin heitä katsoessa kokee esteettisyyden tuomaa mielihyvää tai vastaavasti vihaa näitä kaunokaisia heidän virheettömyytensä vuoksi.

Kauneuden monopoli on naisten omaisuutta. Näin ollen naiset kadehtivat toisiltaan kauneuden valtaa ja vartioivat sekä kontrolloivat toistensa ulkomuotoa. Miehiä kauneuden myytti tai monopoli ei juurikaan kosketa, koska he ovat olleet länsimaisessa kulttuurissa kautta aikojen talouden sekä toiminnan hallitsijoita. Naisten tehtäväksi taas on jäänyt toisten miellyttäminen sekä viehättäminen. Nykyisin nainen on myös aktiivisesti mukana työelämässä, mutta hänen taakkanaan on edelleenkin kauniina pysyminen. Suuri osa naisten palkoista kuluukin kauneudenhoitotarvikkeisiin, vaatteisiin ja koruihin. (Friday 1998, 83- 87.)

Monet keskustelijoista olivat myös kyllästyneet perinteiseen kapea-alaiseen naiskuvaan ja olisivat halunneet nähdä myös tavallisen näköisiä ja oloisia tyttöjä sekä naisia televisiossa. He kertoivat ihastuksissaan sellaisista ohjelmista, kuten 70's show'sta ja Dharmasta & Gregistä, joissa naisille oli muitakin kuin traditionaalisia rooleja tarjolla. Poikamaisen näköiset ja -oloiset sekä riehakkaat, toimeliaat naiset olivat heille mieleen. Tavallisuus ja rempseys lähensivät vastaajia naishahmoja kohtaan. Nämä ominaisuudet olivat heidän mielestään hyviä, sillä tällöin televisio-ohjelmien missitypyköihin tuli hieman variaatiota. Poikatytöt rikkovat ja murtavat tiukkaa naisvartalon sekä käyttäytymisen standardoimista. He tuovat vaihtoehtoja ja vaihtelua täydellisyyden maailmaan ja puhkovat kauneuden myyttiä. Aktiivisten tyttöjen toilailut antavat katsojille kuvan siitä, että myös tavallisen näköisillä ja poikamaisen oloisilla työillä voi olla hauskaa ja vielä hauskeempaa kuin kilteillä mallityttöisillä. Vallitsevan kauneuden myytin murtaminen on oleellinen askel naisten ja miesten tasavertaisuudelle sekä medioissa että yhteiskunnassa (Wolf 1996). Myös D'accin (1994, 13-15) tutkimusten mukaan television välittämä naiskuva on osittain monipuolistumassa. Tämä vaihtelu tuo positiivisempia sekä realistisempia ihanteita ja esikuvia katsojille.

“ Se (70's Show'n Donna) on just semmonen vähä poikamainen ja siinä muutenki ne vaatteet on semmosia.. Se on poikamainen ja tälle. Persettä näyttäny jolleki jossai sillee jossai kuvassa. se on sillee niin ku ei oo mikää mannekiini tyylinen tai siis se ite hahmo ei oo semmonen.. Nii et vois aatella että ei tuokaa oo nii kaunis ja kuitenkin o mukavaa.” (Aira)

“ Musta se on vaa parempi, enemmän pitäis olla semmosia (ohjelmia) et ne (naishahmot) niinku tekis sitä mitä tekis. Tekis siitä vähä todellisemmaks siitä ohjelmasta vaikkei siinä välttämättä nii todellinen tarttis olla mut sitä ehkä vähän paremmalla mielellä kattois.” (Jeena)

Tytöt tarvitsevat perinteisen alistuvan ja objektiivisen naiskuvan rinnalle itsenäistä, voimakasta ja rohkeaa samaistumiskohdetta, joka mahdollistaa monipuolisemman naiskuvan- ja ihanteen (De Beauvoir 1949/1980; Lähteenmaa 2000). Jäykän ja stereotypisen sekä myyttisen naiseuden rikkominen helpottaa tyttöjen itsensä löytämistä ja hyväksymistä. Se mahdollistaa aktiivisen käyttäytymisen ja lisää variaatiota ja

vaihtoehtoja. Toisaalta poikamainen tyttö- mielikuva viittaa myös selkeästi siihen, että vain maskuliinisena voi olla hausempaa. Miehisyyteen yhdistetään enemmän positiivisia ominaisuuksia ja mahdollisuuksia, kun taas naiseus määritellään kapea-alaisemmin. Näin ollen miessukupuoli koetaan yhäkin normiksi, jota vasten nainen määritellään. (Liljeström 1995.) Vaikka nainen olisikin sankari tai aktiivinen ja itsenäinen toimija, otetaan hänet todesta vain silloin, kun hän korostaa maskuliinisia ominaisuuksia, koska feminiiniset ominaisuudet liitetään yhä heikkouteen ja alempiarvoisuuteen. Näin ollen miehisuus ja maskuliinisuus ovat yhä naiseutta arvostetumpia. Esimerkiksi Aartenmetsästäjät sarjan naispäähenkilö on ”pahoja ja roistomaisia ihmisiä” turpaan mätkivä ja nokkela hahmo, jonka uskottavuutta ja vahvuutta sarjan sivuosien esittäjät epäilevät hänen seksikkyytensä ja kauneutensa takia.

8.2 Kauneusihanteen strategiset mitat

Ryhmäkeskustelijat totesivat useaan otteeseen television välittämän naiskuvan painottavan tietynlaisia kauneuden normeja ja kriteereitä. Naishahmojen ulkonäkö noudattaa kulttuurin ihannoimia vartalon ja viehättävyyden mittareita jopa yliampuvuuteen asti. Esimerkiksi suuret rinnat ja täyteläiset huulet sekä nuorekas ulkonäkö on usein luotu silikonin ja kosmeettisten leikkausten avulla. Naisten jokainen vartalon osa on tarkkaan määritelty kauneuden myyttiä ja stereotypioita mukailleen. Esimerkiksi pituus, paino, vartalon muodot, hiukset ja nuoruuden painottaminen heijastavat ihannoidun ulkonäön kapeahkoja strategisia mittoja.

8.2.1 Siro ja pitkä

Ensimmäisen ryhmän tytöt (Isa, Aira ja Jeena) arvioivat television naisten olevan pituudeltaan suhteellisen lyhyitä, pieniä ja siroja kaikin puolin. He arvioivat näyttelijöiden olevan vain noin 165 cm pitkiä. Toisen ryhmän tytöt (Tiina, Miia ja Katja) uskoivat puolestaan television naishahmojen välittävän pituusihanteena

missinmittoja. He sanoivat naisten olevan pitkiä, vähintään 170 cm. Toinen ryhmä tuntuikin yhdistävän missinmitat ja kauneuden ihanteen tiukasti toisiinsa.

“ Ne on varmaa jotai sataseiskyt ainekii nii. ” (Tiina)

“Noo ne naiset on 165, aika harvoin jotai 180 senttisii. Ne on kaikki niin pieniä ja siroja ihmisiä. Kukaan ei voi olla semmone ruma tai vähä lihavampi ja hirmu korsto, vaa kaikkien pitää olla sellasia missejä. Ärsyttää hirveesti. ” (Jeena)

“No naiset o aika pitkiä ja hoikkia. Varsinkin näissä ulkomaalaisissa... Harvemmat on sellasia pätkiä tai ainakii tuntuu siltä, et ei oo pätkiä tuolla televisios. ” (Katja)

Television ihannenainen kuvastaa täydellisyyttä myös pituuden suhteen. Mallien ja missien oletetaan olevan unelmia joka suhteessa. Varsinkin heidän pituutensa, yleensä vähintään 170 cm, on eräs vaatimus alalle pääsyyn. Näin ollen pitkien naisten uskotaan olevan muita kauniimpia ja näyttävämpiä. Naisille myytävät korkokengät lisäävät pituuden mystiikkaa: pidempänä näytät hoikemmalle ja olet missimäinen sulosäärinen kaunotar. Televisio voi kuitenkin tarpeen vaatiessa hyödyntää erilaisia kuvakulmia ja kuvata naisen tilanteeseen sopivan pituisena. Lyhyt nainen nähdään miehen kainaloon ja syliin sopivana turvan hakijana, jota suurikokoinen mies suojelee, kun taas pitkä nainen on miesten katseiden vangitsija ja kohde. Hyypän (1995, 122-125) mukaan erityisesti mainoskuvissa on tavallista esittää sukupuolet eriarvoisina. Naiseen yhdistetään avuttomuus ja alempiarvoisuus mieheen verrattuna. Esimerkiksi nainen voidaan esittää miestä lyhyempänä. Lyhyt nainen kuvaa miehen voimakkuutta ja suuruutta, johon nainen voi turvata.

8.2.2 Ikuisen nuoruuden kaipuu

Ryhmäkeskustelijat havaitsivat television välittävän kuvaa ikuisen nuoruuden ihailemisesta ja vähättelevän iäkkäämpiä ihmisiä muun muassa jättämällä heidän ongelmansa ja elämänsä vähemmälle huomiolle eri sarjoissa. Television tarjonnan todettiin suuntautuvan suurelta osin nuorille sekä nuorekkaille ihmisille. Tytöt kertoivat

sarjojen päähenkilönaisten olevan korkeintaan kolmekymppisiä. Tämän he perustelivat naisten rypyttömällä ulkonäöllä, pukeutumistyyllillä, elämäntyyllillä ja suorilla maininnoilla henkilöiden iästä. Todellisessa elämässä näyttelijät saattoivat olla paljonkin vanhempia kuin mitä ohjelmissa esittivät. Toisen ryhmän tytöt mainitsivatkin useaan otteeseen meikkien ja maskeerauksen merkityksen iän piilottamisen tai näyttämisen apuvälineenä. Näin ollen luonnollinen ikä on helposti kätkevässä.

De Beauvoirin (1949/1980) sekä Friedanin (1963) mukaan naisten nuorekkuuteen liitetään oleellisesti myös viattomuus, puhtaus ja kauneus. Ikuisen nuoruuden ihaileminen ja tavoitteleminen on merkki eräänlaisesta kulttuurisesta myytistä, joka korostaa tätä ikävaihetta toisten vaiheiden kustannuksella. Tämä mielikuva liittyy yltiöpositiivisia ominaisuuksia nuorekkaaseen ulkonäköön. Se yhdistää terveyden, eloisuuden, haluttavuuden, kauneuden sekä vallan nuoruuteen. Näin ollen ikuinen nuoruus ja sen tavoittelu on tietynlainen avain menestymiseen ja suosioon. Media välittää tätä mielikuvaa rypyttömien näyttelijättärien sekä juontajien avulla.

Eryteisesti naisten kohdalla korostetaan nuoruuden merkitystä. Miehen status nousee iän myötä, mutta naisen arvostus puolestaan laskee. (De Beauvoir 1949/1980, Friday 1998.) Tämä johtuu ainakin osittain siitä, että naisen identiteetti ja saavutukset mitataan miehisen mittapuun mukaan vain ulkokuorta korostaen. Miesten suosion saavuttamiseksi naisen on oltava ennen kaikkea kaunis ja nuori tai ainakin nuorekas. Näin ollen naisten identiteetti perustuu myös minuuden ja saavutusten lisäksi vahvasti ulkonäköön ja omaan seksuaaliseen viehätysvoimaan. (muun muassa De Beauvoir 1949/1980, Friday 1998, Näre 1992.) Wolfin (1996) mukaan kauneuden myytti pakottaa naiset luonnottomuuteen ja teeskentelyyn. Muun muassa ikuisen nuoruuden tavoitteleminen sotii luonnon lakeja ja luonnollisuutta vastaan. Media on oiva keino välittää nykyaikaista kieroutunutta kauneuden ja ihannoidun nuoruuden myyttiä. Nuorten näyttelijöiden suosiminen heijastaa mielikuvaa esiaikuiselta näyttävien menestymisestä ja valtavasta suosiosta rypyisten aikuisten kustannuksella.

Ziehe (1991, 43-59) mielestä julkisuus on joutunut tai ainakin joutumassa nuorten käsiin, sillä he ovat modernin yhteiskunnan suunnannäyttäjiä ja tulevaisuuteen luotsaajia. Näin ollen nuoruus ideologiana tunkeutuu kaikkialle, on ihailtavaa näyttää nuorelta, kokeilla extreme- lajeja ja olla hauska. Nuorekkuuden suitsutus estää osittain luonnollisen vanhenemisen, ikääntymisen merkit vähentävät kulttuurimme ihailmaa

kauneutta ja ne täytyy näin ollen kätkeä meikein tai kirurgisten toimenpiteiden avulla (Wolf 1996).

8.2.3 Anorektinen painoihanne

Anorektisuus ja alipainoisuus nousivat keskusteluissa kuvaamaan useimpien televisiossa esiintyvien naishahmojen painoa. Taas puheessa korostui amerikkalaisen kulttuurin äärimmäisen laihuuden ja vartalon työstämisen ihannoiminen. Suomalaisten näyttelijöiden havaittiin olevan normaalipainoisempia, mutta silti yleinen mielikuva heijasteli hoikkuuden ihannetta. Wolfin (1996) ja Fridayn (1998) mukaan nykyinen kauneuden myytti korostaakin kiinteyden ja laihuuden painottamista. Ulkonäköä voidaanakin pitää naisen pääomana. Nykyisin varsinkin laihuus on usein Amerikassa elintason merkki, sillä rikkaimmilla on enemmän varaa ja vaihtoehtoja saada vartalonsa ihannemittoihin. De Beauvoir (1949/1980) korostaa laihuutta eräänä keinona tuomita nainen passiivisuuteen ja objektiivisuuteen, vain katseiden kohteeksi. Miesten silmää miellyttävä luonnon kauneusihanne vaikeuttaa naisten luonnollisuutta ja uhkaa jopa terveyttä.

“ Ne on iha hirveen hoikkia, varsinki noissa amerikkalaisissa sarjoissa.. No, musta se on sairasta. ” (Jeena)

“ Ne o esim jossai Ally McBealis järkyttäviä ” (Aira)

“ Iha anorektikkoja. ” (Katja)

“ Nii Ally McBeal on melkei anorektikko, ku on ollu niitä juttujakin. Hirveen laihoja. ” (Tiina)

“ Vois ne kyl olla pulleempiakin. ” (Miia)

Naishahmojen painoihannetta kritisoitiin innokkaasti molemmissa ryhmissä, mutta myös kyselylomakkeessa. Tämä kauneusesikuva tuntui jopa kuvottavan osaa tytöistä. He uskoivat alipainoisuuden ja nälkiintymisen ihannoimisen olevan yhteydessä syömishäiriöihin sekä itsetunto-ongelmiin. Myös Wolf (1996, 250-296) uskoo medioiden kauneusihanteen lisäävän syömishäiriöitä naisten keskuudessa. Keskustelijat uskoivat lähinnä itseään nuorempien olevan alttiimpia television vaikutuksille ja

vääristyneille kauneusihanteille. Helveen (1993) mielestä jatkuva ja pitkäaikainen altistuminen television ihanteille ja esikuville voi joskus olla ikää suurempi syy samaistua muun muassa kauneuden vaatimuksiin. Samaistuminen vaatii kuitenkin omia subjektiivisia valintoja ja aktiivista katselemista (Kolbowski 1995, 125-126.) Osa tutkijoista, varsinkin psykologit, uskovat nuorempien ihmisten ottavan enemmän ja kriitikittömämmin mallia medioista kuin vanhempien (esim. Bandura). Toisaalta ryhmäkeskusteluun osallistuneet tytöt vaikuttivat hyvin valmiilta ja itsenäisiltä ihmisiltä, jotka tuntuivat tietävän jo suunnilleen, mitä ovat ja mitä elämältään tahtovat. Osa tytöistä oli tehnyt myös pienimuotoisen äidinkielen tutkielman television vartalon ihanteista, johon he olivat haastatelleet oman koulunsa 7. luokan tyttöjä. Sen perusteella he olivat huomanneet koulutovereidensa ruvenneen tarkkailemaan painoaan ja laihduttamaan idoliensa innoittamina. Tämän seurauksena osa haastatelluista 7. luokkalaisista kärsi jopa tietämättään syömishäiriöihin liittyvistä oireista.

“Mä luulen et siinä on just syy näihi kaiken maailman syömishäiriöihinki Suomessa, ku kattoo nuoret just kauheesti vaik Ally McBealia tai muuta tämmöstä. Et voi mite laiha, munkii on pakko olla noin laiha. Ja sit justiisa saattaa tulla. Enhä mä tiää, mut varsinkii näille vähä nuoremmille. Mä luulen, et meidän ikäset osaa suurinpiirtein jo sillee aatella. Mut ku nykyään aika pienekii kattoo. Voi saaha tai saattaa ajatella et munki täytyy olla noin laiha.” (Katja)

“Niin ku me tehtii meidän äikäntyönä projektia, me haastateltii seiska luokan tyttöjä. Suurin osa oli silleen et joo jotkii osa oli et laiisuuden ihannointi et niin ku telkkarissa on laihoja naisia, sen takia niinku. Että sen takia on laihduttanu ja joillekii on tullu jotai anoreksian oireita ja varsinkii ne ei oo kaikki tajunnu sitä ite. Se on kuitenkin niiden ihanne, mitä telkkarissa näky. “ (Tiina)

Syömishäiriöitä voidaan pitää sekä tavoitteellisena toimintana että kulttuurisesti muodostuneina käyttäytymismalleina. Ympäristö muokkaa ihmisten käsityksiä ja vastavuoroisesti yksilö vaikuttaa ympäristöön ja luo siitä omia merkityksiä. (Reuter 1997, 137-138.) Anorektikko nähdään kulttuuristen esikuvien vastustajaksi, mutta myös niiden ihannoijaksi. Nykyisinhän korostetaan ristiriitaisesti laihaa vartaloa, mutta kuitenkin täyteläisiä ja suuria rintoja. Miehillä suunnattu kuva

korostaa suuria, jopa keinotekoisia rintoja, kun taas naisiin kohdistettu mielikuva painottaa anorektisen laihaa vartaloa (Wolf 1996, 275-305). Reuter toteaa (1997, 150), että syömishäiriöstä kärsivät samaistuvat nälkiintyneeseen naisvartalon ihanteeseen, jota täytyy jatkuvasti kontrolloida. Suuret rinnat ja naisellisuuden merkit taas herättävät vastustamista naisellisuutta aikuisuutta ja vapaamielisyyttä kohtaan. Mutta niiden vastustaminen on osaltaan myös miehisen kauneusihanteen murtamista ja luonnollisuuteen pyrkimistä tai lapsuuden aikaiseen epäkypsään vartaloon fiksoitumista.

8.2.4 Muodokas ja seksikäs vartalo

Ensimmäisen ryhmän mielestä lähes kaikki television naishahmot välittivät muodokkaan ja seksikkään naisvartalon ihannetta. He uskoivat naisten jopa tahallaan korostavan muotojaan esimerkiksi vaatteillaan tai kaartamalla selkäänsä. Tyttöjen mielestä seksikkyyteen liitettiin suuret rinnat ja kiinteä, pieni takapuoli. He näkivät muodokkuuden liitettävän kauneuteen ja suosioon miesten keskuudessa. Varsinkin televisiossa naisten ulkoinen viehättävyys liitetään yleensä epärealistiseen mielikuvaan ylisuurista rinnoista, hoikasta uumasta ja tiukasta takamuksesta (Walsh-Childers 1996, 81-85).

“Kyllä ne yleensä on sellasia tosi muodokkaita kaikki silleen.” (Aira)

“Ja korostaa kaikki oikee sillee: tissit töröllään ja ollaan nättiä naisia, nii..

Nii kukaa ei voi olla semmonen vähä isompi perse, nii.” (Jeena)

“ Tai pienemmät rinnat” (Isa)

“Pitää vaa olla sellaset älyttömät (elehtii suuria rintoja käsin) ja kulkevatki selkä ojossa.”(Jeena)

“ Just oikei se vatsa sisään.” (Aira)

Toinen ryhmä puolestaan oli huomannut myös nykyisten ohjelmien välittävän ihannekuvaa pienempirintaisista naisista, kuten Ally McBealista. Tosin tässä tapauksessa anorektisuus ja sirous tuntuvat korvaavan rinnakkuuden. Televisio korostaa kuitenkin tämän ohella edelleenkin yliampuvan suurta rintavarustusta. Tämän

ryhmän tytöt epäilivätkin amerikkalaisten näyttelijöiden käyttävän ahkerasti myös silikonia. Tutkijoiden mukaan naisten ja miesten ihann naiset ovat ristiriidassa keskenään. Naisille markkinoidaan langanlaihaa, anorektista vartaloa naiseuden ideaalina muun muassa muotikuvien avulla, kun taas miehet ihastelevat suuririntaista naista (Reuter 1997, 150).

“Jotkut on lautoja ja jotkut on muodokkaita.” (Tiina)

“Nii et varmaa ne on jotai silikonia tissiisä pumpannu.. Se vähä riippuu et mitä ohjelmaa kattoo. Jossai on vähä tosiaan semmosia riukuja, mut jossai on sit justii, et onkoha nää laittanu jotai silikonia...” (Katja)

“ Osalla on ainakii ei ainakaa silikonia, Salatuissakii ei, mutta enemmän näissä ulkomaalaisissa.” (Aira)

Medioiden esittämä naiskuva ja varsinkin naisruumis on hyvin ristiriitainen. Naisten ruumista voidaan pitää miesten katseen kohteena ja sen muovaamana. Naissukupuolen seksuaalisuus näyttäytyy yleensä negatiivisena muun muassa paholaismaisten viettelijättärien muodossa. Walterskin (1995, 51-60) toteaa naisten olevan miesten katseen kohteita usein medioissa. Hän painottaa Mulveyn jakoa voyeristiseen (voyerism) ja fetisistiseen (fetishistic) katseeseen. Voyerismi painottaa seksuaalisen mielihyvän saamista katsomisesta. Fetisismi puolestaan liittyy seksuaalisia merkityksiä naisen ruumiin osiin eli siis seksualisoi naisen ruumiin erilaisiksi osiksi. Tätä hyödynnetään usein erityisesti mainonnassa. Naissukupuolen voidaan nähdä olevan mediakuvissa eräänlaisen häkin ympäröimä, jota mies vartioi. Katsojanaisilla on vaihtoehtoina vain masokistinen samaistuminen tai narsistisuus objektoituja naishahmoja kohtaan. Joskus myös mies joutuu naisten vartioimaan häkkiin mediassa, joka tarkoittaa feminiinisen sukupuolen ottamaa miehistä valtaa ja toimijuutta. Tällöin nainen esitetään kuitenkin myös edelleen perinteisten länsimaalaisten korostamien feminiinisten ominaisuuksien, kuten ystävällisyyden, inhimillisyyden ja äidillisyyden lähteenä.

Naisvartalo esitetään televisiosarjoissa usein avoimen halun kohteena, mutta miesvartaloa puolestaan ei (Modleski 1995). Ryhmäkeskusteluissa valiteltiinkin alastomien ja vähäpukeisten miesten puuttumista suosituista ohjelmista, kun taas naiset juoksentelevat koko perheen ohjelmissa puolialastomana. Kolbowskin (1995) ja

Modleskin (1995) toteavat naisvartalon erotisoimisen ylirepresentaation ja miesten paljaspintaisuuden vähäisyyden edistävän epätasa-arvoisuutta. Nainen kuvataan miesten tuottamana keinotekoisena ja epätodellisena, auliina sulojensa paljastelijana sekä miehisen katseen objektina. Kun taas miehen ruumiin peittelemisen kertoo omasta valinnasta, voimakkuudesta ja aktiivisesta haluavasta subjektista.

”Telkkarissakii yleensäki nii tota naisille laitetaa viimesen päälle kaikki paljastavat muotivaatteet tai semmoset alusvaatteet ja ukoilla on just semmoset perinteiset kalsarit että mun mielestä tosi törkeetä että minkä takia niitä vähäpukeisia ukkoja ei ikinä näytetä, et aina vaa näytetää alastomia akkoja kauheesti. et silleen. mut mitenkäs sitte, nii. Se on monta kertaa laittanu vihaks ku näyttäävät vaa niitä akkoja.” (Katja)

8.2.5 Täydellinen naisen kruunu

Tyttöjen mielestä naiset olivat täydellisesti laitettuja ja huoliteltuja aivan jokaista hiuskarvaa myöten. Osa totesi vallitsevan muodin vaikuttavan oleellisesti hiustyylien, pituuden ja värien valintaan. Mielikuvaksi täydellisistä hiuksista nousivat kiiltävät, pitkät ja paksut suortuvat. Kampaukset ja hiuslaitteet tuntuivat olevan television naiselle jokapäiväistä elämää. Tyttöjä ärsytti myös hiusten liiallinen hienous ja täydellisyys. Muutama toisen ryhmän puhujista arvioi myös hiusten värin välittävän tietynlaista kuvaa. Vaaleahiuksinen neiti koettiin kauniiksi, miehiä miellyttäväksi, mutta myös hieman vähä-älyiseksi. Myös Podlesney (1995) on huomannut blondiuden välittävän tietynlaista hypernaisen ja hyperseksikkyuden ilmentymää jo 1950 luvulta lähtien. Tuolloin tärkeintä oli näyttää hyvältä ja teeskennellä avutonta miestä miellyttääkseen. Vaalennettu vetyperoksidipää yhdistettiin seksin jumalattareen ja äärinaisuuteen.

”Pitkiä ja kauniita ja paksuja (tv:n ihannehiukset naisilla).“ (Jeena)

”Kiiltäviä, hienosti laitettuja ja kaikin puolin täydellisiä, ne ei oo semmosia limapäitä. Ei oo mitää likaisia... Ku ne tulee töihi niillä on hienommat kampaukset ku joita ei voi suurinpiirtein tehdä ku joku parturi.“ (Aira)

“Muoti vaikuttaa aika paljon siihe hiustyyliin.” (Katja)

“Ne on aina niinku ajan mukaa laitettu.” (Miia)

Podlesney (1995, 41-65) kertoo nykyblondien olevan postfeminististen teorioiden mukaan älykkäitä ja luonnollisia. Hiusten värin vaihteleva on jokaisen naisen oma valinta. Nykyisin myös hiusten väri ja leikkaus vaihtelevat muodin mukaan. Hiuksista huolehtiminen yhdistetään omasta vartalon trimmaamiseen sekä kontrolloimiseen. Watkins (1996) puolestaan uskoo, ettei hiusten tyyli vaikuta naisten arvottamiseen ja arvostamiseen. Ryhmäkeskusteluissa kuitenkin ilmeni, että trendikäs kampausta yhdistetään suosioon. Vanhanaikaisuus kertoi naisten olevan tyyliittömiä ja jopa rumia.

8.2.6 Trendivaate mannekiinit ja meikkipellet

Toinen ryhmä oli havainnut aikakauden ja muodin vaikuttavan selkeästi myös naishahmojen vaatekseen. Tosin muodin merkitys suorastaan ylikorostui taas amerikkalaisissa sarjoissa. Suomalaiset sarjat, kuten *Salatut elämät* hyödyntää sekä muodin esittelemistä että ajan henkeä, mutta myös persoonallisuutta ja epämuodikkuutta luomaan henkilöahmoista uskottavia. Naisten vaatteiden uskottiin korostavan vartalon naisellisuutta ja seksikkyyttä. Huoliteltu ja siisti, trendikäs asuste esiintyi lähes joka naisen yllä. Eri kohtauksissa vaihdettiin ahkerasti vaatteita. Tämä antoi kuvaa naisten turhamaisuudesta ja muodikkuuden pakosta.

“ Jos ne on jotai semmosia hoikkia, ni niillä on semmosia tiukkoja vaatteita, jotka oikei korostaa vielä sitä . Ja sit jos on hyvät sääret, ni niillä on sit jotai lyhyviä minihameita päällä. (Miia)

“Ja pitää aina olla uuet vaatteet päällä , aina on erilaiset vaatteet ikinä ei oo mitää vähä joku likatahra ni ei mitää.” (Aira)

“Kaikki vaa just pesulasta tulleita ja kauniita aina. Mikää ei voi olla mitää rumaa tai jotai normaalia verkkapuku päällä.” (Jeena)

Myös ammatin todettiin olevan yhteydessä asujen valitsemiseen. Lakinaiset ja asianajat pukeutuivat siisteihin jakkupukuihin, joissa oli kuitenkin ripaus seksikkyyttä muun muassa minihameen muodossa. Talonmies, kuten Ulla Taalasmaa salatuista elämistä taas pukeutui arkisemmin ja jopa epätrendikkäästi. Myös Watkins (1996, 69-74) on todennut vaatteiden ja ulkonäön kuvaavan naisen statusasemaa työpaikalla. Jakkupuku viittaa viralliseen ja jopa osittain miehiseen. Näin ollen se tuo arvostusta ja herättää kunnioitusta.

“ Yleensä sellasia muotivaatteita... Ainakii ne lakiakat käyttää jakkupukuja ja lyhyitä hameita, Allyssa ne käyttää. Neki käyttää semmosia muodikkaita. Salatuissakii semmosia muodikkaita. “ (Tiina)

“ Nii muotivaatteet on kaikilla aika paljon...Mut mun mielestä salatuissa on hyvin tehty et esimerkiksi Ullaa ei laiteta mihinkää viimesen päälle muotivaatteisiin, vaa sen annetaa olla just sellasena höperönä ku se on vanhana naisena ja sitte näille nuorille ujutetaan ne. “ (Katja)

Yleinen mielikuva television ihannenaisen ulkonäöstä oli kaikkien mielestä ällöttävän täydellinen, liian laitettu ja luonnoton. Toinen ryhmä kuitenkin korosti erityisen selvästi maskeerauksen ja meikkauksen kikkoja, joilla keinotekoinen kauneus saatiin helposti esiin. Unelmien nainen on äärimmäisen täydellisesti laitettu päästä kantoihin asti. Kaikki yksityiskohdat on suunniteltu tarkalleen. Television ihanneneito onkin erittäin kaunis, laiha ja oikeista kohdista muodokas. Hän on ikinuori trendimalli, jonka upeat hiukset hulmuavat seksikkäitä muotivaatteita vasten. Naisen pitää myös Wolfin (1996) uskomuksen mukaan olla äärimmäisen huoliteltu joka tilanteessa, jotta olisi viehättävä. Tyttölapsiahan opetetaan jo pienestä pitäen olemaan viehättäviä ja kauniita sekä kilttejä.

“Niien iho on iha semmone tasane, ei minkäänlaisia näppylöitä missää vaikka varmasti on. Mut tuntuu et niillä on joku sentin kerros sitä meikkiä. Ikinä ei oo ripsarit levahtanu mihinkään.. Ärsyttävää. “ (Aira)

“ Ne (naiset) on aina kauheen kauniita ja huoliteltuja tai ainakii suurimmaks osaks ja tota varmaa just ne niillä on hyvät maskeeraajat, jotka osaa meikata ne. Niinku jossai mä oon nähny noita Pamela Andersonin kuvia, siis niinku

tota ilman meikkiä ne kasvot. (Katja)

“Se on iha tavallisen näköne. Kaikista varmaa saatas tollaisia kauniita, jos vaa ois hyvät maskeeraajat.” (Miia)

Television tuottaman ja esittämän kauneuden myytin voi tiivistää lyhyesti täydellisyyden tavoitteluun keinotekoisuutta kaihtamatta. Standardit ovat suhteelliset tiukat ja kapeat, jopa luonnottomat. Naisvartalon tulee siis olla siro, laiha, jopa nälkiintynyt. Kapea vyötärö ja suuret rinnat kuvataan seksuaalisuuden ja eroottisten unelmien huipentumana. Naisen ulkonäkö on normitettu ja säännöstelty päästä varpasiin. Ihannenainen on mallimaisen pitkä tai kainaloon suljettava lilliputti. Tarkoin kriteerein mitoitettu vartalo on verhottava viimeisemmän muodin mukaisiin vaatteisiin ja kasvojen iho on peittävä ja niin sanotut virheet on naamioitava taitavasti tehdyn meikin alle. Linker (1995) paljastaakin medioiden naiskuvan olevan sosiaalisesti muokattu maskuliinisten fantasioiden avulla. Kauneuden kahleet on tiivistetty seuraavan sivun taulukkoon 2., jossa tarkastellaan television välittämää ja tuottamaa kauneusihannetta olemuksen, ihanteen sekä taustatekijöiden kautta.

TAULUKKO 2: Television välittämä ja tuottama kauneusihanne

Olemus	Ihanne	Taustalla
Vartalo	Muodokas: suuret rinnat, kapea uuma, kiinteä takamus ja kroppa, laihuus	Eroottisuus-,seksuaalisuus-myytit&stereotypiat, miehinen katse ja valta, kauneuskirurgian riemuvoitto, kaupallisuus, merkki vauraudesta
Pituus	Missin/mallin mitat: väh. 170 cm tai lyhyt ja siro	Miesten katseen vanginta, täydellisyyden tavoittelu
Ikä	Nuori/ nuorekas ulkonäkö, rypyttömyys	Ikuisen nuoruuden ideologia: energia, elinvoima, luovuus, ilo
Paino	Laihuus, jopa anorektisuus ja alipainoisuus	Vartalon hallinta, luonnottomuus, status, rikkaus
Hiukset	Huolitellut, täydellisesti laitettut, kiiltävät, paksut, näyttävät, pitkät, muodikkaasti leikatut	Naiseuden kruunu -myytti
Vaatetus	muodikas, trendikäs, siisti, huoliteltu, seksikäs, ammattiasut/univormut	Mainonta, kulutus, kulttuuriteollisuus
Ehostus/meikki	Täydellinen, luonnon, virheet peittävä	Täydellisyyden tavoittelu, kulttuurin ihanteet
Koko olemus	Täydellisyyden tavoittelu, huoliteltu, siisti, muodikas	Täydellisyyden tavoittelu, kulttuurin ihanteet

8.3 Naisten luonne ja käyttäytyminen

Tytöt totesivat televisoin naishahmojen olevan usein hyvin itsekeskeisiä oman edun tavoittelijoita, jotka keskittyvät lähinnä omien ongelmien setvimiseen sekä

hyvinvointinsa parantamiseen kieroja keinoja kaihtamatta. Muun muassa Ziehen (1991) ja Beckin (1992) mukaan nykyinen yhteiskunta korostaa hedonismia, subjektiivisuutta sekä yksilöllisyyttä. Näin ollen myös televisio heijastaa tätä ihannetta äärimmilleen vietyinä. Toisaalta naisten persoonallisuuskuvausten voidaan ajatella noudattavan myös naisihanteen kaksinaisuutta. Koivunen (1996, 6-13) toteaa naiskuvan olevan ristiriitainen ja myyttinen. Se jaetaan toisilleen vastakkaisiin ja kapeisiin muotteihin: viettelijätär huoraan ja äidilliseen, pyhimysmäiseen madonnaan. Näin ollen televisiolle tyypilliset kauniit ja täydelliset naiset kuvataan itsekkäinä vamppeina, jotka kiertävät kaiken haluamansa pikkusormiensa ympärille, kun taas harva naishahmoista kuvataan siveellisenä ja empaattisena madonnana.

” Ne on kaikki aivan itsekkäitä.” (Jeena)

” Ne miettii niin ku niin paljon omia asioitaan, harvoin tulee niin ku sattuu jolleki toiselle jotai. Totta kai nyt voi aatella silleen et voi voi silläki menee huonosti, mut heti niin ku lähtee mut entäs meillä ku on tällane ja tällane ongelma että ei niin ku samalla tavalla ku myös saateta soittaa jolleki kaverille et voi voi se poika jätti mut, yhyy voi voi, sitte sitä voivotellaan yhdessä ja kaveri auttaa. Tällee harvemmin. Yleensä ne miettii vaa niitä omia ongelmiaan ja omia asioitaan... Parantaa vaikka toisille tai itelleen asioita siinä mielessä niin ku ei niin itsestä, mutta kuitenkin tavallaan itsekkäästi, että yleensä siihe liittyy se että, että tavallaan niin ku omaa elämäänsä siinä samalla yrittää (parantaa). Yrittää vaikka vähä väärillä konsteilla..” (Aira)

Ryhmäkeskustelujen pohjalta esiin nousi tietynlaisia naishahmotyypppejä. Perinteisen viettelijätär-pyhimys jaon välille mahtui monenlaisia, uusia ja erilaisiakin tyypppejä. Näin ollen Koivusen (1996, 9-13) painottama madonna-huora jako on osittain muuttunut ja väljentynyt sekä saanut uusia muotoja. Perinteinen stereotypisoitu ja mystifioitu käytös on laajentunut. Ehkä television laajempialaiset naistyyppit ovat nykyajan ylyksinkertaistuksia ja sopivat ajan henkeen huora-madonna dikotomiaa paremmin. Esimerkiksi Isa sanoi huomanneensa, että joidenkin naishahmojen piirteitä ylikorostetaan, muun muassa Salattujen elämien Ullan juoruilemista ja toisten asioiden puuttumista. Tytöt kertoivat kaipaavansakin erilaisia, uskaliaita persoonia, joiden elämä ei pyöri pelkästään miesten ympärillä. Naistyyppit voidaan jakaa vamppiin,

hienohelmaan, sekoilijaan, äidilliseen tavalliseen, kylmä-viisas naiseen ja ujoon pyhimykseen. Näiden pääkategorioiden välillä esiintyy myös muunnoksia, kuten ujo hienostelija, hienohelma- ja sekoilijavamppi. On kuitenkin muistettava, että television mielikuvat naisista ovat keinotekoisia, ne painottavat sukupuoli-eroa erilaisin valinnoin, rakentein ja merkityksin (Walters 1995, 47). Näin ollen naista kuvataan tietyin länsimaisen kulttuurin omaksuman feminiinisyys -tulkinnan mukaan. Naishahmoilla ei ole maskuliinisia piirteitä, vaikka he olisivatkin sekoilijoita tai kylmän rationaalisia. Luonne – ja käyttäytyminen esitetään feminiinisyttä korostaen tai sitä hieman neutralisoiden: aina ei tarvitse olla kuuliainen, kiltti, avuton ja kaunis tyttö. Esimerkiksi tyhmä nainen on kaunis, aivoton kana, kun taas idioottimies on lihaksiaan pullisteleva juntti.

”Ne on vähä semmosia säheltäjiä ainannii. Noilta naisilta onnistuu se säheltäminen suurimmassa osissa sarjoista ja silleen jotenkii tuntuu joskus ku kattoo jotai sarjaa ni ne jätkät on vaa niitä semmosia niin sanottuja välikappaleita, joihinka ihastutaan ja rakastutaan, ne on niissä sarjoissa vähä taka-alalla.” (Katja)

”No Roswellissa on sillee et ne on vähä taka-alalla. Se Tess on semmonen, no voisko sanoo et semmone miesten nainen tavallaan että se sellane. Mut se Liz on vähä sellane hienohelma tai sillee se on sellane ujonpuoleinen. Mä en muista sen yhen nimee (Isobel), se on sellane aika normaali tyttö tai sellane. Sitte Ally on taas sellane vähä säheltäjä tyyppi, joka miestä kuolaa suunnilleen.. Ja Katja on sitä Jenniä kohtaan semmone äidillinen, jännä et huolehtii siitä sillee.” (Tiina)

Molemmat ryhmät tarkastelivat naistyyppejä omien suosikkiohjelmien pohjalta. Ensimmäinen ryhmä (Tiina, Katja ja Miia) painotti Roswellin ja Ally McBealin hahmojen luonnetta, kun taas toinen ryhmä (Aira, Isa ja Jeena) tulkitsivat Dharma & Greg -sarjan sekoilevaa päähenkilöä, rentoa ja hauskaa Dharmaa. Koska keskustelijoiden ikä on oleellisesti yhteydessä katseluvalintoihin, vaikuttaa naistyyppien muodostumiseen keskustelijoiden suosimien valinta. Naistyyppit olisivat oletettavasti erilaisia, mikäli vastaajien ikä olisi toinen. Yläasteikäisten tyttöjen mieltymykset ja kommentit paljastavat heidän tarvitsevan positiivisia ja energisiä

naisesikuvia televisioon. Hauskat sekoilijat ovat hyvää viihdettä, mutta myös laajentavat naiskuvaa ja sen mahdollisuuksia. Muun muassa Koivunen (1996, 16-25) ja Näre (1992, 29-32) muistuttavat perinteisen kapea-alaisen naiskuvan johtuvan naissukupuolen ankarasta kontrolloinnista leimaamisen ja häpeän tunteen avulla. Itsenäinen, hauskaa pitävä nainen televisiossa ei enää kuitenkaan automaattisesti ole huora, joten monipuolinen naishahmojen tarjonta sekä naiskuva ovat hieman lieventäneet naisten käytöksen jyrkkää leimaamista ja säännöstelyä. Vaihtelevien naiskuvien, kuten lesbojen ja luonnollisten naisten esittäminen heijastaa postmodernin feminiinisyyden tavoitteita. (Walters 1995, 116- 142).

”No se Dharma on aika persoonallinen ainaki semmone. No tietysti semmosen täydellisen näkönen ja kaikkee mut sillee niin ku koheltaa. Mut se koheltaminen ei oo ikinä semmosta noloo tai semmosta... Se on aina semmosta hauskaa.” (Aira)

”Sitte se ite suhteutuu siihe vaik se on meidän mielestä vähä nolompi, ni mitä se tekee. Se ite niin ku kuvittelee et se on just oikei tehä niitä kaikkia juttuja. Se on just siinä hauskaa et se on erilaine.” (Isa)

”Uskaltaa vaa olla erilaine.” (Jeena)

Naisten luonnetyyppeihin voidaan yhdistää tiettyjä piirteitä, joiden vaihtelu luo tyyppien välimuotoja. Esimerkiksi hulluttelevaa Ally McBealia voidaan pitää tyttöjen mielestä sekoilevana vamppina, kun taas Roswellin Liz on hienosteleva pyhimys. Naishahmojen luonneskaala oli keskustelijoiden mielestä laajempi kuin ulkonäköstandardit. Näin ollen naisten ulkonäköä pyritään säätelemään ja normittamaan luonnetta enemmän. Ulkonäköön kohdistetaan tarkempia vaatimuksia. Naisen täytyy olla kaunis luonteesta riippumatta. Vaikka television tarjoama naiskuva onkin hieman monipuolistunut, ovat keskusteluissa esiintyneet tyypit edelleenkin hieman stereotypisia ja myyttisiä. Tyypit vaikuttavat yliyleistyksiltä ja hieman kankeilta. Naishahmot käyttäytyvät jaksosta toiseen samankaltaisesti eikä esimerkiksi sekoilija rauhoitu hetkeksikään. Näin ollen television tarjonta korostaa eräänlaista roolin vetämistä kehdestä hautaan saakka, olet tällainen nyt ja aina. Tyttöjen mielestä suomalaiset naishahmot olivat kuitenkin amerikkalaisia pinnallisia, ihmisen kuoria persoonallisempia. Tiina piti Salattujen elämien Ulla Taalasmaata särmikkäämpänä ja

ihmismäisempänä kuin Kauniiden ja rohkeiden Stephanieta. Tämä on ainakin osittain seurausta kulttuurieroista - ja ihanteista. Tyyppien selkiyttämiseksi olen koonnut ne allaolevaan taulukkoon 3. ominaispiirteet ja esimerkit huomioiden.

TAULUKKO 3: Naishahmojen luonne- ja käytöstyyppittely

Tyyppi	Ominaispiirteet	Esimerkkejä
Vamppi	Miesten jahtaaja, kaunis, joskus kiero, oman edun tavoittelija, joskus tyhmä	Salattujen elämät: Jenni (yksinkertainen vamppi), Roswell: Tess, Ally McBeal (sekoilevavamppi), Sunset Beach: Annie
Hienohelma	Neiti täydellisyys, kaunis, Hienostelija	Roswell: Liz (hienohelma pyhimys)
Sekoilija	Hauska, erilainen, persoonallinen, rento, rohkea, jopa poikamainen, kaunis	70's show: Donna, Ally McBeal, Dharma&Greg: Dharma
Kylmä-viisas nainen	Korkeasti koulutettu, järki-ihminen, työ ennen tunteita	Salatut kansiot: Scully Salatut elämät: Laura
Äidillinen	Hoivaaja, huolehtija, turva	Salatut elämät: Katja, Ulla, Hanna; Kauniit & rohkeat: Stephanie
Tavallinen	Normaali, todellisen Kaltainen, arkinen	Salatut elämät: Ulla, Roswell: Isobel
Pyhimys	Usein ujo, kiltti, empatiainen, sympaattinen, yhteisen hyvän tavoittelija, auttaja, siveellinen, kaunis	Roswell: Liz, Sunset beach: Caitlin

8.4 Elämäntilanne

8.4.1 Naishahmot työpaikalla ja opinnoissa

Television naishahmojen todettiin työskentelevän usein korkeasti palkatuissa sekä arvostetuissa ammateissa, kuten asianajajina varsinkin ulkomaalaisissa sarjoissa tai opiskelevan. Osa television naishahmojen ammateista on hyvin stereotypisia. Esimerkiksi juristinaisiin liitetään itsenäisyys, sinkkuus ja seksikkyyys.. Tosin taustalla on aina nähtävissä miehen tärkeys naisten elämässä. Liian pitkä itsenäisyys kuvataan epätoivoisena, kun taas väliaikainen yksinolo hauskan pitämisenä. Tosin työssä käyminen ei ollut useinkaan etusijalla sarjojen etenemisessä, vaan ihmissuhteiden selvittelyminen sekä miesten jahtaaminen vie töistä voiton. Watkins (1996, 69-74) korostaakin television naisammattien olevan suhteellisen rajattuja ja yksinkertaistettuja. Jatkuva miesten etsiminen heijastaa ajatusta naisten epätäydellisyydestä ilman miehistä tukea ja apua (Koivunen 1996, 9-12). Suomalaisissa sarjoissa naiset työskentelivät myös kulttuurillemme perinteisissä, keskipalkkaisissa ammateissa, kuten kauppiana, ravintoloitsijana sekä talonmiehenä. Työt ovat siistejä ja enemmänkin henkistä kuin fyysistä voimaa vaativia. Tytöt kertoivat amerikkalaisten sarjojen tuottavan mielikuvaa yltäkylläisyydestä ja loistosta, sillä huono- tai keskipalkkaisista ammateista ei näkynyt jälkeäkään. Brunsdon, D'acci & Spiegel (1997) toteavatkin kulttuuristen kontekstien vaikuttavan ohjelmien luonteeseen sekä katsojissa muodostuviin reaktioihin. Kulttuuriset uskomukset ja aatteet leviävät juuri televisio-ohjelmien välityksellä.

” Kaikki on oikeen semmosia hyväpalkkasia.” (Jeena)

” Nii just, harvoi siel mitää paskakuskeja on. Kyl seki varmaa on hyvä palkkane. Siis niin ku kuitenkin että kaikki on semmosia arvostettuja töitä.” (Aira)

”Semmosia siistejä ja hienoja ja ei oo mitää siivoojia”. (Isa)

”Mä huomasin et näis suomalaisis ne on just semmosia tavallisia, just sellasia tavanomaisia ammatteja että just niinku kauppias ja talonmies..” (Tiina)

Keskustelijat havaitsivat ulkomaalaisten, opiskelevien naishahmojen olevan rikkaita ja suosittuja, keskivertoa hienompia ja ylpeämpiä. Hahmot edustivat lähes poikkeuksetta valkoisia, heteroseksuaalisia, länsimaisia naisia (vrt Brunsdon, D'acci, &

Spiegel 1997). Kulttuurien erot ja erilaiset elinolosuhteet sekä arvostukset saivat tytöt kaipaamaan tavallista tai ainakin suomalaista kulttuuria lähempänä olevia ohjelmia.

” Nii ainakii ulkomaalasissa niissä nuorten sarjoissa ne opiskelee jossai collegeissa” (Katja)

” On just jossai oikei rikkaitten kouluissa pikkasen ylempänä.. Et miks ei oo tehty semmosta sarjaa et mis ois tavallisia nuoria mitkä ei pääse johonkii collegeen esimerkiks.. Ja sit mulle tuli vielä siitä koulujutusta mieleen että on tehty niinku sarja että mulle tuli sellane käsitys et kaikki amerikkalaiset on rikkaita tai semmosia nuoret semmosia rikkaita.” (Tiina)

”Koska ei ne kaikki tosiaan voi niin rikkaita olla.” (Miia)

”Ei nii, ei nii. Joillakii menee huonommin.” (Tiina)

Perinteinen länsimainen jako yksityiseen ja julkiseen, naiselliseen ja miehiseen näkyy suhteellisen selkeästi ryhmäkeskusteluissa. Tyttöjen mielestä naiset liitetään edelleenkin enemmän kodin ja tunteiden piiriin, kun taas miehet uskovat olevansa parempia julkisilla alueilla. Televisio-ohjelmat heijastavat ikivanhaa uskomusta naisten ja miesten eriarvoisuudesta, joka pakottaa naishahmot työskentelemään tehokkaammin, taitavammin ja miehekkäämmin, mikäli he haluavat menestyä miehisillä aloilla. Koivunen (1996, 9-13) toteaaakin sukupuolimyyttien toimivan myös nykyisin. Naisten ulkonäkö ja miesten jahtaaminen korostuu työn merkitystä enemmän (vrt Friedan 1963/1967).

”Ehkä ne miehet pitää naisia sillee niin ku kuitenkin heikompina.” (Miia)

”Joo se on ja sit monella naisella on, on semmonen kyky tai tarve näyttää et hei naiset osaa tehdä ton paremmin, vähä paremmin ku miehet ja siinä on just kiva kattoo, et mite käy.. No ne (miehet) jotenkii alistaa niitä (naisia), jotenkii mulle on tullu semmone tunne joskus et sillee jotenkii et jotkut miespomot saattaa sillee.” (Katja)

”Ne johtaa paremmassa asemassa ne miehet. No on siel jotai naisiakii johtavissa asemassa, et ne saa siinä niin ku miehet kiinni tasa-arvoon.” (Tiina)

Tytöt havaitsivat televisio-ohjelmien heijastavan hyvin sukupuolittunutta kuvaa. Naisiin yhdistettiin myyttien ja stereotyyppien kyllästämiä käsityksiä paikasta ja kontekstista riippumatta. Työpaikalla työskentelevää naista ympäröivät juoruilun ja uteliaisuuden määritelmät. Tehokkaalta näyttäminen kuuluu olennaisena osana työpäivään. Miesten ja naisten jaottelu suhteellisen jyrkkiin dikotomioihin on yleistä ainakin työpaikkakonteksteja kuvattaessa. Näin ollen Hyypän (1995) ja Koivusen (1996) korostamat perinteiset nais- ja mieserottelut ovat saaneet uusia muotoja ja tuottamisen välineitä, kuten suosittu televisio-sarjat.

”No ne (naiset) aina yrittää olla niin tehokkaita.” (Isa)

”Ja ne(naiset) paneutuu siihe työhönsä aina pitkää ja ehkä ne juoruaa enempi siellä töissä.. Ne on tottunu et ne miehet tekee enemmänki ne työt ja akat vaa juoruaa.” (Aira)

” Yrittäävät näyttää tehokkaalta, mut sit kuitenkin niinku tulee joku kaveri siihe vieree. Niin ku vaik siinä AllyMcBealissa niitä kasvorintsikoita kikkailee ja. (hehheehe taustalla) Ja sit se on hirveen tyypillistä et joku kuuntelee korva siinä ovela kiinni ja sit se ovi aukastaan ja se lentää. ” (Jeena)

8.4.2 Shoppaileminen osana elämää

Featherstonen (1991, 13-38) korostama kulutus ja shoppaileminen merkitys elämäntapana on osa television naishahmojen elämää. Raha korostuu joskus rakkauden kustannuksella. Yhteiskunnan arvojen maallistuminen ja ulkonäön sekä pinnallisuuden korostuminen heijastuvat lisääntyneenä hahmojen ostelemisvimmana. Varsinkin naisiin liitetään tuhlailevaisuus ja turhien ostosten, kuten ylenmääräisten vaatenyyttien osteleminen. Naisia pidetään turhamaisina ja pinnallisina. Kulttuurin kontrolloima ja idealisoima naiskauneus on alun perin lähtöisin miehisestä perspektiivistä. Se pakottaa naiset pysymään muodin oikkujen mukana, koska muuten naisen pääomana toimiva ulkonäkö ei vastaa odotuksia ja naisen status laskee (Wolf 1996, 7-14.)

*”No kyl ne ainakii ulkomaalaisis. Sielähä ne törsää vaikka mitenkä paljon.”
(Tiina)*

”Nii sitte ostin taas uuen topin, en maksanu ku 500 dollaria esim.” (Katja)

”No kyllä Salatuissakin esim just tuo Jenni ku se rikkaan ukkelin sai, sen kans rupes seurustelee.” (Tiina)

”Nii vaikka rahaa ois tarvinnu moneen muuhunki. Joskus ku niitä kattoo ni tuntuu et eiks ne tunne sitä rahan arvoa ku ne tuhlaa semmosia summia ihan siis mitä vaa.” (Katja)

”Ja sit ku on ite tämmöne et taloudellinen tilanne voi huonosti ni voi kyl noilla on varaa törsätä, kyl mä pistäsin rahat paljon järkevämpiin juttuihin. Turkkeja ja mitä nyt nahkakenkiä ja sillee kaikkee turhaa.” (Tiina)

Televisio välittää keskustelijoiden mukaan mielikuvaa kuluttamisen luomasta onnesta ja hyvänolon tunteesta. Myös Featherstone (1991, 13-40) on todennut medioiden olevan osa kulttuurisen kulutusihannon välittämistä. Kulutus on jopa eräänlainen harrastus, jota tehdään perheen ja ystävien kanssa. Tavaroiden ostaminen on eräällä tavalla oman identiteetin ja olemassaolon tunteen tasa-painottamista sekä etsimistä. Varsinkin vaatteiden ostaminen heijastelee ulkonäköruumiin ja kuoren merkitystä.

”Iha tajuttomat kassit. Ja sitte niissä on aina semmosia jaksoja yleensä et joku yhteinen juoni et nyt lähtee tytöt shoppailemaan ja sitte niillä kaikilla on miljoonalla ostettu hienoja vaatteita.” (Aira)

8.4.3 Sinkkuna oleminen

Omien valintojen ja vapauden täyttämä itsenäinen elämä nähtiin keskustelujen pohjalta tärkeäksi. Television sinkku-sarjat korostavat näkyvästi yksin olemisen autuutta sekä ongelmia. Mutta tytöt huomasivat sarjojen viestittävän piiloisesti parisuhteen ja miehen kanssa elämisen täydellisyyttä. Näin ollen naista pidetään edelleenkin epätäydellisenä miehenä, joka voi saada eheän minän ja elämän vain heteroseksuaalisen parisuhteen kautta (de Beauvoir 1949/1980). Hirdmanin (1988) mukaan näkyvä heteroseksuaalinen normi viestittää piiloisesti naisten olevan seksuaalisesti miesten käytettävissä ja saatavilla. Tämä normitus olettaakin naisten olevan riippuvaisia miehistä ja pitää

miestä parisuhteen määrittelijänä, koska sukupuolijärjestelmässä maskuliinisuutta arvostetaan enemmän. Itsensä etsiminen miesten kautta ja suhteesta toiseen hyppelhtiminen kertoo vapautuneesta sukupuolimoraalista (Jallinoja 1991, 34-83). Myös kulttuurin korostama läheisyyden sekä hyväksytyksi tulemisen tarve painottuu sen oikean etsimisessä (Ziehe 1991, 36-38).

"Aika monet on sinkkuja." (Katja)

"Sit ne kertoo mitenkä ne yrittää aina saaha miehiä ja sitte niitten toilailuista." (Miia)

"Esim Roswellissa sillee kaikki on suurin piirtein varattuja. Paitsi niille yhille tuli ero" (Tiina)

" Ja niin just sitte et tänää ollaa tuon kanssa ja huomenna ollaa tuon kaa ja sitte ollaa tään kaa ja. ja siitä on hyvä esimerkki kauniit ja rohkeet." (Katja)

Perhe-elämä kuvataan ideaaliksi, naisen elämän täyttymykseksi (vrt. Friedan 1963/1967). Sinkkuutta pidetään vain etsikkonaikana matkalla kohti onnellisen perhe-elämän satamaa. Näennäisesti vapaamieliset yksin olemisen iloa ja onnea kuvaavat ohjelmat ovat kuitenkin loppujen lopuksi parisuhteen kannalla. Tosin vaihtoehtojen monimuotoisuus ja runsaus vaikuttaa osaltaan siihen, että ihmiset kuvataan etsimässä aina vain parempaa ja parempaa kumppania sekä elämää. Naisilla on oikeus valita vapaasti ja saada itselleen parasta.

"Minulla on kaikki asiat huonosti, ei miehiä voivoi. Sit ku niillä on taas perhe, ni ai kun ihanaa kun olet siinä minun luona. Pussailaan, halaillaan, ihanaa. Tästä parempaa ei voi olla, en kestäis ilman sinua. Elämä ei voi tästä paremmaksi mennä. Se on semmosta lässynlässyn." (Jeena)

"Tietenkii ne sinkut haluis just miehiä." (Tiina)

"Ja sitte joskus tuntuu et ne joil on mies, ni haluais taas eron siitä." (Katja)

8.4.4 Äitiys

Televisio-ohjelmien äitiys esittäytyi myyttisenä. Äitihahmoiksi keskusteluissa kulminoituivat Kauniiden ja rohkeiden Stephanie Forrester sekä Salattujen elämien Ulla Taalasmaa, jotka toiminnallaan pyrkivät suojelemaan lapsiaan kanaemon sekä naarastiikerin tavoin. Heitä voitaisiin pitää Katvalan (1996) tyyppittelyn pohjalta yhtäältä äitimyyttiä ihannoivina naisina, jotka omistavat innolla elämänsä lapsilleen ja toisaalta tähän myyttiin mukautuvina, oman valintansa tehneinä ihmisinä. Nämä äitihahmot tuntuvat välillä tiedostavan äitimyytin, mutta edustavat vanhempaa sukupolvea (nyt yli 50 -vuotiaita) ja ovat eläneet kulttuuritaustastaan (amerikkalainen ja suomalainen) huolimatta lapsilleen omistautuen. Stephanie ja Ulla ovat auttaneet miehiään heidän firmoissaan ja töissään, mutta pääpaino on kuitenkin ollut kodin sekä lasten hoivaamisessa. Lasten joutuessa ongelmiin tai uhatuksi nämä äidit taistelevat lastensa puolesta keinoja kaihtamatta. Hyvinä aikoina huoltajilla on omakin elämä, mutta lapsen hädässä nämä naiset unohtavat omat ongelmansa ja tekevät kaikkensa lastensa eteen. Täten television naiskuva painottaa osittain individualistista ihannetta kuvatessaan äitien omaa elämää sekä parisuhdetta, mutta välillä heijastuu myös altruistinen ihanne lasten ongelmia ratkottaessa. Television äitihahmoja voisi kuvata Katvalan (2001) korostamien poissaolojen ja läsnäolojen kautta. Kiireiset uranaiset eivät ole koko ajan kotona ja he pyrkivät sovitteluun uraansa ja muita ihmissuhteitaan perheensä aikatauluihin. Äidin kiire ja poissaoleminen kotoa näkyy uskomuksien ja toiveiden kautta; omaiset toivovat äidin läsnäoloa. Ongelmien purkautuessa poissaolevasta äidistä tulee kuitenkin läsnäoleva, lapsilleen omistautunut, kykenevä kasvattaja sekä hoivaaja.

”Muute ne on aika etäsiä, mut sit jos sillä (lapsella) on joku ongelma, ni minä olen hänen äitinsä ja puolustan häntä aina.” (Jeena)

Yleisesti äidit nähtiin etäisiksi rahan, ruoan ja vaatetuksen antajiksi. Heidän paikalleen olivat nousseet kaverisuhteet. Ziehe (1991) ja Beck (1992) korostavatkin nyky-yhteiskuntaa uusien sosiaalistajien aikakautena. Muun muassa vanhempien primaarisosialisaatio jatkuu melko nopeasti kavereiden, medioiden ja kulttuuriteollisuuden avulla sekundaarisosialisaationa. Kavereiden mielipiteet koetaan

nuoruusiässä usein vanhempien näkemyksiä tärkeimmiksi (Dunderfelt 1997). Myös Katvalan (2001) havaitsema äitien poissaolo on yhteydessä television äitikuvaan. Naisten oma elämä, individualistisuuden korostaminen ja oman sosiaalisen sekä taloudellisen elämän turvaaminen on äideillä tärkeää perheen ohella.

"Kyllähä niitä vanhempia saatetaa esittää mut sitte ei tosiaankaan semmosina läheisinä." (Miia)

"Ja niitä ulkomaalaisiakii sarjoja kyllähä niinku ne sielä jossai taustalla on, mut ei ne oikei lähellä tai silleen." (Katja)

"Joskus juttelee vanhempien kanssa tai silleen tai jotai vie kouluun tai antaa rahaa tai jotai." (Tiina)

"Mut ne ei käy mitää semmosia henkeviä keskusteluja eikä mitää että ne (lapset) on vaa niitten kavereitten kaa vaa." (Miia)

Tytöt huomasivat äitiyden esiintyvän usein naishahmojen haaveissa. Biologisen kellon tikitys ja unelmat naisellisuuden täyttymyksestä heijastelevat myyttiä naisen epätäydellisyydestä ilman suvunjatkamista ja perhe-elämää. Muuan muassa Friedanin (1963/1967) mukaan naisen perustehtäväksi on ennen nähty lasten synnyttäminen ja kodin hoitaminen. Tämä näkyikin nyky-yhteiskunnassa erilaisin myyttien ja stereotyyppien viljelemisenä. Naiseksi tullaan vasta biologisen tehtävän suorittamisen jälkeen. Myös sinkkunaiset unelmoivat silloin tällöin lapsista ja rauhallisesta kodista idyllisen perheen kanssa yksinäisinä hetkinään. Katvala (2001) toteaa äitimyyttiin liittyvien uskomusten tulevan esiin juuri äidin sylin ja hoivan kaipuussa sekä unelmissa.

"Jollekii aina tulee vauvakuume ja sit se yhdessä tai kahessa jaksossa sitä haikailee.." (Jeena)

8.5 Television luoma kuva ihannenaisestä

Ryhmäkeskustelijoiden mielestä television välittämät ihannenaishahmot eroavat toisistaan naisten ja miesten perspektiivistä katsottuna. Ohjelmissa mieshahmot

ihailevat ja suosivat kauniita, hieman alistuvaisia tai vastaavasti villedä naisia. Kun taas naishahmot ovat usein kateellisia toisille kauniille tytöille ja pelkäävät jopa toisten iskevän oman miehensä. Tyttökaverukset puolestaan suosivat mukavaluonteisia ja älykkäitä oman sukupuolensa edustajia. Television ohjelmatarjonta on siis edelleenkin miehistä aspektia korostavaa. Naisen täytyy olla kaunis ja miehen mieltymyksiin suostuvainen. Näin ollen naisten ja miesten toiveet ovat hieman ristiriitaisia ja ne tuottavat ambivalensseja. Yhtäältä painotetaan passiivisuutta ja kauneutta (miehinen näkökulma), mutta toisaalta taas toimijuutta ja rohkeutta, jotka liitetään usein naisten aspektiin, mutta myös osa miehistä näyttää haluavan eläväisen naisen (Modinos 1999).

Otteet tyttöjen ryhmäkeskustelussa kertovat karun totuuden television välittämästä miesperspektiivin ihannenaisen mielikuvasta. Naisen täytyy olla ennen kaikkea kaunis ja seksikäs, jotta hän miellyttää miehiä. Täten teoria naisten ulkonäköruumiista statuksen nostajana ja pääomana pätee television välittämään naiskuvaan (Wolf 1996). Myyttisen ja stereotyyppisen naisen konstruointi koristeeksi ja viehättäväksi miesten miellyttäjäksi korostaa ulkonäön merkitystä luonteen ja saavutusten kustannuksella. Seksikkyys tuntuu ohjelmissa yhdistyvän suuriin rintoihin, kiinteään takapuoleen ja sulokkaisiin säääriin. Miehen haluavat katsettaan miellyttävän objektin, jolla kuitenkin on oma subjektiviteetti, mutta jota he voivat tarvittaessa muovata.

”Kaunis, aivan mieletön. (mieshahmojen ihannenainen tv:ssä).” (Tiina)

”No seksikäs ja isorintainen.” (Katja)

”Niä just, sellane kiva perseinen kuitenkin. Kaunis säärinen ja tietenkii saais olla sellanen menestyvä joku työpaikka.” (Tiina)

”Ei ne sano sitä et ne haluaa isorintaisen naisen, mutta ne kuitenkin aina ihastuu semmoseen hoikkiin, kauniisiin naisiin. Sit niissä on yleensä se, et joku kauhee, rumaks laitettu akka rupee niitä sitte vikittelee, no et hyihyi mee pois en tykkää susta sitte yhtää. Ja sit seki kyl ampuu vähä yli pinnalta.” (Aira)

Tavallisuus on yläasteikäisten tyttöjen mielestä lähes kiellettyä televisio-ohjelmissa. Naisten täytyy olla erikoisia, eksoottisia ja toisaalta myös persoonallisia. Vaatimus on oikeastaan ristiriitainen tiukan kauneushanteen kanssa, joka standardoi ihannenaisen mitat ja olemuksen. Toisaalta eri kulttuureihin ja niiden naisiin

yhdistetään tietynlaisia odotuksia ja myyttejä, joiden odotetaan toteutuvan käytännössä (Minha-ha 1995). Tuhmat ja aktiiviset tytöt tuntuvat saavan kenet vain haluavat.

”Ehkä ne (miehet) tykkää sillee omalla tavallaa sekopäistä, ei iha saa olla normaali, vaa semmosia villejä.” (Jeena)

”Jollai tavalla semmosia, pienellä tavalla ilkeitä, ei mitää semmosia hirveitä mammantyttöjä.” (Aira)

”Nii niissä pitää olla aina jotai erikoista.” (Isa)

”Esim joku erikoisen näkönen ihminen. Tässä Ally McBallyssa se Ling se on just semmonen eksoottinen, ehkä ne sen takia tykkää siitä ne miehet ja on iha lääpäällä siihe. Ku se on sellane vähä erilaisen näköne eikä normaali eikä muutenkaa normaali.” (Jeena)

Miehen ihannenainen on televisiossa tyttöjen mielestä hieman yksinkertainen ja miehen toiveisiin mukautuva. Persoonallisuuden ja erikoisuuden ihannoiminen sekä alituvan naisen korostaminen viestii yhteiskunnan postmodernista ajattelutavasta. Jallinoja (1991) kuvaakin nykyaikaa pluralistisena, jolloin rinnakkain ovat sekä perinteiset että uudet ajattelumallit. Henkilöhahmosta ja tämän persoonallisuudesta riippuen mies valitsee tarpeidensa ja toiveidensa mukaan joko villin tai alistuvan naisen. Walbyn (1990) mukaan osa miehistä haluaa säilyttää patriarkaalisen järjestyksen, joka on suonut miehille etuoikeuksia ja valtaa. Miehisen solidaarisuus järjestelmän purkamisen nimittäin vähentää miehen jo saamia etuja tasaamalla sukupuolten tasa-arvoisuutta.

”Semmonen mä luulen et antaa sille miehelle mahdollisuuden olla se kingi. Sitähä ne monet miehet ainakii telkkarissa jos kattoo ni haluaa että niitten varpaille ei astuta.” (Katja)

”Sitte mulle tuli mieleen et mies, et minkälaisen naisen se haluaa se mies siinä. Ni mulle tulee heti mieleen et blondi, ku ne blondit on just sellasia - anteeks- vähä tyhmiä. Sitte ne niin ku kahtoo et ne on hyvännäkösiä sillee ja mut ne on tyhmiä. anteeks taas. hehheee.. Kaikki kahtoo just et ne on tyhmiä, ei ne mitää tajua jos mä vähä kiksautan välillä jotai muuta naista ja tälle. naisen pitää olla vähä alempi arvoinen. tai sekii riippuu iha tyyplistä.” (Tiina)

Tytöt havaitsivat television ihannenaishahmoihin liitettävän perinteisesti ääri-feminiinisinä pidettyjä ominaisuuksia, kuten akkamainen höpöttäminen, romanttinen haaveilu ja prinssiunelmat sekä tunteista puhuminen. Miehet taas kuvataan heidän mielestään usein maskuliinisina tuppisuina, joilla teot kertovat sanoja enemmän heidän ajatuksistaan. Näin ollen stereotyyppit ja myytit naisen puhetavasta ja tunneperäisyydestä kahlitsevat usean ohjelman naiskuvan, kun taas miehet esitetään rationaalisina ja aktiivisina tekijöinä. Median monet representaatiot kuvastavat länsimaista dikotomia-ajattelua, joka jakaa maailman kaksinaapaiseksi vastakohtapareiksi, kuten miehinen-naisinen, järki-tunne, kulttuuri-luonne. Koivunen (1996) toteaaakin feminiinisyyttä ja naista määrittävän dikotomioissa miestä ja maskuliinisuutta negatiivisempia ja heikompia ominaisuuksia. Tosin ohjelman luonne ja tapahtumakonteksti vaikuttavat oleellisesti nais- ja mieshahmojen ominaisuuksiin.

”Ne (=naishahmot) on sellasia räkättäjiä, semmosia, jotenkii semmosia vähän höpöttäjiä ja.” (Katja)

”No naiset puhuu ainaki enemmän keskenään. Kyl ne osaa ne miehetkii sillee puhua siinä sarjassa sillee toisilleen vähä sillee omista jutuistaan.” (Tiina)

”Mut se on sillee tosi vaikeeta se puhe niile, ku ne naiset sitte pystyy helpommin avautumaan.” (Miia)

”No ne naiset on paljon romattisempia silleen nii.” (Miia)

”No nii on, miehet on semmosia et äkkiä nyt alta pois et pääsee nukkumaan et et tuleha akka nyt äkkiä tänne jörnii.” (Katja)

”Mut Roswellissa oli se saatto olla silleen et jätkät oli paljon romanttisempiakii, ne tuli ikkunan alle laulaa jonku orkesterin kaa. Kyl ne osaa siis. se riippuu iha luonteesta molempien, et mite ne käyttäytyy.” (Tiina)

”Niin se kyllä on, riippuu aika paljon luonteesta ja sarjasta.” (Katja)

Keskusteluissa ilmeni nais- ja mieshahmojen tunne-elämän eroavaisuuksia. Naiset kuvataan miesten silmänruoiksi, joita arvostellaan seksuaalisuuden ja kauneuden kautta. Mieshahmot eivät tyttöjen mielestä kovinkaan usein tunteile, vaan suuntaavat lähinnä seksuaalista haluaan naishahmoja kohti, kun taas vastakkainen sukupuoli juttelee ystäviensä kanssa henkevästi miehen ulkoisista sekä sisäisistä

ominaisuuksista sekä tunnustaa avoimesti rakkauttaan. Näin ollen ohjelmissa on havaittavissa naisten objektivoimista miesten katseen ja halun kohteeksi, joka on ristiriidassa naisten toiveiden ja unelmien kanssa. Televisio esittääkin sukupuolet toisilleen vastakkaisina ja jopa ristiriitaisina. Tytöt tuntuvat tulevan venuksesta ja pojat marsista.

”En mä tiää, jos rupee kuvittelee, et pojat rupee keskustelee jostai tytöistä, ni en mä vois ruveta kuvittelee et ne puhuu niinku nii henkevästi ku tytöt.” (Miia)

”Niinku tytöt et voi ei se on nii ihana tyyppi ja nii ihanat silmät.” (Tiina)

”No ne (=naiset) koko ajan sitä rakkauttaan tunnustamassa: Minä nyt rakastan sinua ja ukot vaa ööööö. Ne ukot ei oikei reagoi siihe mitenkää niinku.” (Jeena)

”Ja sit ne (=naiset) hehkuttaa hirveesti aina kavereilleen siitä.. No miehet on oikeen semmosia miesten juttuja kertoo ja naiset on silleen tyttömäisiä tai jotkut joissai amerikkalaisissa ohjelmissa.” (Isa)

” Semmosia arkipäiväisiä (=miesten juttuja) ihan tai sit ne on kato tipu kello kahdessa Katso mitkä utareet, aiai tuota haluaisin jörniä. Ja tytöt pitää just jotai pyjamabileitä ja hihittelee ja puhuu henkeviä pojista ja miehistä.” (Aira)

”Ja kokemuksista.. No just sillee hihittelee ja juoruilee keskenään ” (Isa)

8.5.1 Television luoman ja arjen naisihanteen yhteys

Kahdessa ryhmäkeskustelussa havaittiin television naiskuvan ja ihanteiden heijastelevan arjen käsityksiä. Tosin median välittämä kuva todettiin kärjistetyimmäksi, myyttisemmäksi sekä stereotypisemmäksi. Ziehe (1991) ja Beck (1991) uskovatkin medioiden kuvastavan arkea ja luovan sekä muovaavan myös sitä. Näin ollen televisio ja ihmisten sosiaalinen todellisuus ovat jatkuvassa vuorovaikutussuhteessa. Ne reagoivat ajan henkeen ja uusiin ihanteisiin, aatteisiin ja suuntauksiin. Esimerkiksi ohjelmat välittävät uusimpia trendejä, muotia ja aatteita, mutta myös yhteiskunnan sekä kulttuurin arvostuksia. Osa henkilöihahmoista on tehty helposti lähestyttäväksi ja niihin on myös helppo samaistua. Hahmojen arki saattaa muistuttaa omaa elämää, varsinkin suomalaiset (kotimaiset) sarjat kuvaavat suhteellisen todellisia kulttuurimme tilanteita

ja käytänteitä, mutta myös ihmistyyppejä. Amerikkalaiset nuorten sarjat kertovat samankaltaisista ongelmista ja elämäntilanteista kuin ne, joiden kanssa useat länsimaalaiset nuoret kamppailevat itsenäistymisprosessissaan.

” Kyl kai niillä jonkii näköne yhteys on, mutta telkkarissa se on hyvin, voitaisko sanoo et kärjistettyä ja tommosta. En mä usko, et niin ku joka tilanteessa vois samaa olla, vähä harvemmassa tilanteessa.” (Katja)

”No jotkut, esim Salatuissakii saattaa olla jotai sen tapasia tyyppejä iha oikeesti olemassa jossai Suomessa tai joku saattaa olla samantapane ihmine tai sitte Roswellin Liz saattais olla.” (Tiina)

Television luoman naiskuvan täydellinen kauneusihanne sotii tyttöjen mielestä arjen tavallisuuden sallimista vastaan. Keskustelijoiden mukaan arjessa arvostetaan yleensä luonnetta ulkoisia ominaisuuksia enemmän. Myös ulkonäön variaatio on suurempi ja standardoimattomampi kuin medioissa. Monet naistutkijat (muun muassa Wolf 1996, Friday 1998 jne) puolestaan toteavat arjen kauneusihanteiden olevan lähes yhtä myyttisiä, kapeita ja stereotyyppisiä kuin medioissakin. On kuitenkin huomattava, että yksittäiset mielipiteet eroavat usein mainstream- ajattelusta. Toisaalta tyttöjen kommentit voivat heijastaa myös sitä, että yhteiskunnan kauneuskäsite on laajentunut arjessa, muttei välttämättä samassa mittakaavassa televisiossa.

”Tietenkii ne telsus kattoo just sitä ulkonäköö. Yleensä se silleen sisin on kuitenkin tärkeintä, voiha joku semmone pyöreähkökii olla tosi kaunis, jos taas korostan sitä et kauneus on katsojan silmässä, et just joku on hirveen nätti ja joku taas hirveen ruma tai sitte nii.” (Tiina)

Aronowitz & Giroux (1991), Beck (1992), Jallinoja (1991) ja Ziehe (1991) sekä monet muut tutkijat ovat huomanneet nyky-yhteiskunnan monimuotoisuuden, pluralistisuuden sekä moniarvoisuuden ja – äänisyyden korostamisen. Erilaisuus, erottautuminen, kansainvälisyys ja yksilöllisyys ovat avainsanoja sekä arjen että television todellisuudessa. Myös ryhmäkeskusteluissa nousi esiin ohjelmien hahmojen erilaisuus ja sen avoin näyttäminen. Näin ollen marginaalisten ryhmien, kuten lesbojen,

vammaisten ja tiettyjen etnisten ryhmien representaatiot pyrkivät näyttämään erilaisuuden rikkautena ja voimavarana. Toisaalta ajankohtaiset teemat ja keskustelut suosikkiohjelmissa voivat lisätä myös katsojien määrää ja lehtien palstojen kirjoittelut ovat ilmaista mainosta ohjelmille.

” No nythä o tullu aika paljon tai no ei aika paljon, tää ei kyl liity perheeseen mitenkään, mut yhtäkkiä nii joka jaksossa on joku homo tai lesbo ja joka jaksossa on yleensä joku ulkomaalainen, tummaihoinen tai muuten erilainen sillä tavalla niinku et yritetään olla et ei vois sanoo että se ois mitenkää rasistinen tai et siinä ei näytetä. ja joka jaks.. ja nyt on niinku . Et niissä on nyt joku erilaisuus teemana.” (Aira)

Toisaalta tiettyjä yhtäläisyyksiä voidaan huomata ulkomaalaisissa ja suomalaisissa nuortensarjoissa. Merkkivaatetus ja tietyt brändit, kuten Nike, Adidas, Coca cola jne ovat näkyvissä lähes kaikissa länsimaalaisissa ohjelmissa. Naomi Klein (2001, 120-122) kuvaakin globaalia teiniä, joka kuluttaa ”kehittyneissä ja kehittyvissä maissa” samanlaisia logoja maiden rajoista huolimatta. Keskiluokan nuoret katsovat samoja suosikkiohjelmia sekä elokuvia ja kuuntelevat samoja artisteja muun muassa Amerikassa ja Euroopassa. Esimerkiksi Roswell, Ally McBeal ja Simpsonit ovat saaneet ihailijoita lähes kaikkialla länsimaissa, jonne ohjelma on tuotu esitettäväksi.

9 TELEVISION NAISKUVAN YHTEYS TYTTÖJEN KÄYTTÄYTYMISEEN JA ARKEEN

Ryhmäkeskusteluissa tytöt kertoivat, ettei television naiskuva vaikuta kovinkaan paljon heidän sosiaaliseen todellisuuteensa. Käytyäni aineistoa läpi uudestaan ja uudestaan lukemalla, huomasin kuitenkin keskustelijoiden lipsahdusten perusteella heidän toiveidensa, unelmiensa ja käyttäytymisensä olevan jollain tasolla yhteydessä median luomaan sekä heijastamaan naiskuvaan. Esimerkiksi kapean kauneushanteen kritisoiminen ja halveksiminen on ristiriidassa alemmuuden tunteen ja samankaltaisuuden halun kanssa. Näin ollen samaistumiskohteet eivät aina ole tietoisesti valittuja, vaan kulttuurin konstruktioit ja ihannenormit ovat porautuneet ihmisten alitajuntaan ja niitä voidaan vastustaa.

Laiho (1996, 71-73) toteaaakin etteivät naiset samaistu muoti-, mainos- ja elokuvien naisihanteeseen niin helposti kuin on kuviteltu. Medioiden naiset ilmentävät hyvin kapeaa ja vaihtoehdotonta muottia, jota muotiteollisuus määrittelee. Nyky-yhteiskunnan tytöt ovat tottuneet olemaan suhteellisen kriittisiä ja aktiivisia subjekteja, jotka tekevät itse omat valintansa. Laiho (1996, 78) korostaakin naisten omaa vastuuta ja mahdollisuutta horjuttaa miehisen katseen ylivaltaa sekä piintyneitä sukupuoliin liittyviä asenteita.

Walters (1995, 32-35) uskoo, että medioiden kuvat heijastavat vallitsevia sosiaalisia normeja ja ihanteita. Hän lisää näiden tiedotusvälineiden myös luovan ja välittävän erilaisia sosiaalisia ja kulttuurisia viestejä sekä merkityksiä, mutta myös sosiaalistavan ihmisiä niihin. Mediaa voidaankin pitää tärkeänä sosiaalisen ja kulttuurisen perinnön siirtäjänä nyky-yhteiskunnassa. Nämä käsitykset, varsinkin sukupuoliä koskevat näkemykset, ovat kuitenkin usein todenvastaisia ja vääristyneitä.

9.1 Muoti ja trendit

Tytöt hankkivat välillä tietoisesti samantapaisia vaatteita, kampauksia tai meikkityylejä kuin television suosituilla naishahmoilla. Televisio välittää tyyli tietoa ja muotivinkkejä koko ohjelmatarjontansa kautta. Varsinkin suomalaisnuorten suosikkisarja *Salatut*

elämät kuvaa nykyajan elämää ja myös trendejä Helsingin seudulla. Nuorten näyttelijöiden, kuten Salattujen elämien Miian, Siljan ja Aamun vaatus vetoaa yläasteikäisiin katsojiin. Rahan puute koettiin esteeksi hienojen vaatteiden ostelulle. Myös musiikkivideoiden imago, räväkkyys ja mielikuvat saavat tytöt ostoksille. Miia on ostanut esimerkiksi samanlaiset bikinit kuin Tyrävyön musiikkivideossa on eräällä nätillä työllä. Hän perustelee ostostaan hyvällä musiikilla, mutta myös bikinitytön ulkonäöllä ja suosiolla.

”Pakko saaha.” (Aira)

”Just jotai vaatteita.” (Isa)

”Jos on jotai Miianki vaatteita et haluaa tuommosen... Ni kattoo et sillä oli hienot vaatteet et semmosen vois haluta.. Kattoo et tuollapas oli hienosti hiukset tai jotai. Mut en mä mitää rupee et ai ku tuo oli kivasti siel telkkaris et pitääpäs huomenna laittaa samalla tavalla heti, ei kuitenkaa iha niin ku niin kauheesti.” (Aira)

” Ehkä sieltä jotai vaatetta tai jotai kampauksii.” (Jeena)

” Et tommone ois hieno. (Aira).

”Et vois käyä ostamas jotai” (Jeena)

Tytöt eivät kuitenkaan palvo naishahmoja suurina esikuvinaan, joita voisi matkia muodin esikuvina tai käytösmalleina. Vain itseä miellyttävät ja itselle sopivat vaatteet, kampaukset ja meikkaustyylit huomioidaan. Täten tytöt ovat ainakin ulkonäkönsä suhteen aktiivisia ja kriittisiä neuvottelijoita sekä tyylittelijöitä, joita Giddens (1995) ja Lash (1995) painottavat postmodernissa yhteiskunnassa selviytymiskeinoina. Toisaalta ulkomaalaisten naishahmojen vaate- tai hiustyylien kokeileminen on eräs Kleinin (2001) painottaman globaalin nuoren tuntomerkki, jolloin monet nuoret ympäri maailmaa käyttävät samanlaisia vaatteita, meikkejä, hiustyyliä jne vallitsevien muotien mukaan.

”Nii kyl niistä saa kuitenkin sellasia muotivaikutelmia. Mä en yleensä hirveesti seuraa muotia, mä ainakii tykkään pukeutua mite mä haluan tai minkälaiset fiilikset on et mä en hirveesti pukeudu, et aha nyt tarttee olla tollaset

nahkahousut, mä ostan heti huomenna sellaset tai muuta vastaavaa. Jotai pientä tientenkii voi ehkä sillee et välillä.” (Jeena)

”Sitte mun kaveri kysy kerran multa et onks mulla jotai esikuvaa ja mä rupesin sit iha miettimään onko mulla esikuvaa, mut mulla ei oo esikuvaa. Mä en osaa sillee niinku, pitää olla omanlainen. Mä en osaa, vaikka mä silleen niinku jotai tulee niinku et toiha on samantapane ku mä tai sillee niinku vail Ally. Samanlaisia ajatuksia ja. No esimerkiks joissakii miesasioissa välillä vähä kömmähdyksiä , mut välillä vähä onnistaakii. sitte niinku määki oon nii höperö ja sitte kaikkee hauskaa tapahtuu.” (Tiina)

Tytöt toteavat kiinnostavansa huomiota enemmänkin ulkonäöllisiin seikkoihin ja kokeilevansa muun muassa erilaisia uusi kampaus- ja meikkaustyylejä. He toteavat television välittävän uusinta muotia ja trendejä. Muun muassa Aira ja Jeena havaitsevat suosikkisarjojen hahmojen pitävän huppumuodikkaita vaatteita päällään, jotka ovat ihan ”viimesintä huutoo”. He kertovat saavansa tietoa myös muiden ihmisten tyyleistä. Ohjelmia seuraamalla saa myös tyyli- ja uutuusvinkkejä. Naishahmot sonnustautuvat ajan hengen mukaisiin vaatteisiin, kampauksiin ja meikkeihin. Aktiivisina tyyllittelijöinä tytöt kuitenkin kokeilevat vain oman tyyliinsä ja makunsa mukaisia trendejä. He eivät ole pinnallisia muotioikkujen seuraajia, vaan oman imagonsa täydentäjiä.

”Tai ehkä niihi enemmänki niihi kampauksiin ja tämmössiin kiinnittää huomiota.. Ja ulkonäköön, että mitenkä on vaikka luopparit laitettu. Mut emmä rupee sillee niinku Esim Ally McBealissa et ruvetaa papiljotteja päähä tunkemaan ja mennää vaa kouluun.” (Jeena)

”Et ottaa sillee mallia telkkarista, et tuo on hyvä, sitä vois vaikka koettaa.” (Isa)

”Ei sillä tavalla oo niin ku niin kiinni siinä jutussa että ois jääny siihe koukkuun ja tekis aaah tuolla vaikka Allylla on housuissa kapenevat housut lahkeet, ni en nyt sen takia todellakaa laittais mitää semmosia trikoita kouluun. Ja jos on jotai, mistä ite tykkää ni se vaatii kyl et niistä pitää ite tykätä. Et en mä laita mitää ihmevaatteita sen takii päälle et ois samanlainen itekkii.” (Aira)

Toisaalta trendeissä ja muodeissa on sarjan tuotantomaasta ja luonteesta riippuen suuriakin eroja. Esimeriksi amerikkalaisia saippuasarjoja kritisoitiin niiden vanhahtavasta ja ylellisestä muodista sekä liiallisesta meikkaamisesta. Myös ruumiin muodon erilaisuus ja painoihanteet vaihtelevat kulttuurista toiseen. Tytöt ovat kasvaneet suomalaisessa ympäristössä, missä äärimmäinen keinotekoisuus ja ikuisen nuoruuden ideologia eivät vaikuta samassa mittakaavassa kuin Amerikassa. Täten oman elämiskonteksti on yhteydessä samastumis- ja erottautumishaluun.

” No ainekii ku kattoo niitä vaatteita ni mieltii et onpas törkeet, en kyl itse laittas ikinä päälle ja joihinkii niin ku kattoo jotai et toivottavasti mä en oo ikinä ton näkönen tai toivottavasti mä en oo ikinä tommonen (amerikkalaiset saippuasarjat) ja joihinkii sitte niin sanotusti saattaa samaistua.. (suomalaiset sarjat).. No kyllä se ehkä niitä värejä, mutta jos kattoo ulkomaalaisia ohjelmia ni en mä ainakaa vois aatella et mä laittasin samoja vaatteita ku siellä mun päälle, koska a) ne ois aivan järkyttäviä mun päällä ku mä oon nii eri muotone ja b) täällä tulee muoti vasta ni jäläkee että semmoset ei välttämättä oo täällä nii in.” (Katja)

Joskus sarjojen tavarat ja trendit toimivat esikuvina tai innostuksen liikkeelle panijoina. Muun muassa Salattujen elämien Saku Salinin potkulauta on nuorten puheiden mukaan aikaansaanut potkulautavillityksen nuorten keskuudessa. Tällöin televisiosarjat toimivat eräänlaisina trendien mainostajina ja luojoina. Muun muassa tietyt vaate- ja ruokalafirmat sponsoroivat tiettyjä nuorten ohjelmia ja näyttelijöitä. Tällöin television hahmot ovat mukana luomassa trendejä antaen niille konkreettiset kasvot ja imagon.

” ja meikkis sitä Sakun potkulautaa himoitsee, se on ihana! ” (Jeena)

Televisio-ohjelmien perusteella osa keskustelijoista oli löytänyt itselleen myös mielenkiintoisen harrastuksen. Varsinkin nuortenohjelmat välittävät muoti- ja in- lajeja suuremman yleisön tietoisuuteen. Harrastukseen voidaan liittää tietynlainen elämäntyyli, imago ja tietysti varusteet, joita voidaan samalla mainostaa. Miia on innostunut Tae Kwon Dosta television antamien tietojen pohjalta, kun taas Tiina

kiinnostui musiikkivideoiden vauhdikkaasta tanssista Break Dancesta ja Katja joogasta. Tytöt toteavatkin ohjelmien motivoivan ja innostavan tiettyihin harrastuksiin. Erityisesti nuorille suunnatut musiikkivideot - ja mainokset saavat keskustelijat joskus hurautamaan tiettyihin trendeihin ja tuotteisiin. Mutta nuorten ohjelmien piilomainontaa ei kuitenkaan voi sivuuttaa.

”Tae kwon do. Telkkarista tuli sillee semmone joku itsepuolustusjuttu, et siinä niinku kerrottiin Tae Kwon Dosta ja sitte mä menin semmoseen ja siellä oli ihan hauskaa.” (Miia)

”Mulla tuli Break dance, mut se jäi vähä ku mulla oli nii huono kunto ni se vähä jäi. Mä aion taas alottaa. No jotai esim. Bomb Funkin musiikkivideoissa ne pyöri sillee tai kieri. näytti tavallaa hauskalta, jännälle.” (Tiina)

”Mä katoin kerran ohjelman joogasta ja mä aattelin ai että sinne joogaan ois kiva lähtee, mut sitte ku mää tota katoin videon siitä, mä lainasin kirjastosta videon ja se oli iha järkyttävän näköstä, ku ne saatto yhellä käellä, ne oli iha solmussa. Mää aattelin et joo, enpähän taia lähtee sittenkään. Siihe jäi se. Mut ei niin ku muute oo oikeesti mihinkää niin ku sillee, jotku mainokset on, mihin mä oon höyrähtäny mut ei silleen muuta. Mainoksiin höyrähtää aika helposti.” (Katja)

Tyttöjen suhdetta television naishahmoihin leimaa vahva ambivalenttisuus. Yhtäältä he kritisoivat ahdasta naiskuvaa, mutta toisaalta he peilaavat itseään television ulkonäköstandardeihin. Keskustelijat haluavat yhtäältä erottautua ja toisaalta samaistua hahmoihin. Varsinkin vampeiksi kuvatut naishahmot ällöttävät tyttöjä. He eivät halua tulla samanlaisiksi, vaan olla suhteellisen tavallisia. Tässä voi taustalla olla oletus tytön maineen varjelemisen tärkeydestä ja television mystisestä kuvasta, jossa paha tyttö saa aina palkkansa. Ryhmäkeskustelijat ovat saaneet tietynlaisen kuvan siitä, mitä he eivät ainakaan halua olla. Joidenkin sarjojen luonne voi siis olla opettavainen tai jopa moralisoiva. Sarjat välittävät kulttuurista ja yhteiskunnallista kuvaa siitä, mikä on hyväksyttävää ja suotavaa ja mikä taas ei.

”No siinä tulee ainakii se et tollaseks mä en ainakaan halua. Niin ku haluais löytää sen oikean niin ku melkei heti, ei halua hyppiä sängystä sänkyyn. (Miia)

”Ja siitä saattaa paljon ottaa korvan taakse et noiha mä en halua tai aio ees tehdä, se o iha tyhmää et tai et pitää tehdä järkevämmin tai.. Saattaa osalle olla joku vihje tai sitten ei.” (Tiina)

”No joskus joo, mut sitte saattaa ihailta, mut sitte saattaa tulla sellasia et miksköhän se sitte elää tolla tavalla että mitä siinä on pohjalla, et minkä takia se ei rauhota ja oo vaan siellä kotona. Ni sitte rupee miettii et haluankohan mä sittenkää tuommosta samanlaista elämäntapaa, onko se nii ihailtu ja arvostettu, mut kyl sitä ihailee.” (Katja)

Hahmojen elämäntapa ja –tyyli saavat tytöt miettimään hahmojen sekä itsensä valintoja elämässä. Tyttöjen mielestä hyvät ohjelmat herättävätkin kysymyksiä ja suhteutuvat jollain asteella omaan arkeen. He erottavat aika selkeästi ideaalin ja ihannoidun tilan ja omat mahdollisuutensa ja halunsa toisistaan. Täten heidän maailman- ja minäkuvansa on ainakin osittain suhteellisen realistinen. Keskustelijat kuitenkin vertailevat, suhteuttavat ja peilailevat välillä omia elämiään television hahmojen toimintaan.

Keskustelijat toivat myös tietyt trendit ja muodit esiin sarjojen teemojen osalta. Vanhat tabut poistuvat ja asioista uskalletaan puhua niiden oikeilla nimillä suorasukaisesti. Useassa sarjassa kuvataan yhteiskunnallisia ja yksityisiä keskusteluja pinnalla olevista aiheista, kuten vähemmistöseksuaalisuudesta, etnisyydestä ja sinkkuudesta. Esimerkiksi Miia toteaa jokaisen nykysarjan sisältävän pakollisen homouden, lesbouden, kansainvälisyyden ja suvaitsevaisuuden käsittelyn, jotta sarjaa ei leimattaisi ahdasmieliseksi tai vanhanaikaiseksi.

”No ennen oli kauheesti kaikkee semmosia myyttejä ja et niistä ei silleen puhuttu, nyt niistä asioista on ruvettu puhumaan ja tvki on ruvennu niitä viestittämään siis sillä tavalla että no opetusmielessä niin tota se on hyvä et niistä puhutaan” (Tiina)

” Et ne ei oo vaa semmosta niin ku hiljasta et kukkaa ei puhu niistä mittää vaik kaikki tietää kuitenkin et se on olemassa, mutta musta on tosi hyvä, että kaikesta homoudesta ja semmosesta puhutaan.” (Katja)

9.2 Ihannemitat

Walters (1995, 78) myötäilee Hallin tulkintaa kolmesta eri katsojapositionista. Tällöin vaihtoehtoina ovat mediassa vallitsevan ideologian hyväksyminen, neuvoteltu lukeminen sekä vastalukeminen (oppositional reading). Dominoivan aatteen sulattaminen painottaa tuottajien luomia representaatioita hyväksyttävänä ja oikeina. Neuvottelua käyvä katsoja näkee median ideologian viitekehyksen suhteellisen oikeaksi, mutta kritisoi joitain sen osasia. Oppositionaalinen henkilö puolestaan kritisoi koko median ideologiaa vääristyneeksi. Yläasteen tyttöjen tulkinnat median naiskuvasta ja sen mielekkyydestä kuuluvat neuvottelevien ja vastustavien katsojien joukkoon. Keskusteluissa kritisoitiin erityisesti tiukkaa naiskauneuden standardoimista. Tytöt kokivat television välittämän ikuisen nuoruuden, laihuuden ja kauneuden ideologian olevan ristiriitainen arjen todellisuutta ja heidän omia arvostuksiaan kohtaan. Keskustelijat hyväksyivät kuitenkin osan television naishahmoista, kuten laajentuneen luonne- ja käytöstyypittelyn. Näin ollen he eivät kyseenalaista kaikkea tämän median tuottamaa kuvaa.

” Ei sitä et pitäis joku tavallisten ihmisten olla. Totta kai siinä voi olla nättejä, ku oha meissä, meissäkii tavallisissakii nättejä ihmisiä täälläänän mut silleen niin ku enemmän et ei olis kaikki semmosia (=täydellisiä). Ja totta kai niitten pitää olla meikattuja tai en mä sitä sano et tarvii nii ku olla naama punasena kaikki finnit hohtaa naamassa ei tartte mennä mihinkää telkkariin. Että pikkasen ois sellasta tavallista.” (Aira)

Medioiden välittämät kieroutuneet ihannenaisen mitat saivat paljon kritiikkiä osakseen. Keskustelijat halveksivat ja harmittelivat anorektisten silikonirintaisten naisten ihastelua ja täydellisyyteen pyrkimistä. Tytöt olivat itse enemmänkin luonnollisen kauneuden ja normaalivartalon kannalla. Medioiden tuottama ihannekuva on kuitenkin sisäistynyt tyttöjen pohtimiin yleisiin kauneuskäsityksiin. He kertoivat tuntevansa alemmuutta, katkeruutta sekä kateutta katsoessaan television täydellisiä naisia, vaikka ensin kyseenalaistivat keinotekoisuuden. Täten tytöt kokevat suurta ambivalenttisuutta television välittämää naiskuvaa kohtaan. He kritisoivat kapeaa naiskuvaa, mutta paine täydelliseen ulkonäköön heijastuu kuitenkin arkeen. Television

nainen on mystifioitu ja nostettu jalustalle (Friedan 1963/1967). Kauneuden myytit kirkastavat naiskuvaa ja tuomitsevat epätäydelliset naisvartalot rumiksi (Wolf 1995). Oman vartalon ja ulkonäön peilaaminen medioiden maskuliinisesta perspektiivistä luotuihin kaunottariin saa omista arvostuksista huolimatta itsen tuntumaan riittämättömältä ja jopa rumalta.

” No kyllä sitä kattoo ku ois laihempi, voi ku ois laihempi, mutta sitä vaa toivoo.” (Katja)

” Nii et ei sen eteen kuitenkaa rupee tekemää mitään.” (Miia)

” Jos yrittääki, ni ei se auta.” (Tiina)

” Et ei minnekää lähe kauheellee himolenkille sen takia. ” (Katja)

Kauneuden myytti on syöpynyt tyttöjen alitajuntaan ja osaksi tietoisuuteenkin. He haaveilevat vahvasti ajatuksen tasolla laihemmasta vartalosta ja välillä jopa laihduttavatkin. Ristiriitaiseksi tämän kaiken tekee nuorten tyttöjen jo valmiiksi hoikka vartalo, jota heidän mielestään täytyisi laihduttaa. Johansson (2001) toteaaakin naisten ajatusmaailmoja hallittavan hoikkuuden tyrannialla ja itsekontrollin ihannoimisella, joka ajaa nuoret tytöt jo varhain pohtimaan omaa ruumistaan ja sen koon hyväksyttävyyttä. Vaikka ruumis ei olisi vielä lopullisesti muotoutunutkaan aikuismaiseksi, valittavat tytöt lihavuuttaan. Heidän minäkuvaansa ja ruumiinsa tarkastelua vaivaa selkeästi jokin vääristymä, joka saa laihaan tytön sanomaan sekä kuvittelemaan itseään lihavaksi. Nykyinen kulttuuri korostaa jatkuvaa vartalon muokkaamista ja kontrolloimista, jolloin kehosta tulee projekti, joka ei ole koskaan valmis. Aina voit olla laihempi, kiinteämpi tai lihaksikkaampi.

” Ehkä sitä tulee ite tavallaan katkeraks ku kaikki on niin täydellisiä ja kauniita ja sillee laihoja eikä mitää vikoja, sitte ku ite ei mikää iha täydellinen oo, menee peilin eteen ja kattoo.” (Jeena)

” Nii just kivat sulle.” (Aira)

” Tulee sellane masentunu olotila niinku. ” (Jeena jatkaa)

” Vaikkei oikeestaan sillee aattele mut nii että kuitenkin on semmone pieni masis.” (Jeena lisää)

Television representaatio ja korostaa täydellisyyttä, joka on arjessa lähes mahdoton saavuttaa. Tällöin tytöt tuntevat itsensä riittämättömäksi. Paradoksaalista on Jeenan toteamus masentumisesta ideaalin naiskuvan vuoksi, vaikkei ”oikeestaan” edes ajattele naisten olevan niin täydellisiä paksuine meikkikerroksineen, silikoneineen ja trimmattuine vartaloineen. Kauniiden ja täydellisten ihmisten esittäminen saa tytöt kuitenkin tuntemaan katkeruutta, masennusta ja alemmuutta. Ihannevartalot viestivät onnesta, menestyksestä ja hauskuudesta, vaikka ovatkin itse asiassa tiukan kurin ja tuskan takana. Äärimmillään itsen peilaaminen ja vertaileminen naishahmoihin johtaa laihduttamiseen sekä syömishäiriöihin niiden vääristyneen ja keinotekoisien kauneusihanteiden takia.

9.3 Käyttäytyminen eri tilanteissa

Television välittämän kuvan ja arjen yhteys koettiin käyttäytymisen osalta vähäiseksi. Suoraa mallia ei kukaan tunnustanut edes ottavansa. Sen sijaan samantapaiset elämäntilanteet nuorten sarjoissa ja tyttöjen omassa elämässä, yhteiset ongelmat tai ilot olivat sovellettavissa toisiinsa. Ohjelmista saa ratkaisuvaihtoehtoja ja mahdollisia malleja, joita voi sitten itse muokata omiin tarkoituksiinsa sopiviksi, mutta valmiita vastauksia media ei keskustelijoiden mielestä tarjoa. Esimerkiksi Isa totesi joidenkin sarjojen tarjoavan iskuvinkkejä tai keskustelun avauksia, mikäli on kiinnostunut jostain pojasta eikä tiedä kuinka häntä lähestyä.

”Ja voiha siitä kattoo et tolla on tommone ongelma ja mulla on vähä samanlainen. Pitäsköhä hommata samalla tavalla, yrittää ratkasta joku. Mutta harvemmin minä silleen niiden käytöksestä otan mitää suoraa.” (Aira)

Iän ja sukupuolen koettiin olevan yhteydessä television ja arjen yhdistymiseen. Tytöt uskoivat nuorempien lasten ja myös leikkimielisesti poikien olevan alttiimpia mallintamaan näkemäänsä. Fiktion ja faktan rajan hämärtyminen voi heidän mielestään estää aikuisten avulla. Vanhempien tulisi selittää pienestä pitäen lapsilleen, mikä on oikeasti tapahtuvaa ja mikä ei. Ziehe (1991) uskoo kuitenkin julkisen ja yksityisen,

fiktion ja faktan rajojen häypymiseen television ja muiden medioiden läpätunkevuuden takia.

”Mä luulen et se on aika lailla silleen ihmisestä kiinni että osa saattaa hyvinkii varhain älytä et tää on vaa ohjelmaa, mut joillaki se saattaa mennä hyvinki pitkälle, varsinki pojilla.” (Katja)

”Ehkä sit ku ne aikuistuu.” (Tiina)

”Jotku ei aikuistu ikinä ja jotkii aikuiset miehetkii on vielä iha niin ku pikku kakaroita, sanotaa että ne ostaa lapsillee sen takia jotakii leluja, mikroautojakii, et ne saa ite kruisilla tai jonku sähköautoradan, et ne saa ite sillä leikkiä.” (Katja)

”Ja sitte riippuu iha siitä et onko kotona niinku kerrottu ees. Mulle ainakii mummo selitti aina joka sellasen vähä niin ku rajumman kohtauksen jälkeen et toi on niin ku vaa leikkiä, et ei sitä oikeesti tapahtunu.” (Miia)

Keskusteluissa havaittiin naishahmojen ulkonäkö- ja keskusteluvinkkien ohella television selkeä sivistysfunktio. Ulkomaalaisten sarjojen avulla voi oppia puhumaan paremmin englantia ja käyttämään erikoisia sanontoja. Tavallisissakin viihdesarjoissa käytetään sivistyssanoja ja opetetaan asioita. Televisio onkin Ziehen (1991) mielestä korvannut osan kouluopetuksesta, koska sen sanoma on mielenkiintoisemmin, koskettavammin ja tunteisiin vetoavammin esitetty.

”No ainakii ulkomaalaisissa oppii kieltä ja sillee lausumaan ja tekee niitä lauseita ja jotai. Et niistä on sitte koulunkii kannalta jotai hyötyä, jotai sivistyssanojaha ne aina käyttää ja jotai. Ei kyl tuu nyt mielee yhtää. Joskus ku sillo kauan aikaa sitte tuli Ruusunaika, ni siinä se Roope vielä laulo että solusolulima kuuluu kaikkiin aiotumallisiin ja blaablaablaa. sen mä muistan aina. Siitä oli hirveesti apua mulla biologian kokeessa, ku oli se kasvisolu ja siinä oli se tuma. Se jäi hirveen hyvin mieleen ja siitä oli hirveesti apua.” (Jeena)

9.4 Lentävät lauseet, puhetavat ja vitsit

Lentävät lauseet ja vitsit jäävät kiertämään nuorten suussa viihdeohjelmien katsomisen jälkeenkin. Samoille letkautuksille naureskellaan monta kuukautta jälkeenpäin ja ne voivat jopa linkittyä nuorten käyttämään sanavarastoon ja puhetapoihin suhteellisen pitkiksi ajoiksi. Vitsit liittyvät yleensä ajan henkeen. Tytöt korostivat Pulkkinen, Oh non ja Kummelin sketsien tarttuvuutta ja kliseytymistä. Vitsit ovat yllensä suhteellisen sukupuoleettomia ja niitä kerrotaan kavereille, jotka eivät ole katsoneet ko. ohjelmaa tai sitten niitä toistellaan sarjan katsoneiden kanssa.

”Sitte kyllähä ne kaikki Pulukkisen jutut ne lentävinä lauseina pyörii kaikkien suussa, mutta ei silleen et muistithan kattoo, et mitäs siinä tapahtu ja ei myös sillä tavalla.” (Katja)

” joo, ainaki Pulkkinen ja Kummeli oli kova sana” (Isa)

”Jonna ainenkii aina matki koko jakson uuestaa alusta loppuun asti tai mitä siinä tapahtu.” (Aira)

”No ottaa justinsa jonku niin ku kliseen vaikka niin ku Ulla niin ku se aina sitä lellukkaansa paapoo niin kauheesti ni jossai tuolla sitte saattaa kuulla sitte että Lellukkaa tai Lellu ku sehä o aina Ullalle Lellu tuo Ellu tuossa: et silleen tuntuu et taas on joku kattonu Salattuja elämiä. Sitä niin ku ottaa jonku lentävän lauseen, mikä lähtee.. Mut just jotku sellaset lentävät lauseet saattaa tulla sieltä (televisiosta). Jotai sellaisia roolisanoja”. (Katja)

Kaveriporukoissa setvitään myös suosikkiohjelmien tapahtumia, henkilöitä ja juonen käännteitä. Tytöt kertoivat joidenkin tuttaviansa puhuvan sarjojen henkilöistä kuin he olisivat todellisia henkilöitä ja hyviäkin tuttuja. Myös tässä näkyy julkisen ja yksityisen sekoittuminen ja rajan hämärtyminen. Televisio sarjojen hahmot koetaan tuttaviksi kuin kavereiksi, koska heidän elämäänsä seurataan intensiivisesti päivästä toiseen. Muun muassa Salattujen elämien henkilöt ja heidän tekemisensä herättävät laajempaa keskustelua esimerkiksi lehtien mielipidepalstoilla Sakun huumekekeilun ja Kallen homouden takia. Inhottavia henkilöitä haukutaan ja vihataan sekä puidaan yhdessä, kun taas miellyttäviä hahmoja suitsutetaan ja ihailaan. Tyttöjen keskustelut

liittyvät usein hyvännäköisten mieshahmojen tiirailuun tai mies- ja naishahmojen ulkonäön tai käyttäytymisen kritisoimiseen.

”Joo joskus puhutaa, mut kyllä sekii on iha idiootti et mite se voi olla semmone tai jotai semmosta mutta ei oikei mitää muuta.” (Katja)

” Jos ei oo kattonu jotai Salattuja ni kysytää kaverilta et mitä siinä tapahtu ja..” (Aira)

”Jotai et katoit sä eile sen, et voi et tapahtu joku hauska juttu.” (Tiina)

”Nii no kyllä aika vähäsen. Tai joskus määh niinku hei täähä on iha sama ku jossai telkkariohjelmassa tää juttu, mutta ei silleen.” (Katja)

Moni ei koe omassa arjessaan ja elämässään naisten ja miesten välistä vastakkainasettelua niin voimakkaana kuin medioissa se esitetään (Laiho & Ruoho 1996). Myös tytöt totesivat useiden sarjojen olevan stereotyyppisiä ja myyttisiä, varsinkin Oh non hauskuus perustuu yliyksinkertaistuksiin ja roolien vaihtoon. Siinä miehet näyttelevät feminiinisiä ihmisiä ja naiset ovat perimaskuliinisia. Naiseus kiteytyy tyttöjen mukaan tässä ohjelmassa höpötykseen ja sievistelyyn, jonka huipentumana toistellaan perinaisellista sano terkkuja- klisettä. Alla olevaan taulukkoon on koottu tyttöjen arjen ja television yhteyksiä tiivistettynä.

TAULUKKO 4: Television tuottaman ja välittämän kuvan ja tyttöjen arjen yhteys

Television tarjonta/representaatiot	Tyttöjen arki
Muoti, trendit	Meikki-, vaate-, hius-, ja harrastusvinkit, kokeilut
Hahmojen ongelmat, käyttäytyminen	Ratkaisuvaihtoehdot, vinkit, neuvot
Ulkonäköstandardit	Normien kritisointi ja silti peilaus itseän → katkeruus, masennus, alemmuus, itseinho
Informaatio	Kielitaito, sivistyssanat, muu oppiminen
Sketsit, vitsit, viihdeohjelmat	Lentävät lauseet, puhetaavat, vitsit, hahmoista puhuminen

9. luokkalaiset tyttöjen arjen ja television välisessä yhteydessä korostuvat trendeihin ja muotiin liittyvät asiat. Erityisesti ulkonäköön ja tyyliin: vaatetukseen, hiuksiin ja ehostamiseen otetaan vinkkejä lempiohjelmista. Tytöt painottavatkin televisiota muodin edelläkävijänä ja trendien tuojana sekä tuottajana. Osa keskustelijoista oli jopa saanut kipinän johonkin tiettyyn harrastukseen ohjelmien kautta. Median ulkonäköstandardit iskostuvat myös tyttöjen mieleen heidän kritiikistään huolimatta ja itsen vertaaminen täydellisiin naisvartaloihin aiheuttaa alemmuudentunnetta, masennusta, katkeruutta ja jopa itseinhoa. Hahmojen käyttäytyminen puolestaan tarjoaa ratkaisuvaihtoehtoja, neuvoja ja vinkkejä tyttöjen omiin ongelmiin ja vaikkapa flirttailuun. Viihdeohjelmien sketsit muodostuvat suusta suuhun kerrottaviksi lentäviksi lauseiksi, puhetavoiksi ja rallatuksiksi. Televisiosta voi myös oppia asioita, parantaa kielitaitoaan ja sivistystasoaan.

10 TULOSTEN YHTEENVETO JA TARKASTELU

10.1 Vääristynyt kauneusihanne tyttöjen peilauspintana

Ulkonäköstandardit ovat keskustelijoiden havaintojen mukaan hyvin tiukat. Naisen oletetaan olevan laiha, kiinteä, kaunis ja nuori. Hoikkuus yhdistetään edelleenkin menestykseen, mukavuuteen ja kaikkeen positiiviseen (muun muassa Johansson 2001), kun taas lihavuus linkitetään rumuuteen, laiskuuteen ja kaikkeen negatiiviseen. Kasvojen epätasaisuudet ja virheet peitetään meikeillä ja hiuksia korostetaan naiseuden kruununa. Loppusilauksen antavat muodikkaat, trendikkäät ja seksikkäät vaatteet, jotka tuovat esiin vartalon muodot ja kiinteyden. Naiskauneuteen liittyy monia myyttejä ja stereotyyppioita, joita ylläpidetään vartaloa jatkuvasti muokkaamalla. Tytöt toivovat lisää luonnollisia ja tavallisia naishahmoja, jotta täydellisyyden utopia murenisi edes hieman. Ulkonäkö- ja käytöskriteereissä on selviä kulttuurisia eroja. Amerikkalaiset sarjat painottavat suomalaisia enemmän äärimmilleen vietyä keinotekoista, supernuorekasta ulkonäköluomusta, kuten suuria silikonirintoja ja kapeaa vyötäröä sekä pientä, kiinteää takamusta. Suomalaiset ohjelmat taas esittävät luonnollisempia ja aidompia ihmisiä, jotka ovat yhteiskuntamme kontekstia vastaavia.

Tutkimukseni kuvaa ja erittelee emansipatoriskriittisesti 9. luokkalaisten tyttöjen ambivalenttista suhdetta television välittämään naiskuvaan. Keskustelijat tiedostavat naisihanteen vääristyneen ja keinotekoisien luonteen sekä kritisoivat sitä epäinhimilliseksi ja naurettavaksi. Kuitenkin he ovat sisäistäneet kauneuden normit ja myytit siinä määrin, että peilaavat sekä vertailevat omaa ruumistaan television täydellisiin, kontrolloituihin naisvartaloihin ja tuntevat itsensä riittämättömäksi. Tytöt potevat omien sanojensa katkeruutta, alemmuutta, masennusta ja jopa itseinhoa. Television välittämää kuvaa voidaankin pitää tietynlaisena peilauspintana, joka heijastaa kulttuurishistoriallisia arvoja ja ihanteita, mutta josta tytöt näkevät myös television ihannekuvan ja itsensä epätäydellisyyden.

Kauneuden ihannetta sisäistetään pienestä pitäen muun muassa medioiden välityksellä, sen omaksuminen tapahtuu siis osittain tiedostamatta. Tulosten perusteella tytöt eivät itsekään tuntuneet tiedostavan, että he peilaavat itseään ristiriitaisiin ja kieroutuneisiin, luonnottomiin ulkonäköstandardeihin, koska he kritisoivat ahdasta

naiskuvaa ja ihannetta. Oman vartalonsa vertaaminen medioiden naishahmojen muokattuihin vartaloihin kuitenkin paljastaa tämän kriteeristön sisäistämisen. Tytöt totesivat keskusteluissaan useaan otteeseen kiinnittävänsä huomiota enemmänkin ulkonäköön liittyviin tekijöihin kuin naisten käyttäytymiseen, luonteeseen tai puheeseen. Tämä voisi kertoa perinteisistä stereotyyppioista, myyteistä ja uskomuksista, jotka arvottavat naista lähinnä ulkonäön perusteella. Naisen status muodostuu ulkoisista seikoista. Perinteisestihän naisen on täytynyt olla viehättävä koriste, joka ulkomuodollaan viihdyttää ja miellyttää muita, lähinnä miehiä.

Ulkonäkökriteerit ovat myös käyttäytymistä tiukemmin tai ehkä paremminkin havaittavimmin määritellyt. Naisen tulee olla kiinteä, kaunis, hoikka ja nuorekas. Entisen huoraksi leimaamisen rinnalle ja tilalle on noussut läskiksi leimaaminen. Lihavuuteen liitettävät negatiiviset ominaisuudet ja nimittelemineen johtavat naisten ruumiiden sekä ulkonäön kontrolloimiseen. Lihavuuden pelko ja sitä kautta maineen sekä viehättävyyden menettämisen pelko tulevat esiin myös tyttöjen puheessa. Lihava on vähemmän nainen, vähemmän miesten mieleen, jopa vähemmän ihminen uskomuksien mukaan. Mikäli ulkonäkö ei ole kriteerien mukainen, on ihminen jotenkin epäonnistunut ja poikkeava. Nykyinen pinnan ja ulkonäön korostaminen kapeuttaa ja standardoi naisten ulkomuodon. Irtolisäkkeet, push up-rintaliivit, bottom up sukkahousut, korsetit ovat vain pieni, näkyvä osa tiukkaa ulkonäkönormistoa.

Toisaalta ulkonäön standardit ja ihanteet voidaan nähdä myös osaksi naisen käyttäytymistä. Ideaali ulkonäkö on oleellisesti yhteydessä tyttöjen käyttäytymiseen. Heidän toimintaansa kontrolloi lihavuuden pelko. Alemmuuden tunne, katkeruus ja itsen riittämättömyys voivat olla yhteydessä laihduttamiseen ja muuhun oman ruumiin kontrolloimiseen, kuten näppylöiden ja aknen välttämiseen, karvojen ajelemiseen, ruoan ja makean himon kieltämiseen. Ristiriitaiset kauneusodotukset kahlitsevat ruumiin nälkään, ahkeraan, aktiiviseen liikuntaan, epämukaviin vaatteisiin, rasvan kammoon ja kauneustyöhön. On kuitenkin muistettava, että jokainen ihminen on yksilö ja reagoi kauneusnormeihin eri tavoin, oman valintansa mukaan.

10.2 Naishahmojen käyttäytymisen variaatio

Television välittämä naiskuva voidaan tyypitellä Koivusen (1996) kuvaamaa madonna-huora -tyypittelyä laaja-alaisemmaksi, vaikkei naisihanne vieläkään salli naiselle samoja variaatioita kuin miehille. Uudet suosikkisarjat kuitenkin lisäävät tyttöenergian suitsutusta muun muassa lasten piirretty ohjelma Tehotyöt kertoo rohkeista, tehokkaista ja aktiivisista lainpuolustajista Pipasta, Papusta ja Poppanasta ja Aartenmetsästäjät – sarja kuvaa kaunista historian professori-aartenmetsästäjä naista. Toisaalta sarjat kuitenkin kuvaavat perinteisesti miehisiä toimintatapoja hyväksyttäväksi ja oikeiksi. Kun nainen/tyttö hyödyntää rationaalisuutta, voimaa, vauhtia ja lihaksia, tuloksia syntyy. Tunteet jätetään puolestaan lähes kokonaan huomiotta.

Tyypittelyn periaatteilla tyttöjen ryhmäkeskusteluista havaitut kategoriat: vamppi, hienohelma, sekoilija, kylmä-viisas nainen, äidillinen, tavallinen ja pyhimys painottavat kaikki naisen ulkonäköä ja kiinteyttä. Tosin ihanteissa on eroja, esimerkiksi vampissa korostuu miesten seksuaalinen ja eroottinen miellyttäminen seksikkään ja kauniin ulkonäön avulla, kun taas pyhimys on siveellisesti kaunis ja suloinen olento, joka tähtää kaikkien yhteiseen hyvään sekä onneen. Nämä naistyypit pukeutuvat ja käyttäytyvät hyvin eri tavoin hahmolleen sekä luonteelleen ominaisesti. On kuitenkin muistettava, ettei mitään täysin puhtaita kategorioita ole, vaan jaksosta ja juonesta riippuen naishahmot painottavat erilaisia ominaisuuksia. Esimerkiksi pyhimysmäinen Sunset Beachin Caitlin on myös äidillinen. Nämä naistyypit eivät myöskään ole ainoita television naishahmojen käyttäytymisen kuvaajia, vaan ne esiintyvät 9. luokkalaisten tyttöjen puheessa juuri tässä tutkimuksessa. Näistä tyypeistä kuitenkin huokuvat perinteiset stereotyyppit ja myytit naiselle sallitusta käyttäytymisestä sekä ominaisuuksista ja ne ylläpitävät dikotomioita maskuliinisen ja feminiinisen maailman välillä. Keskustelijat ovat huomioineet selkeästi perifeminiinisesti käyttäytyviä naisia; kuten hienostelevaa, jopa tekopyhää sievistelijää eli hienohelmaa, kieroilevaa vamppia, kilttiä pyhimystä ja lämmintä äidillistä hahmoa. Tavalliseksi tyypiteltä naishahmo voisi kuvata nyky-yhteiskunnan kultaisen keskietien arvoja ja siihen liittyviä sallivuus- ja suvaitsevuusnäkökulmia. Tavallisuus näkökulma on kuitenkin tiukasti sidottu kulttuuriseen kontekstiin sekä luultavasti myös ikään ja sosiaaliseen luokkaan. Suomalaisten sarjojen tavalliset naishahmot voivat olla muissa maissa kaukana ko.

kulttuurin tavallisesta naisesta ulkonäöltään, käytökseltään, luonteeltaan ja muilta ominaisuuksiltaan. Esimerkiksi amerikkalaisessa televisiokulttuurissa lähes meikitön, uurteensa ja ryppyensä kantava Ulla Taalasmaa –tyyppinen hahmo voitaisiin nähdä jotenkin kummallisena ja poikkeavana kaiken kauneuden ja nuoruuden ideologian keskellä. Katsojien omasta iästä riippuen naishahmojen käyttäytyminen nähdään omaan elämään ja siihen liittyvään tavallisuus käsitykseen sopivaksi. Esimerkiksi sukupolvien väliset erot voivat aiheuttaa väärinymmärryksiä ja vanhemmalle sukupolvelle tyypillinen käyttäytyminen voi näyttäytyä jopa koomisen tai naurettavana uuden sukupolven edustajille. Tämä toimii myös päinvastoin.

Naishahmojen tyypittelyn tekeminen on myös tietynlaisten stereotyyppien ja myyttien ylläpitämistä, koska naisten käyttäytyminen ja luonne ovat tällöin suhteellisen karrikoituja ja yleistettyjä. Mitään tyyppejään ei esiinny täysin puhtaasti, vaan usein ne ovat sekoitelmia toisista erilaisin ominaisuuspainotuksin. Yksilöllisyyttä korostavassa ilmapiirissä olisikin toisaalta parempi pyrkiä näkemään jokainen naishahmo yksilönä, jossa itsessäänkin tapahtuu muutoksia tilanteiden ja kehittymisen mukaan. Nykyisten tutkimusihanteiden valossa se on kuitenkin lähes mahdotonta, koska yhtäläisyyksien ja erojen etsiminen, tyypittelemine, kategorisoiminen sekä luokittelu ovat arvossaan.

10.3 Sukupuolen keinotekoisuus

Kulttuureittain vaihtelevat kauneus-, käyttäytymis- puhe- ja luonneihanne-erot kertovat sukupuolen konstruktio- luonteesta. Sekä biologisen että sosiaalisen sukupuolen tulisi olla aikakauden ja kulttuurin ihanteiden mukainen. Mikäli se ei ole sitä, on se muokattava hyväksyttävään ja suotavaan suuntaan. Näin ollen sukupuolesta tulee ja on jo tullutkin hyvin keinotekoinen ja muunnettavissa oleva ilmiö. Tämän tutkimuksen tulokset viittaavatkin selkeästi samaan suuntaan kuin monien nykyisten naistutkijoiden, kuten de Lauretiksen (1987) teorian sukupuoliteknologioista. Sukupuolta voidaan pitää performatiivisena, representatiivisena ja sosiokulttuurisena konstruktiona. Tällöin tiettyjä asioita ja käyttäytymistä, eleitä sekä ilmeitä toisteltaessa tuotetaan tietyille sukupuolelle ominaista käytöstä ja täten myös ko. sukupuolta. Nämä eleet, ilmeet ja toistot ovat erilaisia eri aikakaudesta riippuen. Esimerkiksi naishahmojen lisääntyneet

sekoilu- ja aktiivisuusmahdollisuus kertoo naissukupuolen passiivisuuteen kahlinnan murtuvan pikku hiljaa. Muun muassa mies- ja naisnäyttelijöiden sekoittamat sukupuoliroolit jaksavat naurattaa sketsiohjelmissa, mutta välillä televisiossa esiintyy ihmisiä, joista ei heti edes tiedä ovatko he naisia vai miehiä, kuten Amazonia-keskusteluohjelman Yazka, Drag queenit jne. Näin ollen sukupuolta voidaan tuottaa omalla toiminnalla ja matkia siihen liittyviä ominaisuuksia, esim. ulkoisia merkkejä: ulkonäköstandardit, pukeutumissäännöt, tyylit sekä puhe- ja käyttäytymisnormeja, mutta omasta luonteesta riippuu omaksuuko myös sisäisesti ko. sukupuolen ihanteet.

Julkisuuden ja yksityisyyden hämärtyessä mediasta on tullut ihanteiden ja arvojen tuottaja sekä heijastaja. Medioissa työskentelevät ihmiset tuottavat sukupuoleen liittyviä ilmiöitä. Eri ohjelmat ja katsojien idolit sekä inhokit yhdistelevät eri sukupuolille sopivia tilanteita, tapahtumia sekä ilmiöitä. Esimerkiksi Iiro Seppänen Show tuottaa kuvaa nuoresta, vapaasta, uskaliaasta miehestä, joka tekee mitä haluaa ja ylittää jatkuvasti itsensä sekä rajansa. Naisille suunnatut ohjelmat, kuten ihana aamu taas puhuvat enimmäkseen kauneudenhoitoon, ruokaan ja idoleihin liittyvistä asioista, niissä ei ylitetä itseä samalla tavalla, korkeintaan uskaliailla vaatteilla, meikeillä, kampauksilla sekä laihdutuskuureilla. Näin ollen sukupuoli rakentuu erilaisissa teksteissä, puheissa, käyttäytymisessä, lähes kaikkialla. Entinen, muuttumaton kuva sukupuolesta on kumoutunut sen representaatioluonteen ja performatiivisuuden vuoksi. Sukupuolta voi näytellä, jäljitellä, matkia, toistaa ja tuottaa. Katsojien omista arvoista ja ihanteista riippuu se, miten hän itse toistaa ja jäljittelee omaa sukupuoltaan.

10.4 Tutkimuksen luotettavuus ja yleistettävyys

Tutkimukseni ei pyri yleistettävyyteen, vaan television ja tyttöjen arjen sekä käsitysten kuvailemiseen, selittämiseen ja ymmärtämiseen. Ryhmäkeskustelun näyte on suhteellisen pieni (3 ja 4 hengen ryhmät) ja se kuvaa nimenomaan Pieksämäen maalaiskunnan tyttöjen käsityksiä. Tulokset voisivat olla hieman erilaisia kaupunkilaistyttöjä haastateltaessa. Toisaalta keskusteluun on varmasti valikoitunut aktiivisia ja oman minänsä tiedostavia nuoria, joiden minäkuva on suhteellisen kehittynyt. On kuitenkin muistettava, että 9. luokkalaisten keskuudessa esiintyy paljonkin yksilöllistä vaihtelua kehityksessä ja oman identiteetin työstämisessä. Olen

pyrkinyt kunnioittamaan tutkittavien omaa, subjektiivista ääntä, mutta on kuitenkin tiedostettava, että tutkijan omat arvot ja asenteet heijastuvat aina jollain tasolla tutkimuksessa. Muun muassa tutkimusongelmat ja niiden asetteleminen sekä metodien valitseminen on aina tietynlainen arvokysymys.

Mielestäni ryhmäkeskustelu sopii mainiosti tämän aiheen käsittelyyn. Pelkkä yksilöteemahaastattelu ei ole mielestäni riittävä, vaan se täydentää hyvin ryhmähaastattelua. Tulevaisuudessa olisi kuitenkin hyödyllistä tehdä keskustelu tutkijaparin kanssa, jolloin toinen voisi keskittyä puheenvuorojen merkitsemiseen ja toinen kyselemiseen tarvittaessa toisiaan täydentäen. Myös lempiohjelma-videonauhan näyttämistä voisi hieman harkita, sillä ensimmäinen ryhmä keskittyi lähes pelkästään tarkastelemaan videon pätkän sarjoja, vaikka yritinkin korostaa muitakin ohjelmia. Toinen ryhmä sen sijaan puhui vaihtelevasti monista, erilaisista lempiohjelmistaan ja niiden yhteydestä arkeen. Ryhmähaastattelun aineiston saturoitumisen varmistamiseksi olisi hyödyllistä käyttää vielä lisänä yksilöhaastatteluja.

10.5 Jatkotutkimushaasteita

Tutkimukseni pohjalta virisi paljon lisäkysymyksiä ja uusia mielenkiintoisia näkökulmia sekä teemoja muun muassa sukupuolen, iän, asuinpaikan ja eri medioiden suhteen. Haluaisin tutkia iän ja medioiden yhteyttä sosiaalisen todellisuuden rakentumisessa. Mielestäni eri-ikäiset ihmiset reagoivat medioiden hahmoihin ja viesteihin eri tavoin. Tämä tutkimus koski 9. luokkalaista tyttöjä ja heidän kommenttiansa sekä mielipiteidensä perusteella sekä aiempien tutkimusten, kuten Wolf (1996), kävi ilmi, että tätä nuoremmat ihmiset luultavasti suhtautuisivat medioiden välittämiin kuviin paljon täysivaltaisemmin ja niihin tukeutuen identiteetin työstämisprosessissaan. Olisikin innostavaa tutkia nuorempien tyttöjen ja television välisen naiskuvan yhteyttä, esimerkiksi 6. tai 7. luokkalaisten käsityksiä ja näkemyksiä tästä suhteesta. Näkemykseni mukaan he samaistuisivat hahmoihin ja palvoisivat suosikeitaan yhdeksäsluokkalaista tyttöjä enemmän. Tuloksia olisi kiintoisaa vertailla nyt saatuihin tuloksiin ja oletuksiin.

Toisaalta minua kiinnostaisi tutkia myös poikien ja television välistä suhdetta. Millaista mieskuvaa tämä media välittää yläasteikäisille pojille? Onko tämä

kuva yhtä kieroutunut kuin keinotekoinen naisihanne ja minkälaisia tunteita median mies pojissa herättää? En ole löytänyt varsinaista mies/poikatutkimusta, joka tarkastelisi medioiden merkitystä maskuliinisen todellisuuden rakentajana. Myös eri sukupuolien käsitykset television välittämästä nais/mieskuvasta olisivat hedelmällisiä. Siitä näkyisi, miten eri sukupuolta olevat ihmiset reagoivat samoihin stereotyyppioihin ja myytteihin. Näkevätkö esimerkiksi tytöt ja pojat erilaisena television välittämän mieskuvan ja maskuliinisuuden ihanteen? Esimerkiksi 9. luokkalaisten poikien ryhmäkeskusteluissa voisi hyödyntää samoja teemoja kuin tässä pro gradu – tutkielmassa. Tällöin voitaisiin tutkia poikien ja tyttöjen käsitys- ja uskomuseroja sekä yhtäläisyyksiä television välittämästä naiskuvasta

Laajan suosikkiohjelmatutkimuksen tilalle voisi kohdistaa jonkin yhden ohjelman, esimerkiksi Salattujen elämien nais- ja mieskuvan tutkiskeluun. Ryhmäkeskustelun puheiden pohjalta huomasin myös, että tytöt tuntuvat samaistuvan helpommin mainoksiin kuin televisio-ohjelmiin. Näin ollen oiva aihe olisi etsiä mainosten naiskuvan ja tyttöjen arjen yhteyksiä tai vastaavasti poikien sekä mainosten mieskuvan välisiä sidoksia. Nykyisin puhutaan paljon myös tyttöenergiasta, joten ajankohtaista voisi olla perehtyä suosittujen, uusien, nuorien naislaulajien, kuten Britney Spearsin musiikkivideoiden luomaan naisihanteeseen ja yläasteen tyttöjen mielipiteisiin siitä. Toisaalta Playstation – ja tietokonepelien suosion kasvaessa olisi antoisaa tarkastella niiden välittämää naiskuvaa sekä tyttöjen että poikien käsityksiä siitä.

LÄHTEET

- Arendell, T. 1997. A Social Constructionist Approach to Parenting. Teoksessa Arendell, T. (ed.) Contemporary Parenting. Challenges and Issues. Understanding Families. USA: Sage Publications, 1- 44.
- Aronowitz, S. & Giroux, H. 1991. Postmodern Education. Politics, Culture and Social Criticism. USA: The University of Minnesota Press.
- Bartle-Haring, S. 1997. The Relationships among Parent-Adolescent Differentiation, Sex Role Orientation and Identity Development in Late Adolescence and Early Adulthood. *Journal of Adolescence* 20 (5), 553-565.
- De Beauvoir, S. 1949/1980. Toinen sukupuoli. Suom. A. Suni. Jyväskylä: Gummerrus.
- Beck, U. 1992. The Risk Society. Towards a New Modernity. (M. Ritter. Trans.). London: Sage.
- Beck, U. 1995. Poliitiikan uudelleen keksiminen: kohti refleksiivisen modernisaation teoriaa. Teoksessa: Beck, U., Giddens, A., Lash, S. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Suom. Lehto, L. Jyväskylä: Gummerrus, 11-82.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. 1994. Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedon sosiologinen tutkielma. Helsinki: Gaudeamus, 147-171.
- Bock, G. & Thane, P. (eds.) 1991. Introduction. Teoksessa Bock, G. & Thane, P. Maternity and Gender Politics. Women and the Rise of the European Welfare States 1880s- 1950s. London & New York: Routledge, 1-20.
- Boëthius, U. 1993. Ungdomar, medier och moraliska paniker. Teoksessa Fornäs, J., Boëthius, U. & Reimer, B. (eds.) Ungdomar i skilda sfärer. FUS- rapport nr. 5. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 257-284.
- Bordo, S. 1996. "Material Girl": The Effacements of Postmodern Culture. Teoksessa Baehr, H. & Gray, A. (eds.) Turning It On. A Reader in Women and Media. London: Arnold, 44- 57.
- Brunsdon, C., D'Acci, J. & Spiegel, L. 1997. Introduction. Teoksessa Brunsdon, C., D'Acci, J. & Spiegel, L. (eds.) Feminist Television Criticism. A Reader. Oxford Television Studies. Oxford: Clarendon Press, 1- 16.
- Chubb, N. H., Ferthman, C. I. & Ross, J. L. 1997. Adolescent Self-Esteem and Locus of Control: A Longitudinal Study of Gender and Age Differences. *Adolescence* 32 (125), 113-129.

- Coulter, L. 1996. The Deviance of Obesity: The Fat lady Sings. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that Injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, 135-139.
- D'acci, J. 1994. Television and the Case of CAGNEY & LACEY. Chapel Hill & London: The University Of North Carolina Press.
- Deihl, L. M., Deike, R. C. & Vicary, J. R. 1997. Longitudinal Trajectories of Self-Esteem from Early to Middle Adolescence and Related Psychosocial Variables among Rural Adolescents. Journal- of- Research- on- Adolescence 7 (4), 393-411.
- Doane, M. A. 1982. Film and the Masquerade: Theorizing the Female Spectator. Screen 23 (3-4), 74-87 .
- Doane, M.A. 2000. Woman's Stake: Filming the Female Body. Teoksessa Kaplan, E. A. (ed.) Feminism & Film. Oxford Readings in Feminism. New York: Oxford University Press, 86-99.
- Dunderfelt, T. 1997. Elämänkaaripsykologia. Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen. Porvoo: WSOY.
- Elliot, D. 1996. Ethical and Moral responsibilities of the Media. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, 3-7.
- Erikson, E. H. 1980. Identity and the Life Cycle. New York: W.W. Morton & Company.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1996. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C 13. Lapin yliopisto.
- Featherstone, M. 1991. Consumer Culture and Postmodernism. London: Sage Publications.
- Fornäs, J., Boethius, U., & Reimer, B.1993. Förord. Teoksessa: Fornäs, J., Boethius, U., & Reimer, B.(eds.) Ungdomar i skilda sfärer. FUS-rapport nr. 5. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 7-12.
- Fornäs, J. & Bolin, G. 1992. Preface: Moves in Modernity. Teoksessa: Fornäs, J. & Bolin, G. (eds.) Moves in Modernity. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 7-12.
- Fornäs, J.1992. Dimensions of Modernity. Teoksessa: Fornäs, J. & Bolin, G. (eds.) Moves in Modernity. Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 13-26.

- Fornäs, J. 1993. Sfärernäs disharmonier. Om ungdomskultur, makt och motstånd. Teoksessa: Fornäs, J., Boethius, U., & Reimer, B.(eds.) Ungdomar i skilda sfärer. FUS-rapport nr. 5. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 13-102.
- Friday, N. 1998. Kauneus ja valta. Suom. M. Rutanen. Helsinki: Otava.
- Giddens, A. 1991. Modernity and Self-identity. Self and Society in the Late Modern Age. Oxford: Blackwell Publishers.
- Friedan, N. 1963/1967. Naisellisuuden harhat. Suom. R. Turunen & J. Roos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Giddens, A. 1995. Elämää jälkitraditionaalisessa yhteiskunnassa. Teoksessa: Beck, U., Giddens, A., Lash, S. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio. Suom. L. Lehto. Jyväskylä: Gummerrus, 83- 152.
- Gray, A. 1996. Behind Closed Doors: Video Recorders in the Home. Teoksessa Baehr, H. & Gray, A. (eds.). Turning It On. A Reader in Women and Media. London: Arnold, 118- 129.
- Hartmann, H. 1981. The Unhappy Marriage of Marxism and Feminism. Towards a More Progressive Union. Teoksessa Sargent, L. (ed.) Women and Revolution. A Discussion of the Unhappy Marriage of Marxism and Feminism. London: Pluto Press, 14-15.
- Havighurst, R. J. 1953. Human Development and Education. New York: McKay.
- Havighurst, R. J. 1948/1972. Developmental Tasks and education. 3. Painos. New York: McKay.
- Havighurst, R. J. 1973. History of Developmental Psychology: Socialization and Personality Development through the Life-Span. Teoksessa Baltes, P. B. & Schaie, K. W. (toim.) Life-Span Developmental Psychology. Personality and Socialization. New York: Academic Press, 3-24.
- Heinämäki, E. 1997. Toistosta tanssiin. Naisen esittäminen Luce Irigarayn mukaan. Teoksessa: Heinämaa, S., Reuter, M. & Saarikangas, K. (toim.) Ruumiin kuvia. subjektin ja sukupuolen muunnelmia. Tampere: Gaudeamus, 82-101.
- Helve, H.1993. Socialization of Attitudes and Values among Young People in Finland. Young Nordic Journal of Youth Research 1 (3), 27-39.
- Hirdman, Y. 1988. Genussystemet- reflexioner kring kvinnors sociala underordning. Kvinnovetenskaplig tidskrift 3, 49-63.

- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Hyyppä, T. 1995. Sukupuolten kirjo. Seksi, aivot, roolit. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hälikkä, R. 2000. Suomessa esitettävän televisionmainonnan välittämä kuva naisesta äitinä. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Jallinoja, R. 1991. Moderni elämä. Ajankuva ja käytäntö. Rauma: Suomalaisen Kirjallisuuden seuran julkaisuja 550, 34-111.
- Janus, N, Z. 1996. Research on Sex Roles in the Mass Media: Toward a Critical Approach. Teoksessa Baehr, H. & Gray, A. (eds.) Turning It On. A Reader in Women and Media. London: Arnold, 5 - 10.
- Johansson, A. 2001. Norsu nailoneissa. Suom. J. Nikula. Jyväskylä: Gummerrus.
- Jokinen, E. 1991. Sukupuolitettu nuoruus. Teoksessa Hoikkala, T. (toim.) Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorisosta ja nuoruudesta. Helsinki: Gaudeamus, 161-167.
- Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Tampere: Gaudeamus.
- Kaplan, E. A. 2000. Is the Gaze Male? Teoksessa Kaplan, E. A. (ed.) Feminism & Film. Oxford Readings in Feminism. New York: Oxford University Press, 119-138.
- Katvala, S. 1996. "Täydellinen äiti". Äitiyden myyttiset kahleet. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu -tutkielma.
- Katvala, S. 2000. Missä äiti on? Äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Lisensiaatintyö.
- Katvala, S. 2001. Missä äiti on? Äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Väitöskirja.
- Klein, N. 2001. No logo: ei tilaa, ei vaihtoehtoa, ei töitä, ei logoa: tähtäimessä brändivaltiaat. Suom. L. Laaksonen & M. Tillman. Porvoo: WSOY.
- Koivunen, H. 1996. Madonna ja huora. Helsinki: Otava.
- Kolbowski, S. 1995. Nukeilla leikkimisestä. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 124- 145.

- Kotz, L & Butler, J. 1995. Haluttu ruumis. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 262- 281.
- Kroger, J. 1989. Identity in Adolescence. The Balance between Self and Other. London: Routledge.
- Kuhn, A. 1996. Women's Genres. Teoksessa Baehr, H. & Gray, A. (eds.) Turning It On. A Reader in Women and Media. London: Arnold, 62- 69.
- Kuhn, A. 1997. Women's Genres. Melodrama, Soap Opera and Theory. Teoksessa Brunson, C., D'Acci, J. & Spiegel, L. (eds.) Feminist Television Criticism. A Reader. Oxford Television Studies. Oxford: Clarendon Press, 145- 154.
- Kuusinen, J. 1997. Nuorten aikuisten kehitystehtävät, onnellisuus ja kehityksen hallinta. Teoksessa Lyytinen, P., Korhikangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: WSOY, 311-322.
- Laiho, M. & Ruoho, I. 1996. Katsotaan nyt... Teoksessa Laiho, M. & Ruoho, I. Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa. Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y. Tampere: Tammerpaino, 7-11.
- Laiho, M. 1996. Äidit muotokuvissa ja kuvien katsojina. Teoksessa: Laiho, M. & Ruoho, I. Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa. Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y. Tampere: Tammerpaino, 61-80.
- Laine, K. 1997. Ameba pulpetissa. Koulun arkikulttuurin jännitteitä. SoPhi yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 13. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Lash, S. 1995. Refleksiivisyys ja sen vastinparit. Teoksessa: Beck, U., Giddens, A., Lash, S. Nykyajan jäljillä. Refleksiivinen modernisaatio, 153- 235. Suom. L. Lehto. Jyväskylä: Gummerrus.
- De Lauretis, T. 1987. Technologies of Gender. Essays on Theory, Film, and Fiction. Bloomington and Indianapolis: Indiana University Press.
- Lester, P. M. 1996. Introduction. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that Injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, x-xiii.
- Liljeström, M. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Koivunen, A. & Liljeström, M. (toim.). Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 111-138.

- Linker, K. 1995. Representaatio ja seksuaalisuus. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 208- 245.
- Lähteenmaa, J. 2000. Myöhaismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiin kuulumisten ulottuvuuksista. Väitöskirjan yhteenveto. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura julkaisuja 14. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.
- Lähteenmaa, J. & Näre, S. 1992. Johdanto. Tyttö tutkimuksen palmikoita punomassa. Teoksessa Lähteenmaa, J. & Näre, S. (toim.) Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa. Tietolipas 124. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 9-21.
- Marcia, J.E. 1980. Identity in Adolescence. Teoksessa Adelson, J. (ed.) Handbook of Adolescent Psychology. New York: John Wiley & Sons, 159-187.
- Mattlelart, M. 1997. Everyday Life (Excerpt). Teoksessa Brunsdon, C., D'Acci, J. & Spiegel, L. (eds.) Feminist Television Criticism. A Reader. Oxford Television Studies. Oxford: Clarendon Press, 23- 35.
- Mead, M. 1950/1963. Sukupuoli ja luonne kolmessa primitiivisessä yhteiskunnassa. Suom. A. Sipponen. Helsinki: Otava.
- Michel, S. 1993. The Limits of Materialism. Policies toward American Wage-Earning Mothers During the Progressive Era. Teoksessa: Koven, S. & Michel, S.(eds.). Mothers of a New World. London & New York: Routledge, 277-320.
- Minh-ha, T. 1995. Maailma vieraana maana. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 247-261.
- Modinos, T. 1994. Nainen populaarikulttuurissa. Madonna ja The Immaculate Collection. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 42. Jyväskylän yliopisto.
- Modinos, T. 1999. Naisartistit ja musiikkivideo feministisen diskurssin välineenä. Wider Screen 3. Saatavilla www. muodossa: [http://www. Film-O-Holic.com/widerscreen...0_feministisen_diskurssin_valineena.htm](http://www.Film-O-Holic.com/widerscreen...0_feministisen_diskurssin_valineena.htm) (Luettu 6.11 2000).
- Modleski, T. 1995. Tappavat ruumiit. Ajatuksia sukupuolesta ja representaatiosta, valtavirrasta marginaaleihin. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 88-123.

- Modleski, T. 1997. The Search for Tomorrow in Today's Soap Operas. Teoksessa Brunsdon, C., D'Acci, J. & Spiegel, L. (eds.) *Feminist Television Criticism. A Reader*. Oxford Television Studies. Oxford: Clarendon Press, 36- 47.
- Mulvey, L. 2000. Visual Pleasure and Narrative Cinema. Teoksessa Kaplan, E. A. (ed.) *Feminism & Film*. Oxford Readings in Feminism. New York: Oxford University Press, 34-47.
- Mustonen, A. 1997. Median yksilölliset merkitykset. Teoksessa Pulkkinen, L. (toim.) *Lapsesta aikuiseksi*. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 206-216.
- Nenola, A. 1986. Miessydäminen nainen. Naisnäkökulma kulttuuriin. *Tietolipas* 102. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- Nikunen, K. 1996. Pornokuva ja naisen siveä katse. Teoksessa Laiho, M. & Ruoho, I. *Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa*. Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y. Tampere: Tammerpaino, 33-60.
- Nochlin, L. 1995. Naiset, taide ja valta. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) *Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus, 179-207.
- Nurmi, J. E. 1993. Adolescent Development in an Age-Graded Context: The Role of Personal Beliefs, Goals and Strategies in the Tackling of developmental Tasks and Standards. *International Journal of Behavioral Development* 16 (2), 169-189.
- Nurmi, J. E. 1997. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Lyytinen, P., Korkiakangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan*. Porvoo: WSOY, 256-274.
- Näre, S. 1992. Liisa Älä! Älä! -maassa. Tyttöjen autonomian säätely. Teoksessa Lähteenmaa, J. & Näre, S. (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. *Tietolipas* 124. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura, 25-36.
- Näre, S. 1992. Sankareita, onko heitä? Tyttöjen sukupuoli- ja sankarikäsitykset. Teoksessa Lähteenmaa, J. & Näre, S. (toim.) *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. *Tietolipas* 124. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura, 69-80.
- Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Tampere: Gaudeamus.
- Podlesney, T. 1995. Blondit. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) *Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa*. Helsinki: Gaudeamus, 41- 65.

- Pulkkinen L. 1997. Kasvaminen aikuiseksi. Teoksessa Pulkkinen, L.(toim.) Lapsesta aikuiseksi. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 14-28.
- Pulkkinen L. 1997. Sosiaalinen kehitys lapsuudessa ja nuoruudessa. Teoksessa Pulkkinen, L.(toim.). Lapsesta aikuiseksi. 2. painos. Jyväskylä: Atena, 29-44.
- Reimer, B. 1993. Senmoderna miljöer. Massmedier och organizationen av det privata och det offentliga. Teoksessa: Fornäs, J., Boethius, U., & Reimer, B.(eds.) Ungdomar i skilda sfärer. FUS-rapport nr. 5. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium, 235-256.
- Reuter, M. 1997. Anorektisen ruumiin fenomenologia. Teoksessa: Heinämaa, S., Reuter, M. & Saarikangas, K. (toim.) Ruumiin kuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia. Tampere: Gaudeamus, 136-167.
- Rossi, L-M. 1995. Johdanto. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 1-18.
- Rowe, K. K. 1997. Roseanne: Unruly Woman as Domestic Goddess. Teoksessa Brunson, C., D'Acci, J. & Spiegel, L. (eds.) Feminist Television Criticism. A Reader. Oxford Television Studies. Oxford: Clarendon Press, 74- 83.
- Ruoho, I. 1996. Mies-Tosimies-Fitz. Teoksessa Laiho, M. & Ruoho, I. Naisen naamio, miehen maski. Katse ja sukupuoli mediakuvassa. Kansan Sivistystyön Liitto KSL r.y. Tampere: Tammerpaino, 111-128.
- Saarikangas, K. 1997. Äitiyden esittäminen ja Post-Partum Document. Teoksessa: Heinämaa, S., Reuter, M. & Saarikangas, K. (toim.) Ruumiin kuvia. Subjektin ja sukupuolen muunnelmia. Tampere: Gaudeamus, 102-126.
- Schwarz, P.1996. Women as Mothers. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that Injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, 75-80.
- Schwichtenberg, K. 1995. Madonnan postmoderni feminismi -suunta marginaaleista keskustaan. Teoksessa Rossi, L-M. (toim.) Kuva ja vastakuvat. Sukupuolen esittämisen ja katseen politiikkaa. Helsinki: Gaudeamus, 66- 87.
- Simonsuuri, K. 1983. Myytti on myytti on myytti. Näkökulmia myytin estetiikkaan. Synteesi 1, 17-19.
- Simonsuuri, K. 1989. Myytti peilaa elämää. Tiede 2000 (7), 8-13.
- Travis, L. 1996. Media Methods that Lead to Stereotypes. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that Injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, 15-18.

- Usher, R & Edwards, R. 1994. Postmodernism and Education. London: Routledge, 13-31, 186-187, 191-199.
- Walby, S. 1990. Theoretizing Patriarchy. Oxford: Blackwell.
- Walsh-Childers, K. 1996. Women as Sex Partners. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that Injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, 81-85.
- Walters, S. D. 1995. Material Girls. Making Sense of Feminist Cultural Theory. Berkeley: University of California Press.
- Watterson, B. 1992. Lassi ja Leevi. Kipin kapin kapin kapin kapin. Sunnuntaisarjat 1. (24.11 1985- 10. 8 1986). Suom. J. Valli. Tampere: Kustannus Oy Semic, 20-21.
- Watterson, B. 1995. Lassi ja Leevi 4: Matkalla maineeseen. 3. painos. Suom. J. Valli. Tampere: Kustannus Oy Semic, 3.
- Watterson, B. 1996. Lassi ja Leevi 19. Viimeinen valssi. 1. painos. Suom. J. Ruokosenmäki. Tampere: Kustannus Oy Semic, 33.
- Watkins, P. G. 1996. Women in the Work Force in Non-Traditional Jobs. Teoksessa: Lester, P.M. (ed.). Images that Injure. Pictorial Stereotypes in the Media. Westport: Praeger, 69-74.
- Wolf, N. 1996. Kauneuden myytti. Kuinka mielikuvilla hallitaan naista. Suom. H. Bützow. Helsinki: Kirjayhtymä oy.
- Ziehe, T. 1991. Uusi nuoriso. Epätavanomaisen oppimisen puolustus. Suom. R. Sironen & J. Tuormaa. Tampere: Vastapaino.

LIITE 2: TEEMAHAASTATTELURUNKO

TELEVISION VÄLITTÄMÄT NAISIHANTEET JA MIELIKUVAT

1. Naisten vartalo ja olemus
2. Naisten luonne
3. Naisten ammatit ja elintaso
4. Naisten elämäntilanne: lapset/puoliso/ystävät/sinkku
5. Naisten käyttäytyminen: työ/koti/vapaa-aika/parisuhde/ystävyyssuhde (vrt miesten toiminta)
6. Mieshahmojen naishahmoihanne televisiosarjoissa
7. Naishahmojen ihannenainen televisiosarjossa

TELEVISION VÄLITTÄMIEN NAISIHANTEIDEN JA MIELIKUVIEN YHTEYS TYTTÖJEN OMAAN ELÄMÄÄN JA KÄYTTÄYTYMISEEN

1. Television merkitys tytöille osana arkea
2. Muoti, trendit: ulkonäkö/sisustus/tavarat/elämäntyyli/harrastukset
3. Naisvartalon ja olemuksen ihannemitat
4. Käyttäytyminen eri tilanteissa
5. Puhetavat/vitsit/kaverikeskustelut

LIITE 3: LEMPIOHJELMAT TELEVISIOSSA

1. Salatut elämät 35

2. Ally McBeal 27

3. Roswell 26

4. Frennit 23

5. Dharma & Greg 17

6. Pulkkinen 16

7. Jyrki 12

8. Beverly Hills 9210 9

Dawson's Creek 9

Kreisi kynäniekka 9

Pala omenaa 9

Simpsonit 9

Taivas sinivalkoinen 9

9. 70's Show 8

10. Isänmaan toivot 7

Kauniit & rohkeat 7

Kotikatu 7

11. Buffy vampyyrin tappaja 6

Älä kerro äidille 6

Salaiset kansiot 6

12. Emmerdale 5

Kuutamolla 5

Pokemon 5

Sunset Beach 5

13. South Park 4

Sairaaelämää 4

Teho-osasto 4

(+ 54 muuta yhden ihmisen suosimaa ohjelmaa)

LIITE 4: LEMPIOHJELMIEN KATSELUSYYT

Hauska 24

Kiinnostava 14

Vauhti ja jännitys 14

Samaistumiskohteita/arkea lähellä 10

Hyvännäköisiä miehiä 8

Pakko/ tottumus 8

Hyvät näyttelijä suoritukset 7

Erilaisuus 6

Kivaa ajanvietettä 5

Hyvä esitys aika 4

Tunteet ja ihmissuhteet 4

Musiikki 3

Oppii uutta 3

Pako arjesta 3

LIITE 5: SUOSITUIMMAT NAISHAHMOT JA SEN SYYT

Ally McBeal 13

Liz Parker (Roswell) 12

Dharma 8 (Dharma & Greg)

Miia Laitela 6 (Salatut elämät)

Ulla Taalasmaa 5 (Salatut elämät)

Phoebe 4 (Frendit)

Rachel 4 (Frendit)

Monica 3 (Frendit)

Dana Scully 3 (Salaiset kansiot)

Ei tiedä 2

Sarah 2 (Pala omenaa)

Hanna Salin 2 (Salatut elämät) (+ 29 muuta yhden hlön suosimaa hahmoa)

Miksi pitää tietyistä naishahmoista?

Persoonallinen, oma itse 10

Reipas/räväkkä 9

Hyvä näyttelijä 9

Symppis 8 (mukava, avulias, ihana ihminen)

Kaunis, ulkonäkö 6

Kiinnostava henkilö/rooli 5

Luonnollinen 4

Iloinen 4

Hauska 4

Samanlainen kuin itse 4

Itsenäinen, älykäs 3

Kiva elämäntilanne 2

Herkkä 2

Hyvällä tavalla ärsyttävä 2

Sisukas 1

LIITE 6: INHOTUIMMAT NAISHAHMOT JA SEN SYYT

Jenni Vainio 10 (Salatut elämät)

Virpi 7 (Salatut elämät)

Ulla Taalasmaa 7 (Salatut elämät)

Eos 6

Nelle 4 (Ally McBeal)

Tess 3 (Roswell)

Elaine 2 (Ally McBeal)

Annie Douglas 2 (Sunset Beach)

Katja Vainio 2 (Salatut elämät)

Amber Moore 2 (Kauniit ja rohkeat)

Tawny Moore 2 (kauniit ja rohkeat)

Maarit 2 (Salatut elämät)

Georgia 2 (Ally Mcbeal)

Videotreffien naisjuontaja 2 (+ 15 yhden hlön inhoamia hahmoja)

Miksi joitain naishahmoja inhoaa?

Ärsyttävä ihminen 9

Itsekeskeinen 9

Puuttuu luvatta toisten asioihin 8

Kiero 4

Liian ylpeä 4

Teennäinen 4

Tyhmä 3

Pinnallinen 3

“Tyrkky“ 3

Ruma 3

Liian rauhallinen 2

Kylmä 2

Vihainen, kaunainen 2

(+ Nipottaja, kiukuttelija, lapsellinen, iilimato)

LIITE 7: TELEVISION KATSOMISSYYT

Ei ole muuta tekemistä 36/42

Hyvä ohjelma 22/42

Kiva ajanviete 17/42

Tapa/pakko/koukussa 11/42

Rentouttavaa 9/42

Voi vain olla 7/42

Pako arjesta 5/42

Saa tietoa/oppii 4/42

Sekundaari/tertiaaritekeminen 4/42

Viihdyttävää 3/42

Voi puhua ohjelmista kavereiden kanssa 2/42

Perheen yhteinen tekeminen 2/42

Voi seurata näyttelijöiden taitoja 1/42

Piristävää 1/42

Hyvännäköisiä poikia 1/42